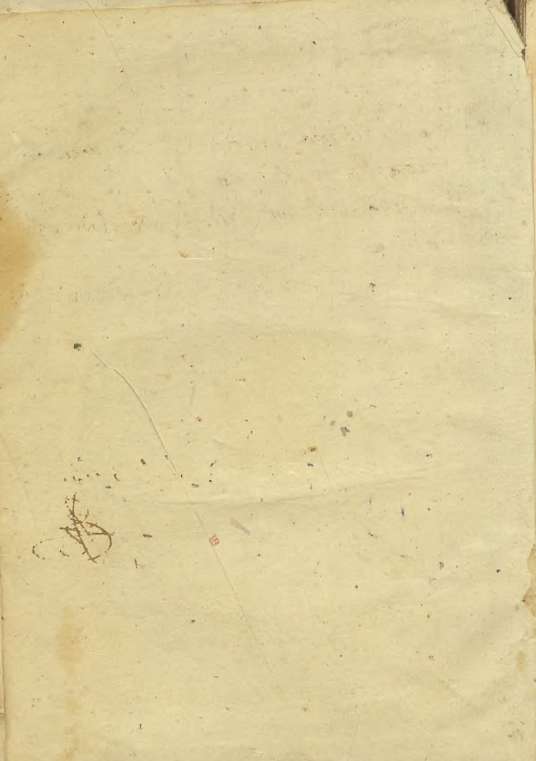
Manuel

Concilium est Congregatio Prelatorum Eclesie legitima autoritate convocatorum ad tractandum de rebus Eclesie gravioribus, quales sunt, res fidei, morum et disciplinae. 1054

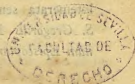
JOANNIS DEVOTI,

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA

EPISCOPI ANANIENSIS,

INSTITUTIONUM CANONICARUM.

LIBRI IV.

TOMUS PRIMUS.

EDITIO TERTIA MATRITENSIS

A plurimis quibus anteriores scatebant mendis expurgata.

D. Manuel Boutelou.

CURANTE D. JOSEPHO MARTINEZ.

MATRITI: MDCCCXIX.
EX TYPOGRAPHIA CALLIS VULGO DE LA GREDA.
Superiorum Facultate.

Se hallará en las librerías de Martinez, frente á San Felipe el Real, y de Calleja, calle de Carretas.

Tunc enim status membrorum integer manet, si caput Fidei nulla pulset injuria, & Canonum maneat incolumis, atque intemerata semper auctoritas.

S. Gregorius M. lib. 13. epist. 37. ad Joannem Panormitanum Episcopum, col. 1244. tom. 2. ed. Maurin. Paris. 1705.

PIO SEXTO,

P. O M.

JOANNES EPISCOPUS ANANIENSIS,

FELICITATEM.

Cum Canonicas Institutiones, quas tribus ab hinc annis in amplissimo tuo nomine evulgavi, PIE PONTIFEX OPTIME MAXIME, *multi non tantum ex nostris, sed etiam ex exteris regionibus studiose conquirerent, & nulla prorsus earum essent exemplaria, quæ ab ipsis comparari possent, eas iterum typis edere constitui. Dedi autem in primis operam, ut nova hæc editio multis in locis valde aucta, & emendata prodiret, & ideo quæ pridem à me scripta paulo jejunius, & forte etiam in diligentius fuerant, ea multo uberius, & accuratius excutienda, explicanda, enucleanda curavi. Tuum est totum hoc opus, Pontifex sapientissime, quandoquidem tuis habuit auspiciis initium, cursum, exitum, & ideo patiere, ut quod primum in manus hominum sub tuo nomine emisi, idem nunc diligentius recognitum, amplificatum, emendatum cum ejusdem amplissimi nominis inscriptione divulgem. Beneficio singulari tuo, non merito aliquo meo, Ananiensis Ecclesiæ creatus Episcopus, jampridem edere debuissem publicam aliquam animi significationem, unde omnes intelligerent. quam tibi obstrictus, devinctusque sim memoria beneficiorum sempiterna. Quod si usque ad hoc tempus distuli, rogo obtestorque te, ne id potius mihi vitio vertendum, quam Episcopalibus curis, atque laboribus, qui me sane hactenus occupatum, impeditumque tenuerunt, tribuendum putes. Sentio equidem, Beatissime Pater, quam tenuis sit, & minime par immortalibus in me beneficiis hæc grati animi testificatio, & meæ me tenuitas tædet, qui non modo insigniori aliqua significatione, sed ne hoc quidem tam exiguo, quod suscepi, munere, tantum prosequi beneficentiam nequeam. Quamquam in summo isto, rebusque humanis longe excelsiore Dignitatis loco, ecquod non à me dico, sed à quovis demum homine, quantavis facultate præstante, suscipi, efficique po-*

test, quod tuis respondere beneficiis posse aliquo modo videatur? Quod si, cum gratia referri tanta non potest, quanta debetur, habenda saltem est, quantam maximam animus capere potest, ego certe, qui hujus habendæ, prædicandæ, præ meque ferendæ gratiæ studio concedam nemini, non magnopere eo nomine mihi laborandum esse videor, cur ampliorem facultatem requiram. Accipe igitur novis nunc curis auctas, diligentiusque recognitas Canonicas Institutiones, quæ etiam hoc tibi nomine debentur, quod magno illis adjumento fuerunt tua illa scripta immortalia, quæ ad tuendam, atque amplificandam Religionem, pacemque Ecclesiæ restituendam difficillimis his temporibus in lucem emisisti, & quorum doctrinam, gravitatem, sapientiam omnes admirantur. Num ex iis multa ego derivavi in meas Institutiones, itaque effeci, ut tenuitas mea sustentaretur lumine ingenii, & doctrinæ tuæ. Atque hæc quidem scripta quamquam omnes avidissime legant, & admirentur, tamen sæpe cogunt metuere, ne quid detrahat ex valetudine tua (quæ nobis ipsa lucis usura clarior, & pretiosior est) in tot tantisque rebus occupatio tam assidua, tamque vehemens, ut ne illud quidem intermittas tempus, quod somnio, & quieti concessum est. Facis id quidem pro excellenti natura tua, & pro ardore quo raperis, eximio, & singulari tuendarum, fovendarumque rerum Ecclesiæ, ut quod operibus præstas, scriptis quoque perficias, & posteritas utrorumque memoriam immortalitatis memoria prosequatur. Sed tamen qui te amant (amant autem, mihi crede, omnes) cum te videant nihil recusare studii, laboris, periculorum, ut tot, ac tanta negotia sustineas, non possunt non esse solliciti de te, cujus vitam perpetuam esse vellent, cum tibi perpetuam optare vitam idem sit, ac optare nobis perpetuam felicitatem. Sed quoniam hac lege huc omnes ingredimur, ut aliquando discedamus, neque nobis pro tua singulari virtute licet singularem in te uno conditionem postulare, saltem ut in his gravissimis occupationibus integra valetudine utaris, ac te præsente quam diutissime perfruamur, supplices à Deo petimus, idque pro summa ejus in nos clementia impetraturos confidimus. Sunt hæc communia omnium vota, quibus equidem insistens nullum faciam Deum orandi, & obsecrandi finem, ut te, Beatissime Pater, quam diutissime incolumem, sospitemque conservet, efficiatque sua ope, ut tandem capias fructus uberrimos, ac jucundissimos laborum, & vigiliarum tuarum, Ecclesiæ pacem, & tranquillitatem.

PRÆFATIO

AD CUPIDAM SACRORUM CANONUM JUVENTUTEM.

Omnis fere ætas magnam effudit copiam Scriptorum, qui Juris Canonici Institutiones mandarunt litteris, sed inter eos vix ullum invenimus, cujus scripta usui possint esse vobis, Optimi Adolescentes, in quos erudiendos omnes nostras curas, & cogitationes conferre debemus. Quidam enim ita inopes, & jejuni sunt, ut ossa solum, non sanguinem videantur tradere ecclesiasticæ jurisprudentiæ; quidam obruunt ingenia nimia rerum copia, & varietate, atque intempestivis, verbosisque quæstionibus, quas cum ipsis principiis absurde confundunt, adeout nosci interdum vix, plerumque autem ne vix quidem possit, quid pro certo summendum, quid dubium, controversumque sit; quidam nullum sibi negotium sumunt de causis rerum, & memoria vetustatis; quidam denique ita eruditionis studio rapiuntur, ut ad antiquitatem, atque ad omnem rerum excurrentes originem prope obliviscantur recentiorum ætatum. Nos omnes studuimus declinare scopulos, ad quos cæteros offendisse novimus. Quantum effecerimus; aliorum sit judicium, conatos certe esse præ nobis ferimus. Nam nostris Institutionibus complexi sumus antiquam, mediam, novam Ecclesiæ disciplinam, atque uno in conspectu posuimus non tantum vetustas leges, quæ Juris corpore continentur, sed etiam Canones Tridentinos, & constitutiones recentiorum Pontificum, & responsa, quæ à Sacris Cardinalium Consiliis, quas Congregationes vocant, in dies emittuntur. Initium duximus à Prolegomenis, quibus Juris Ecclesiastici fontes patefecimus, ac celebriores explicavimus collectiones, quæ ab Ecclesiæ incunabulis usque ad hanc nostram ætatem in manus hominum pervenerunt. Neque enim recentiorum collectionum, quibus nunc in Scholis, & in Foro utimur, vim, & rationem scire, ac tenere possumus, nisi primum antiquiores,

unde ille ductæ, excerptæque sunt, cognoscantur. Explicatis autem collectionibus, ad rem ipsam accedimus, quam pluribus, uti mos est, titulis comprehendimus universam. Quorum in partitione titulorum eum ordinem sequuti fuimus, qui nobis commodior, atque concinnior videbatur; quin etiam titulos secuimus in partes, ut quasi in genera digereremus Ecclesiasticam Jurisprudentiam, deinde eorum generum quasi quædam membra dispertiremus. Nam nisi adolescentes, qui nunc primum in viam ingrediuntur, accuratam habeant, & simplicem, unoque in conspectu positam rerum divisionem, nunquam in suis studiis progressus facere possunt, & sæpe fracti, ac debilitati metu propter rerum obscuritatem, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt.

Et quoniam ornatur Jurisprudentia eruditione primum, & quasi colore quodam, & succo suo, idcirco nos rerum origines investigare curavimus, atque hausimus ex fontibus Ecclesiasticæ Historiæ ea, quæ ad rem nostram ita pertinere arbitrabamur, ut non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse viderentur. Ita scilicet operam dedimus, ut vobis panderemus viam non solum ad forensem peritiam, verum etiam ad omnem interiorem atque reconditam Ecclesiasticam Jurisprudentiam. Volo enim talibus doctrinis excoli vestros animos, ut habeatis adjumenta, quibus instructi sacram jurisdictionem, ac jura certissima Sedis Apostolicæ plane comperta, atque explorata habeatis. Obruimur copia Scriptorum, quibus duo tantum proposita fuisse videntur, alterum ut vos in errores rapiant, alterum ut in Ecclesiæ caput Romanum Pontificem virus evomant acerbitatis suæ. Quorum è numero nescio equidem, an post Bohemerum, Thomasium, cœteros hæreticos, ullus sit, qui Eybelio anteferendus videatur. Homo videlicet, qui ausus est improbare confessionem, quam aure excipit Sacerdos, ut noscat crimina, de quibus judicium ferre debet (1), qui gravissimus error merito damnatus est (2), facile intel-

(1) Vid Conc. Trid. *Sess.* 14. *cap.* 5. *de Sacram. pœnit.*

(2) Deterrimi libelli titulus latine redditus est: *Quid continent do-*

ligitis, quantum valeat in rebus Ecclesiasticis, & quas juris Canonici Institutiones scriptitare potuerit. Hujus hominis scripta, & cætera similia, quæ merito damnata sunt judicio verissimo Sedis Apostolicæ, vitanda, & fugienda vobis sunt diligenter, ne vos admisceatis, atque implicetis erroribus, quibus facile vestra hæc ætas infici potest imprudens, & qui postea difficilius ex animis effluunt, cum semel infusi sunt. Horum quoque Scriptorum à nobis facta est interdum mentio in nostris Institutionibus (quod tamen parce, & continenter fecimus): sed quidquid in iis erat, quod vobis compertum esse oporteret, id totum nos hausimus, atque expressimus, indeque in nostra scripta derivavimus. Quod eo mihi prædicendum fuit, ne quis forte vestrum curiosius velit scripta ipsa evolvere damnatorum Auctorum, quorum à nobis injecta mentio est. Principio eos legere nefas est, nisi primum venia à Sede Apostolica impetrata sit; deinde illi etiam, qui hanc facultatem obtinuerunt, caveant diligenter, ne iis legendis animum tenerum pravis opinionibus imbuant, hauriantque errores, quibus illi undique referti sunt. Magna nobis, divina ope, copia est librorum optimorum: hos sine periculo legite, atque perlegite, & *per religiosi itineris vias, ac veritatis semitas, quas universa tenet Ecclesia, gradientes, magis magisque hæreticorum devia, & diabolica calcate figmenta* (3).

Reliquum est, ut aliquid dicam de notis, quibus Institutiones has meas ilustrandas curavi: quoniam hæc in primis earum scribendarum ratio, & hoc propositum fuit. Nimirum Institutiones tantum certis constare principiis, ac modicis regionibus circumscriptæ esse debent,

cumenta antiquitatis Christianæ de auriculari Confessione ab Eybel. Vindobonæ 1784.: eum vero damnavit optimus, ac sapientissimus Pontifex PIUS VI. Apostolicis litteris *Mediator Dei* datis die 11. Novembris 1784. Ipsius autem Eybelii *Introductionem in jus Ecclesiasticum Catholicorum* damnavit Sac. Indicis Congregatio die 16. Februarii ejusdem anni.

(3) Verba hæc sunt S. Maximi Taurinensis *Hom. 9. int. hyemal.*, cujus egregia opera, & reliqua adhuc latentia, ut plus prodessent, diligenter recognosci, splendideque, ac magnifice in lucem edi curavit SANCTISSIMUS D. N. PIUS VI.

& quæstiones suum in iis locum habent nullum. Quare nos ita Textum conscripsimus, ut in eo, quantum nostræ patiebantur vires, neque aliquid abesset, quod proprium esset Institutionum, neque redundaret. Sed quæ in Textu strictim exposita sunt, ea in Academiis viva voce Doctoris in lucem proferuntur, latiusque explicantur; & tunc res omnis accuratius expenditur, atque etiam attinguntur quæstiones, quæ scitu utiliores esse videantur, ut ita una cum seminibus propago quoque studiosis, atque seges occurrat materiarum. Id nos in notis præstitimus, ubi non tantum indicavimus locos, unde sumpta sunt ea, quæ in Textu traduntur, sed etiam in magis abditam, ac penetralem jurisprudentiam excurrere, & præcipuas etiam quæstiones attingere voluimus, ut postquam cum iis primarum, ac certarum rerum genera ipsa didicistis, reliqua non incommode persequamini. Quod si quis copia, & varietate rerum, quæ in notis disputantur, impediri se putet, à discendoque deterreri, is licet hinc, quantum ei videbitur, circumcidat, atque amputet, tamen Textus sobrietate contentus habebit, quod ad instituendos juvenes accomodatum est. Quamobrem pergite, ut facitis, optimi adolescentes, atque ad hæc studia contendite, ut & vobis honori, & Reipublicæ utilitati esse possitis, ac magis commendemini SANCTISSIMO PRINCIPI, cujus exquisita doctrina, intelligens judicium, effusa in litteras beneficentia vos ad hæc studia cohortatur.

PROLEGOMENA

CAPUT I.

DE ECCLESIA, EJUSQUE NATURA, ET CHARACTERIBUS.

I. Juris definitio.
II. Divisio.
III. Ecclesiæ institutio.
VI. Definitio, & natura.
V. Imperium, & administratio.
VI. Ea Respublica est à civili distincta.
VII. Distinctio ecclesiasticæ, & civilis potestatis.
VIII. IX. X. Vis, & ratio potestatis ecclesiasticæ.
XI. Ecclesiæ signa. Ea una est.
XII. Sancta, Catholica, Apostolica.
XIII. & XIV. Ecclesia Romana.
XV. Pseudo-Ecclesiæ hæreticorum.

§. I.

Juris nomen sive à *justitia*, factum est (1), sive à *jubendo*, quoniam Majores nostri jura dicebant *jusa*, aut *jussa* (2), quod ea continerent, quæ jussisset Populus. Ejus autem non una est significatio. Nam et quod æquum, bonumque est, ac rationi consentaneum (3), et artem ipsam æqui atque boni (4), et legitimam quid habendi, ac retinendi potestatem (5) jus appellamus. Nobis hoc loco jus est collectio legum, ac regularum, quibus utitur humanum genus, ut justa, et injusta distinguat. Nam ad justitiam recte gerendàm leges pertinent, et omnes in commune bonum sunt.

(1) Isidorus Hispalens. *etymol. lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 57. *edit. Paris.* 1601. *Leg.* 1. *ff. de just. et jur.*

(2) Festus *de verb. signif. lib.* 10. *verb. jussa p.* 200. *edit. Paris* 1681.

(3) Terentius *Heautontim. act.* 4. *scen.* 1. *vers.* 29. *pag.* 380. *edit. Lugd. Batav. an.* 1657. *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, atque æquum sciunt.*

(4) *Leg.* 11. *ff. de just. et jur.*

(5) Terentius *Adelphor. act. I. scen.* 1. *vers.* 26. *et.* 27. *pag.* 443. *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Alia etiam de juris nomine, et significatione habent Menagius, *amœn. jur. cap.* 39. *verb. jus*, Grotius *de jur. bel. et pac. in prolegom.* §. 12., Scip. Gentilis *Origin. Tom.* 2. *oper. pag.* 413. *et seq. edit. Neapol. an* 1763.

§. II. Sunt autem quædam publice utilia, quibus nimirum Reipublicæ salus continetur, quædam vero privatim, quæ scilicet ad commodum pertinent, atque utilitatem singulorum. Hinc distinctio oritur publici, et privati juris. Publici nobilior pars est, quæ Sacerdotum jura, et rerum constituit divinarum; quo quidem jure nulla fere gens carere consuevit, quamquam pleræque et superstitionis, et fabularum plenam haberent religionem. Hebræis Deus ipse leges dedit, quæ à Moyse receptæ, et collectæ Pentateucho continentur.

§. III. Translato per Christum Sacerdotio, sacra etiam translata sunt, et antiquata Hæbreorum. Itaque nova constituta Christianorum Republica nova lex, novique ritus introducti sunt à Christo Domino, qui sacramenta instituit, fidei mysteria explicavit, eaque homines docuit, morum præcepta, naturæque leges confirmavit; cetera autem arbitrio commisit Ecclesiæ, hoc est Episcoporum, in primisque Petri, & eorum omnium, qui post eum Pontificatu Maximo fungerentur, quos sui Vicarios, et Ecclesiæ supremos Principes esse voluit.

§. IV. Nam hi sunt Rectores Ecclesiæ, quæ definitur societas hominum sub legitimis Pastoribus, præsertim vero sub visibili omnium capite, centroque unitatis Romano Pontifice Christianam Religionem profitentium, eorumdemque sacramentorum colligatione in unum corpus coalescentium à Christo instituta (1). Ex quo patet, Ecclesiam societatem esse *inæqualem*, in qua scilicet alii sunt, qui regunt, atque imperant, alii qui reguntur, & parent (2); esseque præterea visibilem, quoniam animo, et corpore constant homines, quibus ea conflata est. Et certe non falsa solum, sed etiam absurda est Protestantium (3) sententia, qui sibi invisibilem confingunt Ecclesiam; societatem scilicet hominum visibilium, quam ut Dei filius constitueret, assumpta humana natura, visibilis factus est; quam ipse per Evangelii annunciationem, rem videlicet sub sensus cadentem (4) propagari voluit, quam constrinxit vinculis sacramentorum, quæ visibilibus constant rebus, ac præsertim Baptismo, quo homines in eam cooptantur.

(1) Manca igitur, & minus propria est Ecclesiæ definitio, quam post Febronium, & ceteros hujusmodi tradit Dominicus Cavallarius *Institut. Jur. Canon. part.* 1. *cap.* 1. §. 1. cum inquit, Ecclesiam esse *christianorum conventum, qui sub suis pastoribus ad vitam æternam assequendam exercentur.* Quid in hac definitione est, quod hæretici non probent, quodque genti catholicæ satisfaciat? Non enim memorat legitimos pastores, hoc est Episcopos à Spiritu Sancto positos gerendarum Ecclesiarum causa; non item Summum Pontificem, qui similiter divinitus est constitutus Ecclesiæ caput, & centrum unitatis; non denique sacramenta, quæ catholicis omnibus eadem sunt, & in quibus hæreticorum longe discrepans ratio est. Non enim, quæ nobis sacramenta sunt, in sacramentis numerant; neque vero quæ habent, talia quædam esse putant, qualia nos credimus. Atque illa sane Cavallarii definitio quadrat etiam in Pseudo-Ecclesias hæreticorum, quæ *suos* habent pastores, quæque omnes *exercere* se jactant *ad vitam æternam assequendam.*

(2) Ex quo intelligitur, quam falsum, & absurdum sit *systema collegiale*, seu societatis *æqualis*, quod novissime placuit Protestantibus (nam longe aliud eorum Majoribus visum est) ex quo profluere ajunt illa *jura Ecclesiæ Collegialia, et Majestatica*, quæ Ecclesiæ veluti collegio æquali, & Principi tamquam Patrono collegiorum, quæ in suo imperio sunt, attribuunt. Ipsi etiam saniores Protestantes ineptissimum hoc commentum refutarunt; atque ex eorum numero Gasp. Zeiglerus *in præfat. ad tract. de superintend.* pluribus ostendit, quam necessaria in Ecclesia sit hæc *inæqualitas, et subordinatio, quæ regendi, et parendi partes distribuit..... Pares enim*, inquit, *et æquales ubi esse cupiunt omnes, quid aliud inde sperandum, nisi inordinata confusio, discerptis sententiis, ac præposteris temporibus omnia pessime disturbans?* Idem habent Carpzovius *de jure eccles. lib.* 2. *def.* 247, et Voetius *de politia Ecclesiastica*, aliique complures. Vide Vincentium Lupolum *prælect. jur. canon. cap.* 5. §. 4. *et seq. tom.* 1. *pag.* 141. *et seq.* ubi Justi Enningii Boehmeri ea de re errores refutantur; ac vide in primis doctissimum Mamachium S. P. A. Magistrum *ep.* 2. *ad Justin. Febronium* §. 7. *num.* 19. *pag.* 285. *tom.* 1. ubi hæc inæqualis societatis ratio adversus Febronium gravissime, accuratissimeque explicatur.

(3) Confer Melchior Canum *de loc. Theolog. lib.* 4. *cap.* 1. *et ult.*, à quo imprimis solide, et luculenter refutantur deliramenta eorum, qui invisibilem Ecclesiam fingunt.

(4) Apostolus ad Rom. X. 14. et seq. *Quomodo invocabunt*, inquit, *in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient, sine prædicante... Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Atque huc etiam spectat illud Matthæi XVIII. 17.: *quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut ethnicus, et publicanus.* Pauli I. ad Timoth. III. 15. : *ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ*

est Ecclesia Dei vivi. Luc. Act. XX. 28. *attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Num ad Ecclesiam deferri crimen in ea quis versari, eademque *regi posset, nisi aperta omnino esset, atque visibilis?*

§. V. Quod si visibilis est Ecclesia, visibili etiam imperio, et administratione regatur necesse est. Qua in re gravissimus est error illorum, qui putant, imperium in hominem ita à Deo esse divisum Civilem inter, atque Ecclesiasticam potestatem, ut hæc tantum animis, illa vero corporibus imperet, ac jura constituat. Ita scilicet non hominum societas esset Ecclesia, sed animorum: hoc est incideremus in errorem Protestantium de Ecclesia invisibili; neque civilis Respublica hominum, sed corporum societate constaret. Quo quid dici potes absurdius, aut exitiosius non Ecclesiæ solum, sed etiam civili Reipublicæ? Nam si Ecclesia solis animis præficiatur, non ei licebit ex. gr. leges de jejuniis constituere, quoniam eorum observatio solo corpore perficitur; civiles vero leges inutiles erunt omnes, atque ridiculæ, cum imperent corpori, quod sine animo parere non potest (1).

(1) Vide Diatrib. *de Ecclesiast. potestat. Romæ editam an.* 1774. à V. Cl. F. Hermanno Dominico Christianopulo Ord. Præd. §. 1. *cap.* 1. *num.* 3. *pag.* 8. *et seq.* ubi solide, nervoseque refutantur commenta eorum, qui discrimen civilem inter, atque ecclesiasticam potestatem sic statuunt, ut alteram corporibus, alteram vero animis præesse arbitrentur.

§. VI. Est etiam Ecclesiæ proprium, ut ea non *Collegii*, sed Reipublicæ rationem habeant à civili distinctæ, et ideo proprio, eoque summo regatur imperio. Sed Protestantes Ecclesiam in civili Republica collegii instar esse putant, quoniam ea post institutas civitates, atque Respublicas orta est. Et cum summum earum imperium sit, consequens esse ajunt, ut ab iis pendere debeat Ecclesia, ne duo sint summa imperia, unde gravis rerum confusio, perturbatioque oriretur.

§. VII. Sed aliæ sunt partes Civilis Potestatis, aliæ Ecclesiasticæ, & utraque habet suum certum, ac de-

finitum genus, in quo summa est. Illa nimirum curat civium commoda, et civilem societatem, altera res sacras, atque divinas. Nullum hic absurdum, & nulla rerum confusio, neque *status in statu* est, quod inquiunt Protestantes: sed *status* uterque diversi generis est, et habet uterque provinciam suam, quam transilire non debet (1). Atque in eo quidem omnis est posita vera, atque accurata distinctio Ecclesiasticæ, ac civilis potestatis, quod hæc est ordinis naturalis, illa supernaturalis (2), altera curat res civiles, ac temporalem hominum felicitatem, altera præest rebus sacris, atque divinis, & curam gerit eorum, quæ ad æternam beatitudinem pertinent.

(1) Vide Laurentium Veith *Richer. System. confut. sect. 2. cap. 3. §. 56. et seq. pag.* 325. *et seq. August. Vindelic.* 1783. V. Cl. Franciscum Anton. Zacar. *in Antifebron. t.* 1. *disert.* 1. *cap.* 1. *et in Antifebron. vindicat. p.* 1. *disert.* 2. c. 1.

(2) Vide Librum *de l' autorité des deux Puissances* editum anno 1781.

§. VIII. Jamvero multa sunt, & præclara Divinarum Scripturarum loca, ex quibus manifestum est, Ecclesiam à Christo fuisse institutam non instar collegii, sed Reipublicæ, quæ res sacras, divinasque regeret imperio suo. Huc enim spectat ampla illa, quæ Apostolis, eorumque successoribus data est, potestas *ligandi et solvendi* (1); huc ea lex, qua ac Ecclesiam deferri jubentur querelæ inter Christianos exortæ, cujus decreto si reus non steterit, habendus est, tamquam ethnicus, & publicanus (2); huc denique illud Christi: *qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit* (3). Itaque in ipsum Christum peccat, qui Ecclessiæ non obtemperat.

(1) Math. XVI. 19. XVIII. 18.
(2) Math. XVIII. 17.
(3) Luc. X. 16. Joan. XIII. 20.

§. IX. Verum huc potissimum referenda est ea Christi oratio, qua in cœlum migraturus usus est, cum Apostolos ad propagandum in universum orbem Evangelium

mitteret: *Data est mihi*, inquit, *omnis potestas in cœlo, et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis* (1). Quibus sane verbis non solum Apostolis, eorumque successoribus potestas fit ubique gentium, vel invitis Civitatum Principibus, nuntiandi Evangelium, civesque, quicumque voluissent, baptismo initiandi, sed etiam in tradita doctrina continendi, et confirmandi omnes qui in Christianam societatem essent cooptati. Quod idem est ac præcepisse, ut Christiana institueretur societas, quæ leges sibi constitutas observando conservaretur (2).

(1) Math. XXVIII. 18.
(2) Vid. laudatam Diatrib. *de Eccles. potest. cap.* 1. §. 2. *num.* 7. *et seq. pag.* 19., Cl. Martinum Gerbertum *Ecclesia Militans cap.* 19. *tom.* 1. *pag.* 124. *seq.*

§. X. Neque aliter habere se res ipsa potest. Nam collegium nonnisi intra certæ civitatis, aut provinciæ fines, veluti in dominationis loco, constitui potest (1); at vero Ecclesia nullis locorum comprehenditur angustiis, sed omnes complectitur gentes, propagata atque diffusa per orbem universum. Rursum collegium sine venia Principis institui, et coire non potest (2); verum Ecclesia invitis ipsis Principibus et instituta, et confirmata est, quoniam Deo potius, quam hominibus parere oportet (3). Denique collegium recte dissolvitur, si quæ suboriantur causæ, propter quas ipsum dissolvendum videatur. Quis autem tam insigniter improbus est, qui id de Christi Ecclesia audeat dicere? (4)

(1) Leg. 1. *in princ. ff. de colleg. et corpor.*
(2) Leg. 3. *ff. eod. tit.* Leg. 1. *in princ. ff. quod cujusq. univers.*
(3) Unde ad Optimates, et Seniores Judæorum: *Petrus vero, et Joannes respondentes dixerunt ad eos: si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum; judicate.* Act. IV. 19.
(4) Vide Cl. Mamachium *ep.* 2. *ad Justin. Febronium* §. 6. *et* 7. *pag.* 207. *et seq. tom.* 1. qui gravissime exagitat Pufendorfi de Ecclesiæ *collegialitate* errorem, quem Febronius sequitur.

§. XI. Satis non erat, quod visibilis, atque ut dis-

tincta Respublica Ecclesia, Deo ipso auctore, constitueretur. Necesse etiam erat, eam habere signa quædam, et notas, quibus certo dignosci posset à sectis hæreticorum, qui sibi falso decus nomenque adscribunt Divinæ Religionis. Ad ea autem signa cum primis pertinet Ecclesiæ *unitas* (1), quæ una fide, eorumdem sacramentorum communione, subjectione legitimis Pastoribus (2), et uno visibili capite (3) continetur, et cernitur.

(1) Quæ unitas sæpe ab Apostolo laudatur, comparatione humani corporis, quod unicum est, licet pluribus constet membris, quæ singula suo funguntur munere 1. *ad Corint. XII.* 27. & *ad Ephes. IV.* 3. *solliciti*, inquit, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus*, & *unus spiritus*, *sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.* Et huc spectat S. Augustinus *serm.* 103: *cap.* 4. *de verb. Dom. ed. Maurin. Venet.* 1731. *tom.* 5. *col.* 536. & S. Cyprianus *in lib. de unit. Eccl. ed. Rigaltii Paris.* 1666. *pag.* 179. & *seq.*

(2) Math. XXVIII. 18. *euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*, *docentes eos servare omnia*, *quæcumque mandavi vobis*: quibus verbis comprehenditur unitas fidei, sacramentorum, subjectionis. Atque hanc à Christo datam unitatis doctrinam Apostoli, ubi opus fuit, & magis explicarunt, & sedulo tradiderunt; atque huc spectat Paulus *ad Ephes. IV.* 5. 11. 13. 1. *ad Corinth. X.* 17. *XII.* 13.

(3) Apposite S. Hieronymus *ep.* 15. *num.* 2. *ed. Vallarsii Veron.* 1734. *t.* 1. *col.* 38. *ad Damasum P. de hypostasibus*: ego nullum, inquit, *primum, nisi Christum sequens*, *Beatitudini tuæ*, *idest cathedræ Petri communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit*, *profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.... Non novi Vitalem*, *Meletium respuo*, *ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit spargit; hoc est*, *qui Christi non est*, *Antichristi est.* Et *ep.* 16. *num.* 2. *ad eumd. Damas. col.* 41., qua eum iterum rogat, ut sibi significet, cum quo debeat communicare ex tribus, quos inter Antiochena Ecclesia dividebatur: *Hinc enim*, inquit, *præsidiis fulta mundi Ariana rabies fræmit*: *hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat.... ego interim clamito*, *si quis cathedræ Petri jungitur*, *meus est.*

§. XII. Similiter *Sancta* est ex Conditore suo (1), ex fine institutionis, ex mediis ad finem comparatis; quæ sanctitas elucet in doctrina fidei, & morum, atque in ipsa disciplina (2), in sacramentis, quæ instrumenta sunt divinarum in nos gratiarum, in gloria miraculorum, in præclaris Ecclesiæ membrorum virtutibus; denique *Catho-*

lica, hoc est universalis, nullis temporum ac regionum finibus definita (3); atque *Apostolica* tum propter doctrinam, tum propter ordinis, ac jurisdictionis potestatem, ab ipsis Apostolis repetentem originem, ac perpetuo continenti serie propagatam (4).

(1) *Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum... passus est*, inquit Apostolus *ad Hebræos XIII.* 12. atque ex hoc mundo discessurus promisit Apostolis, sese missurum Spiritum sanctitatis, & veritatis Joan. *XIV.* 16. 17. 25. 26.

(2) Etiam in constituenda disciplina Ecclesia regitur à Spiritu S., ideoque unus, idemque semper est disciplinæ spiritus, quamquam illa interdum pro temporum ratione mutetur. Confer Jacobum Zallinger *Inst. Jur. Natur.* & *Eccles. public. lib.* 5. §. 319. & *seq. August. Vindelic. an.* 1784. qui omnes Ecclesiæ notas, & characteres solide, accurateque recenset.

(3) Quare Augustinus *ep.* 52. *num.* 1. *col.* 119. *t.* 2. *Ipsa est enim*, inquit, *Ecclesia catholica*, *unde* καθολικὴ *græce appellatur*, *quod per totum orbem terrarum diffunditur*; & *Serm. de tempor.* (si vere est Auctor ejus sermonis, quem PP. Maurini Fausto tribuunt, & rejiciunt *ad appendic. tom.* 5. *serm.* 242. *col.* 398.) Ecclesiam appellari *Catholicam* inquit, hoc est *toto orbe diffusam*; *quia diversorum hæreticorum Ecclesiæ ideo catholicæ non dicuntur*, *quia per loca*, *atque per suas quasque provincias continentur*, *hæc vero à Solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.* Vide etiam eumdem Augustinum *ep.* 49. *col.* 115. & *in lib. de unitat. Eccles. T.* 9. *col.* 337., qui totus in eo est, ut ex Lege, Prophetis, Evangelio, atque ex Actis Apostolorum *Catholicam* esse Ecclesiam contra Donatistas ostendat, & vide Vincentium Lirinensem *commonit. cap.* 3. *in Biblioth. Patr. tom.* 7. *pag.* 250. *ed. Lugdun. an.* 1677.

(4) Nam post Christum fundamenta etiam præterea Ecclesiæ fuerunt Apostoli, teste Paulo *ad Ephes. II.* 20. *super ædificati*, inquit, *super fundamentum Apostolorum*, & *Prophetarum.*

§. XIII. Jamvero omnia hæc signa ad Romanam Ecclesiam pertinent; quo fit, ut ea vera Christi Ecclesia haberi debeat. Nam *una* ipsa est sive fide, cum nonnisi ea, quæ ab Apostolis per verbum traditum, aut scriptum accepit, credenda proponat; sive sacramentis, cum eadem illa, quæ Christus instituit numero septem, quæque ad sese perpetua traditione pervenerunt, administret, atque custodiat; sive demum Pastoribus, qui accepta manuum impositione rite, & recte præpositi Ecclesiæ re-

gimini communione junguntur cum Romana cathedra, ad quam omnis Ecclesia conveniat necesse est (1).

(1) *Ad Romanam cathedram*, ut inquit S. Irenæus *contr. hæres. lib. 3. cap. 3. num. 2. pag.* 175. *ed. Massueti Paris.* 1710., *propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.*

§. XIV. *Sancta* item est tum deposito doctrinæ, quod sibi divinitus creditum semper sartum tectum servavit, atque tuetur; tum facta fidelibus copia sacramentorum, præsertim Eucaristiæ, qua ipsum Christi corpus, & sanguis traditur; tum ecclesiasticis regulis, & puro Religionis cultu, quo homines ad veram pietatem instituuntur, atque excitantur; tum præclaris virtutibus, pietate, miraculis eorum, qui Ecclesiam, cujus in sinu educati sunt, ilustrant, semperque ilustrarunt. *Catholica*, cum diffusa per orbem universum pateat, quum contra singulæ infidelium, atque hæreticorum sectæ, aliæ alibi, suis quæque finibus arctentur. *Apostolica* tum quod in Petri cathedra numquam intermissa Pastorum successio viget (1), eaque nonnisi per ordinationem Episcopali manuum impositione factam ad hæc usque tempora deducitur, tum quod una semper, eademque obtinuit doctrina, quæ Apostolica ætate obtinebat. Atque hæc Ecclesia neque fallere, aut falli (2), neque unquam perimi, ac deleri potest (3).

(1) Recte Augustinus *contr. epist. Manich. quam vocant fundamenti cap. 4. T. 8. col.* 153. *cit. ed. Venet.* causas significans, propter quas Romanæ Ecclesiæ adhæreret, hoc demum ait: *tenet me ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.*

(2) Joann. *XIV.* 16. & 26. & *XVI.* 13. Paulus 1. *ad Timoth. III.* 15. Hinc S. Fulgentius *epist. 3. ad Prob. cap. 5. in Biblioth. Patr. tom. 9. pag. 92. ed. Lugdun.* 1677. *Ecclesia*, inquit, *virgo in fide, & caritate persistens & sapientiam possidet, & virtutem; ideo nec seductione decipitur, nec violentia vincitur, quia internæ virginitatis integritate fulcitur.* Et S. Irenæus *contr. hæres. lib. 3. cap. 4. num 1. pag.* 178. *cit. ed. non oportet*, inquit, *adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quæ sint veritatis, ut omnis, quicumque velit, sumat ex ea potum vitæ.*

(3) Matth. *XVI.* 18. *XXVIII.* 20. Luc. *XXI.* 32. Et Chrysos-

tomus *Homil.* 4. *in illud Isa. cap. 6. Vidi Dominum tom. 6. pag.* 122. *ed. Montfaucon. Paris.* 1724. *facilius*, inquit, *est Solem extingui, quam Ecclesiam deleri.* Vide etiam Augustinum *in psalm.* 103. *serm.* 2. *Tom.* 4. *col.* 1145. *ed. cit.*

§. XV. At vero nullum ex iis signis, quibus vera Christi Ecclesia dignoscitur, quadrare in Protestantium Ecclesias ulla ratione potest. Neque enim eorum Ecclesia *Una* est aut fide, in qua variæ sunt, interque se dissentientes illorum confessiones (1); aut in sacramentis, quorum in numero definiendo dispar est omnium fere sententia (2); aut demum Pastoribus, cum quidam nullam agnoscant ecclesiasticam hierarchiam, quidam varium habeant Ecclesiarum regimen, cuncti vero careant uno omnium capite, cum quo conveniant, aut sub quo concilium aliquod instituant (3). Non item *Sancta*, tum quod sectarum auctores perditos, ac nefarios fuisse homines constat (4); tum quod eorum doctrina plena licentiæ, ac vitiorum est. Non *Catholica*, tum quod non semper fuit, cum hæretici, antequam in errores inciderent, cum Romana Ecclesia communione jungerentur; tum quod ubique non est, cum Protestantium sectæ, si conjunctim omnes accipiantur, non unum sint, sed inter se valde differant (5), si disjunctim singulæ, modicæ quædam partes sint, quæ universitatem habere non possunt (6). Non demum *Apostolica*, cum neque Apostolorum sit eorum doctrina, neque Episcoporum successio ab Apostolis repetatur, neque Apostolica sit missio, cum neque Calvinus Episcopus fuerit, neque Lutherus; licet ipse Episcopos ordinare ausus fuerit (7).

(1) Extant hæc confessiones unum in corpus collectæ Genevæ an. 1612. Vide Bossuetum *in Histor. variation. Eccles. Protestant.* & ipsius contra Basnagium defensionem.

(2) Lutherus tria tantum probat sacramenta; *quamquam si usu,* inquit *lib. de captiv. Babylon. tom.* 2. *opp. pag.* 260. *Jenæ* 1600., *Scripturæ loqui velim, nonnisi unum sacramentum habeam, & tria signa sacramentalia.* Melancton tria videtur agnoscere; Zuinglius Matrimonium etiam recenset, Calvinus Baptismum tantum, & cœnam retinet, licet etiam Ordinationem adjicere videatur; denique Dallæus Minister Calvinianus quæstionem de sacramentis rem levem, ac nullius momenti esse arbitratur.

(3) Varium est apud Lutheranos Ecclesiarum regimen, Calvinianis nulla est hierarchia, neutris unum omnium caput.

(4) Lutheri flagitia carpit ipse Calvinus *ep. ad Bulingerum t. 9. opp. pag.* 239. *Amstel.* 1667. omnibus vero comperti sunt perditi utriusque mores. Nam hic ab Urbe Novioduno ob infames turpitudines, ab Urbe Geneva tamquam seditiosus publice ejectus est; ille vero deseruit Regulare Institutum, quod solemnibus emissis votis susceperat, & palam uxorem duxit virginem monialem, ex qua tres filios procreavit. Multa de eo scripsit Jacobus Bossuetus *in Histor. Variation.*, & multa etiam sunt apud Berninium *Istoria di tutte l' eresie tom.* 4. *cap.* 5.

(5) Angli à Calvinianis; Calviniani à Lutheranis, Lutherani ab Anabaptistis, Anabaptistæ à Zuinglianis communione dissiti, discretique sunt.

(6) Idem dictum volo de schismaticis in Oriente; nam Æthiopes ab Ægyptiis, & Alexandrinis, hi ab Armenis, Armeni á Constantinopolitanis, & hi à Russis invicem separantur.

(7) Late ea de re disputant Theologi Bellarminus *de not. Eccles. lib.* 4. *cap.* 8. *pag.* 88. *tomo* 2. *opp. Venet.* 1721. Habert *Theolog. dogmat. tom.* 1. *prol. cap.* 3. Contenson. *Theolog. ment. & cord. tom.* 1. *dissert.* 1. *cap.* 1. *& seq.* Juenin. *Instit. Theolog. quæst.* 4. *cap.* 4. *art.* 4. Bert. *in supplem. tom.* 5. *de loc. Theolog.* aliique complures.

CAPUT II.

DE ECCLESIÆ REGIMINE, ET POTESTATE.

XVI. Regimen in Ecclesia necessarium.
XVII. Quale hoc sit?
XVIII. Non Democraticum.
XIX. Neque Aristocraticum, sed Monarchicum.
XX. Monarchiæ nihil detrahit Episcoporum potestas.
XXI. Nihil Concilium generale.
XXII. & XXIII. Quod Summo Pontifici subest.
XXIV. Verum Concilium generale contrà Pontificem stare non potest.

§. XVI.

Hactenus quæ vera Ecclesiæ natura sit, & quibus ea notis, signisque noscatur, exposuimus; nunc de ejus potestate disputemus. Neque enim societas hominum, qualis Ecclesia est, stare, & consistere potest, nisi imperii auctoritate contineatur, & nisi leges habeat, quibus ea regatur, & quibus omnes pareant. Ex quo intelligitur, esse in Ecclesia condendarum legum potestatem.

§. XVII. Nam Christus cum homines præfecit, qui visibilem Ecclesiam visibiliter regerent, in eos etiam contulit imperium, quo carere non potest quisquis societati præfectus curare debet, ut ea optimis abundet legibus, & institutis, atque ut pœnis etiam cœrceantur qui non obtemperant legibus, quibus reipublicæ salus, & incolumitas continetur. Regendæ enim societatis summa tota est posita in imperandi, puniendique potestate; eam Christus Ecclesiæ dedit, eaque semper Apostoli, ceterique Episcopi, præsertim vero Romani Pontifices usi sunt (1).

(1) Confer Doujar *prænot. canon. lib.* 2. *cap.* 2.; præ ceteris autem confer clarissimum Mamachium *Orig. & antiquit. Christian. lib.* 4. *par.* 1. *cap.* 2. §. 5. & *c.* 3. *pag.* 259. & *seq. tom.* 4.; ubi de Ecclesiæ potestate, ac regimine graviter, accurateque disputatur.

§. XVIII. Atque hanc quidem potestatem plerique ex Protestantibus ad Aristocratiam referunt (1); quamquam non desint ex Lutheranis, qui Ecclesiæ regimen democraticum esse contendant, atque hominum voluntate discrimen inter clericos, & laicos inductum putent (2). Cujus erroris absurdum noverunt etiam plerique ex Lutheranis, & Calvinianis, adeo ut vix dignus sit qui à novis refutetur. Revera quidquid Christus de Ecclesiæ potestate dixit, non plebi, sed Apostolis dixit aut omnibus, aut Petro nominatim (3), legesque omnes de rebus ecclesiasticis non à populo, sed ab Episcopis, ac presertim à summis Pontificibus sunt perpetuo constitutæ. Eorum videlicet est, semperque fuit leges condere, curare diligenter, ut ab omnibus observentur, atque in reos criminum animadvertere.

(1) Confer Mamachium *Origin. & Antiquit. Christian. lib.* 4. *par. II. cap.* 1. §. *III. tom.* 5. *pag.* 12. & *seq.* ubi horum complures recensentur.

(2) Ineptissimum hunc errorem ipse etiam refutavit Josephus Binghamus, homo videlicet ex Protestantium numero, *Orig. Eccles. vol.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *pag.* 41. & *seq. ed. Halæ Magdeburg. an.* 1751. Vide Mamachium *loc. cit. pag.* 11. *not.* 1.

(3) Quo pertinet Matth. *XVI.* 19. *Tibi dabo claves &c. quod-*

cumque ligaveris &c. Joann. *XXI.* 15. *seq. Pasce agnos meos, pasce oves meas*, Matth. *XVIII.* 18. *quæcumque alligaveritis super terram &c.* Joann. *XX.* 23. *quorum remiseritis peccata &c.* Hinc Petrus *ep.* 1. *cap.* 5. *vers.* 2. ita Episcopos Ponti, Galatiæ, Cappadociæ &c., quos Seniores appellat, alloquitur: *pascite, qui in vobis est, gregem Dei*; *pascere* autem idem est ac *regere*, uti patet ex *Ps. LXXVII. v.* 71. *seq.* ubi David constitutus divinitus dicitur *pascere Jacob servum ejus*, quod est *regere*; nisi forte velis ab Regibus non gubernari, regique populum, sed institui, imbuique doctrina; quo quid fingi potest absurdius? Confer etiam *lib. II. Reg. cap. V. v.* 2. & *lib. I. Paralip. cap. XI. v.* 2. Hujus vero ab Apostolis, eorumque successoribus exercitæ potestatis pleni sunt Sacræ Scripturæ, & Ecclesiasticæ historiæ libri.

§. XIX. Democraticos sequuntur proxime, qui Ecclesiæ regimen errore pari Aristocraticum faciunt (1). Sunt autem catholici, qui puram Aristocratiam respuentes, tamem Monarchiam Ecclesiasticam Aristocratia temperatam volunt. Verum cum inter Catholicos omnes conveniat, Romanum Pontificem jure divino præesse Ecclesiæ universæ, & vero præesse non solum honore, ac loco, sed etiam potestate, & jurisdictione, facile intelligitur, Ecclesiæ regimen monarchica ratione contineri. Nam Monarchiæ nomen disignat summum imperium, quod apud unum est.

(1) Videndus Nicolaus Coeffetæus *in libris IV. apologeticis pro sacra Monarchia Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ adv. rempub. M. Antonii de Dominis*; & videndus præsertim *Mamachius Orig. & Antiquit. Christianar. tom.* 5. quo toto fere volumine Aristocraticos doctissime, copiosissimeque refutavit.

§. XX. Nihil autem Monarchiæ detrahit potestas Episcoporum, quæ etiamsi non precaria, sed propria & nativa sit, tamem cum pendeat à Summo Pontifice, non hujus certe monarchica potestas ex illorum potestate imminuitur (1). Christus enim cum Episcopalem ordinem instituit, nullos distinxit fines Ecclesiarum, quibus singuli Episcopi esset præficiendi; idcirco ea res tota humano jure fieri debuit, fieri autem non potest, nisi auctoritate ejus, qui universim Ecclesiis omnibus præfectus est. Accedit quod Episcopalis potestatis exercendæ mo-

dus judicio subest Romani Pontificis, cui non minus ovium, quam pastorum cura commissa est, ut Princeps, & Moderator totius Ecclesiæ constitueret quidquid ratio temporum, & communis salus postulare videretur (2).

(1) In Concilio Tridentino magna animorum contentione quæsitum est, num Episcoporum auctoritas *immediate* à Deo, an potius à Romano Pontifice esset præsertim Cardinali à Lotharingia. Nam inter catholicos erat disputatio, non inter catholicos & hæreticos, qua de causa concilium habebatur. Vide Natal. Alex. *Hist. Eccles. sæc. XV. & sæc. XVI. disert.* 13. *art.* 14. §. 1. & 2. *tom.* 9. *pag.* 558. *ed. Venet. an.* 1776. Pallavicin. *Hist. Conc. Trident. lib.* 18. *cap.* 14. & 15. & *lib.* 21. *cap.* 11., & Cl. Zaccaria, *in Anti-Febronio t.* 2. *dissert.* 2. *cap.* 6. Ceterum utut inmediate à Deo Episcoporum potestas repetatur, nihil id detrahit monarchico Ecclesiæ imperio, quoniam ea subjecta, & obnoxia est Summo Pontifici, à quo arctari, amplificari, ac tolli etiam potest. Confer Ballerinium *de potest. eccles. Summor. Pontificum & Concil. general. cap.* 1. §. 5. & 6. *pag.* 16. *et seq. edit. August. Vindelic. an.* 1770. Ita etiamsi à Summo Pontifice in Episcopos jurisdictionem derivemus, non inde efficitur, eos meros esse ipsius vicarios, cum ipsa potestas quoad originem suam à Deo sit instituta. Confer. Zallinger. *loc. cit.* §. 363.

(2) Quo referendum illud Concil. Tridentini *sess.* 14. *cap.* 7. *de sacram. pœnitent.* : *merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviorum suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Atque huc etiam spectat illud Leonis M. *ep.* 14. *cap.* 1. *opp. tom.* 1. *coll.* 686. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Vigilii *ep.* 2. *ad Eutherium num.* 7. *tom.* 5. *Concil. collect. Labbei col.* 1293. *edit. Venet.*, aliorumque complurium, Episcopos in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis esse vocatos.

§. XXI. Neque Ecclesiastica Monarchia temperationem aliquam Aristocratiæ accipere potest ex Concilio œcumenico, quod in ipsum Romanum Pontificem imperii potestate pollere quidam putant. Ego vero Summo Pontifici præstare Concilium nego, & pugnantia eos loqui intelligo, qui cum ex catholicæ fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, tamen opinionem illam repente, ut equidem puto, sæculo XIV. ex medio schismatis incendio (1) ortam, & in aristocratiam denique recidentem sequuntur; id quod non modo á Catholicis reliquis, qui ab eis dissentiunt, sed etiam à Protestantibus (2) animadversum est.

(1) Hæc opinio induci cœpit, meo quidem judicio, à 1395., cum alia fuisset usque ad eam ætatem sententia Majorum nostrorum, quorum nemini umquam in mentem venit Pontificem Maximum Concilii potestati subjicere. Quadrat in hanc rem aptissime illud Tertulliani *lib. de præscript. cap.* 31. *num.* 31. *pag.* 243. *ed. Rigaltii Lutet. Paris.* 1634.; *id esse Dominicum, et verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum, et falsum, quod sit posterius immisssum.* Vide Ballerinium *loc. cit. cap.* 5. §. 3. *num.* 20. *et seq. pag.* 84. *et seq.*, & Veith *Richerii system. confut. sect.* 2. *cap.* 1. *art.* 3. §. 25. *et seq. pag.* 114. *et seq. et art.* 3. §. 29. *et seq. pag.* 143. *et seq.*

(2) Jo. Laurentius Moshemius *in dissert. de Gallor. appellat. ad concil. univers. Eccles. unitatem Ecclesiæ visibilem tollentibus* ita scribit: *Quod universis, sive singulis Ecclesiis præesse Pontificem dicunt, non universæ Ecclesiæ, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem à capite regi, non vero quod ex membris constat corpus; aut urbes quidem omnes, villas, et prædia subesse Regi, non vero, quæ his continetur, ipsam Provinciam.* Samuel Pufendorfius *de habitu Relig. Christian. ad vit. civil.* §. 38. habet hæc: *Concilium esse supra Papam thesis est... Sed quod isti quoque hanc propositionem asserere velint, qui Sedem Romanam omnium ecclesiarum centrum, ac Papam œcumenicum Episcopum agnoscunt, id quidem non parum absurditatis habet, cum status Ecclesiæ Romanæ monarchicus sit, ista autem thesis meram aristocratiam oleat.*

§. XXII. Revera si monarchiæ ratio in eo est posita, ut omnes uni subjiciantur, ecquæ demum erit monarchia, si Romanum Pontificem Episcopis in unum congregatis subjiciamus? At enim in concilio collecti Episcopi Ecclesiam universam repræsentant, Pontifex vero quamquam singulis Ecclesiis *distributive* præsit, *collective* tamen, hoc est Ecclesiæ universæ non præest, inquiunt, ipse, sed subest. Atqui falsum in primis est, Episcopos una collectos, nisi secum habeant Pontificem, qui eos conjungat, & copulet, universam Ecclesiam repræsentare. Erunt enim Antistites illi quidem singularum Ecclesiarum, sed Ecclesiam, quæ necessario una est, referre universam non poterunt, nisi inter eos fuerit, Summus Pontifex, hoc est commune unitatis centrum, quo disjunctæ illæ inter se potestates conjunguntur.

§. XXIII. Atque illud concedendum nullo modo est; Ecclesiam *distributive* caput habere, *collective* non habere, & quod caput *dispersæ* erat, idem *collectæ* repente aliud quodvis membrum evadere. Huc enim re-

deunt, qui Pontificem Ecclesiis omnibus *distributive* anteponunt, *collective* autem obnoxium faciunt. Atqui in primis universitas, quæ ab omnibus in unum collectis conficitur, opus habet capite, à quo regatur; neque unitas Ecclesiæ universæ, cujus tuendæ, et conservandæ causa Christus & honoris, & jurisdictionis primatum instituit, conficitur à singulis tantum, sed ab omnibus *collective* sumptis, atque in unum coactis. Hinc supra petram non singuli lapides, sed universa Ecclesia edificata est; claves Petro sunt datæ non unius alteriusve conclavis, sed regni cælorum universi; ipse jussus est præesse toti gregi, non singulis tantum agnis, & ovibus; denique si fratres singulos, etiam universos confirmare debet (1).

(1) Confer Ballerinium *loc. cit. cap.* 4. §. 3. *pag.* 56. *et seq.*

§. XXIV. Quamquam tota hæc disputatio excogitata est, ut Sedes Apostolica in invidiam rapiatur; cum revera contra Summum Pontificem stare non possit Ecclesia, & Concilium, quod vere œcumenicum sit. Ecquod enim erit hoc Concilium, aut collectio totius Ecclesiæ, cum procul est Romanus Pontifex, hoc est caput, & pars præcipua, ac nobilissima Ecclesiæ? Itaque in Concilio si plerique Patres cum Pontifice consentiant, hæc conspiratio, & concordia sententiarum, nullum relinquet controversiæ locum, sin vero dissentiant plerique, nihil horum valebit auctoritas, quoniam à capite divulsi, atque sejuncti Ecclesiam referre, ac repræsentare non possunt.

CAPUT III.

DE CANONE ECCLESIÆ, ET PRIMUM DE JURE SCRIPTO.

§. XXV.

Esse in Ecclesia jubendarum legum propriam, & nativam potestatem, demonstratum est; consequens ergo erat, ut ipsa potestate hac divinitus accepta uteretur, suisque legibus, & constitutionibus curaret res sacras, atque divinas. Hinc conditæ leges Ecclesiæ, quas *canones* appellamus, unde juris canonici nomen ortum est. Propriæ *canon* est architectorum, aliorumque artificum instrumentum, quo lineæ diriguntur, atque etiam norma, ac regula ad quam opus omne in mechanicis, atque in liberalibus artibus exigendum est (1).

(1) Vid. Duojat. *prænot.. canon. lib.* 1. *cap.* 21.

§. XXVI. Verum peculiari quadam ratione cum apud Græcos, tum apud Latinos *canonis* nomine morum regula significatur (1). Hoc vocabulum suis constitutionibus accomodavit Ecclesia, sive quod abhorret ab imperioso legis nomine, quod violentam continet corporis cœrcitionem, sive quod Juris Ecclesiastici dignitas postularet, ut quæ mores hominum formant, regulæ appellarentur, sive demum quod legis nomem apud Hebræos

legi Mosaicæ plane hæserat, ut Sinagogæ succedens Ecclesia alio vocabulo constitutiones sua appellandas putaverit.

(1) Hinc ab Euripide jus naturæ *κανὼν τοῦ καλοῦ regula honesti* appelatur, atque à Chrysippo *L. 2. ff. de leg.* lex generatim dicitur *κανων δικαίων καὶ ἀδίκων regula justorum, et injustorum.*

§. XXVII. Dicitur etiam Jus Canonicum, *Ecclesiasticum*, aut *Sacrum*, quoniam agit de personis, rebusque sacris, atque ecclesiasticis; item quod Ecclesiastica, hoc est sacra potestate sit latum: dicitur & *Pontificium*, tum quod magna ex parte á Romanis Pontificibus constitutum est, tum ut à Cæsareo, sive civili jure distinguatur. Definitur autem jus illud, quod ab Ecclesia per Episcopos, præsertim vero per Romanum Pontificem, explicatum, sancitum, vel approbatum est ad rectam Christianorum hominum institutionem. Constat partim divinis, partim humanis legibus, partim scriptum est, partim vero non scriptum.

§. XXVIII. Divinæ leges, quæ Deum ipsum habent auctorem, vel naturales sunt, vel supernaturales, & positivæ. Naturales accepimus ab ipsa natura, hoc est à Deo naturæ auctore, iisque discimus, quid Deo, quid nobis ipsis, quid aliis hominibus debeamus. Nimirum Deus ipse per rectam rationem impressit animis nostris amorem, & regulas honestatis, ad quam omnes natura ferimur, cuique perpetuo adhæreremus, nisi abstraheremur vitiis, pravisque cupiditatibus (1).

(1) Hæc lex est *ratio profecta à rerum natura*, inquit Cicero, *de legib. lib. 2. num. 4. tom. 3. pag. 189. edi. Oliveti Genevæ* 1743., *& ad recte faciendum impellens*, *& à delicto avocans*; *quæ non tum denique incipit lex esse*, *cum scripta est*, *sed tum cum orta est*; *orta autem simul est cum mente divina*. Nemo hinc, qui peccat adversus juris naturæ præcepta communiter cognita, excusare se potest juris ignoratione, ut ait Apostolus *ad Roman. II. 14. & 15.*

§. XXIX. Quidquid hoc jure prohibetur malum est per se, quidquid jubetur bonum; proinde jus naturæ muta-

ri non potest. Ejus fundamentum est ordinatus amor erga Deum, nos ipsos, aliosque homines. Inde fluunt officia omnia naturalis ordinis, quibus tenetur humanum genus, & quæ vel justitiæ sunt, sive *absoluta* & *perfecta*, vel humanitatis & beneficentiæ, sive *imperfecta*, vel interdum justitiæ, interdum beneficentiæ, uti res ipsa sese offert, quæ *hypothetica* appellantur.

§. XXX. Ex jure naturæ, efficitur *Jus gentium*, quod fere ipsum est jus naturæ, quo reguntur omnes homines societate conjuncti (1). Atque aliquandiu quidem post orbem conditum fuere familiarum societates, quas Deus ipse inchoaverat, sed nullæ tamen erant societates Civitatum, & Rerumplicarum, quas deinceps homines, ratione duce, necessitate suadente iniverunt. Quo temporis cursu non exleges erant homines, cum jure naturæ uterentur, sed nulli erant servi, & nulli item à civili Republica constituti Magistratus, quamquam non deessent, qui illis familiarum societatibus cum potestate præerant, quoniam sine Rectore nulla hominum societas stare potest (2).

(1) Quidam jus gentium dividunt *in primarium & secundarium*: illud vocant jus naturæ, hoc vero peculiaris pacta, quæ inter plerasque gentes conventa sunt, quo referunt jura belli, Legatorum & similia. Sed non inde aliam juris speciem induci posse ostendit Pufendorf *de jur. nat. et gent. lib. 2. cap. 3. §. 23.*

(2) Inane, falsumque est commentum illorum, qui tempus fuisse putant, quo homines nulla prorsus societate conjuncti exleges erant, & bestiarum more vitam traducebant. Vid. Jo. Franciscum Finettum *de princip. jur. nat. & gent. lib. 12. cap. 6. tom. 2. pag. 299. et seq. ed. Venet. an.* 1764. ejusdemque libellum inscriptum *Apologia del genere umano accusato d' essere stato una volta bestia*; atque in primis vide libellum egregium, & præstantissimum Emminentissimi D. Card. Gerdil, cui titulus *Discours sur l' homme consideré rélativement à l' état de nature, et rélativement à l' état de societé.*

§. XXXI. Constitutis societatibus civitatum, & rerumpublicarum, ut consociata multitudo recte, apteque regeretur, instituere oportuit, qui ei imperarent. Harum vero societatum fundamentum esse debuit jus commune omnibus, jus nimirum omnium animis impressum, quod

deleri, tollique non potest, & quo initio simplices familiarum societates utebantur. Atque hoc est jus gentium, quo omnes gentes utuntur, & quod unum fere idemque cum jure naturæ est. Verum præter hoc jus, quod non opinio genuit, sed quædam innata vis inseruit, alias etiam addere oportuit leges, quas & populorum indoles, & rerum, ac locorum ratio postulabat. Hinc ortum Jus civile, quod leges continet, quas sibi Civitas unaquæque constituit.

§. XXXII. Positivæ, & supernaturales leges à Deo traditæ sunt, cum per naturæ rationem hominibus compertæ esse non possent. Statutæ sunt hæ leges arbitrio, ac voluntate Dei, & continentur Sacrorum Bibliorum veteris, novique testamenti codicibus, & Ecclesiæ Catholicæ traditione explicantur. Complectitur vetus testamentum *moralia* præcepta, quæ ad mores pertinent, *cæremonialia*, quæ cæremonias, ritusque sacrorum, *judicialia*, quæ judicia respiciunt.

§. XXXIII. *Judicialia*, ac *cæremonialia* præcepta adventu Christi sublata sunt; & si qua adhuc vigent, ea servantur, quod ab Ecclesia recepta sunt, non tamquam Mosaicæ legis reliquiæ, sed tamquam Apostolorum, atque Ecclesiæ mandata (1). *Moralia* tamen præcepta perpetuo manent; nam ea sunt mandata ipsa juris naturæ, quæ cum vulgo obscurata essent pravis hominum cupiditatibus, Deus ipse restituit, lapideis tabulis à Moyse propositis, quibus ea continebantur. Et vero si certos tollamus dies festos potissimum Dei cultui dicatos, qui lege Mosaica ad Sabbata pertinebant, cetera moralia præcepta Hebræorum ab ipsis naturæ legibus nequaquam differunt.

(1) Pluribus id ex causis factum est, potissimum quod Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens quædam adoptavit, quæ ad rectum Christianæ reipublicæ regimen conducere videbantur. Cujus rei exempla sunt *in Cap. 1. et seq. de injur.*, *cap. 1. et 2. de adulter.*, *c. 1. de furtis*, *cap. 1. de homicid.*, ubi renovantur pœnæ, quæ sancitæ fuerant in Exodo *cap. 21. et 22.* contra homicidii, stupri, furti, injuriarum reos. Quæsitum est à viris doctis, utrum Ecclesia cæremoniales Mosaicas leges excitare potuerit. Qua in re secernamus oportet leges illas, quæ meræ cæremoniales

sunt, uti vestes sacerdotales, altaria, & cetera generis ejusdem, ab iis, quæ cæremoniales, & simul *typicæ* sunt, uti est circumcisio, & similes. Illas quidem Ecclesia renovare potuit, has vero non potuit, quoniam venturi Messiæ typi ejus adventu sublati sunt. Vid. orationem S. Amphilochii *in Domin. Circumcis. in Bibliothec. Patr. tom. 5. pag. 1060. ed. Lugdun.*, & Calmet *de circumcis. effect. inter dissertationes ejus latinas tom. 2. p. 187. ad 193. ed. Lucæ* 1739. Licuit quidem aliquo saltem post Christi mortem temporis intervallo cæremonialia Hebræorum præcepta observare, Act. Apostolor. cap. XV. ver. 19. 21., & ideo non statim mortifera evaserunt, donec Evangelium satis late diffusum, ac propagatum esset, *ut mortua synagoga cum honore sepeliretur.* S. Thomas 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. Quam rem ita explicat S. Augustinus *epist.* 82. *num.* 16. *tom.* 2. *col.* 195. *indicatæ editionis Venetæ. Sicut defuncta corpore necessariorum officiis deducenda erat (lex vetus) quodammodo ad sepulturam, nec simulate, sed religiose; non autem deserenda continuo vel inimicorum obtrectationibus, tamquam canum morsibus, projicienda.*

§. XXXIV. Ut à Deo procedit jus divinum, ita humanum ab hominibus. Ejus autem tres sunt partes *Decreta Summorum Pontificum*, *Canones Conciliorum*, *& scripta*, *atque sententiæ SS. Patrum.* Romanam Ecclesiam matrem, & magistram Ecclesiarum omnium, & Summum Pontificem Ecclesiæ universæ caput Christus ipse constituit. Quare si quid ab eo decernitur in commune bonum, id tamquam à D. Petro decretum (1) tenendum à Christianis est, atque esse apud omnes legis loco debet. Feruntur à Pontifice leges ob commune bonum Ecclesiæ vel nutu ipsius, vel adhibito consilio Cardinalium, & Episcoporum, aut motu proprio, aut aliquo rogante. Quovis modo lata sit Pontificia lex, ea parendi affert necessitatem.

(1) Frequens illud Patrum, & Conciliorum est, quod Petrus per suos succesores loquitur. Ita Philippus S. Cælestini Legatus in Concilio Ephesino, probantibus ejusdem Concilii Patribus, dixit hæc: *Petrus... ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et judicium exercet.* Concil. Ephesinum *act.* 3. *col.* 1154. *tom.* 3. *concil. collect. Labbei edit. Venet.* In Concilio Chalcedonensi cum lectæ sunt litteræ à S. Leone ad Flavianum datæ, Patres omnes una voce clamarunt: *Petrus per Leonem ita locutus est.* Conc. Chalcedonense *art.* 2. *col.* 1235. *tom.* 4. Qua eadem formula usi sunt etiam III. Constantinopolitani Concilii Patres: *Per Agathonem Petrus loquebatur* : *act.* 18. *col.* 1090. *tom.* 7. Sanc. Prosper *contra collat. cap. V. num.* 3. *pag.* 184. *edit. Venet.* 1754. *Sacro-*

sancta, inquit, *B. Petri Sedes per universum orbem Papæ Zosimi sic ore loquitur.* Postremo, ne omnes colligam, quod longum esset; S. Petrus Chrysologus *in ep. ad Eutychet. pag.* XVI. *edit. August. Vindelic.* 1758. *B. Petrus*, inquit, *qui in propria sede vivit, et præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

§. XXXV. Prioribus sæculis Romani Pontifices generales regulas plerumque in Concilio edere solebant (1): sed sæpe etiam litteris ad certas Ecclesias datis, quæ deinceps omnibus communes fiebant (2), mandata, legesque suas comprehendebant. Quas litteras semper Christiani omnes ea, qua par est, reverentia susceperunt, & semper etiam graviores de fide, ac disciplina controversias ad judicium Sedis Apostolicæ detulerunt (3). Pontificum generales sanctiones ad Episcopos, Christianosque omnes loquendi usus Bullas nuncupavit. Hodie Pontifex si quid pro universa Ecclesia statuit, aut Bulla utitur, aut decreto alicujus Sacræ Congregationis Cardinalium, quod ipse probaverit. Iisdem utitur in privatis quoque negotiis; sed hæc plerunque per Breve expediuntur.

(1) Vid. S. Leon. *ep.* 16. *cap.* 7. *tom.* 1. *col.* 724. *ed. Fratr. Ballerin. Venet.* 1753.

(2) Cum Summi Pontifices ad aliquem Episcopum decreta mittebant, quibus omnes obstringi vellent, solebant præcipere, ut eadem aliis atque aliis per litteras nuntiarentur. Quare cum Himerius Tarraconensis regularum librum à Siricio accepit, jussus est, ut non solum ad Episcopos suæ provinciæ, *sed etiam ad universos Carthaginienses, et Bæticos, Lusitanos, atque Gallicios, vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, hæc, quæ à nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub literarum tuarum prosecutione mittantur*, uti scriptum est in ejus epistola *n.* 20. apud Coustantium *epist. Romanorum Pontific. col.* 657. *Paris* 1721. Similiter Zosimus *in ep. ad Hesychium Salonitanum n.* 4. ap. eundem Coustantium *loc. cit. col.* 970. *ne quid meritis*, inquit, *dilectionis tuæ derogaremus, ad te potissimum scripta direximus, quæ in omnium fratrum, et coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum, qui in ea provincia sunt, sed etiam, qui vicinis dilectionis tuæ provinciis adjunguntur.* Quod etiam ex pluribus Leonis M. locis manifestum est. Ita *ep.* 159. *ad Nicetam Aquilejensem c.* 7. *col.* 1335. *tom.* 1. *hanc autem*, inquit, *epistolam nostram, quam ad consultationem tuæ fraternitatis emissimus, ad omnes fratres, et comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia data prosit auctoritas.* Hinc quædam Pontificiæ litteræ, quæ ini-

tio ad certos Episcopos, aut ad certas provincias datæ erant, cum deinceps ad alios Episcopos, aliasque provincias missæ fuissent, in quibusdam manuscriptis illam in epigraphe additionem acceperunt *et universas provincias*. Ita epistola 4. S. Leonis M. inscripta est non solum *omnibus per Campaniam, Picenum, et Tusciam*, ad quos initio data fuisse videtur, sed *et universas provincias constitutis*; qua de re vide notas Fratrum Balleriniorum in eamdem epistolam *tom. 1. col.* 611. Ex quo intelligitur, quemadmodum Pontificiæ leges, quæ litteris comprehendebantur omnibus facile innotescerent, quamquam nullus esset publicus earum codex, uti ostendit Petrus Coustantius *præf. ad tom. 1. ep. Roman. Pontif. n.* 45. *pag. XLVII. Paris an.* 1721.

(3) Primo Ecclesiæ sæculo S. Clemens I. à Corinthiorum Ecclesia consultus *scripsit*, uti narrat S. Irenæus *lib.* 3. *contr. hæres. cap.* 2. *n.* 2. *pag.* 176. *ed. Masueti Paris* 1710, *potentissimas litteras Corinthiis ad pacem eos congregans, et reparans fidem eorum, et annuntians, quam in recenti ab Apostolis acceperat, traditionem.* Quam epistolam S. Dionysius Corinthiorum Episcopus apud Eusebium *Eccles. Histor. lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 187. *edit. Valesii Cantabrigiæ* 1720., S. Epiphanius *advers. hæres. lib.* 1. *hæres.* 27. *num.* 6. *pag.* 107. *tom.* 1. *edit. Petavii Paris* 1622. Sanct. Hieronymus *de Vir. illustr. cap.* 15. *pag.* 839. *tom.* 2. *ed. Vallarsii Veron.* 1734, aliique memorant, quæque extat apud Coustantium *ep. Romanorum Pontificum pag.* 9., quo opere etiam reliquæ, quæ nunc manent, Summorum Pontificum decretales epistolæ comprehenduntur. Magna pars harum epistolarum temporis injuria periit, ut multæ perierunt, quæ à S. Damaso datæ sunt, et in quibus conscribendis multam ei sese operam præbuisse testatur S. Hieronymus *ep.* 123. *n.* 10. *tom.* 1. *pag.* 901. Sed tamen certum est, semper cunctas Ecclesias ad Romanam matrem, et magistram omnium graviores controversias detulisse, quod manifestum est ex omnibus Ecclesiasticis monumentis, atque ex decretalibus epistolis Summorum Pontificum, tum quas memorant antiqui Patres, tum quæ nunc etiam extant. Ac dignæ in primis memoratu sunt litteræ Sanctissimorum Pontificum Innocentii I., et Leonis M., ex quibus intelligitur, quam multa ex tota Ecclesia negotia omnes ad Sedem Apostolicam deferrent, ut ejus judicio finirentur. Nam ille scribens ad Patres Concilii Milevitani *ep.* 30. *apud Coustantium col.* 895. sese eorum litteras accepisse inquit, *inter ceteras Romanæ Ecclesiæ curas, et Apostolicæ Sedis occupationes, quibus diversorum consulta fideli, ac medica disceptatione tractamus*; et paulo post ipsis compertum esse ait, *quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent.* Quod etiam confirmat ipse Innocentius *ep.* 37. *col.* 910., ubi testatur, id semper factum fuisse, scilicet omnia *ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem Episcopatus, referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid, faciendumque pronuntiet.* Leo autem M. *ep.* 10. *t.* 1. *col.* 634. *ed. Ballerin.* ostendit Apostolicam Sedem *innumeris relationibus esse consultam.* Huc quoque spectant litteræ datæ ab Justiniano Imp. ad Joannem Summum Pontificem, quæ descriptæ sunt in *L.* 8. *C. de Sum. Trinit.*

Nec enim, inquit Imperator, *patimur, quidquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamquam manifestum, et indubitatum sit, quod movetur, ut non etiam vestræ innotescat sanctitati, quæ caput est omnium sanctarum ecclesiarum.*

§. XXXVI. Et cum Pontificiæ leges vel generales sint, vel speciales, quæ scilicet ex certa causa, persona, loco, tempore prodierunt, illæ omnes generatim obstringunt, hæ vero ad illos pertinent, pro quibus editæ sunt (1). Speciales constitutiones etiam rescripta dicuntur, quæ cum altero rogante emitti soleant, illud semper tacite habere censetur, *si preces veritate nitantur* (2). Quare per subreptionem, atque obreptionem irritum est rescriptum, cum nimirum aliquid falsi narratum est, aut prætermissum veri, quod omnino scire oportebat (3). Sunt autem rescripta vel *justitiæ*, quæ ad justitiam recte administrandam pertinent, vel *gratiæ*, quæ ex Principis beneficio, et liberalitate procedunt. Atque huc spectant privilegia, quæ jus singulare concedunt vel certo homini, vel hominum certo generi, modo ad tempus, cujus generis sunt privilegia personalia, modo in perpetuum, quo vocantur privilegia realia, vel quæ certo personarum generi perpetuo tribuuntur.

(1) *Can.* 3. *dist.* 3.
(2) *Cap.* 2. *de rescript.*
(3) *Cap.* 6. 8. 10. 20. *de rescript. c.* 5. *de Offic. Vicar.*

§. XXXVII. Partem alteram juris canonici scripti conficiunt canones Conciliorum. Quemadmodum conventus hominum deliberandi, vel aliquid decernendi causa instituti Synodi apud Græcos, Concilia apud Latinos dicebantur, ita in Ecclesia utroque nomine appellantur cœtus, et consessus Catholicorum Antistitum, qui ecclesiasticis de causis unum in locum convenerunt. Jam inde ab Apostolorum ævo existimatum est, bene Ecclesiæ futurum, si graviora negocia, si controversiæ, disceptationesque componerentur, ac definirentur ab Episcopis in unum congregatis. Quod non semel fecerunt Apos-

toli, quos inter se convenisse constat, ut alius sufficeretur Apostolus Judæ proditori, ut eligerentur Diaconi, curarenturque viduæ, atque ut Christiani Mosaica lege, et Circuncisione soluti declararentur (1). Apostolorum exemplum sequuta Ecclesia sæpe Conciliis est usa, cum magna christianæ reipublicæ utilitate (2).

(1) Act. Apost. I. 26. *et seq.*
(2) Ad nullam tamen fidei controversiam, quantumvis obscuram, definiendam generale Concilium *absolute* esse necessarium ostendit Zaccaria *in Antifebron. tom.* 2. *dissert.* 1. *cap.* 11. *num.* 7. et *in Antifebron. vindic. p.* 2. *dissert.* 2. *cap.* 7. *num.* 7.; quamquam valde utile sit, et interdum etiam pro temporum ratione necessarium esse possit.

§. XXXVIII. Concilia vel œcumenica aut generalia, vel topica, aut particularia sunt. Ut Concilium generale habeatur, tria servare oportet I. Concilium indicendum est consensu, et auctoritate Romani Pontificis (1), qui per se ipsum, vel per Legatos suos Concilio præesse debet (2). II. Omnes vocandi sunt ex toto orbe catholici Episcopi: quamquam nihil referat, quod omnes præsentes non sint. III. Denique Concilii acta à Pontifice sunt confirmanda (3).

(1) *Can.* 1. *et seq. dist.* 17. Atque id quidem diserte profitentur Patres Concilii Constantinopolitani I. *in epist. synodic. ad Damasum*, quæ est apud Theodoritum *Hist. lib.* 5. *c.* 9. *pag.* 435. *edit. Valesii Cantabrig. an.* 1720., idemque docent Pelagius II. *epist.* 8. ad Episcopos, quos Constantinopolim vocaverat Joannes Patriarcha Constantinopolitanus apud Labbeum *tom.* 6. *concil. col.* 633. *et seq. ed. Venet. an.* 1728., idem præterea Nicolaus I. *ep. ad univers. Episc. Galliæ in Reg. Concil. Collect. tom.* 22. *pag.* 782. *Paris* 1644., atque Hincmarus Remensis *opusc.* 55. *cap.* 20. *tom.* 2. *pag.* 451. *et seq. ed. Sirmondi Paris.* 1645. Vid. Christianum Lupum *schol. in can.* 16. *dictat. S. Gregor. VII. tom.* 5. *oper. pag.* 234. *ed. Venet.* 1724. qui hoc jus Romano Pontifici late vindicat contra Joannem Launojum, P. Bianchi *della potestà e della polizia della Chiesa tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 3. §. 8. *part.* 512. Ballerinium *de potest. eccles. Sum. Pont. et Conc. gener. c.* 6. §. 1. *pag.* 88. Cl. Zaccharia *in Anti-Febronio part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 1. *et seq.*, et Cl. Thomam M. Cerbonium *de jur. et leg. disciplin. tom.* 3. *lib.* 22.
(2) Hinc Vitus, et Vincentius Romani Presbyteri, atque etiam, ut plerique putant, Hosius Cordubensis Episcopus nomine S. Silvestri Con-

cilio Nicæno præfuerunt, atque ita deinceps factum est in omnibus conciliis usque ad novissimum Tridentinum.

(3) Concilium Nicænum, quod primum ex œcumenicis est, à S. Silvestro Summo Pontifice confirmatum fuisse, meo quidem judicio plane compertum, exploratumque est. Mitto synodicam epistolam Concilii ad Silvestrum, quam describit Baronius *ad. an.* 325. *num.* 171. *tom. IV. pag.* 145. *edit. Lucæ*, quoniam hujus epistolæ incerta fides est; sed certe ipse Silvester in Concilio Romano an. 325. apud Labbeum *tom.* 2. *Conc. col.* 417. *edit. Venet.* expressis verbis declaravit, *sed quidquid in Nicæa Bithiniæ constitutum est..... à. sanctis Sacerdotibus trecentis decem et octo* suo *ore conformiter confirmare.* Consonat Felix III. qui in *ep.* apud eumdem Labbeum *tom.* 5. *col.* 247. testatur, quod *trecenti decem, & octo SS. Patres apud Nicæam congregati confirmationem rerum, atque auctoritatem S. Romanæ Ecclesiæ detulerunt.* Quod quidem consentaneum est antiquæ regulæ, quam memorat Socrates *Hist. lib.* 2. *cap.* 8. *pag.* 74. *edit. Taurin.* 1747. inquiens: *canon ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Episcopi Romanæ Ecclesiæ sanciantur et c.* 17. *pag.* 83. De Constantinopolitana, deque Ephesina Synodo hoc est II. & III. œcumenico, fuse agit Bianchius *della potesta è della pollizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 3. §. 11. *num.* 3. *et seq. tom.* 4. *pag.* 556. *seq.*, qui ostendit, quas in his duabus synodis partes Apostolica Sedes habuerit. Concilii Chalcedonensis œcumenici IV. Patres *in relatione ad S. Leonem M.* eorum, quæ in synodo gesta fuerant *tom.* 4. *Concil. col.* 1778. *collect. Labbei edit. Venet.* approbari à Summo Pontifice, confirmarique postularunt ea, quæ ipsi in Concilio constituerant, *et alia quædam*, inquiunt, *pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitatem, scientes quia et vestra Sanctitas addiscens, et probatura, et confirmatura est eadem.* Similia scribit Marcianus Imperator ad S. Leonem P. *inter epist. S. Leonis* 100. *opp. tom.* 1. *col.* 1114. *edit. Ballerin. Venet.* 1753., & Anatolius Episcopus Constantinopolitanus *ib. ep.* 101. *cap.* 5. *col.* 1134. *et ep.* 132. *c.* 4. *col.* 1263. *et sic*, inquit, *gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestræ Beatitudinis fuerit reservata.* Leo M. jus suum agnovit confirmandi Concilii decreta, noluit tamen confirmare privilegia Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ in ea Synodo fuerant stabilita, uti patet ex ejus litteris datis ad Anatolium, ad Marcianum *cit. tom.* 4. *Concil. col.* 1785. *seqq.*, atque ad Synodum universam *ib. col.* 1827., in quibus per suam *approbationem gestorum synodalium* rata firma se haberi velle declarat tantum ea, quæ de fide fuerant constituta. Videnda est etiam ipsius Leonis *ep.* 117. *ad Julianum Coensem col.* 1208. *tom.* 1. *edit. cit.*, in qua testatur se Chalcedonense Concilium, ut omnem adimat dubitationem iis, qui *infirma vel dubia videri volunt statuta Concilii, quæ nulla sunt consensus mei sententia roborata.* Synodum V. œcumenicam confirmavit Vigilius Pontifex, uti testatur Evagrius *histor. eccles. lib.* 4. *cap.* 38. *pag.* 379. *edit. Taur.* 1748., patetque ex Vigilii epistola Decretali apud Labbeum *tom.* 6. *Concil. col.* 239. *seqq.* in quam epistolam videnda est Dissertatio P. de Marca *ib. col.* 245. *seqq.* Synodi VI. confirmationem da-

tis ad Agathonem litteris apud Labbeum *tom. 7. Concil. col. 1110.* postularunt ejus Concilii Patres his verbis: *quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem.* Mitto cetera œcumenica Concilia, ne longus sim, atque in Tridentino consistam, cujus Patres cum hanc in Romano Pontifice auctoritatem manifesto deprehenderent, dederunt operam, ut quæ in concilio decreta fuerant, à Pio IV. confirmarentur. Pontifex igitur Concilii decreta confirmat, atque iis etiam recte derogat, quod in primis fit sæpissime in impedimento cognationis intra quartum gradum, quod est inductum à Concilio Lateranensi IV. Atqui neutrum facere posset Romanus Pontifex, nisi Concilio præstaret.

§. XXXIX. Generalium Conciliorum duo sunt potissimum, definire catholicum dogma, atque ecclesiasticam disciplinam constituere. Atque illa quidem quæ in œcumenicis Conciliis de fidei dogmatibus sancita, & à Summo Pontifice approbata sunt, divinam obtinent auctoritatem; quæ disciplinam respiciunt, eorum quoque sancta est autoritas, tum quod hi canones *Spiritu Dei* conditi habentur, tum quod ecclesiasticam disciplinam moderari semper pastorum fuit proprium & præcipuum munus. Verum hujusmodi canones, qui de disciplina sunt, uti postulat ratio temporum, non raro immutantur, quo spectat illud Agustini (1); *Concilia plenaria priora posterioribus emendari.*

(1) *Conf. lib. 3. cap. 7. col. 93. tom. 1. et de baptism. l. 2. cap. 3. t. 8. et 9. col. 98. cit. edit. Venet.*

§. XL. Generalibus Conciliis, præter Episcopos, intersunt etiam, atque subscribunt S. R. E. Cardinales, qui certe eo jure usi sunt in Conciliis Lugdunensibus I. & II., itemque Moderatores, sive, ut vocant, Generales Ordinum Regularium, & Abbates ab Episcopo benedicti. Principes quoque, & Imperatores vel per se ipsos, vel per Legatos suos adesse consueverunt, sed ut præsentia sua omnes in officio continerent, atque ad exitum perducenda curarent, quæ ab Episcopis sancita fuerant, non ut quidquam de rebus sacris, atque divinis constituerent (1). Quin etiam interdum vocatos cons-

tat Presbyteros, & Diaconos, aliosque Clericos, præsertim ut adversus hæreticos disputarent (2).

(1) *Expedit, ut Reges, et Principes*, inquit *in tractat. de reform. Eccles. cap. 6. inter opera Jo. Gersonii tom. 2. col. 915. ed. Antuerpiæ 1706.* Cardinalis Petrus de Alliaco, *mittant ad generalia Concilia, non ad onerandum, et confundendum, sed ad honorandam, et confortandam Ecclesiam, et ad ea, quæ ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum.* Et recte Hosius apud S. Athanasium *Histor. Arianor. ad Monach. c. 44. tom. 1. part. 1. pag. 293. ed. Maurin. Patavii an.* 1777. ajebat Constantio Imperatori: *Ne te rebus misceas ecclesiasticis; neu nobis his de rebus præcepta mandes, sed à nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue, ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.* Vid. Eusebium *in vit. Constantin. lib. 4. cap. 24. p. 638. ed. Valesii Cantabrigiæ an.* 1720. Quod luculentius expressit Marcianus Imperator in Concilio Calcedonensi *act. 6.* apud Labbeum *tom. 4. col.* 1473. Valentinianus apud Sozomenum *lib. 6. c. 7. p. 227. ed. Valesii Cantabrig. an.* 1720.

(2) Id de Nicæna Synodo testatur Eusebius *Eccles. histor. lib. 3. c. 7. et 8. pag. 580. et 581. cit. ed. Valesii*; & dignus præsertim memoratu est Athanasius, qui adhuc Diaconus huic synodo interfuit, ut adversus Arianos disputaret. Presbyteri, & alii clerici interdum etiam ad concilium veniebant tamquam Procuratores absentium Episcoporum. Qua in re magnum inter Orientalia, & Occidentalia concilia discrimen erat. Nam in orientalibus absentis Episcopi procurator eum tenebat locum, quem Episcopus ipse tenere debuisset, in occidentalibus suum post omnes Episcopos locum habebat. Vide Christianum Lupum *in not. ad can. 7. Concil. Trullani tom. 3. oper. pag. 64. ed. Venet.* 1724.

§. XLI. Particularia, aut topica Concilia alia à Patriarchis, alia à Metropolitis, alia ab Episcopis convocantur. Patriarcha omnes sui Patriarchatus, Metropolita omnes Provinciæ Episcopos vocat: atque lex Patriarchalis Concilii omnes afficit Patriarchatus ecclesias, Concilii autem Provincialis ecclesias omnes Provinciæ. Si Metropolita, aut Primas, vel Patriarcha Concilio, totæque nationi præsit, Concilium nationale appellatur.

§. XLII. Provinciale Concilium tertio quoque anno habendum est à Metropolita (1), eove impedito, aut vacua sede ab Episcopo provinciæ antiquiore (2); convenireque jussu ejus debent omnes provinciæ Episcopi, Abbates, & quotquot venire consueverunt, quia etiam

Episcopi exempti, quibus eligendus est vicinus aliquis Metropolita, ad cujus provinciæ synodum accedant (3). Omnes hi concilio interesse coguntur, & si justa causa impediantur, procuratorem mittere, & excusationem debent (4). Ea vero, quæ in Concilio provinciali sunt constituta, antequam promulgentur, mittenda sunt ad Sacram Congregationem Concilii, ut emendetur si quid minus recte decretum sit (5); quin etiam interdum à Summo Pontifice confirmantur. Verum hæc confirmatio non efficit, ut canones extra provinciam, in qua sunt conditi vim consequantur (6).

(1) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* Olim vero provincialia Concilia bis in annis singulis haberi debebant *can.* 2. *dist.* 18. *Canon. Apostolor.* 38. *seu* 30. *apud Cotelerium PP. Apostolic. pag.* 447. *tom.* 1. *ed. Amstelodami an.* 1724. *Concilium Nicænum can.* 5. *tom.* 2. *col.* 35. *collect. Labbei edit. Venet.*

(2) Vide Fagnanum *in cap.* 25. *de accusat. n.* 16. & Benedictum XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 2. *cap.* 9. §. 8.

(3) Conc. Trident. *sess.* 24. *c.* 2. *de reform.* Vocandos etiam esse Canonicos Ecclesiarum cathedralium, non tamen invitos cogendos esse ad veniendum, ostendit Benedictus XIV. *loco cit. lib.* 3. *cap.* 4. §. 1.

(4) *Can.* 9. *et* 10. *dist.* 18.

(5) Sixtus V. *in Constit. Immensa* 117. *tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. postrem. Edit. Rom. pag.* 396.

(6) Confer Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 13. *cap.* 3. §. 4., ubi etiam aliquos provincialia Concilia à Summo Pontifice approbata recensentur.

§. XLIII. Episcopus autem vocat ad Concilium suum, quod Diœcesanum dicitur, Archipresbyteros, Archidiaconos, & ceteros, qui dignitatem habent, Personatum, Officium; Vicarium generalem, & Vicarios foraneos (1), Parochos, & omnes, nemine prorsus excepto, qui curam habent animarum (2), præterea Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, & Canonicos Collegiatarum (3), Abbates sæculares, atque etiam Regulares, qui generalibus Capitulis non subduntur (4), cunctosque exemptos, qui alioquin, sublata exemptione, ad synodum venire deberent (5).

(1) Consule Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 3. Quin etiam in-

terdum simplicia quoque beneficia obtinentes ad synodum venire debent, uti ostendit ipse Benedictus *loc. cit. cap. 6.*

(2) Ita Regulares, omnesque exempti ab Episcopi jurisdictione venire ad synodum debent, cum habent curam animarum: Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*, eademque lege teneri etiam Capellanos Religionis Hierosolymitanæ decrevit S. Pius V. *Constit.* 104. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 49. *Bullar.* & Gregorius XIII. *Constit.* 125. §. 5. *loc. cit. pag.* 456.

(3) Vide Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 4.

(4) An etiam Abbates, qui dicuntur *nullius diœcesis*, ad Episcopi synodum venire compellantur, disputat Benedictus XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 1. §. 16.

(5) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

§. XLIV. Habenda sunt hæc Concilia annis singulis (1), quæque ibi decreta sunt, obstringunt diœcesim universam. Ea jure indicit Episcopus electus, & confirmatus, haud vero Archiepiscopus, antequam pallium acceperit (2), neque Episcopus Titularis, neque Vicarius generalis, nisi peculiarem ea de re potestatem ab Episcopo impetraverit (4), neque Vicarius capitularis, nisi post annum ab proxime habita synodo (5), neque demum Vicarius Apostolicus, non impetrata venia à Summo Pontifice (*6*).

(1) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

(2) Vide Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 5. *et* 6. Sunt vero quidam Episcopi, qui à Sede Apostolica pallii usum obtinuerunt; sed eos habere synodum posse, etiam antequam pallium acceperint, ostendit ipse Benedictus *cit. cap.* 6.

(3) Benedictus XIV. *ib. cap.* 7.

(4) Benedictus XIV. *ib. cap.* 8.

(5) Ib. *cap.* 9.

(6) Quod intelligendum modo in litteris, quibus Vicarius Apostolicus est constitutus, non sit expressa facultas, quæ ut plurimum exprimi solet, habendæ synodi; nam si hæc expressa fuerit, dubitandi locus esse non potest, quin ei synodum habere liceat. Ceterum si Vicarius Apostolicus sit constitutus, ut regat Ecclesiam, quæ vacua est propter Episcopi obitum, aut translationem, is in cogenda synodo utitur eodem jure, quo Vicarius Capitularis. Vide Benedictum XIV. *loc. cit. cap.* 10.

§. XLV. Denique tertia pars juris humani scripti Sanctorum Patrum sententiis continetur. Non hæ porro sententiæ suo jure Christianos obligant, cum SS. Patres non

latores legum sint, sed interpretes tantum, atque doctores. Verumtamem scitum est, eos fidem probabilem facere, si complures, certam vero, si plerique omnes in eadem sententia conveniant. Quin etiam Summi Pontifices plures unius, alteriusve Patris sententias in juris corpus retulerunt; atque hæ Pontificia auctoritate vim legis habent. Appellantur autem Sancti Patres pii illi, doctique viri, qui præsertim usque ad duodecimum Ecclesiæ sæculum res divinas scriptis illustrarunt, quorumque opera ab Ecclesia probata sunt, & magna ex parte ad nos pervenerunt (1).

(1) Sancti Patres nobis sunt, ut inquit S. Vincentius Lirinensis *in Commonitor. cap. 39. pag. 261. tom. 7. Biblioth. Patr. edit. Lugd.*, *qui in fide, & communione Catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes, et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo fæliciter meruerunt.* His enim, *post Apostolos Sancta Ecclesia*, ut inquit S. Augustinus *lib. 2. contr. Julian. Pelagian. cap.* 10. *tom.* 10. *col.* 549. *et* 552. *plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit*: & hi *quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.*

§. XLVI. Placuit etiam summis Pontificibus in corpus Juris Canonici referre leges quasdam civiles eductas potissimum ex codicibus Theodosiano, & Justiniano, atque ex Capitularibus Regum Francorum (1). Verum hæc omnia non suo jure pertinent ad Canonicam Jurisprudentiam, quæ tota propria est Ecclesiæ, sed tamtum legem faciunt, quoniam à Romanis Pontificibus sui juris corpore comprehensa, & proposita sunt, ut legis loco essent.

(1) Capitularia continent leges Regum Francorum, quæ hoc nomine appellantur, quoniam *capitulatim* fere omnes edicebantur. Proprie leges ipsæ *capitula*, & singulæ capitulorum edictiones *capitularia* dicebantur. His capitulis intererant etiam Episcopi, ideoque in iis de rebus quoque ecclesiasticis agebatur. Non omnia tamen capitula legis nomine constituebantur, in quo errat Stephanus Baluzius, qui de cetero hæc capitularia magna doctrina, magnoque studio, ac diligentia collegit. Vide Diatribam *de Ecclesiast. vit. instituit &c Romæ editam an.* 1478. à V. Cl. Hermano Dominico Christianopulo *sect.* 3. §. 38. *pag.* 46. ubi multa de his capitularibus præclara observantur.

DE JURE NON SCRIPTO.

§. XLVII.

Jus non scriptum traditione comprehenditur, & consuetudine. Traditionis nomine intelligimus mandata, quæ non scripto, sed viva voce populis nunciata sunt, & Ecclesiæ observata consensu quasi per manus tradita ad nos pervenerunt. Maxima semper in Ecclesia fuit Traditionis auctoritas, & qui eam despiciunt, plectuntur pœna anathematis à Concilio Tridentino (1). Non enim omnes oportuit Ecclesiæ res scripto mandare, satisque fuit, si in pectore Sacerdotum servarentur, cum traditione, tum Ecclesiæ usu quotidiano. Hujus disciplinæ causas viri docti copiose, & diligenter explicarunt (2).

(1) *Ses.* 4.

(2) Egregie S. Basilius apud Gratian. *can.* 5. *dist.* 11. inquit: *Dogmatum, et Institutionum, quæ in Ecclesia servata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ litteris consignata est, et alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in Mysterio recepimus. Quæ utraque eamdem vim ad pietatem habent, atque his sane nemo contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit præditus.* Et paulo post: *Non enim iis contenti sumus, quorum Apostolus, et Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post dicimus, utpote quæ magnum momentum ad ipsum Mysterium habeant doctrina non scripta, sed tradita eruditi.* Vid. S. Hieronym. *in Dialog. advers. Lucifer. c.* 8. *tom.* 2. *col.* 180. *ed. Vallarsii.* S. Augustin. *lib.* 2. *cap.* 7. *contr. Donat. tom.* 9. *col.* 102. *et cont. Julian. Pelag. lib.* 5. *cap.* 23. *et* 24. *tom.* 10. *col.* 640. Melchior. Can. *de loc. Theolog. lib.* 3. *cap.* 3. Coustant. *in præfat. ad epist. Roman. Pontific. part.* 2. *num.* 51. *pag. LVI.* Pertinet etiam ad traditionis necessitatem ostendendam disciplina *arcani*, quam ab ipsa Christi, & Apostolorum memoria repeti, quamque egregie præter ceteros ilustravit Emanuel Schelestratus peculiari dissertatione *De disciplina arcani.*

§. XLVIII. Traditio vel divina, vel humana est. Divina auctorem habet Deum ipsum, humana Ecclesiarum

Rectores, hoc est Apostolos, vel eorum succesores Episcopos, quibus placuit nonnulla decernere voce, & prædicatione (1). Hinc humana traditio vel Apostolica, vel Ecclesiastica appellatur, prout ab Apostolis, vel ab Episcopis proficiscitur.

(1) Multi sunt, qui Apostolicas traditiones *in mere Apostolicas*, & *Divino-Apostolicas* dividendas putant, illas vocant, quæ ab Apostolis, tamquam Ecclesiarum Rectoribus, originem repetunt: has contra, quæ à Christo immediate Apostolis, ab his vero Ecclesiæ viva voce datæ sunt, atque ad nos usque transmissæ. Sed hæc divisio naturam, atque originem confundit traditionis cum modo, per quem ea propagatur. Quidquid à Deo procedit divinum est, neque discrimen aliquod inducere potest modus, quo ad nos delatum est, cum ejus originem divinam esse constat. Quare omnis traditio, quam Apostoli Christi ore, aut Spiritu Sancti dictante acceptam ad nos transmiserunt ut Christi præcones, & Christi nomine loquentes, divina haberi debet. Ac si aliam traditionum divisionem educere velimus ex modo, quo ea propagatur, etiam traditiones Ecclesiasticas *Divino-Ecclesiasticas* appellabimus, quandoquidem etiam Ecclesia divinas traditiones ad nos transmittit.

§. XLIX. Inter divinas, & humanas traditiones magnum discrimen est. Nam illæ ad catholicum dogma pertinent, vim eamdem habent, quam habent Sacræ Scripturæ, observandæ sunt in Ecclesia universa, quæ illas abrogare non potest, quamquam ejus tantum sit interpretari divinas traditiones, easque ab humanis secernere. Quo fit, ut ea solum divina traditio haberi debeat, quæ talis Ecclesiæ judicio existimatur (1). Contra vero humanæ traditiones Ecclesiæ disciplinam respiciunt, et mutantur ab Ecclesia, cum id ejus utilitatis, necessitatis ratio postulat (2), denique etsi interdum universales esse possint, plæreque tamen certis continentur regionibus, neque ad totam Ecclesiam pertinent (3).

(1) Cum unitati Religionis in primis obsit doctrinæ christianæ incerta fides, hinc constituenda nobis est auctoritas aliqua, cui secernendis traditionibus sine metu erroris adhærere possimus. Quæ auctoritas uni Ecclesiæ data est. Quare omnis traditio, quæ hujus judicii caret auctoritate, in pretio haberi non potest; & apposite S. Augustinus in celebri illa de rebaptizandis hæreticis controversia *lib. 2. cap. 32. contr. Crescon. T. 9. cap. 430. cit. ed. Venet.* *Non accipio*, inquit, *quod de bap-*

tizandis hæreticis, et schimaticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit. Habet autem Ecclesia quosdam canones ad cognoscendam vim, & naturam traditionis, de quibus late disputant Scriptores rerum Theologicarum.

(2) In quo tamen caute semper Ecclesiam rem omnem egisse docet Innocentius *in ep. 17. num. 9. ad Episcop. Maced. col. 835. et epist. 25. ad Decent. Episc. Eugub. col. 855. apud Coustantium.*

(3) Ita ex gr. non eadem ubique est in pervigiliis Sanctorum jejunandi ratio. Sed ecclesiasticæ universalis traditionis illustre exemplum est *in biduo ante pascha absque divinorum sacramentorum celebratione transigendo*, quam in tota Ecclesia semper observatam Innocentius I. *in epist. 25. num. 7. ad Decent. Episc. Eugubin. ap. Coustantium col. 859. et ap. Gratian. dist. 3. can. 13. de consecr.* ex Ecclesiæ institutione ad Apostolorum imitationem educit his verbis: *Utique constat Apostolos biduo isto et in mœrore fuisse, et propter metum Judæorum se occuluisse. Quod utique non dubium est, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari.* Quomodo autem traditio ab Ecclesia Romana ad alias transire deinceps possit, & vim ubique obligandi consequatur, docet ipse Innocentius *loc. cit. num. 2.*

§. L. Consuetudo jus est inductum moribus hominum, & usu diuturno, quæ vim habet legis, modo honesta sit, laudabilis, ab omnibus diu servata, tacito, aut expresso Pastorum consensu introducta. Ea sæpe recedimus à jure scripto, interdum non recedimus, illam consuetudinem *contra jus*, & hanc *præter jus* appellamus. Utraque consuetudo opus habet frequentia actuum, quibus inducatur (1), voluntate ejus inducendæ in illis, qui eam servare debent (2), consensu Legislatoris, qui novum hoc jus observari consentiat (3), diuturnitate temporis, quod in consuetudine contra jus esse debet annorum quadraginta, decem vero in consuetudine præter jus quod longum tempus in jure est (4). Cum hæc servata sunt, non modo consuetudo legi vim adimit, sed etiam vim tantam habet, ut ei recentiori lege non derogetur, nisi id nominatim conscriptum, cautumque sit (5). Decreta tamen Concilii Tridentini contraria consuetudine tolli non possunt (6).

(1) Confer Cujac. *observ. lib. 10. cap. 1. tom. 3. col. 525. edit. Mutin. seu Venet.*

(2) *Leg. 35. ff. de legib.* Ceterum jus consuetudinis vim nullam ha-

bet, si quid populus agat voluntarie, ac sine animo suscipiendæ obligationis; quemadmodum pii quidam, diuturnique usus jejunandi, aut orandi, cum desit voluntas populi, nullam obligationem inducunt.

(3) *Cap.* 18. *de preben.*

(4) Confer Interpretes in *Cap.* 25. *de verb. signific. cap.* 5. *de offic. Ordin. in* 6. *et Leg.* 2. *et* 3. *C. quæ sit long. consuet.*

(5) *Cap.* 1. *de Constit. in* 6. Quare Tridentini Patres in decretis reformationis omnes contrarias consuetudines etiam immemorabiles expresse abrogare voluerunt, parique ratione utantur Legislatores omnes tum profani, tum ecclesiastici, cum novas constitutiones emittunt.

(6) Pius IV. *Constit. In Principis* 109. *in Bullar. Magn. ult. edit. Rom. tom.* 4. *par.* 2. *p.* 214.

CAPUT V.

DE ANTIQUIS JURIS CANONICI COLLECTIONIBUS.

LI. Origo collectionum canonicarum.
LII. Earum ratio.
LIII. Canones Apostolorum.
LIV. Collectio lecta in Concilio Chalcedonensi.
LV. Collectio Jo. Scholastici.
LVI. Ejus Nomocanon, & aliæ Græcorum collectiones.
LVII. Initium collectionum canonum apud Latinos.
LVIII. Græcorum Codex latine redditus.
LIX. Collectio Dionysii Exigui.
LX. Methodus hujus collectionis.
LXI. Collectio Hadriana.
LXII. Collectiones Africanæ, Hispanicæ, Gallicanæ, & Fulgentii Ferrandi.
LXIII. Collectiones Martini Bracarensis, & Cresconii.
LXIV. Collectio Isidori Mercatoris.
LXV. Capitula falso adscripta Hadriano.
LXVI. Isidori collectionis auctoritas.
LXVII. Romæ serò cognita.
LXVIII. Falsa sunt monumenta ea collectione comprehensa.
LXIX. Cur ab Isidoro conficta?
LXX. & LXXI. Tota collectio spectat ad arcendas Episcoporum accusationes.
LXXII. Canones Pœnitentiales. Collectiones Reginonis, Burchardi, Ivonis.

§. LI.

Patefactis fontibus Juris Canonici, reliquum est ut videamus, quemadmodum ab iis fontibus deducti sint Canones, atque in unum corpus collecti, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent. Vix ullas initio novas leges condere opus fuit; sed labentibus annis

cum multa quotidie inciderent, quæ regulis indigebant, quibus apte componerentur, oportuit evulgare canones; quod factum ab Ecclesia est non modo Constantino Imperatore, cum quiete, & tranquillitate Ecclesiæ data, sua Christianis libere permissa Religio est, sed etiam cum ipsi ethnicorum jugo premerentur. Hinc aucto in dies Canonum numero, visum est eos ex multis Conciliis collectos in unum corpus conferre, idque primum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia factum est.

§. LII. Variæ variis temporibus prodiere hujusmodi canonum collectiones; sed non eadem omnium ratio fuit. Aliæ canones integros, aliæ contractos, quædam solum canones, quædam canones simul & leges habent, atque hæ à Græcis *Nomocanones* appellantur. Quod attinet ad methodum, in antiquioribus servata est ut plurimum ratio temporum, in recentioribus materiarum, scilicet ad certa capita, & titulos relati sunt canones, ut materia ipsa postulare videbatur. Nos primum *antiquiores* persequemur Juris Canonici collectiones, postea *recentiores*, quibus hodie in scholis, & in foro utimur, denique explicabimus *jus novum*, quod postremo editum est.

§. LIII. Antiquissima, cujus mentio sit in ecclesiasticis monumentis, est collectio *Canonum Apostolorum*, quos Græci numerant *octoginta quinque*, Latini tantum *quinquaginta* (1). Prodiit hæc collectio una cum *libris octo Apostolicarum Constitutionum* nomine Clementis Romani Pontificis (2), ac fuerunt, qui eas regulas Apostolis tribuendas putarent (3). Sed cum earum nulla sit mentio apud illos, qui tribus prioribus sæculis res Ecclesiæ scriptis illustrarunt (4); cum in iis multa sint, quæ cum Apostolorum ætate componi nulla ratione possunt (5), et quædam etiam, quæ Ecclesiæ doctrinæ adversantur (6); cum demum viri fuerint doctrina, et auctoritate graves, qui eos apocryphos judicarent (7), certum omnibus, exploratumque est, eos Apostolis adscribi non posse (8). Unum autem in corpus collecti videntur III., aut forte etiam IV. Ecclesiæ sæculo, potissimum diversis ex synodis, atque ex ea disciplina, et legibus, quibus per tria priora sæcula Orientales Ecclesiæ regebantur (9).

(1) Revera Dionysius Exignus tantum quinquaginta retulit Canones Apostolorum, ejusque exemplum sequuti sunt in suis collectionibus Cresconius, Isidorus Mercator, aliique apud Latinos canonum collectores. Quare in concilio Romano, quod habitum est anno 769. Stephano III. Pontifice *act.* 4. *collect. Labbei tom.* 8. *col.* 485., *edit. Venet.* habentur hæc: *non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per S. Clementem, nisi quinquaginta capita, quæ suscipit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.* Quod etiam constitutum est *can.* 3. *dist.* 16. Itaque Viri docti *in can.* 2. *dist.* 16. legendum esse animadvertunt *quinquaginta* non *sexaginta*, quæ tamen Decretalis Zephyrino Pontifici attributa ab Isidoro Mercatore conficta est.

(2) Duas hujus Pontificis epistolas tamquam veras judicant eruditi; altera integra est, alterius vero tantum fragmenta supersunt. Tum illa, tum hæc referuntur à Constantio *in epist. Roman. Pontific. pag.* 9. *et seq.* Harum epistolarum veritatem late demonstrat Natalis Alexander *histor. eccles. sæc.* 1. *cap.* 12. *art.* 12. *tom.* 3. *pag.* 41. *edit. Venet.* 1776. Sed libros octo Apostolicarum Constitutionum, et cetera, quæ Clementi tribuuntur, ejus revera non esse, ostendunt Bellarminus *lib. de Script. Eccle. in Clem. Roman. tom.* 7. *oper. pag.* 23. *edit. Venet.* 1728., Baronius *Annal. Ecclesiast. ad. an.* 32. §. 18. *tom.* 1. *pag.* 96. *ed. Luc. an.* 1738., ibique Pagius *in critic. ad an.* 100. §. 8. *n.* 9. Petronius, *Traité de S. Sacrem. lib.* 2. *du S. Sacrement. de l'Eucharistie cap.* 2., Petavius *ad Epiphanium Exposit. Fid. lib.* 3. *n.* 10. *pag.* 290. *ed. Paris.* 1622., Christianus Luppus *Synodor. general. par.* 3. *in can.* 2. *Conc. Trullan. tom.* 3. *pag.* 55. *ed. Venet.* 1724. *opp.* De Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 3. *cap.* 2., Natalis Alexander *Hist. Eccles. sec.* 1. *dissert.* 19. *pag.* 189. *tom.* 3. *Venet. ed. cit.*

(3) Fuit hæc pene recepta Græcorum sententia. Certe Joannes Antiochenus in ea se fuisse opinione, non obscure declarat epigraphe ante hos canones descripta: *Sancti Domini discipuli, et Apostoli octoginta quinque canones Clementis opera ediderunt.* Eadem videtur fuisse sententia Concilii Trullani *can.* 2., uti ad hunc Canonem animadvertunt Balsamon, & Zonaras *in pand. can. Beveregis pag.* 159. *Oxonii* 1672. *tom.* 1. Quin etiam S. Joannes Damascenus *lib.* 4. *de fid. Orthodox. cap.* 17. *tom.* 1. *pag.* 284. *ed. Lequienii Paris* 1712. canones Apostolorum inter libros hagiographos Sacræ Scripturæ recensendos putat; quod tamen eum inconsulto fecisse animadvertit Baronius *ad an.* 102. *n.* 10. *tom.* 2. *pag.* 18. *ed. Lucæ.* Quam Græcorum sententiam aliqui etiam ex Latinis sequuti sunt, veluti Turrianus *adv. Centur. Magdeb. lib.* 1. Panvinius *in tab. confc. præmiss. vit. Pontif. Platinæ.*

(4) Certe Victor Pontifex in controversia de Paschate celebrando contra Asiaticos nusquam meminit Canonum Apostolorum, neque eos item memorarunt S. Cyprianus, aut Firmilianus, cum adversus Stephanum Pontificem gravis illa de Baptismo hæreticorum controversia ferveret, quamquam omnes horum canonum auctoritate senten-

tiam suam tueri possent. Maximi etiam momenti est silentium Eusebii Cæsariensis, & S. Hieronymi, qui in conservanda scriptorum Apostolicorum memoria diligentissime versati sunt.

(5) In his canonibus mentio est *Cantorum*, *Lectorum*, *Hyppodiaconorum*, similiter habetur Parochiarum distributio, annua Concilia metropolitana, distinctio bonorum Ecclesiæ à bonis Episcopi, quo referuntur Canones 14. 15. 27. 38. 40. 43. ap. Cotelerium *PP. Apost. pag.* 443. *seq. tom.* 1. *ed. Amstelodami* 1724. Verum hæc omnia multo post Apostolorum, et S. Clementis ætatem instituta sunt.

(6) Ita Can. 46. & 47. hæreticorum baptismus rejicitur, & can. 50. trina mersio in baptismo necessaria dicitur ad vim sacramenti. Quod utrumque ab Ecclesiæ doctrina alienum est.

(7) Gelasius Pontifex, & Isidorus Hispalensis uterque *apud Gratian. can.* 3. *dist.* 15. *et can.* 1. *dist.* 16. apocryphos vocant canones Apostolorum. Sed illud, quod de his canonibus in Gelasiano decreto est, non Gelasio, sed Hormisdæ Pontifici tribuendum putant Fratres Ballerinii *in Append. ad Opera S. Leonis M. t.* 3. *part.* 3. *c.* 11. §. 10. *pag. CLVIII.* Non enim ante interpretationem Dionisii Exigui Apostolorum canones Latinis cogniti fuisse videntur; cum antiquioris versionis, per quam illi his canonibus uti potuerint, nullum uspiam indicium sit.

(8) Vide Tillemontium *in vit. S. Clem. art.* 7. *tom.* 2. *pag.* 164. *ed. Venet.* 1732. Albaspinæum *l.* 1. *observ.* 13. *pag.* 32. *ed. Neap.* 1770. Pagium *in crit. Baron. ad an.* 102. §. 10. *p.* 19. *t.* 2. *ed. Luc.* Van Espen *dissert. in Canon. Apostol.*, Natal. Alexand. *Histor. Eccles. t.* 3. *sæc.* 1. *dissert.* 18. *pag.* 179. *edit. Venet. an.* 1776. Petr. de Marc. *Concord. Sacerd. et Imper. lib.* 3. *cap.* 2. Bevereg. *in Præf. ad suas in hos Canones adnotat.*, quæ extant *in fin. tom.* 2. *Sinodic. sive Pandect. canon. pag.* 1. *et seq. Oxonii* 1672. *et in Cod. Canon. Ecclesiast. primitiv. vindic.* Cotelerium *in Patr. Apostol. tom.* 1. *pag.* 249. *edit. Amstelodami* 1724.

(9) Sunt qui II., ineunte sæculo, sunt etiam qui tantum sæculo V. hos canones collectos putant. Bevereg. *loc. cit.* et Doujat. *prænot. canon. lib.* 3. *cap.* 2.

§. LIV. Proximum (1) post Canones Apostolorum locum obtinet collectio, cujus in Concilio Chalcedonensi mentio est (2). Non satis exploratum est, quibus canonibus ea collectio constaret, & forte initio tantum comprehendit Canones Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, atque Gangrenses, licet postea canones etiam aliarum Synodorum adjuncti fuerint (3). Nam primum accesserunt canones Antiocheni, tum in aliquo codice Chalcedonenses, et Constantinopolitani, in aliquo Laodiceni, et Cons-

tantinopolitani, et Chalcedonenses. Non enim omnium Codicum eadem est ratio, cum non una mens esset eorum, qui additiones illas in primo codice faciebant, arbitrio, & voluntate sua (4).

(1) Petrus Pithœus in Synopsi historica eorum, qui canones collegerant, profert Sabinum Heraclæ in Tracia Episcopum, quem Socrates *lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 21. *ed. Valesii Cantabrigiæ an.* 1720. testatur *diversarum synodorum acta, unum in corpus collegisse.* Sed hic, teste ipso Socrate *loc. cit.* Macedonianæ sectæ Episcopus non canones catholicorum conciliorum, sed hæreticorum synodos, eaque collegit monumenta, quæ suo magis placebant ingenio, quædam immutans, & quædam prætermittens; ut cuncta ad suum institutum, sensumque pertraheret. Nam et convellendæ Nicænæ fidei causa ejus Concilii antistites tamquam imperitos deridebat. Quare hæc Sabini collectio inter codices sacrorum canonum, de quibus agimus, locum habere non potest. Christophorus Justellus *Codicem Canonum Ecclesiæ universæ*, quem Parisiis edidit an. 1610., illum esse putat antiquum codicem, cujus in Chalcedonensi Concilio fit mentio, & quo ante ipsum Concilium tum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesia utebatur. Verum illam *Codicis Canonum Ecclesiæ universæ* inscriptionem uti nimis speciosam improbant Fr. Flores *in dissert. de orig. art. & auctor. Jur. Can. pag.* 27. *tom.* 1. *ed. Norimbergæ* 1756. & Petrus Coustantius *in præf. ad epist. Rom. Pontif.* §. 1. *num.* 53. *& seq. pag. LVIII.*; neque hæc collectio, uti est à Justello edita, in ullo antiquo codice reperitur, sed eam ipse ex pluribus collectionibus suo arbitrio composuit. Extat hic Justelli Codex *in Bibliot. Jur. Canon.* Guillelmi Vœlli, & Henrici Justelli *tom.* 1. *pag.* 29. *ed. Paris an.* 1661. atque hi in præfatione Bibliothecæ præfixa Christophorum defendunt, quod amplium illum suæ collectioni titulum adjecit.

(2) In quibusdam Chalcedonensis Concilii actionibus non solum codicis canonum expressa fit mentio, sed etiam aliqui ex eo codice canones recitantur, & quidam etiam distincti numeris, qui perpetuum ostendunt numerorum seriem, quæ nonnisi in canonum collectionem quadrare potest. Quod videri potest *act.* 4. *ac.* 11. *& in actione* de Caroso & Dorotheo apud Labbeum *tom.* 4. *Conc. col.* 1418. 1427. 1610. *ed. Venet.* [illegible]

(3) Hæc quidem, meo judicio, probabilior sententia est, quam late demonstrant Fratres Ballerinii *in appendic. ad oper. S. Leonis M. tom.* 3. *par.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. *et seq. pag. XIII. et seq.* Vulgata tamen opinio est, quam ipsi Ballerinii refellunt, quod antiquissima hæc collectio, cujus in Chalcedonensi Concilio mentio est, contineret canones XX. Nicænos, XXIV Ancyranos, XIV. Neocæsarienses, XX. Gangrenses, XXIV. Antiochenos, LIX. Laodicenos, et Constantinopolitanos III. Verum ea collectio non alios initio comprehendisse videtur canones, quam Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, Gan-

grenses; canones autem reliquarum Synodorum deinceps additi videntur.

(4) Quod cum retineatur, facile componi poterunt dissidia, quæ inter eruditos sunt, de antiquissimo Græcorum Codice, quem Chalcedonense Concilium memorat. Nam quidam codices majorem, & quidam minorem habent numerum canonum; atque omnes ex hac codicum multitudine, & varietate eruditorum controversiæ exoriuntur. Ego codice in Concilio Chalcedonensi lecto tantum comprehensos arbitror canones quatuor conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est. Sed plures deinde huic codici factæ sunt accessiones, eæque dissimiles, uti ferebat ingenium, ac studium eorum, à quibus hujusmodi accessiones fiebant. Inde orta est illa codicum diversitas, unde tot inter eruditos turbæ exortæ sunt.

§. LV. Medio sexto sæculo additi sunt canones Ephesini; ac denique Joannes cognomento *Scholasticus*, quod esset ex schola, sive ordine Advocatorum, Presbyter primum Antiochenus, deinde Justiniano Imperatore Patriarcha Constantinopolitanus novam canonum collectionem tributam in titulos quinquaginta adornavit. Continet hæc colectio Apostolorum canones LXXXV., Nicænos XX., Ancyranos XXV., Neocæsarienses XIV., Sardicenses XXI., Gangrenses XX., Antiochenos XXV., Laodicenos LIX., Constantinopolitanos VI., Ephesinos VIII. (1), Chalcedonenses XXVII. denique canones eductos ex epistolis S. Basilii LXVIII. Postremos hos canones ab aliis omissos primus Joannes in sua collectione descripsit, reliquos omnes ex antiquioribus arripuit (2).

(1) Joannes Scholasticus in præfatione describens ordinem canonum in suo codice exhibitum numerat canones Ephesinos VII., sed tamen in corpore operis *tit.* 1. etiam octavum laudat.

(2) Quod diserte testatur ipse Joannes in præfatione suæ collectionis, quæ est apud Vœllum, et Justellum *Bibl. Jur. Canon. vet. t.* 2. *pag.* 499. *& seq.* Quare vehementer errat Christophorus Justellus, qui primum Sardicenses canones Græco Codici Joannem Scolasticum addidisse arbitratur. Certo quidem statui non potest, num Sardicenses canones habuerit antiquissimus ille codex, qui continenti serie numerorum in Concilio Chalcedonensi lectus fuit; sed tamen dubitari non potest: quin aliis quibusdam Codicibus etiam Sardicenses canones comprehenderentur, quod late ostendunt Fratres Ballerini *loc. cit. part.* 1. *cap.* 6. *pag. XXXIV. & seq.*

§. LVI. Edidit ipse Joannes etiam *Nomocanonem* (1), divisum item in titulos quinquaginta, ac per materias distinctum, iisque adjecit leges eductas præsertim ex Codice, & Novellis Justiniani. Novas quoque additiones accepit Græcorum codex, cum Trullana, aut Quinisexta Synodus habita est (2); neque suus apud Græcos honos defuit collectionibus Photii, qui Græcorum schismatis vel auctor, vel certe pars magna fuit, Simeonis Logothetæ, Alexi Aristini, Arsenii, Harmenopoli; de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium (3).

(1) Nomocanonis nomine hæc collectio appellatur; quoniam continet legum cum canonibus collationem. Harum igitur collectionem, quæ ex legum, & canonum mixtura *Nomocanones* appellatæ sunt, quæque apud Græcos plures numerantur, originem ab Joanne Scholastico repetit Fr. Florens *loc. cit. pag.* 30. Hic etiam Joannis Scholastici *Nomocanon* est apud Vœllum, & Justellum *Biblioth. jur. canon. t.* 2. *pag.* 603. *& seq.*

(2) Synodus hæc, quæ Latinis conciliabulum est, Trullana appellatur, quod habita fuit in Trullo pallatii Constantinopolitani; dicitur autem Quinisexta, quod ejus Præsules editis de disciplina canonibus videri vellent supplevisse illud, quod V. & VI. generales Synodi non præstiterant. Romana Ecclesia eos tantum probavit hujus Concilii canones, qui nihil haberent, quod superioribus synodis, probatisque moribus adversaretur, sicuti Humbertus Cardinalis Episcopus Silvæ candidæ, Leonis IX. Legatus apud Græcos declaravit. Integram hanc Græcam collectionem cum scholis Zonaræ, & Balsamonis hominum schismaticorum Oxonii edidit Gillelmus Beveregius an. 1672.

(3) De his omnibus collectionibus agunt Joannes Doujat *prænot. canon. lib.* 3. *cap.* 6. *& seq.* & Joseph. Anton. Brunus *Introduzione alla Giurisprudenza Canonica part.* 4. *cap.* 1. §. 3. *& seq.*; & hæ quoque descriptæ sunt à Justello & Vœllo *Biblioth. canon. tom.* 2. *pag.* 673. *et seq.*

§. LVII. Serius in Latina Ecclesia canonum collectiones adhiberi cœperunt. Ea enim ante Nicænam Synodum non aliis usa videtur regulis, quam Sacris Scripturis, & Traditione; ita ut tota fere disciplina moribus, & consuetudine magis, quam jure scripto plerisque in rebus regeretur. Sed post habitam Nicænam Synodum, ejus canones latine redditi sunt, atque iis Latina Ecclesia uti cœpit una cum Sardicensibus (1).

(1) Insignis est locus Innocentii I. *in epist. 7. ad Cler. et Popul. Constantinopolitanum* ap. Coustantium *epist. Roman. Pontif. t. 1. col. 799.* ubi inquit: *quod autem ad canonum observationem attinet, solis illis parendum esse dicimus, qui Niceæ definiti sunt; quos solos sectari, et agnoscere debet Ecclesia Catholica.* Ipse Innocentius *in epit. 5. ad Teophilum Alexandrin.* apud eumdem Coustantinum *col. 760.* habet hæc: *Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad synodum, quæ secundum Christum fuerit, et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni Concilii canonibus (alium enim canonem Romana non admittit Ecclesia) securitatem habebis contradictionis expertem.* Cum Nicænos canones Innocentius memorat, intelligit etiam Sardicenses, quoniam hoc Concilium tamquam Nicæni appendix habebatur. Locus hic Innocentii satis evidenter ostendit, usque ad eam ætatem Romanam Ecclesiam Nicænos tantum canones agnovisse; non defuerunt tamen, qui ea verba aliter intelligenda esse putarunt, sed eos late refellunt Fratres Ballerinii *loc. cit. cap. 1. §. 1. et 2. pag. LI. et seq.*

§. LVIII. Temporum autem cursu evenit, ut Græcorum codex privato studio latine redderetur; ac duæ præsertim ante Dionysium sunt hujusmodi antiquæ versiones totius Græci Codicis canonum, altera, quæ *Isidoriana*, altera, quæ *Prisca* appellatur. Illa forte est antiquior, fuitque vulgata ex collectione Isidori, a quo nomen accepit; Isidorus autem eam ex antiquiori Hispanica collectione transcripsit. Continet canones Nicænos, Ancyritanos, Neocæsarienses, Gangrenses, Sardicenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos, & Chalcedonenses. Initio fortasse non omnes hos canones comprehendebat, sed novas recentiori ætate aliorum canonum accesiones accepit. *Prisca* Græcorum canonum versio paulo minus antiqua videtur; eaque complectitur canones Ancyranos, Neocæsarienses, Nicænos, Sardicenses, Gangrenses, Antiochenos, Chalcedonenses, Constantinopolitanos (1).

(1) *Prisca* Græcorum canonum Latina interpretatio ea solet appellari, quam ex antiquo MS. Codice vulgarunt Henricus Justellus, & Guillelmus Vœllus *in Biblioth. jur. canon. tom. 1. pag. 277. Paris 1661.* Eam diligentius cognitam, & emendatam iterum ediderunt Fratres Ballerinii *in append. ad oper. S. Leonis M. tom. 3. col. 481. et seq.* Sunt hæ, *Isidoriana* nimirum & *Prisca*, celebriores Græcorum canonum Latinæ versiones, quæ ante Dionysium in manibus hominum

versabantur; sed tamen dubitari non potest, quin alias quoque collectiones Latini habuerint, quæ tamen omnes privato studio perfectæ sunt. Earum quædam, præter Orientalium Ecclesiarum canones, etiam Africanos, & quasdam etiam Summorum Pontificum decretales comprehendebant. Nam ante ceteros Occidentales Afri primum collegisse videntur canones suos, qui ita celebres fuerunt, ut è Latinis codicibus græce translati in Græcas etiam collectiones migraverint. His igitur canonibus locupletatas, auctasque fuisse constat aliquas Latinorum collectiones, & aliis etiam Romanorum Pontificum decretales accesserunt. Non enim iis assentior, qui Dionysium primum fuisse putant, qui illas decretales collegerit. Fuit is quidem primus, qui decretales à canonibus Conciliorum discrevit, atque ordine recensuit, cum in antiquis collectionibus omnia permixtim, & confuse describerentur, omnes tamen hæ collectiones privato studio absolutæ sunt, & ideo nulla earum constituere potuit codicem canonum, qui publica auctoritate receptus jus Latinæ Ecclesiæ contineret. Codicis loco, ut arbitror, usque ad octavum sæculum Romanæ Ecclesiæ fuit Bibliotheca, quæ dicebatur *Archivum*, *Schrinia*, *Chartarium*, ubi decretalium authographa, atque acta, & canones Conciliorum, ceteraque ecclesiastica monumenta servabantur, qua de re videndi Coustantius *præfat. ad epist. Roman. Pontif. num.* 44. *pag. XLV. seqq.*, & Cajetanus Cennius *in dissertationibus Italicis Pistorii editis an.* 1778. *t.* 1. *dissert.* 1. *pag.* 63. *& seq.* : Pontificiæ litteræ ad certas Ecclesias initio datæ omnibus postea communes fiebant, sicuti demonstratum est *in not.* 2. *ad* §. *XXXV.*, ut omnibus innotescerent, & omnes parerent legibus, quæ ipsis litteris erant constitutæ. Earum authographum in scriniis, aut archivo Sedis Apostolicæ servabatur, & hujusmodi authographum adhibebatur ad dirimendas controversias, quæ forte orirentur. Sic Hieronymus *adv. Rufin. lib.* 3. *opp. t.* 2. *pag.* 549. *edit. Vallarsii Veronæ* Rufinum de litteris ab Anastasio I. ad Joannem Hierosolymitanum datis dubitantem, *ad chartarium* provocat. Quare multa moliendo faciunt ut nihil agant Van-Espenius, & ceteri, qui nemine ante Dionysium Pontificias decretales collegisse contendunt, ut inde illud educant consequens, quod ante Dionysium tantum Conciliorum canones, non item Apostolicæ Sedis decreta auctoritatem obtinuerint. Fac verum esse, quod certe falsum est, id quod ajunt de Pontificis Decretalibus primum à Dionysio collectis, id tamen vetustæ earum auctoritati nihil detrahit. Cum enim privati codices nihil iis aut addere, aut adimere possent, qui intererat Sedis Apostolicæ, sive ejus decretales in iis descriptæ essent, sive essent omissæ? Vis earum non ex his privatis collectionibus, sed ex Pontificis potestate, atque ex ipso authographo in archivo servato repetebatur. Certe Siricius *ep.* 1. *ad Himer. Tarracon.* ap. Coustantium *epist. Rom. Pontif.* §. 20. *col.* 637. postquam Himerium hortatus est *ad servandos canones, et tenenda decretalia constituta* generalem illam sententiam pronunciat, quod *statuta Sedis Apostolicæ, vel canonum venerabilia definita*

nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum. Etiam Leo M. *ep.* 4. *c.* 5. *opp. tom.* 1. *col.* 616. *edit. Venet.* 1753. memorat decretalia *constituta Decessorum* suorum, & Comprovinciales Episcopi Metropolis Arelatensis datis ad Leonem M. litteris *opp. S. Leonis tom.* 1. *ep.* 65. *c.* 2. *col.* 995. *edit. cit.* non ex aliquo canonum codice, sed ex *scriniis* Sedis Apostolicæ decretorum Zosimi Pontificis vim omnem, & auctoritatem repetunt, uti observant Fratres Ballerinii *not.* 11. *in dissert.* 12. *Quesnelli opp. S. Leonis tom.* 3. *col.* 697. *&* 698. *edit. ejusd.*, quos etiam consule *in append. par.* 3. *cap.* 1. §. 2. *pag. CLXXVIII. eod. tom.* 3. Cum igitur Ecclesia Romana, meo quidem judicio, usque ad VIII. sæculum nullum habuerit codicem canonum, qui publicam auctoritatem obtineret, facile est judicare de codice quem dedit Justellus *in Biblioth. Jur. Canon. tom.* 1. *pag.* 29. itemque de codice, quem edidit Quesnellus *in append. oper. S. Leonis M.*, quemque ipse existimat antiquissimum esse codicem, quo Innocentio, Zosimo, & Leone Pontificibus Romana Ecclesia utebatur: Omnes privati codices sunt, ac de Codice Quesnelliano graviter, vereque disserunt Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 2. *cap.* 8. *p. CXXII. et in adnot. et observ. ad disser. XII. Quesnelli pag.* 685. *& seq.* Idem debet esse judicium de antiquis codicibus, quos memorat Petrus Coustantius *in præf. ad tom.* 1. *epist. Roman. Pont.* §. 2. *num.* 60. *& seq. pag. LXII.*; nam hi similiter codices privati sunt.

§. LIX. *Priscam* hanc versionem indicare videtur Dionysius Exiguus, cum inquit, *se confusione priscæ translationis offensum* ad novam versionem animum appulisse. Fuit hic Dionysius instituto Monachus, natione Scytha, moribus, & domicilio Romanus; doctrina vero, ac vitæ integritate præclarus (1). Vitam agebat V. & VI. sæculo (2), ab eoque nostræ vulgaris epochæ origo repetenda est (3). Celeberrimum hujus Dionysii opus est collectio canonum, & constitutionum Sedis Apostolicæ, quæ ab auctoris nomine *Dionysiana* appellatur. Ea dividitur in partes duas, quarum altera Conciliorum canones, altera Summorum Pontificum epistolas complectitur. Non uno, & eodem tempore, sed diverso utraque est edita, & utraque peculiares habet litteras, quas *nuncupatorias* dicimus.

(1) De hoc Dionysio loquuntur Cassiodorus *divin. litterar. c.* 23. *pag.* 551. *tom.* 1. *edit. Rothomag. an.* 1679., Trithemius *de Script. Eccles. num.* 207. *in Biblioth. Eccles. Fabricii cir. med. pag.* 57. *Hamburgi* 1718., Bellarminus *de Script. Eccles. oper. tom.* 7. *pagin.* 201.

ed. Ven. 1728. Dictus autem est Dionysius *Exiguus*, non quod corpore pusillus esset, uti plures existimarunt, cum neque id tradiderint antiqui Scriptores, qui de Dionysio egerunt, neque credibile sit, Dionysium, qui semetipsum *exiguum* appellat, suum hoc corporis vitium præseferre voluisse. Potius sese *exiguum* Dionysius vocasse videtur modestiæ causa, quo nomine alii etiam, atque in primis Monachi, quorum è numero ille erat, uti solebant. Sic Anastasius Bibliothecarius sese *exiguum* appellat *Apologia* pro Honorio ad Jo. Diaconum *in collect. Concil. Labbei tom. 6. cap.* 1521. cujus epigraphe est hæc: *Carissimo Fratri Jo. digno Christi Levitæ Anastasius exiguus in Christo salutem.* Etiam S. Bonifacius Moguntinus sese *exiguum* appellare solebat, uti deprehendi potest ex ejus epistolis 9. 11. 15. 18. 20. 23. *in Biblioth. PP. tom.* 13. *pag.* 73. 74. 75. 76. 78. 80. *edit. Lugdun.*, atque inter has epistolas aliorum quoque exempla sunt, qui se modestiæ causa *exiguos* appellabant. Quin etiam piæ mulieres sese *exiguas* vocabant, uti patet ex epistola Cæsariæ Arelatensis, apud Martenium *Thesaur. nov. Anecdot. tom.* 1. *col.* 3. *Paris* 1717. Atque id etiam sibi vult Hincmarus Remensis, cum *in ep.* 17. *ad Nicolaum I. pag.* 246. *tom.* 2. *ed. Sirmondi Paris* 1645. memorat litteras *exiguitati me directas*; ex quibus omnibus patet, fuisse pluribus commune nomen hoc *Exigui*, & modestiæ causa usurpari consuevisse.

(2) Dionysius Romam venit Anastasio II. Pontifice, qui Pontificatum tenuit usque ad annum 498. Aut sub eo, aut sub Symmacho, qui proxime Anastasium sequutus est, primam suæ collectionis partem Dionysius edidit; sed pars altera certe post Anastasii obitum vulgata est. Nam in ea sunt Anastasii Epistolæ, non item Simmachi, & cum Dionysius dicat, *se præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta* collegisse, manifestum est, hanc partem, quæ Anastasii epistolas habet, eo mortuo vulgatam fuisse. Vide Doujat. *prænot. canon. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 2.

(3) Confer ea de re Doujat. *loc. cit. num.* 7.

§. LX. Primo canonum collectioni Dionysius operam dedit. Nam novam Græcorum canonum versionem absolvit, suaque collectione complexus est L. canones Apostolorum, tum sub una numerorum serie canones Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos, deinde Chalcedonenses, quibus ex Latino authographo subjecti sunt Sardicenses XXI., ac tandem Africani distincti in numeros CXXXVIII. Pars altera, quæ serius in lucem venit, comprehendit epistolas decretales Summorum Pontificum à Sirico usque ad Anastasium II., quibus postea decretales etiam aliorum Pontificum aliena opera ac-

cesserunt. Magna hujus collectionis celebritas, & magnus ubique honos fuit (1).

(1) Cassiodorus medio VI. sæculo inquit *loc. cit. Quos* (Græcos canones à Dionysio latine redditos) *hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.* Solus videlicet intelligendus est usus, qui ei collectioni nullam publicam auctoritatem attribuit, neque eam publicum Romanæ Ecclesiæ Codicem fecit.

§. LXI. Eam quibusdam additionibus locupletatam Carolo M. Francorum Regi Romæ tradidit Hadrianus I. Summus Pontifex, atque hæc collectio est, quæ *Hadriana* vocatur, & quam illæ præsertim additiones à Dionysiana distinguunt (1). Non tamen hujus collectionis, sive harum additionum Auctor ipse Hadrianus habendus est (2); sed cum ita Summus Pontifex collectionem ipsam probasse visus fuerit, Apostolicam quamdam auctoritatem ea obtinuit, & *Codex Canonum* passim appellari cœpit (3).

(1) Hadriano I. Pontifice Carolus M ter Romam venit, uti observavit Jacobus Sirmondus; ei vero in primo ejus adventu collectionem illam traditam fuisse putat Coustantius *loc. cit.* §. 8. *n.* 128. *pag. CVIII.*

(2) Incertum est, quo primum tempore Dionysianæ collectioni illæ factæ sint additiones, quarum recentiores ad Gregorium II pertinent. Sed eas ante Hadrianum jam factas fuisse certum est; quoniam Zacharias Pontifex *in epistola ad Pippinum et Episcopos, Abbates, et proceres Francorum*, quæ est *epist. 7. in collect. concil. Labbei tom. 8. col.* 241. *num:* 3. canones aliquot recitat *ex Concilio Africano*, alios vero ex *Concilio Carthaginensi*; quæ Africanorum canonum inscriptio, et distinctio Hadrianæ collectionis propria est.

(3) Hinc falsas epistolas Isidori Mercatoris, quæ postea prodierunt, aliqui rejiciendas putarunt, quia *in toto Codicis canonum corpore non continerentur conscriptæ*, uti patet ex *ep.* 42. Nicolai I. *ad univers. Episc. Gall. in Reg. Concil. collect. pag.* 784. *tom.* 22. *Paris.* 1644. Quo nomine *Codicis canonum* intelligi Hadrianam collectionem, manifestum est ex Hincmaro Remensi *ep. ad. Hincmar. Laudunens. pag.* 543. *tom.* 2. *edit. Sirmondi Paris.* 1645., qui Isidorianas decretales repudiat, ac tantum retinendos contendit canones, *quos Apostolica Sedes... et omnis Catholica Ecclesia CANONES appellat: quique... in nostris CODICIBUS, quos ab Apostolica Sede Majores nostri acceperunt sequendos*, locum habent. Ex quo recte, vereque colligit Coustantius *loc. cit.* §. 8. *num.* 131. *pag. CX.*, quod qui à nobis Hadrianus codex vocatur, ab Hincmaro ex usu, et

consuetudine sermonis apud Romanos, et Gallos recepti *Codex canonum* vocatus est.

§. LXII. Celebrantur etiam collectiones Africanæ (1), Hispanicæ (2), Gallicanæ (3), quæ plures numero sunt, cum fere in unaquaque natione non defuerint, qui de colligendis canonibus laboraverint. Atque in his collectionibus vel integra, vel fere integra Ecclesiastica monumenta describuntur, habita potius ratione temporum, quam rerum, & materiarum. Sunt enim collectiones aliæ, quæ breviter, ac summatim canones indicant, aut certos in titulos tribuunt ipsos canones, & rem canonicam universam. Inter eos, qui tantum canonum summam dederunt, primum locum obtinet Fulgentius Ferrandus Carthaginiensis Ecclesiæ Diaconus, qui collectionem suam *Breviationem canonum* vocavit (4).

(1) Africanorum canonum collectionem cum titulo *Codex canonum Ecclesiæ Africanæ* græce, et latine edidit Christophorus Justelus, eamque postea descripserunt ejus filius Henricus, et Guillelmus Voellus *in Biblioth. jur. canon. tom.* 1. *pag.* 322. Verum hæc collectio non alios comprehendit canones, quam eos, quos Dionysius Exiguus excerpsit ex Synodo Carthaginiensi anni 419., cujus tantum gesta ante oculos habuit. Plures Africanas collectiones post Harduinum memorant eruditi Fratres Ballerinii *loc. cit. part.* 2. *cap.* 3. *pag. LXXIV. et seq.*

(2) Plures sunt Hispanorum collectiones, sed una in primis memoratu digna est, quæ Hispanica vocari solet, quæque post Dionysianam ceteris rerum ordine, et copia præstat. Primus eam memoravit Antonius Augustinus *de quibusd. veter. canon. collector. cap.* 17. *tom.* 3. *pag.* 225. *ed. Luc. an.* 1767, accuratius autem exposuit Coustantius *in præfat. ad tom.* 1. *epist. Roman. Pontific.* §. 9. *num.* 132. *et seq. pag. CXI. et seq.*, denique Fratres Ballerinii *loc. cit. cap.* 4. *par.* 3. *pag. CXCV.*, qui ceterorum industriam, et diligentiam superarunt, quique una cum ceteris Occidentalis Ecclesiæ collectionibus etiam Hispanicas copiosissime persequuntur. Forte hæc collectio vel à S. Isidoro Hispalensi vel ipsius jussu perfecta est; qua de re videndus est Cennius *in præfat. ad dissertationes ad antiquit. Eccles. Hispan. tom.* 1. *pag. V. et XI. et seq.* §. *IV. et XI. et seq. Romæ* 1741. Ejus vero compendium una cum additionibus, quæ postea factæ sunt, vulgavit Cardinalis de Aguirre initio *tomi III. Conciliorum Hispaniæ*, postea vero diligentius illustravit Cajetanus Cennius, atque edidit cum titulo *Codex veterum canonum Ecclesiæ Hispanæ*, qui præmissus est operi *de antiquit. Eccles. Hispan. tom.* 1. *pag. XXXIII. et seq.*

(3) De his quoque Gallicanis collectionibus, præter Sirmondum *præfat. in Concil. Gall.*, videndi Ballerini *loc. cit. part.* 2. *cap.* 10. *p.* CXXIX. *et seq.*

(4) Fulgentius Ferrandus, qui magistro usus est S. Fulgentio Ruspensi Episcopo, Justino, ac Justiniano Imperatoribus floruit. Viden. *Fr. Florens de orig. art. et auctor. jur. can. pag.* 35. Descripta est hæc collectio à Voello, et Justello *loc. cit. tom.* 1. *pag.* 448.

§. LXIII. Eadem, qua Ferrandus, ætate floruit Martinus Bracarensis Episcopus, cujus est omnium sermone celebrata canonum, seu capitulorum collectio, cujus pars una complectitur, quæ ad Episcopos, atque ad universum Clerum, altera, quæ ad laicos pertinent (1). His recentior est Cresconius Africanus Episcopus, cujus duo circumferuntur opera, alterum quod *Breviarum Canonum*, alterum, quod *Concordia*, aut etiam *Liber Canonum* appellatur (2). Alias quoque viri eruditi ediderunt canonum collectiones, quæ circa ea tempora, aut paulo serius lucubratæ videntur, sed nobis propositum non est in omnibus immorari (3).

(1) Pannonius fuit S. Martinus Episcopus Bracarensis, uti testatur S. Gregorius Turonensis *in hist. Franc. lib.* 5. *cap* 38. *col.* 247. *edit. Ruinarti Paris.* 1699., ac pro Hispanica Ecclesia suam perfecit collectionem, in quam contulit Græcos canones latine redditos, et multa etiam ex Latinis fontibus expressit. Sed sæpe antiquos canones ad recentiorem doctrinam accomodavit, et ideo sæpe multa addidit, aut detraxit, quod observant Romani Correctores ad *can.* 18. *dist.* 18, et Antonius Augustinus *de emend. Gratian. l.* 1. *dial.* 10. 11. 12. *p.* 58. *t.* 3. *ed. Luc.* Gratianus multa in decreto capitula descripsit, quæ extant in collectione Martini Bracarensis, sed cum hac inscriptione *ex Concilio Martini Papæ*, non sub nomine Martini Episcopi Bracarensis, quemadmodum et Ivo Carnotensis multa retulit Martini Bracarensis capitula cum hac inscriptione *ex decretis Martini Papæ*, uti observant Antonius Augustinus *de emend. Gratian. lib.* 1. *dial.* 10. *p.* 58., et Romani Correctores *in can* 15. *dist.* 18. Extat hæc collectio apud Voellum, et Justellum *loc. cit. in appendic. tom.* 1. *pag.* *VII.*

(2) Vitam agebat Cresconius, sive, ut alii malunt, Crisconius Leontio Imperatore, cum Saraceni Africam occuparunt, hoc est VII. Ecclesiæ sæculo. Utrumque opus, tum scilicet *Breviarium*, tum *Concordia* Cresconii revera est, quamquam aliud nonnulli existimeat; quos inter est Coustantius *in cit. præfat. ad epist. Rom. Pontif.* §. 7. *num.* 124. *et seq. pag. CV. & seq.*, & utrumque ediderunt Voellus, & Justellus *in*

Biblioth. jur. can. tom. 1. *pag.* 456. & *in appendic. ejusd. t. p.* XXXIII. Vide Pagium *in critic. ad Baron. an.* 527. *num.* 14. *pag.* 384. *t.* 9. *ed. Luc.* et Mabillonium *Mus. Ital. p.* 1. *pag.* 69. *ed. Paris.* 1687.

(3) Hujusmodi sunt collectiones Hibernensis, Herovalliana, Andegavensis, Divionensis, Pithœana, aliæque similes, quæ à Sirmondo, Petito, aliisque laudantur, quasque omnes accurate describunt Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 4. *c.* 7. *p.* CCLXXIII.

§. LXIV. Digna tamen est, quæ paulo diligentius exponatur collectio Isidori *Mercatoris*, aut *Peccatoris* (1), quæ IX. Ecclesiæ sæculo in manus hominum pervenit (2). Magnæ ob eam turbæ ortæ sunt, cum Isidorus veris monumentis, quæ à collectione Hispanica, Hadriana, aliisque à locis (3) arripuit, multa falsa admiscuerit; quorum partem ipse confixit, & partem aliorum ingenio confictam litteris consignavit. Habet hæc collectio, præter quinquaginta canones Apostolorum ex Hadriana collectione descriptos, potissimum epistolas Summorum Pontificum à Clemente usque ad Silvestrum, quæ cunctæ ex ingenio Isidori prodierunt, exceptis duabus Clementis ad Jacobum litteris (4), tum canones plurium Conciliorum (5), postremo Pontificias litteras ab ipso Silvestro usque ad Gregorium M., & alias item epistolas, ac monumenta, quorum pars aliunde assumpta vera, ac germana est (6), pars una cum actis Concilii Romani sub Julio I., & Concilii V. & VI. sub Symmacho ab Isidoro excogitata, & inventa est.

(1) Alii sunt codices, qui *Mercatoris*, et alii, qui *Peccatoris* nomen inscriptum habent. Quod postremum nomen quosdam rapuit in eam opinionem, ut crederent, hujus collectionis auctorem fuisse aliquem Episcopum, quoniam ea formula Episcopi utebantur, ut demissum de se animi sensum testarentur, uti patet ex Conciliis Carpenctoratensi *an.* 527. collectionis Harduini *tom.* 2. *col.* 1095., Vasensi III. *an.* 529. *col.* 1106., Parisiensi III. *an.* 557. *tom.* 3. *col.* 340., Turonensi II. *an.* 567. *col.* 368., Matisconensi I. *an.* 581. *col.* 454., atque ex monumentis Ecclesiæ Cenomanensis apud Mabillonium *in Veter. Analect. pag.* 267. *et seq. ed. Paris. an.* 1723. Verum Carolus Blascus, qui Commentario Neapoli edito an. 1760. *de collectione canonum Isidori Mercatoris* solide, et erudite de hac collectione disseruit; observat *cap.* 6. *pag.* 46. *et* 47., quod Episcopi fere semper addebant nomen *Præsulis*, aut *Episcopi*, cum illud *Peccatoris* vocabulum usurpabant. Quin etiam et Chorepiscopi cum eodem utebantur nomine, addebant et dignitatem suam, per quam

distinguebantur, uti ex epistola Thegani Chorepiscopi Trevirensis ad Hactonem ipse Blascus ostendit. Nomen hoc potius Monachorum proprium erat, et si certum esset, Isidorum potius *Peccatoris*, quam *Mercatoris* nomen præsetulisse, inde educi conjectura posset, quod Isidorus Monachus vel fuerit, vel voluerit videri. Sed perdifficile est id ostendere ad veritatem; potius ipsa operis ratio, quæ omnis fere in eo est posita, ut Episcopis consulat, et ab iis arceat accusationes, aliquam probabilem affert conjecturam, propter quam ea collectio alicui Episcopo tribuenda videatur.

(2) Recentius monumentum, quod Isidoriana collectione comprehenditur, est Concilium Parisiense anni 829.; quare ante hoc tempus illa edita non videtur. Sunt qui eam serius prodisse arbitrantur; nimirum circa tempus, quo Benedictus Levita Capitularium libros vulgavit, hoc est circa annum 845., et ideo prima falsarum decretalium mentio est in Synodo Carisiaca *apud Baluzium in Capitular. Reg. Franc. tom. 2. col. 62. ed. Venet. an.* 1773. Sed Carolus Blascus *loc. cit. cap. 6. pag.* 45. *et seq.* fretus testimonio Hincmari Remensis, qui *in opuscul. advers. Hincmar. Laudunen. cap. 24. pag. 476. tom.* 2. inquit, quod *librum collectarum epistolarum ab Isidoro de Hispania allatum Riculfus Moguntinus Episcopus in hujusmodi, sicut et in capitulis Regiis studiosus, obtinuit, et istas regiones ex illo repleri fecit*, collectionem illam ante annum 814., quo Riculfus ex hac vita migravit, editam fuisse arbitratur. Vide eumdem Blascum *loc cit.*, Fratres Ballerinios *in cit. appendic. par. 3. c. 6. §. 4. pag. CCXXII. et seq.* et Cl. Zaccaria, qui de Isidoriana collectione diligenter, et cum magna doctrinæ copia disputat *in Antifebronio tom. 2. dissert. 3. c. 3. et seq.* Gravis etiam de vero Isidorianæ collectionis auctore controversia est. Hodie vero inter omnes fere eruditos constat, eum fuisse Gallicanum, seu Germano-Francum, sed quis hic fuerit, incertum est. Ac valde quidem laudanda est ingeniosa conjectura Caroli Blaschi, qui diatriba, quam Neapoli edidit an. 1778 *de Papissa Joanna*, hujus fabulæ originem ab Isidori collectione repeti posse arbitratur. Inquit enim, fortasse aliquem fuisse Isidorianæ fraudis non ignarum, qui cum videret, falsas decretales pro veris haberi, quasi per ænigma fraudem detegere conatus est. Itaque dictitare cœpit, fuisse Papissam Joannam nomine; eam peperisse &c. Ænigma hoc, in quo dissolvendo plane Oedipo conjectore opus erat, non recte intellectum primum uti fabula vulgari, ac denique tamquam vera historia haberi cœpit. Ingeniosa inquam hæc conjectura, et in illa tam incerta hujus fabulæ origine probabilis divinatio est.

(3) Necesse est fontes noscere, unde Isidorum multa derivavit in collectionem suam; nam quidquid in his non invenitur, id ab ipso confictum haberi debet. Fontes autem præcipui sunt collectio Hadriana, & Hispanica, ac vetus collectio à Quesnello edita, cujus supra facta mentio est. Quædam etiam arripuit ab Historia Tripartita, atque ab illis locis, quos indicant Bartolus *Instit. Jur. Canon.*

cap. 18., & Fratres Ballerinii *loc. cit.* §. 5. *pag. CCXXV* & *seq.*

(4) Quinque sunt litteræ S. Clementis in Isidori collectione; duæ ad Jacobum jam à Græco aliquo confictæ fuerant, & à Rufino latine redditæ, easque sæculo V. laudavit Concilium Vasense *can. 6. col.* 717. *t.* 4. *collect. Labbæi ed. Venet.* Has litteras Isidorus excerpsit ex Gallicanis collectionibus, sed ipse tamen eas suis additionibus corrupit. Reliquæ tres ex ejus ingenio prodierunt.

(5) Pars hæc quæ, concilia complectitur, habet *constitutionem Constantini ad Silvestrum*, quæ falsa habetur, reliqua vera, & germana sunt omnia, eaque desumpta ex auctoris collectione Hispanica originis Gallicanæ.

(6) Multa in hac parte sunt falsa veris admixta, quæ omnia accurate discriminant Fratres Ballerini *cit. par.* 3. *c.* 6. §. 5. *pag. CCXXV.*, & Blascus *cap.* 2. *pag.* 9. *et seq.* Hinc omnes Pontificum Siricio antiquiorum epistolæ ab Isidoro descriptæ falsæ habentur, exceptis S. Damasi ad Paulinum litteris, quas ille secuit in partes tres.

§. LXV. Accesserunt ad cetera commenta etiam capitula adscripta Hadriano I. Pontifici, & Angilramno Metensium Episcopo tradita, quæ certe post falsas decretales prodierunt, & forte ab ipso illarum opifice conficta sunt (1). Nam hodie eruditis omnibus compertum, exploratumque est, ea capitula recentiora esse Isidorianis decretalibus, neque ea tribui posse Hadriano, aut Angilramno, cum in iis multa sint aliena ab utriusque moribus, atque instituto (2), & longe alia sit ratio Hadrianæ collectionis, cujus supra facta mentio est.

(1) Pontificum decreta, ex quibus præsertim ea capitula collecta dicuntur, non alia fere sunt, nisi falsæ Isidori decretales, in quibus eædem sententiæ, & eadem sæpe verba occurrunt, uti ex Antonii Augustini notis in eadem capitula, quæ extant *tom.* 3. *ejus oper. ed. Luc. an.* 1767. *pag.* 349. *et seq.*, deprehendi potest. Qui consensus earum decretalium, & capitulorum non obscuro argumento est, eumdem omnium architectum fuisse. Quare in Isidori collectione hæc Hadriani capitula reperiuntur; & in antiquissimo Vaticano Codice 630. in appendice descripta sunt, quoniam, ut observant Fratres Ballerinii *loc. cit.* §. 2. *num.* 8. *pag. CCXIX. et CCXX.*, hæc capitula secundis Isidori curis adjecta sunt, cum abessent à colectione, quam antea vulgaverat. Vide etiam Blascum in Diatriba *de Capitulis Hadriano I. Papæ vulgo tributis ad calcem commentarii de collect. can. Isidor. Mercat. pag.* 221.

(2) Hincmarus Remensis *in opusc. adver. Hincmar. Laudunen. c.* 24. *pag.* 475. *tom.* 2. *edit. cit.* inquit, hæc capitula Hadriani nomine fuis-

se edita, & Angilramno Metensium Episcopo data. Errant igitur Stephanus Baluzius *in præfat. ad Dialog. A. Augustin. num. 4. p. 6. tom. 3. ed. Luc.*, & Natal Alexander *Hist. eccles. sæc. VIII. cap. 1. art. 9. t. 6. pag. 11. ed. Venet. an. 1776.*, cum hæc capitula Angilramno adscribunt; cum vera operis inscriptio non Angilramnum, sed Hadrianum auctorem præseferat. At neuter revera eorum capitulorum auctor fuit; & certe verus canonum codex, quem Carolo M. obtulit Hadrianus, nihil habet ex putidis illis mercibus, sed veras complectitur epistolas Summorum Pontificum à Siricio ad Gregorium. Quod late ostendunt Ballerini, & Blascus *loc. cit.* Id unum addam, quod in antiquo Vaticano codice *num.* 1338. vetus extat exemplar collectionis, cujus revera Hadrianus P. auctor est, in eoque post indicem eorum, quæ codice continentur, habentur hæc: *Iste Codex est scriptus de illo autentico, quem Dominus Hadrianus Apostolicus dedit gloriosissimo Carolo Regi Francorum, et Longobardorum, ac Patricio Romanorum, quando fuit Romæ.* In hac autem collectione nullus omnino locus est falsis Isidori mercibus, sed quidquid ea continetur ex veris, germanisque fontibus desumtum est. Initio describuntur canones, *qui dicuntur SS. Apostolorum* (quibus verbis ostendit Hadrianus, quid ipse de his canonibus sentiat) postea Concilia Orientalia, Africana, Gallicana, Hispanica, postremo referuntur Decretales Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cælestini, itemque pars illarum Decretalium, quæ à Leone M. editæ sunt. Vera hæc est Hadriani collectio, non ea, quæ multos post annos Isidori ingenio excogitata in lucem venit. Atque hoc quidem loco notanda est confidentia Van-Espenii, qui nihil omittit, ut suum expleat odium, quo fertur in Sedem Apostolicam; et ideo de his capitulis inquit in *Comm. in canon. et dec. jur. vet. ac nov. part. 3. sect. 1. diss. 2.*, quod ea si ab Hadriano non confecta, probata saltem sunt, ut nova inde jura Romani Pontifices consequerentur. Si ea probata Hadriano sunt, cur eadem neque ipse Hadrianus neque ceteri Pontifices, qui eum consequuti sunt, per tria pene sæcula laudarunt? Primus enim Summus Pontifex, qui ea capitula laudasse videtur, fuit Leo IX, qui medio sæculo XI. vitam traducebat, nimirum postquam ea Burchardus Hadriani nomine in sua collectione descripserat. Verum omnis nunc ea de re sermo conticescat necesse est, cum constet, ea capitula post Hadriani obitum fuisse conficta ab auctore decretalium, quæ Isidori collectione comprehenduntur.

§. LXVI. Isidori collectio sensim, et pedetentim usum, atque auctoritatem habere cœpit, cum in illorum temporum caligine nemo esset, qui suspicaretur, vel potius intelligeret, falsa esse monumenta, quæ in ea descripta fuerant. Primus Hincmarus Remensis, qui eam antea probaverat, cum sibi adversarias maxime nosceret Isidorianas decretales in causa, quam habebat cum

Hincmaro Laudunensi, eas cœpit respuere, quod *in Codice Canonum* non reperiebantur (1). Eadem quoque de causa rejectæ sunt ab Episcopis Gallicanis in causa Rothadi Episcopi Svessionensis, qui in Synodo provinciali depositus ad Sedem Apostolicam provocaverat.

(1) Hincmarus ep. *ad Hincmar. Laudunen. tom. 2. p.* 543. *et seq. ed. Sirmondi Paris* 1645. Recte tamen respondit ipse Nicolaus *ep.* 42. *ad Episc. Gall. in Oper. Hincmari Remens. tom. 2. pag.* 627., non ideo despiciendas esse decretales „ quod in codice canonum descriptæ non essent, quoniam earum auctoritas non ex eodem codice, sed ex earumdem auctoribus, qui Pontifices fuisse credebantur, erat repetenda, quod etiam animadvertit Fleuryus *par. 1. cap. 1. num. 8. de orig. jur. Eccl.* Quaræ Wenilo Archiepiscopus Senonensis cum litteris, quæ ejus nomine datæ sunt ad Nicolaum apud Labbæum *collect. concil. tom. 9. col.* 1530., ageret de observanda epistola Melchiadis, id tantum quærendum duxit, num ea apud Summum Pontificem, hoc est, in archivo Romanæ Ecclesiæ reperiretur.

§. LXVII. Serius Romæ hæc collectio innotuisse videtur; et Leo IV., qui Pontificatum obtinuit ab anno 847. usque ad annum 855., cum responderet Episcopis Britanniæ (1), Decretales memorat eorum Pontificum, quibus tunc in Ecclesiasticis judiciis Romana Ecclesia utebatur, sed nullam tamen facit mentionem decretalium, quas Isidorus collegerat, licet harum multæ ad hæc judicia pertineant. Imo neque Nicolaus I., qui post Leonem Pontificatum obtinuit, laudavit umquam, aut approbavit falsas Decretales, quæ Isidori collectione continentur (2). Quod vel unum argumentum plane refellit calumniam eorum, qui aliquas in ea collectione Pontificum Romanorum partes fuisse arbitrantur.

(1) Extat hæc epistola apud Sirmondum *tom. 3. Conc. Gall. pag.* 72. *ed. Paris an.* 1629.

(2) Confer Ballerinios *loc. cit. cap. 6. pag. CCXV.* et Blascum *loc. cit. cap. 4. pag.* [illegible].

§. LXVIII. Hodie perspicua, non suspiciosa omnibus est falsitas decretalium, ac monumentorum, quæ ex penu Isidori Mercatoris educta sunt. Nam I. Dionysius

Exiguus maxima cura, ac diligentia lustratis, excussisque scriniis Sedis Apostolicæ nullam illarum decretalium invenire potuit. II. Scriptores Ecclesiastici, qui per octo priora sæcula floruerunt, et Concilia quæ per eam ætatem habita sunt, nullam harum decretalium mentionem faciunt, quamquam plus semel facere debuissent. III. Denique multa in iis occurrunt recentiora ætate Pontificum, quibus illa adscribuntur, uti Sacrorum Bibliorum sententiæ secundum vulgatam, leges ex utroque Codice petitæ, posteriores canones Conciliorum, ac Decretales Summorum Pontificum, & cetera generis ejusdem (1).

(1) Adde & illud, quod hujus collectionis Auctor eam tribuit S. Isidoro, quem Episcopum, & Hispanum fuisse significat, qualis non alius esse poterat, quam S. Isidorus Hispalensis. Atqui post ejus obitum sunt habita orto Toletana Concilia à V. ad XIII., & unum Bracarense, quæ in ea collectione referuntur; similiter vivo Isidoro habitum nondum fuerat Concilium œcumenicum VI. cujus in præfatione mentio est.

§. LXIX. Quæ præsertim hujus collectionis evulgandæ ratio fuerit, facile intelliget quisquis paulo diligentius consideret, quo potissimum tota referatur. Nam falluntur egregie homines male animati in Sedem Apostolicam, qui eam editam putant, ut ejus opifex Romanorum Pontificum auctoritatem amplificaret, atque defenderet. Quamquam enim Apostolicæ Sedis amplitudo, & auctoritas pluribus commendetur, non tamen hoc Pseudo-Isidori propositum, atque institutum fuit, neque ea Sedes, cujus jura, & privilegia certissimis nituntur monumentis, falsis illis decretalibus indigebat (1).

(1) Vide Baronium *ad an.* 865. *num.* 8. *pag.* 18. *tom.* 15. *ed. Luc.*

§. LXX. Longe aliud Pseudo-Isidori consilium fuisse demonstrat ipsa præfatio, ac totius operis ratio. Nam in ea satis declarat, sese illa collegisse monumenta, ut omnes ab Episcoporum accusationibus deterreat (1), tum vehementius invehitur in eos, qui Episcopos audent accusare, et multa proponit, per quæ hujusmodi accusa-

tiones difficillimæ evadant. Huc etiam tota spectat collectio, & huc falsa monumenta, in quibus eadem est semper de accusatis Episcopis cura, & solicitudo.

(1) Postquam in prefatione Isidorus documenta indicavit, quibus sua collectio conficitur, hanc eorum colligendorum rationem affert: *Quatenus Ecclesiastici ordinis disciplina in unum à nobis coacta, atque digesta, & Sancti Præsules paternis instituantur regulis, et obedientes Ecclesiæ ministri, vel populi spirituasibus imbuantur exemplis, & non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitate, & cupiditate depressi, ACCUSANTES SACERDOTES DEPRESSERUNT.* Quod multis persequitur acerbe objurgans illos, qui Episcopos accusant, *ut se per illos excusent, vel eorum bonis ditentur*, ac multa hujusmodi judiciorum incommoda describens illud urget, Episcopos accusatos, & rebus suis spoliatos, aut gradu motos, aut è sede pulsos ad dicendam causam cogi non posse, nisi primum fuerint restituti, & quædam addit de accusationibus, atque accusatoribus rejiciendis.

§. LXXI. Atque hoc quidem consilium maxime perspicitur in capitulis Hadriano tributis, quæ veluti summam exhibent falsorum monumentorum, unde potissimum excerta sunt. Nam pleraque eo spectant, ut ne à quolibet Episcopi accusentur, ut ne faciles accusatores audiantur, sed ut multis ex causis tum eo, tum judices liceat reccusare. Cum hæc summa sit, & hic finis totius collectionis, quis non facile intelligit, id sibi unum falsis illis mercibus voluisse Isidorum, ut consuleret Episcopis, qui accussabantur (1)?

(1) Quod late, vereque ostendunt Fratres Ballerinii *in cit. part. 3. cap. 6. §. 3. num. 10. pag. CCXX.* & Blascus *loc. cit. cap. 7. et seq. pag. 62. et seq.* Idem etiam ante ipsos observaverat Fleurius *lib. 44. n. 22. Histor. Eccles. La principale*, inquit, *matiére de ces decretales sont les accusations des eveques: il n' y en a presque aucune, qui n' en parle, et qui ne donne des régles pour les rendre difficiles. Aussi Isidore fait assez voir dans la preface, qu' il avoit cette mattiére fort à cœur*; & idem similiter Van-Espenius *Comment. in quæst. 7. caus. 2.*, ubi de Gratiano disserens inquit: *Hic rursus adducit varia fragmenta fictarum decretalium, quæ præcipue ad eximendos Episcopos ab omni criminali judicio adornatæ apparent.* Sed vide fidem, & inconstantiam hominis, quem rapit in Sedem Apostolicam virus acerbitatis suæ. Adversus hanc, quam noscit, veritatem inquit *in Jur. Ecclesiast. univ. part. 3. tit. 3. cap. 4. num. 16.* Isidorianam collectionem pertinere *præcipue*

ad amplificandam Sedis Apostolicæ auctoritatem. Falsitatem monumentorum, quæ Isidoriana collectio complectitur, præter Hincmarum, ceterosque antiquiores, agnoverunt etiam, atque indicarunt ex catholicis Antonius Contius, Antonius Augustinus, Bellarminus, Baronius, Perronius, Petrus de Marca, Cajetanus Cennius, aliique complures. Egregie rem hanc universam persequuntur Fratres Ballerinii, Blascus, *loc. cit.*, et Franciscus Antonius Zaccaria *in Anti-Febronio tom. 2. dissertat.* 3. Ceterum, ut ipse fatetur David Blondellus, his decretalibus infensissimus, omnes fere ex usu eorum temporum, atque ex veris posteriorum, aliorumque Scriptorum operibus excerptæ sunt, atque in eo fuit fraus Isidori, quod *ipse* eas sententias iis auctoribus adscripsit, quorum revera non sunt, & recentiorem disciplinam antiquis Patribus attribuit, quasi eadem etiam ante viguisset, quod recte etiam observant, atque demonstrant Fratres Ballerini *loc. cit.* §. 3. *n.* 11. *pag.* 221. *et de potest. Eccles. Summor. Pontif. et Concil. general. in vindic. aut. Pontific. c.* 5. §. 2. *p.* 195. *et seq. ed. Aug. Vindelic.* 1770. Ex quibus intelligitur, quam injustæ, vanæque sint querimoniæ Van-Espenii, Febronii, Eybelii, ceterorum generis ejusdem, qui per Isidorianas decretales fractos putant ecclesiasticæ disciplinæ nervos, jus novum inductum, perturbata Episcoporum, & provincialium conciliorum jura, novamque in Sedem Apostolicam collatam potestatem. Quis non intelligit, quam injusta reprehensio sit, cum Isidorus suis decretalibus comprehenderit jus ab aliis constitutum, aut jam suæ ætatis more, & consuetudine receptum? Quare perperam, & minus recte Cavallarius eorum, quorum nunc memini, aliorumque, vestigiis insistens in *Institutionibus Juris Canonici*, quas non multis ab hinc annis Neapoli evulgavit, *in prolegom. cap.* 6., ita partitus est rem canonicam, ut ab Isidoriana collectione novi juris initium repetat. Si novum non est jus Isidorianum, quid illa partitione ineptius dici, fingique potest? Vera totius rei partitio est, ut *jus antiquum* conficiant collectiones, quæ nunc antiquatæ sunt, *novum* collectiones, quibus in scholis, & in foro utimur, *novissimum* recentiores leges ecclesiasticæ, quæ post illas editas collectiones prodierunt.

§. LXXII. Plures deinde sequutæ sunt collectiones, quarum non eadem methodus omnium fuit. Principio collectio ocurrit cum titulo *Canonum Pœnitentialium*, cujus incertus est auctor, quæque tametsi illam præseferat inscriptionem, tamen rem totam Ecclesiasticam complectitur (1). Sunt etiam memoratu dignæ collectiones Reginonis Monachi Benedictini, qui opus edidit *de Ecclesiastica Disciplina*, *& Religione Christiana* (2); Burchardi Vormatiensis, cujus in manibus hominum versatur *Magnum decretorum volumen* (3); Anselmi Lucensis, cui tri-

buitur *authentica*, *& compendiosa collectio Regularum*, *& sententiarum SS. Patrum*, *& authorabilium Conciliorum*, ac præterea opusculum ex pluribus SS. Patrum operibus excerptum (4); denique Ivonis Carnotensis, qui & *Exerptiones Ecclesiasticarum regularum*, *&*, *Panormiam*, vel *Pannormiam* evulgavit (5). Sunt & alii, qui suam in colligendis canonibus operam, studiumque posuerunt; sed de omnibus dicere longum esset, & jam nos ad se vocant collectiones, quibus nunc, antiquatis vetustioribus, corpus juris canonici conficitur.

(1) Codicem hunc, quem pridem manu scriptum inspexerat Joannes Morinus, primus in lucem emisit Lucas d'Acherius *Spicil. Veter. Scriptor. tom.* 1. *pag.* 510. *et seq. ed. Paris* 1723. Est autem divisus in libros tres, quorum primo agitur *de Pœnitentibus*, *& de Pœnitentiis*, altero *de judiciis*, tertio *de ordinationibus*, *gradibus*, *et oficiis Clericorum*, *atque Episcoporum*. Sunt & aliæ collectiones, quæ *Canonum Pœnitentialium* titulo inscribuntur, ac de quibus agunt Fratres Ballerinii, qui integro *tom.* 3. *Appendic. ad oper. S. Leonis M.* vetustas collectiones omnium diligentissime persequuntur.

(2) Regino Prumiensis Monasterii Abbas jussu Radbodi Trevirensis Archiepiscopi anno, ut creditur, 906. suam collectionem absolvit tributam in libros duos, quorum primus *de personis* agit *rebusque ecclesiasticis*, alter *de laicis*. In ea conficienda usus est collectione Dionysiana, Hispanica, & forte etiam Isidori Mercatoris, decretis Summorum Pontificum, canonibus conciliorum, & sententiis SS. Patrum, quibus etiam civiles leges adjunxit petitas tum ex codice Theodosiano, tum ex capitularibus Regum Francorum. Collectionem hanc an. 1671, primus Parisiis edidit, notisque illustravit Stephanus Baluzius.

(3) Prodiit hæc collectio initio sæculi XI., divisaque est in libros viginti, & vulgo *Decretum* appellatur. Multa ex Reginone desumpsit Burchardus, neque ejus tamen mentionem fecit, ut observat Baluzius *in præfat. ad Reginon.* Reginonis autem erratis sua etiam addidit, præsertim ex falsis Isidori decretalibus, quædam etiam ex veteri, novoque Testamento, atque ex libris pœnitentialibus accepit.

(4) Primum illud opus Anselmo tribuendum non esse suspicantur Antonius Augustinus, Natalis Alexander, Baluzius, ceteri, qui alterum eidem opus adscribunt.

(5) Utraque hæc collectio pertinet ad exitum sæculi XI., aut ad initium sæculi XII. *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum* nunc vulgus appellat *Decretum*, quod divisum est in libros septemdecim; *Panormia*, quæ dividitur in libros octo, veluti ejus compendium est, atque ita dicitur quasi omnes comprehendat normas vitæ, ac disciplinæ ecclesiasticæ. Bellarminus *de script. eccles. tom.* 7. *oper. pag.* 351. *ed. Venet.*

an. 1728., Ant. Augustinus *de quibusd. collector. canon. cap.* 30. p. 241. *et* 242. *tom.* 3. *ed. Luc.* Natal. Alex. *Hist. Eccles. sæc.* 1. *append. ad dissert.* 20. *num.* 9. *pag.* 201. *tom.* 3. *ed. Venet. an.* 1776., Jo. Baptista Bartolus *Inst. jur. canon. cap.* 52., Joannes Molinæus, qui primum Lovanii an. 1561. decretum edidit, *in præfat.*, aliique complures disputant, num Ivo Panormiæ auctor revera sit. Burcardi, & Ivonis fidem sequutus Gratianus in iisdem erratis hæsit, in quæ ipsi pridem inciderant.

CAPUT VI.

DE RECENTIORIBUS JURIS CANONICI COLLECTIONIBUS.

§. LXXIII.

Transgredimur nunc ad recentiores Juris Canonici collectiones; & primum quidem occurrit Gratianus Monachus Benedictinus Clusii natus, qui medio sæculo XII. scripsit *Concordantiam discordantium canonum*, quam nunc *Decretum* vocamus (1). Tota hæc collectio conflata est ex locis S. Scripturæ, ex canonibus quinquaginta Apostolorum, ex Conciliis generalibus, ac particularibus, ex decretalibus summorum Pontificum, ex operibus Patrum, Scriptorumque Ecclesiasticorum, ex libris Juris Civilis Romanorum, Capitularibus Regum Francorum, & rescriptis aliquot Imperatorum, denique ex historia ecclesiastica, gestisque summorum Pontificum plerumque desumptis ex libro diurno, atque ex ordine Romano.

(1) Decreti nomen, quo nunc Gratianeam collectionem appella-

mus, in eam quadrare nulla ratione posse, cum non unum, sed plura decreta referantur, jamdiu observarunt viri docti, præsertim Antonius Demochares, Antonius Augustinus, Romani Correctores. Sed usus fori, & scholarum fecit, ut nunc ab omnibus eo nomine Gratiani collectio appelletur. Vide Antonium Augustinum *de emend. Gratian. lib.* 1. *dial.* 1. & notas in eumdem loc. *lit. B. pag.* 17. *tom.* 3. *ed. Luc. an.* 1767.

§. LXXIV. Dividitur autem universa collectio in partes tres, quarum prima de personis præsertim agit, continet *distinctiones* 101., & sub qualibet distinctione plures *canones*, qui ita allegantur, ex gr. *can. Omnes. dist.* 1., hoc est *can.* qui incipit *Omnes dist.* 1. vel per numerum canonis, ex gr. *can.* 3. *dist.* 1. Pars altera judicia persequitur, eaque divisa est in causas, quæ sunt numero 36., sub unaquaque causa sunt plures *quæstiones*, & sub quæstionibus plures *canones*. In altera hac parte laudantur *numerus*, *causæ*, & *quæstiones*, præterea numerus, vel priora canonis verba *ex. gr. can.* 2. *caus.* 8. *quæst.* 2. vel *can. nemo caus.* 11. *quæst.* 3. Extat in hac decreti parte, hoc est *in caus.* 33. *quæst.* 3., tractatus *de pœnitentia* in septem distinctiones tributus. Cum indicantur canones, qui in hoc tractatu referuntur, ne cum canonibus primæ partis confundantur (eodem enim modo procedunt) additur *de pœnitentia*, & causa nequaquam citatur, ex gr. *Can. Quem pœnitet dist.* 1. *de pœniten.* Denique *ad res* pertinet tertia pars, eaque complectitur tractatum *de consecratione* tributum *in quinque distinctiones*, quarum canones laudantur hoc modo *can. Tabernac. dist.* 1. *de consecr.*, vel *can.* 1. *de consecr. dist.* 1. Additur *de consecratione*, ut noscatur, canonem ad partem tertiam pertinere.

§. LXXV. Dici vix potest, quantis plausibus, & quanta hominum approbatione Gratiani collectio fuerit excepta, adeo ut in scholis publice legeretur, & in foro tamquam pars communis juris haberetur. Magna sane, & illustri laude merito celebratus est Gratianus, tum quia non ordinem sequutus temporum, ut plerique fecerant, sed sub certis titulis distribuit materiam universam, tum quia multo ceteris uberiorem, atque ampliorem dedit collectionem, qua complexus est quidquid fere pertinet

ad rem ecclesiasticam, tum quia magno ingenii acumine, & diligentia, aptaque non scholis tantum, sed etiam forensi exercitationi methodo omnia ad concordiam vocare conatus est, inter quæ pugna esse videbatur.

§. LXXVI. Verumtamen illud accidit perincommode, quod tanta vir sedulitate, tamen, quæ illius temporis conditio erat, neque satis fuit antiquitatum gnarus, & rivos sectatus, pleraque in opus suum derivavit non ipsis ex fontibus, sed ex mendosis collectionibus Burchardi, Ivonis, ceterorum. Factum hinc est, ut sæpe falsa pro veris usurpet; fidem adjungat decretalibus Pontificum Siricio antiquiorum; confundat canones Quini-sextæ in Trullo synodi cum canonibus sextæ synodi œcumenicæ, sententias Patrum cum decretis Pontificum Romanorum, aut Conciliorum, & Patrem unum, aut unum Concilium, atque Pontificem cum alio Pontifice, Concilio, Patre, corrumpat auctorum nomina, & loca, atque iis sententiam adscribat, quam numquam animo conceperunt (1).

(1) Verissimum hoc est de Gratiano judicium, quod tradidit Antonius Augustinus *lib. dialog.* 1. *de emend. Gratian. tom.* 3. *pag.* 21. *ed. Lucen.*

§. LXXVII. Cum hæc animadvertissent Antonius Contius, & Antonius Demochares de Gratiani emendatione sedulo cogitare cœperunt. Primum itaque canones omnes per numeros distinxerunt, ut facilius inveniri, laudarique possent, deinde plures decreto notas, atque emendationes addiderunt. Sed cum multa adhuc essent emendanda, Pius IV., & S. Pius V. selectis quibusdam viris, quos *Romanos Correctores* vocamus, Decreti emendationem commiserunt, quæ demum Gregorio XIII. Pontifice fuit absoluta. Antonius etiam Augustinus Tarraconensis Archiepiscopus eruditum vulgavit opus de Gratiani emendatione (1).

(1) Quod comprehenditur duobus dialogorum libris, qui extant *tom.* 2. *ejus operum ed. Luc. an.* 1767. Novissime de Gratiani emen-

datione summo studio, ac diligentia laboravit Sebastianus Berardus, qui rem totam absolvit quatuor voluminibus, quorum est titulus: *Gratiani canones gemini ab apocryphis discreti; corrupti ad emendatiorum codicum fidem exacti; difficiliores commoda interpretatione illustrati.* Suam quoque in Gratiani decreto emendando, aut explicando operam, & industriam posuerunt Pithoeus, Van-Espenius, Diomedes Brava, Bochemerus, Paulus, & I. A. de Riegger. Paucis ab hinc annis Le Platius disputatione Lovanii edita plane commentitios, ac nullius auctoritatis esse inquit canones, quos Gratianus ex Concilio Carthaginiensi IV. descripsit. Certe hujus Concilii nulla mentio est in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ, nulla item apud Ferrandum Diaconum, Dionysium Exiguum, ceterosque antiquos collectores. Hinc Justellus *in præfat. ad Cod. Eccles. African. tom.* 1. *Biblioth. Jur. Canon. p.* 317. Concilium hoc Carthaginiense IV. repudiandum putat. Verum multi ex eo canones laudantur ab Egberto Eboracensi, Reginone, Burchardo, Anselmo Lucensi, atque aliis; & ritus, qui ad ordinationes pertinent, totidem verbis exhibet Sacramentarium Romanum, quod ex Bibliotheca Reginæ Christinæ edidit Thomasius qui illud in Gallia sæculo VII. scriptum putat. Emmanuel Schelestratius *dissert.* 3. *de Eccles. African.* priores canones de ritu ordinationum agentes in Synodo Carthaginiensi an. 398. constitutos putat; ceteros autem canones non in ea synodo conditos, sed à privato homine partim ex Orientalibus, partim ex Occidentalibus Canonibus collectos fuisse arbitratur. Tillemontius *art.* 123. *et not.* *29. *in Augustini vit. tom.* 13. *pag.* 321. *et* 982. *edit. Venet.* 1732. Synodum hanc defendere, atque objectis difficultatibus satisfacere conatur Late etiam, & graviter de hujus Carthaginiensis Concilii auctoritate disputat Ceillierus *Histoire generale des auteurs sacr. et eccles. et* &c. *tom.* 10. *pag.* 686. *et* 687. Sed utut vera habeatur sententia eorum, qui ad Concilium Carthaginiense IV. an. 398. pertinere negant canones illos 104, qui eidem Concilio adscribuntur; equidem valde dissentio ab iis, qui eosdem canones plane repudiandos, ac despiciendos existimant. Constat enim hos canones ante VI. sæculum laudari consuevisse, fuisseque agnitam eorum auctoritatem, uti ostendunt Fratres Ballerinii *in append. ad opp. S. Leonis M. t.* 3. *par.* 2. *c.* 3. §. 4. *p. LXXXVIII. seqq.* Quare omnis si qui est, Gratiani error consistit in titulo, sive inscriptione, quia nimirum Concilio Carthaginiensi IV. canones adscripsit, qui ejus revera non sunt; sed tamen hos canones tamquam commentitios, ac nullius auctoritatis despici, & repudiari posse, vehementer nego.

§. LXXVIII. In inscriptionibus capitum; quæ in decreto referuntur, sæpe ocurrit nomen hoc *Palea*, quod unde sit desumptum, certo statui non potest. Quidam ea capita hoc nomine designari putant, quod sub illis in-

certa, ac nullius pretii, vel antiquata, aut etiam repetita contineantur; sed horum opinio vera esse non potest, cum non semper his capitibus vilia, antiqua, iterata comprehendatur. Similior forte veri est opinio illorum, qui statuunt, *Paleam* nomen esse auctoris, à quo canones utilitate, atque auctoritate præstantes adjecti sint, qui canones initio in margine appositi deinceps in libri contextum irrepserint (1).

(1) Observant Romani Correctores, in vetustissimis codicibus paucissima esse capita, quæ *Paleæ* nomen preseferunt; atque eadem in uno codice valde emendato in margine reperiri, in recentioribus autem Decreti exemplaribus plura numero esse, quam in antiquis codicibus reperiantur. Ex quo conficiunt, eadem capita deinceps addita fuisse, cum antea in decreto non haberentur. Non tamen unus fuisse videtur eorum omnium capitum auctor, neque omnia eodem tempore scripta sunt; & ideo vetustiores codices minorem habent capitum illorum numerum, quam habeant recentiores. Si *Paleam* auctoris nomen esse volumus, cum ipse primus hæc capita addere cœperit, mirum non est, quod ceteri, qui eum sequuti sunt, suis quoque additionibus nomen ipsum inscripserint. Neque despicienda est conjectura eorum, qui putant, decreti studiosos illas in margine scripsisse additiones cum verbis *post alia*, sive P. *alia*, ut significarent, ea capita esse collocanda post ea, quæ Gratianus scripserat; errore autem librariorum ex iis verbis deinceps factum esse *paleæ* nomen. Vide Ant. Augustinum *de emend. Gratian. lib.* 1. *dialog.* 2. *pag.* 26., & notas in eumdem locum, ubi *lit. a* Romanorum Correctorum ea de re judicium describitur.

§. LXXIX. De auctoritate Decreti sic habendum est; omnia, quæ in eo referuntur, vim eamdem habere, ac si seorsim à Decreto spectentur. Itaque loca Sac. Scripturæ, decreta Summorum Pontificum, & Generalium Conciliorum, quam sua indole, & natura vim habent, eamdem in Decreto retinent; cetera vero auctoritatem, qua per se carent, in Decretum translata non consequuntur. Sunt qui Decretum ab Eugenio III. probatum, & publica auctoritate donatum putant; sed hæc opinio nullum habet idoneum fundamentum, quo niti posse videatur (1). Neque enim umquam à Sede Apostolica Decretum ap-

probatum est (2); quin etiam Gregorius XIII. huic operi emendando licet primum à Pio IV. & V. præpositus fuisset, ei tamen Pontificiam auctoritatem tribuere noluit, cum illud se Pontifice absolutum in manus hominum pervenisset.

(1) Dedit quidem Eugenius III. facultatem, ut Gratiani collectio *publice posset legi, et explicari*, ut habet Kalendarium Gymnasii Bononiensis ad an. 1152. Kal. Novembr. apud Alexandrum Machiavellium *in not. ad Sigonium Histor. Bonon.* sed neque id fieri præcepit, neque auctoritate sua decretum confirmavit.

(2) Vid. Ant. Augustinum *lib.* 1. *dial.* 3. *de emend. Gratian. tom.* 3. *pag.* 26. *et* 27. *ed. cit.*

§. LXXX. Post editum Gratiani decretum plures prodierunt Summorum Pontificum Decretales, quibus magnus Canonicæ Jurisprudentiæ cumulus accedebat. Itaque Bernardus Circa. Præpositus Papiensis, ac postea Faventinus Episcopus an. 1190. evulgavit *Breviarum Extravagantium*, hoc est decretorum, quæ extra Gratiani decretum vagabantur. Nam hæc collectio non tantum continet antiquiorum Pontificum decretales, canonesque Conciliorum, & Patrum sententias, quæ Gratiani diligentiam effugerant, sed & in primis constitutiones Summorum Pontificum post Gratianum editas, nimirum Alexandri III., Lucii III., Urbani III., Clementis III., præterea canones Concilii Lateranensis III. Collectio hæc *Prima Collectio* appellatur.

§. LXXXI. Bernardum Papiensem sequuti sunt Gilbertus Abbas, & Alanus Episcopus Antissiodorensis, qui omissas à Bernardo constitutiones collegerunt; sed horum collectiones brevi interciderunt. Quare ex iis novam confecit anno 1202. Joannes Galensis, seu Vallensis, qui ea complexus est tum eorumdem Pontificum, de quibus diximus, tum Cœlestini III. constitutiones. Atque hæc *Secunda Collectio* dicitur.

§. LXXXII. Tum Bernardus Major Compostellanus Archidiaconus ex decretalibus, quas prioribus annis duodecim Innocentius III. ediderat, aliam collectionem absolvit, quæ tamen usu recepta non est. Nam ipse Innocen-

tius opera Petri Diaconi Beneventani decretales suas unum in corpus redigendas curavit. Atque hæc collectio, quæ prima ab ipso Innocentio publica auctoritate donata est, *Tertia Collectio* fui appellata. Hanc vero brevi consequuta est collectio, quæ *Quarta* dicitur, quæque incertum habet auctorem, & comprendit posteriores Innocentii III. decretales, & canones Concilii Lateranensis IV., quod eo Pontifice habitum est.

§. LXXXIII. Honorius etiam III., qui post Innocentium Pontifex creatus est, suas decretales colligendas curavit, atque hæc *Quinta* decretalium collectio vocata est. Utraque illa Innocentii, & hæc Honorii collectio Sedis Apostolicæ auctoritate evulgata est. Atque hæ sunt quinque veteres Decretalium collectiones, quarum priores quatuor Antonius Augustinus, postremam Innocentius Cironius ediderunt, notisque illustrarunt (1).

(1) Duas etiam Alexandri III. collectiones post Bochemerum memorat Philippus Hedderichius *elem. jur. canon. par. 1. tit. 7. §. 92.*

§. LXXXIV. Denique Gregorius IX., qui post Honorium Pontificatum obtinuit; suam confecit collectionem, per quam obsoleverunt quinque illæ vetustiores, quarum nunc facta mentio est. Prodiit hæc collectio, quam *Decretales* dicimus, anno 1234 (1), studio atque opera S. Raymundi de Pennafort ex Ordine Predicatorum. Quod Justinianus in Jure Civili prestiterat, ut ex Codicibus Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, atque ex Novellis Constitutionibus, quæ deinceps prodierant, illis etiam additis, quas ipse emiserat, novum Codicem absolveret, id in Jure Canonico Gregorius præstitit. Justiniani rationem in eo quoque ipse est imitatus, quod ex decretalibus superiorum Pontificum ea sustulit, quæ inutilia erant, quæque inter se pugnare videbantur.

(1) Romam venit Raymundus an. 1230., in eaque Urbe jussus à Summo Pontifice trium annorum spatio operam dedit colligendis decretalibus; atque hanc collectionem in manus hominum pervenisse an 1234. ostendit exemplum à Bremondio editum epistolæ Gregorii IX., quæ ante ipsas decretales descripta est, dataque nonis Septembris an. 1234.

Vide *Præfationem* §. 3. *num.* 12. *pag. VII.*, *et notas* 8. *et* 9. *in vitam S. Raymundi pag. XXXII.*, quæ omnia præmissa sunt *Summæ S. Raymundi de Pennafort ed. Veronæ an.* 1744.

§. LXXXV. *Decretalium* nomine collectio hæc appellatur, quod decretales epistolas Summorum Pontificum præsertim complectitur. Sunt autem Decretales epistolæ, quæ etiam absolute *Decretales*, & *Decretalia reponsa* vocantur, Pontificiæ litteræ, quibus consulenti rescribitur, & quæ Decretales dicuntur, propterea quod iis aliquid generatim vim habiturum, re diligenter expensa, decernitur.

§. LXXXVI. Depromptæ sunt Gregorianæ Decretales non tam ex constitutionibus Pontificum Romanorum à S. Gregorio I. usque ad Gregorium IX. quam etiam ex locis quibusdam Sac. Scripturæ, canonibus Apostolorum, decretis Conciliorum ab Antiocheno usque ad Lateranense IV., denique ex Petrum, aliorumque auctorum operibus. Ex quo conficiet fortasse aliquis, huic collectioni minus recte adscriptum fuisse nomen *Decretalium*, cum in ea non tantum Pontificiæ constitutiones, sed & alia permulta referantur. Verum cum maxima pars ejusdem collectionis conflacta sit ex Pontificum decretalibus, additis præterea canonibus generalium Conciliorum Lateranensium III., & IV., quorum auctores Alexander, & Innocentius III., facile intelligitur, quam apte in eam quadret Decretalium nomen.

§. LXXXVII. Dividitur Gregoriana collectio in quinque libros, quorum ordinem, & res, de quibus agitur in unoquoque eorum, exhibet hic versiculus:

Judex, *Judicium*; *Clerus*, *Connubia*, *Crimen*.

Libri autem divisi sunt in plures titulos, quorum singuli plura capita continent, & capita, cum longiora sunt, in paragraphos tribuntur. Ex his quoties aliquid laudandum est, indicantur prima verba capituli, vel numerus, vel utrumque simul, hoc modo ex gr. *Cap. Venerabilem de elect.*, *Cap.* 1. *de Cler. conjug.*, *Cap. Tua nos* 26. *de spons. & matrim.* (1).

(1) In allegandis hujus collectionis capitibus interjici à quibusdam solet verbum *extra*, hoc modo *Cap. 7. extra de elect.* ut nimirum pateat, caput illud extra Gratiani decretum reperiri. Sed hæc minus frequens est allegandi ratio.

§. LXXXVIII. Gregorianæ collectioni deesse aliquid videbatur, cum novæ deinceps prodiissent Summorum Pontificum constitutiones, dignæ sane, quæ in unum corpus redigerentur, partemque communis juris constituerent. Itaque Bonifacius VIII. anno quarto, postquam Pontifex creatus fuerat, usus opera Guillelmi Archiepiscopi Ebredunensis, Berengarii Episcopi Bitterensis, & Riccardi de Senis, qui omnes postea Cardinales facti sunt, collegit canones duorum generalium Conciliorum Lugdunensium, & Decretales Pontificum Romanorum, quæ post editam Gregorii IX. collectionem fuerant evulgatæ, atque ex iis, suis etiam comprehensis constitutionibus, confecit *sextum Decretalium*. Quare hæc collectio Gregorianæ est supplementi loco, ac totidem, quot ea, libris constat. Ejus capita cum laudantur, in fine additur *in sexto*, ut à capitibus Gregorianæ collectionis distinguantur; hoc modo ex gr. *Cap. Concertationi de appellat. in 6.*

§. LXXXIX. Paulo post Bonifacium VIII. Clemens V., qui Pontifex renunciatus est initio sæculi XIV, collectionem fieri jussit quamplurium constitutionum, quas ipse emiserat in Concilio Viennensi. Sed cum morte occupatus eam in vulgus edere non potuisse, id perfecit Joannes XXII., qui illam in quinque libros divisam sexto Decretalium adjecit. *Clementina* hæc collectio appellatur ab auctore suo Clemente V., & constitutiones ea comprehensæ citantur hoc modo; ex gr. *Clement. Si furiosi, de relig. domib.*

§. LXXXX. Post Clementinas prodiere *Extravagantes*, quæ hoc nomine appellatæ sunt, quia vagabantur extra corpus Juris Canonici, atque extra collectiones, quibus tunc Jus ipsum constabat (1). Duplex earum genus est. Aliæ nimirum sunt Joannis XXII, aliæ communes dicuntur, quod non unius Pontificis, quemadmodum Extra-

vagantes Joannis XXII., sed complurium continent decretales ab Urbano IV. (2) usque ad Sixtum IV., quo Pontifice hæc collectio privato studio perfecta est (3). Ea vero dividitur in libros V., sicut Gregoriana, & ejus loca sic laudantur *Extrav. Rem non novam, de dol. & contumac. inter commun.* At vero Extravagantes Joannis XXII. omnes uno comprehensæ sunt libro, atque ita ejus loca indicantur, *Extrav. Cum inter nonnullos, Joan. XXII, de verb. signif.*

(1) Pontificiæ omnes constitutiones post Decretum editæ olim Extravagantes dicebantur, quod extra volumen illud vagarentur: & ideo primam earum collectionem Bernardus Papiensis *Breviarium extravagantium* appellavit. Sed posteaquam in manus hominum pervenit collectio Gregorii IX., cum Decretales in ea comprehensæ non amplius vagarentur, & tamen extra primum Juris corpus consisterent, Doctores ejus temporis hanc collectionem indicantes solum vocabulum *extra* retinuerunt.

(2) Antiquissima decretalis, quæ occurrit in Extravagantibus, est Urbani IV., si vera est inscriptio in *Cap. 1. de Simon.*

(3) Decretalis omnium novissima extat in *Cap. 2. de reliq. et venerat. Sanct.*; eaque à Sixto IV. an. 1483 vulgata fuit.

§. LXXXXI. Atque hi sunt libri illi, videlicet *Decretum*, *Decretales*, *Sextus Decretalium*, *Clementinæ*, *Extravagantes*, quibus in scholis, atque in foro utimur, & quibus corpus Juris Canonici conflatum est. Sunt in libris singulis *Glossæ*, hoc est commentarii, qui multorum quidem opera exarati sunt, & qui non majorem habent auctoritatem, quam privati Doctoris opinio habere potest in legibus explanandis. Corpus integrum Juris Canonici Gregorio XIII. Pontifice editum Romæ est, diligenterque emendatum.

CAPUT VII.

DE JURE NOVISSIMO.

LXXXXII. Jus novissimum.
LXXXXIII. & LXXXXIV. Septimus Decretalium.
LXXXXV. Bullæ.
LXXXXVI. Earum species.
LXXXXVII. Distinguuntur à Brevibus.
LXXXXVIII. & LXXXXIX. Earum colectiones.
C. Regulæ Cancellariæ.
CI. Earum auctoritas.
CII. Concilium Tridentinum.
CIII. Declarationes Sac. Congregationum Cardinalium.

§. LXXXXII.

Verum editis libris illis, quos hactenus recensuimus, novæ prodierunt, & quotidie in lucem prodeunt Summorum Pontificum constitutiones, absolutæ sunt etiam, atque ad eum perductæ statum, in quo nunc sunt Regulæ Cancellariæ, habitum Concilium Tridentinum, quod non tantum Lutheri præsertim, & Calvini hæreses profligavit, sed multa etiam ecclesiasticæ disciplinæ capita constituit, denique plures etiam à Sacris Congregationibus Cardinalium, præsertim Concilii Tridentini Interpretum, declarationes emissæ sunt. Ex his omnibus conficitur Jus novissimum, videlicet jus constitutum post evulgatos libros, quibus corpus Juris Canonici constare diximus.

§. LXXXXIII. Primus Gregorius XIII. animum adjecit ad colligendas constitutiones Summorum Pontificum, quæ post Sixtum IV. in lucem prodierant, atque id negotii dedit viris doctis, qui *Septimum Decretalium* emitterent. Sed eo mortuo, cum opus adhuc esset infectum, illud perficiendum curavit Sixtus V., quo etiam humanis rebus erepto, denique opus integrum absolutum, & typis excussum est Clemente VIII. Pontifice, qui cum Cardinalis esset, ex numero illorum fuerat, qui ea in re suam operam, studiumque posuerant. Sed obortis eo in opere difficultatibus (1), visum est supprimere exemplaria, quæ nunc rarissima sunt, & gravi emenda pretio reperiri vix possunt.

(1) Vid. Fagnan. *in Cap. Cum venissent de judic. num. 61.*, qui rem totam diligenter enarrat.

§. LXXXXIV. Iisdem fere temporibus Petrus Mattheus Jurisconsultus Lugdunensis edidit *Septimum Decretalium* à se privato studio exaratum; sed hoc opus publica auctoritate caret, multa in eo sunt vitia, & plura etiam desiderantur.

§. LXXXXV. Sunt igitur extra corpus Juris Canonici, sed tamen ipsius Juris partem efficiunt, posteriores decretales Pontificum Romanorum, quæ *Bullæ* nuncupatur à *Bulla*, aut *Sigillo* vel plumbeo, vel aureo, quod una ex parte imagines exhibet SS. Apostolorum Petri & Pauli, ex parte altera nomen Pontificis, pendetque ex funiculo, quod interdum sericum, interdum cannabis est.

§. LXXXXVI. Bullæ aliæ consistoriales sunt, quæ expediuntur in Consistorio adhibito consilio Cardinalium, à quibus subscribuntur, & hæ aliud præterea sigillum *ad formam Crucis* habere solent. Aliæ vero sunt *non consistoriales*, quæ extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullæ dimidiæ*, quæ tali hoc vocantur nomine, quod in sigillo impressum non habent nomen Pontificis, atque hæ feruntur à Pontifice, antequam consecretur.

§. LXXXXVII. Bullæ à Brevibus distinguntur I. quod hæc pro levioribus ille pro gravioribus plerumque negotiis dari solent; II. quod hæc Latino eleganti charactere, illæ charactere Longobardico, aut Teutonico scribuntur; III. Brevia per Cardinalem à Secretis Brevium, Bullæ in Cancellaria Apostolica expediuntur; IV. Bullæ sigillum habent aureum, vel plumbeum pro ratione eorum, ad quos mittuntur, Brevia sigillum ceræ rubræ, in quo impresa est imago S. Petri piscationem exercentis, unde expediri dicuntur *sub annulo Piscatoris*; V. denique pro Bullis subobscuræ, crassioresque membranæ, pro Brevibus albæ, &. subtiles adhibentur (1).

(1) Vid. *Constit.* 145. Benedicti XIV. p. 361. t. 1. *ejus Bullar. ed. Romæ* 1754.

§. LXXXVIII. Bullas, sive Extravagantes Pontificum constitutiones à S. Leone M. usque ad Sixtum V. primus collegit Laertius Cherubinus IC. Romanus, easque comprehendit uno volumine, quod *Bullarium* appellavit. Auxit deinceps suum hunc librum constitutionibus Pauli V., ac tertiam quoque parabat Bullarii editionem, qua etiam ceteræ constitutiones postea latæ continerentur. Sed cum re infecta è vita excesisset, susceptum à Patre opus absolvit Angelus Maria Cherubinus, qui Romæ edidit *magnum Bullarium Romanum* divisum in Tomos quator, quibus complexus est omnes constitutiones, quas pater collegerat, & quas omiserat, atque illas in primis, quæ post ejus obitum prodierant, usque ad Innocentium X. Quatuor his libris quintum addiderunt Angelus à Lantusca, & Paulus à Roma, qui constitutiones collegerunt, quæ superiori tomo prætermissæ, quæque usque ad Clementem X. editæ in lucem fuerant.

§. LXXXXIX. Sed ceteris palmam præripuit *Bullarium Magnum*, quod non multis ab hinc ànnis editum Romæ est à Hieronimo *Mainardo* divisum *in tomos* 14., quodque omnes continet Bullas summorum Pontificum à S. Leone M. usque ad Clementem XII. Est etiam Bullarium Benedicti XIV., quod ejus Pontificis constitutiones comprehendit, quodque in 4. tomos divisum est; & sunt item Bullæ nondum uno libro comprehensæ Clementis XIII., Clementis XIV., & Pii VI., quem diu Deus servet incolumem & Ecclesiæ, & nostrum omnium bono. Neque defuerunt qui Bullarum summam, sive compendium conficerent, qua in re laborarunt Stephanus Quaranta; & Flavius Querubinus Laertii filius, novissime Aloysius Guerra, à quo Tomis quator comprehensa est: *Pontificiarum Constitutionum in Bullario Magno, & Romano contentarum, & aliunde desumptarum epitome.*

§. C. Regulæ Cancellariæ originem repetunt ab Joanne XXII., qui primus scripto mandari voluit has leges, ut iis Apostolica Cancellaria regeretur. Nam antea non scriptis regulis, sed consuetudine, ac viva voce ejus negotia expediebantur. Consequentes Pontifices, ac præsertim Nicolaus V. varie auxerunt has regulas, easque per-

duxerunt ad eum statum, in quo nunc sunt. Hodie Cancellariæ Regulæ numerantur 72., in quas, præter ceteros, comentarios scripsit omnium uberrimos, atque accuratissimos, & quatuor tomis comprehensos Joannes Baptista Rigantius.

§. CI. Hæ regulæ vim obtinent, quamdiu sospes est Pontifex, à quo editæ sunt, atque ut convalescant, probari, & confirmari debent, quod paulo post creationem ab unoquoque Pontifice fieri solent. His vero derogatum in multis est per pacta conventa inter Summos Pontifices, & potentissimos Europæ Principes; quæ pacta conventa, sive, ut vocant, *concordata* nos in his Institutionibus suo loco indicabimus.

§. CII. Concilium Tridentinum indictum est à Paulo III., quo Pontifice decem habitæ sunt sessiones, octo nimirum Tridenti, & duæ Bononiæ, quo venerant Concilii Patres fugientes contagionem, qua Tridentum premebatur. A Julio III. Tridenti restauratum est, ac sex habitis sesionibus propter bella intermissum. Denique redintegratum est à Pio IV., novemque celebratis sessionibus anno 1563. absolutum. Constat sessionibus vigintiquinque; habet unaquæque fere sessio partes duas, cuarum una comprehendit capita, & canones, quibus damnantur hæreses, & catholicum dogma constituitur, altera, quæ inscribitur *de reformatione*, habet decreta, quæ disciplinam respiciunt (1). Sessio XXIV. post editos canones de Sacramento matrimonii continet decretum *de reformatione matrimonii*, quod in decem capita tributum est, deinceps capita viginti, & unum decreti *de reformatione* generatim; sessio autem XXV., præter alia *reformationis* capita, complectitur decretum *de Regularibus & Monialibus*, quod est divisum in capita viginti duo.

(1) Hujus Concilii historiam docte, accurateque conscripsit Sfortia Pallavicinus Cardinalis *Hist. Conc. Trident. contra Petri Suavis narrationem*. Ipsum vero Concilium legitimum, et œcumenicum ab omnibus orthodoxis habendum, colendum, et suscipiendum esse præter ceteros, ostendit Natalis Alexander *Hist. Eccl. t. 9. diss. 12. art. 16. p. 566. ed. Ven.* 1776.

§. CIII. Denique ad Jus Canonicum pertinent etiam declar. Sac. Congregationum Cardinalium. Sunt autem Congregationes cætus Cardinalium, quibus à Summo Pontifice certa negotia noscenda, ac definienda commissa sunt. Plures hæ sunt; atque earum deffinitiones vim magnam habent, & cum consulto Pontifice feruntur, legem constituunt (1).

(1) Vid. Bullum *Immensa* 117. *Sixti V. in Bullar. Magn. tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 392. De Congregationibus Cardinalium late agit Jacobus Cohellius *Notit. Cardinal.*

LIBER I.

TITULUS I.

De Jure personarum, deque Laicis, & Clericis generatim.

I. Personarum divisio.
II. Baptizati Ecclesiæ imperio subjiciuntur.
III. Cathechumeni.
IV. Hierarchia ordinis, et jurisdictionis.
V. Clericorum jurisdictio.
VI. ad VIII. Eorum jura, et privilegia.
IX. Vita, & honestas.
X. Habitus.
XI. & XII. Tonsura.

§. I.

Ut Civile, ita etiam Jus Canonicum pertinet ad *Personas*, *Res & Judicia*. Personarum causâ reliqua constituta sunt; itaque à Personis exordiemur. Summa personarum divisio est, ut alii hominum Laici, alii Clerici sint (1). Qui divino cultui, & Ecclesiæ ministerio ab Episcopo in eorum ordinatione, seu consecratione addicti sunt, Clerici (2), reliqui Fideles Laici appellantur. Clerici dicuntur à græco verbo κλῆρος, quod latine *sors* est, quoniam peculiari modo pertinent ad sortem, atque hæreditatem Domini (3); *Laici* à græco verbo λαὸς, quod latine populum significat, quoniam populum, & plebem

Ecclesiæ constituunt. Est & quodam tertium genus personarum, quas Ecclesiasticas vocamus, cujusmodi sunt Monachi ordinibus non initiati, Moniales, & si qui sunt alii, qui quamquam inter clericos relati non sint, fruuntur tamen privilegiis clericorum ob peculiare vitæ genus, quod profitentur.

(1) *Can.* 7. *caus.* 12. *q.* 1. Negligit nunc Jus Canonicum summam illam personarum divisionem, quam proponit Tribonianus §. 1. *Instit. de jure personar.*, quod nimirum omnes homines aut liberi sunt, aut servi; sed olim suos Ecclesia servos habuit, quorum mentio est in Concilio Agathensi *can.* 7. apud Labbæum *collect. concil. t.* 5. *col.* 522., Aurelianensi IV. *can.* 9. *col.* 1365., Emeritensi *can.* 20. *col.* 522. *tom.* 7., locisque aliis, & in Decretalibus *cap.* 3. *et* 4. *de rer. permut.* Ecclesiæ servos manumittebat Prælatus, tamquam procurator, non tamquam dominus; quoniam dominium Ecclesiæ erat proprium, eaque idcirco *manumittens* dicitur in *cap.* 4. *de serv. non ordin.*, quia nimirum ejus auctoritate manumissio fiebat, licet actus ipse manumissionis ab Episcopo perageretur. Justa autem causa opus erat, ut recte Ecclesiæ servi manumitterentur, et sine hac causa manumissi in servitutem revocabantur, ne quid Ecclesia caperet detrimenti Concilium Hispalense I. *cap.* 1. *et* 2. *tom.* 6. *conc. collect. Labbæi col.* 1313., & Emeritense *can.* 20. *col.* 522. *tom.* 7. Ecclesiæ servi debebant opera, atque obsequium Ecclesiæ, à qua manumissi fuerant, uti quilibet libertus patrono suo, & huc referendum est Concilium Aurelianense IV. *col.* 1365. *tom.* 5. *cit.* & Emeritense *can.* 20. *col.* 522. *cit. tom.* 7., cum hi liberti ab Ecclesiæ *patrocinio*, aut *officio* discedere prohibentur. Quin illud peculiare erat in Ecclesiæ servis, ut non modo ipsi, qui manumissi fuerant, sed etiam eorum liberi, sub Ecclesiæ patrocinio esse deberent. Concilium Toletanum III. *can.* 6. apud Baluzium *loc. cit. col.* 400., et Emeritense *cit. can.* 20. Ante ætatem Caroli M. triplex erat manumittendi modus, aut coram Principe *per denarium*, aut in Ecclesia *per chartam*, seu *tabulam*, aut etiam *per privatam epistolam*. Manumissio *per denarium* in eo erat posita, ut servus manu teneret denarium, quem Princeps jactabat, atque excutiebat, uti habet vetus hujusce manumissionis formula apud Pithoeum *Form. antiq. in Cod. canon. vet. Eccles. Roman. num.* 4. *pag.* 437. *ed. Paris.* 1687., & in *Glos. Leg. Salic. tit.* 28. post Baluzium *capitular. Reg. Franc. t.* 2. *col.* 477. *ed. Venet.* 1773., & Bignonium ad Marculfum *cod. loc. cit.* 614., atque uti constat ex Marculfo *Formular. lib.* 1. *cap.* 22., *et in append. c.* 24. apud eumdem Baluzium *loc. cit. col.* 264, *et* 300., ubi præceptum, & charta denarialis occurrit. Genus hoc manumissionis ex Lege Ripuaria repetitur in Cap. Dagoberti Regis *num.* 57. apud Baluzium *Capitular. Reg. Franc. tom.* 1. *col.* 28. *ed. Ven. an.* 1772., ex Lege Salica à Marculfo *loc. cit.*, ex quo recte colligit Bigonius *in*

notis ad illum Marculfi locum *col.* 614., manumissionem hanc *ex lege Salica*, *Ripuaria*, *aut alterius adventitiæ gentis* processisse. Servi hoc modo manumissi *denariales* homines, & *denariales liberti* in Capitularibus Regum Francorum, atque in Legibus Longobardorum appellantur. Altera manumissio in Ecclesia fiebat per chartam, ut est *in Capit. 6. Caroli M. an.* 788. apud Baluzium *tom.* 1. *col.* 152. *edit. cit.*, *qui per chartam in Ecclesia juxta altare dimissi sunt liberi*; eaque erat charta libertatis, quam Dominus à se scriptam, aut subscriptam, atque in Ecclesia recitatam manumissio tradebat, aut à se scriptam tradebat Archidiaconus, si Dominus liberum esse servum ore pronunciaret. Atque hæc illa ipsa est manumisso, quam in Sacrosanctis Ecclesiis fieri dixit Tribonianus §. *multis Inst. de Libertin.*, quamque memorat Constantinus M. in *L.* 1. *et* 2. *C. de his*, *qui in Eccles. manumit.*, & qui eo modo liberi fiebant, secundum Legem Romanam manumitti dicebantur, atque ad hanc pertinet *Cap.* 58. Legis Ripuariorum apud Baluzium *loc. cit. tom.* 1. *col.* 28. Denique manumittebantur etiam servi per privatam epistolam, aut chartulam, & hinc Gregorius Turonensis *Hist. lib. 9. cap. 26. col.* 450. *ed. Ruinarti Paris.* 1699., narrat, quod Ingoberga Chariberti Regis Vidua, *subitanea ægritudine fatigata*, *migravit à sæculo*, *multos per chartulas liberos derelinquens*. Servi manumissi per chartulam, aut tabulam, sive ea privatim esset conscripta, sive publice in Ecclesia recitata *chartularii*, *et tabularii* dicebantur, quos *Capitulare* 24. Caroli M. *anni* 803. *num.* 8. *et* 9. apud Baluzium *loc. cit. col.* 281. *tom.* 1., *et cap.* 7. Pippini *ib. col.* 369. distinguit à *denarialibus*, quorum supra est facta mentio. Manumissi in Ecclesia patronam habebam ipsam Ecclesiam, manumissi coram Principe ipsum Principem, qui vero per epistolam ita manumittebantur, ut nullum obsequium manumissor retineret, defensionem Ecclesiæ, aut Principis, aut etiam alterius potentis impetrabant, ut esset qui eorum libertatem tueretur, & ab omni injuria eos vindicaret. Manumissi in Ecclesia ingenui fiebant; ac Romana civitate donabantur ex Constitutione Imperatoris Constantini *L.* 1. *Cod. Theod. de Manumis. in Eccl.*, Sozomenus *Histor. lib.* 1. *cap.* 9. *pag.* 21. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720.; sed & manumissi extra Ecclesiam ingenuitatis jura consequebantur, cum ea lege à Domino libertatem obtinuerant, uti patet ex Leg. Ripuar. *cap.* 57., & ex Leg. Salica *cap.* 28. apud Baluzium *Capitular. Reg. Franc. t.* 1. *col.* 28., *et col.* 213., atque ex Marculfo *Formul. lib.* 2. *c.* 32., & *in append. cap.* 48. *col.* 290. *et* 318. apud eumdem Baluzium *tom.* 2. Nam ea res à domini arbitrio pendebat & forte, ut putat Bigonnius al Marculfum *lib.* 2. *cap.* 32. *col.* 639. apud Baluzium *loc. cit. t.* 2., ea tempestate libertinorum, & ingenuorum discrimen sublatum fuerat. Extincta inter Christianos servitute summa hæc liberorum, & servorum divisio non amplius obtinet: sunt tamen in Decretalibus Gregorii IX. tituli *de conjugio servorum*, *de servis non ordinandis*.

(2) *Can.* 1. *dist.* 21. Eleganter Constantinus M. *L.* 11. *C. Theo-*

dos. de Episcop. & cler. describit clericos : *qui addicti divino cultui ministeria religionis impendunt.*

(3) Ad rem Hieronymus *ep.* 52. *ad Nepot. n.* 5. *t.* 1. *col.* 206. *ed. Vallarsii Veronæ*, *Ministri Dei*, inquit, *propterea vocantur clerici*, *vel quia de sorte sunt Domini*, *vel quia Dominus sors*, *idest*, *pars Clericorum est.* Multa, & præclara de origine nominum clericorum, & laicorum habet doctissimus Mamachius *orig. & antiquit. christian. lib.* 4. *cap.* 1. §. *VI. tom.* 4. *pag.* 15. *et seq.* Vide etiam Petrum de Marca *dissert. de discrim. cleric.*, *et laicor.*

§. II. Spectant Laici ad jus civile, ejusque legibus tamquam reipublicæ cives subjiciuntur; sed ad Ecclesiam quoque pertinent, quia Baptismo donati inter ejus filios cooptati sunt. Itaque in eos in rebus spiritualibus imperium exercet Ecclesia, iique gaudent bonis omnibus, quæ ex christianæ communionis vinculo proficiscuntur. Quinimo merita plectuntur pœna, & bonis privantur suis; si fidem deserant baptismo susceptam, seque conferant ad castra infidelium; si hæretici fiant, & sequantur errores ab Ecclesia damnatos, neque moniti resipiscant, si tamquam schismatici Ecclesiæ, & ejus capiti Romano Pontifici parere recusent; si ab Ecclesiæ sinu fuerint ejecti, et excommunicati. In hos omnes Ecclesia suo utitur imperio, & potestate, tamquam extorres filios, & criminosos.

§. III. Qui inter Ecclesiæ filios recepti non sunt, ii nullo modo ad Ecclesiam pertinent, nisi forte Baptismum petierint, & fiant quasi candidati Christianæ Religionis, uti sunt ii, quos Catechumenos appellamus (1). Hos rei Christianæ elementa docet Ecclesia, tradit symbolum, & signum Crucis, instituit ad Baptismi gratiam recipiendam. De laicis nonnisi pro re nata, & pro relatione, quam habent ad res sacras, agendum nobis est.

(1) *Quod signum crucis*, inquit Augustinus *tract.* 11. *in Jo. c.* 3. *tom.* 3. *part.* 2. *col.* 376. *ed. Maur. Venet.* 1730., *habent in fronte catechumeni*, *jam de domo magna sunt*, *sed fiant ex servis filii. Non enim nihil sunt*, *qui jam ad domum magnam pertinent.* Interdum catechumeni christiani dicuntur, quo multi referunt canonem 39. Concilii Eliberitani; licet Gabriel Albaspinæus *in notis ad hunc canonem pag* 175. *ed. Neapol.* 1770. cum longe aliter explicandum putet. De catechu-

menis alius erit agendi locus Libro II., cum de Baptismo disputabimus.

§. IV. Omnis igitur sit tractatio de clericis, ex quibus efficitur Hierarchia (1), quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris (2), quæque Divina Lege instituta est, ut haberet Ecclesia, qui ea præstarent, quæ sunt ordinis, sive sacri ministerii, & quæ sunt regiminis, sive jurisdictionis. Quare universa clericorum potestas vel ad ordinem, vel ad jurisdictionem pertinet, & alia est hierarchia, quæ ordinis, alia, quæ jurisdictionis, seu regiminis appellatur. Singulos nos persequemur ecclesiasticæ hierarchiæ gradus, atque omnem ordinis, & jurisdictionis protestatem explicabimus. Sed antequam de singulis dicere aggrediamur, noscenda sunt, quæ universos clericos generatim attingunt.

(1) Hierarchia apte definitur potestas à Christo suis Apostolis, eorumque legitimis successoribus tributa, ut Ecclesiam regant, & divina religionis mysteria in ea celebrent, atque distribuant. S. Dionysius Areopagita, sive potius auctor operis, quod ejus nomine circumfertur *de Cœlesti Hierarchia c. 3. pag. 41. tom. 1. opp. ed. Antuerpiæ 1634. Est Hierarchia*, inquit, *meo quidem judicio sacer ordo, et scientia, et actio, quæ ad Deiformitatem, quantum fas est, accedit, atque insitis sibi divinitus illustrationibus proportione quadam ad Dei subvehitur imitationem.* Ac S. Maximus initio *scholior. in cælest. Dionys. Hierarc. pag. 6. Quandoquidem*, inquit, *hierarchiæ nomen inscribitur huic operi, solet appellare Dionysius Hierarchas Episcopos. Sciendum est igitur, hierarchiam quidem esse principatum, ac velut curam ordinandorum sacrorum. Hierarcham vero, qui sacris præest, eaque curat, ac moderatur.* Confer, præter Petavium, & Hallerium, qui *de Ecclesiastica Hierarchia* peculiaria opera ediderunt, Cl. Mamachium *orig., et antiq. Christian. lib. 4. part. 1. cap. 3. §. 4. t. 4. p. 278.*

(2) *Si quis dixerit*, inquit Concil. Trident. *sess. 23. can. 6. de sacr. ordin., in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris, anathema sit.*

§. V. Principio soli clerici ecclesiasticam jurisdictionem habere possunt, sacrumque imperium, quo fruuntur erga illos, quos sibi jure subjectos habent. Hujus potestatis, quam spiritualem jurisdictionem vocamus, plu-

ra sunt capita, de quibus suis locis disseremus, cum de jure personarum ecclesiasticarum, deque sacris Magistratibus agentes videbimus, quæ sacri imperii pars quibusdam clericis, quæ aliis sit attributa.

§ VI. Deinde certis fruuntur clerici privilegiis, quorum quædam personas ipsas, & quædam res eorum attingunt. Quæ ad personas pertinent, ea vel honoris sunt, aut juris, vel personalem exemptionem, & reliqua personalia clericorum commoda respiciunt. Honoris, ac juris privilegia eo spectant, ut clerici nobiliorem occupent in templo locum, & præeant collegiis, atque corporibus laicorum, ut soli ecclesiasticas Dignitates, & Beneficia, ex iisque pensiones habere possint, & soli jus habeant utendi, fruendi redditibus rerum Ecclesiasticarum, & Beneficiorum.

§. VII. Jura exemptionis in eo sunt posita, ut neque publicis fungi muneribus (1), neque ad laicos judices venire compellantur, sed solum ecclesiastico Magistratui subesse debeant (2). Reliqua privilegia eo fere vocantur omnia, ut in jus vocati à creditoribus in id solum, quod est supra decentem eorum tuitionem, condemnetur (3); ut clerici filiifamilias plenum habeant dominium bonorum adventitiorum (4); ut qui in clericum violentas manus injecit statim expers ecclesiasticæ communionis, sive excomunicatus evadat (5).

(1) Vide Cod. Theodos. *tot. fere tit. de Episc.*, *et Cleric.*, ubi clerici immunes confirmantur ab omnibus publicis muneribus, atque ab iis etiam, quæ honorifica habebantur. Eadem probatur immunitas à sordidis muneribus *in tit. de extraord.*, *sive sordid. muner.*, & in *L.* 15. *cod. tit.* sordida hæc munera enumerantur. Idemque sancitum est in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 185. *apud Baluzium tom.* 1. *col.* 711. *ed. Venet. an.* 1772.

(2) *Cap.* 1. *de for. compet. et tom. caus.* 11. *q.* 1. Vide etiam Capitularia Regum Francorum *lib.* 5. *cap.* 378. *et* 390., *et lib.* 7. *cap.* 347. 436. *apud Baluz. tom.* 1. *col.* 604. 606. 735. 750., & locis aliis compluribus.

(3) *Cap. Odoardus de solut.*

(4) *Auth. Presbyteros Cod. de Epis. et Cler.*

(5) *Can. si quis suadente, caus.* 17. *q.* 4.

§. VIII. Ad res Clericorum pertinent realis exemptionis jura. Propterea clericorum bona, quemadmodum & bona ecclesiarum, inmunia sunt ab oneribus, atque à vectigalibus, quæ à laicis imponuntur (1). Quam recte, quamque merito hæc sibi clerici privilegia vindicent, non semel Principes declararunt, eaque probarunt suis etiam legibus, & constitutionibus (2). Æquum enim est, esse in Civitate gratiosos, uti & apud ethnicos erant, qui sacris in rebus versantur, ac præterea compensanda sunt onera, quibus in sacris explendis officiis, & ministeriis afficiuntur.

(1) *Cap. 4. et 6. de immun. Eccles. cap. 1. 3. et 4. eod. tit. in 6.*
(2) Quod videre est præsertim in titulo *Cod. Theodos. de Episc. et Cler. et in tit. de extraord. et sordid. muner.*

§. IX. Tenentur præterea Clerici peculiaribus quibusdam legibus, cujusmodi sunt, ut in primis morum integritate, sanctitate vitæ, doctrina ceteris exemplo sint (1); ut parce, & frugaliter vivant, atque ut opes conferant ad pauperum levamen, non ad inanes sumptus; ut corporis cultu utantur, qui luxu simul careat, & sordibus, ne contemptum, aut invidiam pariant (2); ut non modo sceleris puri sint, sed omnem etiam aliorum offensionem, suspicionemque declinent; ut se abstineant à sæcularibus negotiis, atque muneribus (3), à fœminis secum in una, & eadem domo retinendis, nisi arcta cognatio omnem suspicionem excludat (4), ab omni turpi lucro, & quæstuosa negotiatione (5), à choreis, comœdiis, aliisque spectaculis (6), à ludis alearum (7), à venationibus (8), à sæculari militia (9), à nutrienda nimis eleganter coma (10), ab armis deferendis (11), atque à ceteris ejusdem generis, de quibus agitur in Titulo *de vita, & honestate clericorum.* Nam eos servare oportet diligenter leges omnes, quæ pro eorum moribus, & disciplina Ecclesiasticis canonibus latæ sunt, quæque aut in corpore Decretalium extant, aut in Bullis Summorum Pontificum, aut in Decretis Concilii Tridentini, quæ dicuntur *de reformatione*, aut in provincialibus, diœcesanisque constitutionibus.

(1) Vide S. Jo. Chrysostom. *de Sacerd. l. 5. c. 3. p. 416. et lib. 6. cap. 4. pag. 423. tom. 1. ed. Montfauconii Paris. an.* 1718.

(2) *Cap. 5. de vit. et honest. cler.* S. Hieronymus *ep.* 52. *ad Nepot. tom.* 1. *col.* 262. *ed. Vallarsii Veron.* ita admonebat Nepotianum: *vestes pullas æque debita, ut candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugiendi sunt; quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Concilium Lateranense II. habitum Innocentio II. Pontifice *can.* 4. *apud Labbæum col.* 1500. *tom.* 12. habet hæc: *nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium; nec in tonsura, intuentium, quorum forma, et exemplum esse debent, offendant aspectum.*

(3) Tot. Tit. *ne cleric., aut monach. sæcul. negot. se immisc.*

(4) *Cap. 9. de cohabit. cleric. et mulier.* Quin etiam removendæ sunt & fœminæ cognatæ, quæ pravos habent mores, & in quas aliqua cadit suspicio *Cap. 5. de cohabit. cleric., et mulier.* De clericis, qui secum domi mulieres retinere prohibentur, est etiam notatione dignus canon 3. Concilii Nicæni *col.* 43. *tom.* 2 *collect. Labbæi ed. Venet.*, ubi statuitur, nemini, *qui in clero est, licere subintroductam*, hoc est extraneam *habere mulierem*, secundum Dionysii Exigui interpretationem. Quo quidem canone fretus S. Basilius *ep.* 55. *p.* 149. *tom.* 3. *opp. ed. Maurin. Paris.* 1730. Paregorium Presbyterum, quamquam ipse vir esset septuaginta annos natus, ejicere jussit mulierem quam secum domi retinebat, minatusque est, si non pareret, depositionis, & excommunicationis pœnam.

(5) *Can. 9. dist.* 88., *can.* 1. *c.* 14. *q.* 4., *cap. 6. ne cleric., vel monach.*, *Clem. l.* §. *adversus de vita, & honest. cleric.*, Concil. Nicænum *can.* 16. *tom.* 2. *col.* 39. Concil. Arelat. 1. *can.* 12. *tom.* 1. *col.* 1452. *collect. Labbæi ed. Venet.*, Concil. Tridentinum *sess.* 22. *de reform. cap.* 1. Quædam tamen sunt negotiationes, quibus clerici non interdicuntur, & quas diligenter expendunt Theophilus Reynaudus *in discept. de Relig. Negotiat.*, Gonzalez *in cap. 6. ne cleric., vel monach. num.* 6., aliique Decretalium interpretes *in eundem titulum.* Ita licet clerico labore manuum suarum, & honesto artificio sibi victum comparare, præterea vendere res collectas ex propriis prædiis, & carius etiam vendere res, quæ supersunt, quasque ipsi emerunt pro se, & familia sua, modo se intra fines justi pretii contineant. Prohibentur tamen clerici etiam sub alieni nominis involucro *cambia*, uti vocant, *activa* contrahere, & similes quæstuosas negociationes exercere. Benedictus XIV. *Constit. Apostolicæ* 13. *tom.* 1. *ejus Bullarii pag.* 19. *edit. Rom. an.* 1754. Pertinent etiam ad eamdem materiam Encyclycæ Litteræ *cum primum* Clementis XIII. datæ die 17. Septembr. 1759. ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, quibus statuitur, ne clerici, & sacerdotes ministri, aut procuratores laicorum sint, ipsique præterea ab omni quæstuosæ negotiationis genere repellantur, Consule Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par.* 1. *sect.* 325. *tom.* 1. *pag.* 222. *et par.* 2. *tom.* 2. *sect.* 73. *pag.* 913. *seqq.*

(6) *Can. 37. dist. 5. de consecr. can. 19. dist. 34.* Vide S. Carolum Borromeum *in Concil. Provincial. I. par. 2. act. Eccles. Mediol. part. 1. pag. 19.*, decreta Concilii Burdigalensis *tit. 21.*, Bituricensis *tit. 25. can. 6.*; Aquensis *tit. de vit. et honest. cleric.* apud Harduinum *tom. 10. col. 1359. 1486. 1543.*

(7) Can. Apostolor. 35. apud Cotelerium *PP. Appostol. tom. 1. pag. 448. ed. Amestelædami 1724. Episcopus, Presbyter, vel Diaconus aleis, et ebrietatibus vacans vel desinat, vel deponatur, Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens vel desinat, vel segregetur.*

(8) Vide Benedictum XIV. *de Sinod. Diœces. lib. 11. cap. 10. §. 6. & seq.*, ubi etiam quæritur, num clerici quodlibet venationis genus exercere prohibeantur. Certe duplex venatio est, altera scilicet clamorosa, seu saltuosa, quæ fit cum magno tumultu, strepituque armorum, & canum ad occidendos apros, cervos, majoresque feras; altera quieta, quæ nimirum exercetur solis laqueis, retibus, aut etiam cum armis, sed paucis adhibitis canibus, sine ullo strepitu ad capiendos volucres, minoresque belluas non feroces. Communior sententia est, tantum clamorosam venationem clericis esse vetitam, sed magis est consentanea Juri opinio illorum, qui utrumque genus venationis interdictum putant.

(9) Canon Apostol. 74. apud Cotelerium *loc. cit. pag. 453.*

(10) *Can. 23. dist. 23. cap. 4. de vit. et honest. clericor.* Hinc Concilium Agathense *can. 20.* apud Labbæum *Concil. tom. 5. col. 524. ed. Venet.* jubet Archidiaconum, clericos comam nutrientes, *etiamsi noluerint, invitos detondere.*

(11) *Cap. 2. de vit. et honest. Cleric.* Verum clericis iter facientibus ob necessariam defensionem ex consuetudine armorum gestatio permittitur. Confer Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par. 1. sect. 311. pag. 214.*, ubi plures ea de re Summorum Pontificum Constitutiones describuntur.

§. X. Tonsi item clerici esse debent, vestemque ferre clericalem, quæ duo in illis Ecclesiæ primordiis minime servabantur (1). Clerici, æque ac laici tunicam, togamque Romanam gestabant, neque usus erat ullus tonsuræ clericalis (2); sed postea sæculo præsertim sexto laici vestimentum illud brevius à Barbaris in Italiam illatum usurpare cœperunt, clerici autem vestem illam retinuere oblongiorem, propriamque Romanorum.

(1) De vestibus clericorum plerique sic statuunt, nullum initio inter clericos, interque laicos fuisse discrimen, atque hoc deinceps induci cœpisse sexto præsertim sæculo, posteaquam Barbari, qui Italiam occupaverant, vestimentum illud brevius intulerunt. Nam ad sex-

tum sæculum pertinent Gregorius Turonensis, qui *in Historia Francor. lib.* 5. *cap.* 14. *col.* 214. *ed. Ruinart. Paris.* 1690. hæc scribit: *Merovechus cum in custodia à Patre retineretur tonsuratus est, mutataque veste, qua clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.* Gregorius M. *Dialog. lib.* 4. *cap.* 40. *col.* 444. *tom.* 2., *et homil.* 4. *in Evangel. lib.* 1. *num.* 5. *col.* 1449. *tom.* 1. *ed. Maurin. Paris.* 1705. Concilium Agathense *can.* 20. apud Labbæum *concil. tom.* 5. *col.* 524. *ed. Ven.* Matisconense I. *can.* 5. *col.* 659. *tom.* 6. Trullanum *can.* 27. *col.* 1359. *tom.* 7. ex quibus omnibus patet, alias ea tempestate fuisse clericorum, & alias laicorum vestes. Ego libenter do, & concedo, iisdem initio vestibus tum clericos, tum laicos usos fuisse, & facile etiam assentior iis, qui tantum post Barbarorum in Italiam adventum laicorum vestes à vestibus clericorum brevitate distingui cœpisse arbitrantur. Verum multo antea vestes ipsas clericorum, si non forma, & colore, materia certe, ac modestia distinctas fuisse arbitror. Concilium Carthaginense IV. habitum anno 398. *can.* 45. *loc. cit. col.* 1441. *tom.* 2., *Clericus professionem suam*, inquit, *et in habitu et incessu probet.* Hieronymus *in ep.* 130. *ed. Demetriadem de virgin. servand. num.* 5. *col.* 973. *tom.* 1. *ed. Vallarsii*, quæ epistola scripta est an. 414., Demetriadem ipsam laudat, quod pro gemmis, & serico, & exquisitis epulis appetierit *jejunium*, *laborem*, *asperitatem vestium*, *victus continentiam*; & quod *omnem corporis cultum*, *et habitum sæcularem quasi propositi sui impedimenta* projecerit, *ut vili tunica indueretur*, *et viliori pallio* tegeretur. Salvianus Scriptor V. sæculi *lib.* 4. *de gubernat. cap.* 7. *pag.* 70. *ed. Baluzii Pedeponti* 1743. diserte distinguit habitum sæcularem, *et lib.* 4. *cap.* 1. *pag.* 282. *quidam*, *ut arbitror*, *filiorum tuorum*, inquit, *sub religionis titulo à religione dissentiunt*, *et habitu magis sæculum reliquère*, *quam sensu.* Nec mihi quis objiciat locum Cœlestini Pontificis in *epist.* 4. *ad Episc. provinc. Viennen.*, *et Narbonen. cap.* 1. apud Coustantium *epist. Roman. Pontific. col.* 1067., qui reprehendens Gallicanos Clericos, quod pallio, & cingulo uterentur, habet hæc: *discernendi à plebe vel ceteris sumus doctrina*, *non veste*, *conversatione*, *non habitu*, *mentis puritate*, *non cultu.* Nam hic locus haud certe ostendit, clericales, laicasque vestes ea ætate aliquo modo dissimiles non fuisse, tantum conficit, fuisse *contra ecclesiasticum morem* pallium illud, & cingulum; quo Gallicani clerici utebantur, *credentes se scripturæ fidem non per spiritum*, *sed per litteram completuros*; itemque conficit clericos, quod nemo non intelligit, doctrina præsertim, ac pietate à laicis distinctos esse oportere. Satis igitur, ut mihi quidem videtur, compertum, exploratumque est, non solum sexto, sed etiam quinto, quartoque sæculo aliquod fuisse discrimen inter vestes, quibus laici, quibusque clerici utebantur.

(2) Caput Clericorum *desuper in modum sphera radi* jubet Anicetus apud Gratianum can. 21. *dist.* 23., sed hic canon pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Credibile autem non est, cleri-

cos ea tempestate, qua se ethnicis ignotos esse cupiebant, sese illis tam perspicua nota patefacere voluisse, & nullus antiquus scriptor tonsuræ meminit, imo eam disertissime excludunt Optatus Milevitan *de schism. Donatist. advers. Parmenian. lib.* 2. *cap.* 23. *pag.* 46. *ed. Antuerpiæ* 1703., & Hieronymus *in Ezech. lib.* 13. *cap.* 45. *t.* 5. *col.* 547. *cit. ed. Vallarsii.*

§. XI. Per idem forte tempus clericalis tonsura cœpit adhiberi. Triplex in ecclesiasticis monumentis ocurrit tonsuræ genus, Pœnitentium, Monachorum, & Clericorum. Pœnitentium tonsura omnium antiquissima: eam sequuta est Monachorum, qui Pœnitentes imitari videbantur; postremo tonsura Clericorum (1); sed hæc longe distat à reliquis, eaque nunc accipiendis ordinibus tam pueri, quam adulti initiantur, non solum tonsis, & circumcæsis capillis ad instar coronæ, sed etiam raso summo capitis vertice, ut à laicis discernantur (2). Est hæc tonsura illa clericalis, quæ hodie sumitur, antequam ordines suscipiantur, cujusque ritus describuntur *in Pontificali Romano* (3).

(1) Pœnitentes primum crines tondere cœperunt, ut populo despectui essent, quem usum arripuerunt deinceps etiam Monachi, qui pœnitentium vitam imitabantur. Denique etiam Clerici, qui monasticæ vitæ perfectionem imitari cupiebant, tonsuram adhibere cœperunt; antea tantum brevioris capilli modestiam servare, non item caput radere jubebantur. Vide Thomassinum *Vet.*, *et Nov. Eccles. disc. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 37., *et seq.* Quare cum antiquioribus ecclesiasticis monumentis clerici brevioribus, tonsisque capillis uti jubentur, id non ita est intelligendum, quasi summum verticem radere jubeantur. Nam hoc postremum serius inductum est; verum illa capillorum brevitate semper clerici modestiæ causa usi sunt. *Clericus* inquit Concilium Carthaginense IV. *can.* 44. apud Labbæum *Concil. tom.* 2. *col.* 1441. *ed. Venet.*, *nec comam nutriat*, *nec barbam.* Recte Hieronymus in illud Ezechielis: *caput suum non radent*, *neque comam nutrient*, *sed tondentes attondebunt capita sua*, inquit *lib.* 13. *in Ezechiel. t.* 5. *col.* 548. *cit. ed. Vallarsii. Perspicuo demonstratur nec rasis capitibus*, *sicut Sacerdotes*, *cultoresque Isidis*, *atque Serapidis*, *nos esse debere*, *nec rursus comam dimittere*, *quod proprie luxuriosum est*, *barbarorumque*, *&* *militantium*, *sed ut honestus habitus Sacerdotum faciem demonstretur*; *nec calvitium novacula esse faciendum*, *nec ita ad pressum tondendum caput*, *ut rasorum similes esse videamur*, *sed in tantum capillos demittendos*, *ut operta sit cutis.* Ergo Hieronymi ætate clerici

non radebant caput, sed tantum brevioribus capillis utebantur. Hieronymo antiquior Optatus Milevitanus *lib. 2. contr. Parment. pag.* 54. *ed. Paris. an.* 1676. Donatistas reprehendit, quod catholicis Sacerdotibus per vim capita rasisent: *docete*, inquit, *ubi vobis mandatum sit radere capita Sacerdotibus: cum è contrario sint exempla proposita, fieri non debere.* Ex quibus intelligitur, olim clericos non rasum habuisse caput, quale nunc habent; sed tamen tonsos, ac breves gerebant crines, atque ita omnes amputata cæsarie inter clericos referebantur. Martinus Bracarensis *cap.* 66. apud Labbæum, *collect. conc. tom.* 6. *col.* 595. *ed. Venet. Non oportet*, inquit, *clericos comam nutrire, et sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, et secundum Aaron talarem vestem induere.* Gregorius Turonensis *tom.* 1. *Hist. Francor. Scriptor. Andr. Du-Chesne Paris.* 1636. *pag.* 302. *tom.* 11. *Scriptor. Rer. Gallic. Mart. Bouquet Paris.* 1739. *pag.* 197. *et sibi*, inquit, *propria manu capillos incidens clericus factus est.* Marculfus *in præcept. de clericat. formul. lib.* 1. *num.* 19. apud Baluzium *Capit. Reg. Franc. tom.* 2. *col.* 263. *edit. Venet.* 1737. *Veniens ille*, inquit, *ad nostram præsentiam petiit serenitati nostræ ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus clericatus deponere deberet.* Quare clericorum tonsura olim consistebat in tonsis, brevibusque capillis, eaque est tonsura, quæ sæpe *corona* dicitur, cum ad instar coronæ tonsi essent crines, & clerici *coronati* vocantur *in. L.* 38. *Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*, quemadmodum legem ipsam explicat Gothofredus *lib.* 16. *tit.* 2. *Cod. Theodos. pag.* 85. *tom.* 6. *part.* 1. *ed. Lipsiæ ann.* 1743. Hinc *coronam* pro clero, et clericali reverentia accipiunt Hieronymus *ep.* 142. *col.* 1060. *tom.* 1. *ed. Vallarsii*, Augustinus *epp.* 33. *tom.* 5. *col.* 63. *tom.* 2. *ed. Maurin. Venet. ann.* 1729. Sidonius *lib.* 6. *ep.* 3. *pag.* 160. *ed. Sirmondi Par.* 1652., Ennodius *lib.* 4. *ep.* 22., *et* 29. *ad Simmach. in Biblioth. PP. tom.* 9. *ed. Lugdun. pag.* 238., *et* 339. Mos radendi clericos à Monachis fortasse ortum habuit, uti putat Hallierus *de sacr. elect. et ordinat. par.* 3. *sect.* 8. *cap.* 9. *n.* 6. *tom.* 3. *pag.* 518. *edit. Romæ* 1740.

(2) Joannes Morinus *de ordinat. par.* 3. *exerc.* 15. *cap.* 3. putat, nullos olim fuisse clericos, qui sola tonsura distinguebantur, eamque nonnisi cum ordine Lectoratus, aut Ostiariatus conferri solitam, neque ante septimum sæculum inductum morem, ut ea separatim tribueretur. Sed Morino adversatur Joannes Mabillonius *Acta SS. Ordin. S. Bened. in præfat. ad sæcul.* 3. *Benedict. tom.* 3. *par.* 1. §. 1. *n.* 19. *pag. VI. ed. Venet.* 1734. qui citius, quam ille putat, tonsuram separatim ab ordinibus conferri cœpisse arbitratur. Sane quæ supra descripsimus, præsertim ex Gregorio Turonensi, qui sexto sæculo vita functus est, evidenter ostendunt, ea ætate per solam tonsuram clericos fuisse factos, neque iis simul cum tonsura ordinem aliquem attributum. Accedit testimonium Pauli Emeritensis Diaconi qui *lib.* 1. *de Patrib. Emerit. cap.* 5. *pag.* 22. *ed. Antuerp.* 1638. scribit, Paulum Allarum Emeritensem Episcopum sexto sæculo Fidelem puerum

sororis suæ filium primum *tonderi* præcepisse, deinde *per singulos gradus* eum perduxisse, ac denique Diaconum ordinasse. Sed hæc, & alia, quæ Mabillonius collegit, monumenta, ostendunt, in Ecclesiis quibusdam, non tamen ubique, citius tonsuram ab ordinibus fuisse sejunctam: ex quo intelligitur, non uno & eodem tempore à cunctis Ecclesiis eamdem disciplinam receptam fuisse. Confer Hallierum, & Mabillonium *loc. cit.*, ubi plura de tonsura habes. Vide etiam Christianum Lupum *in scholiis ad can.* 14. *Concil. Oecumenic.* 7. *t.* 3. *opp. pag.* 199. *ed. Venet. an.* 1724. & Thomassinum *vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 37. *et seqq.*

(3) *Par.* 1. *tit. de cler. facien. pag.* 90. *ed. Catalani Romæ* 1738.

§. XII. Clericalis tonsura nullam tonso tribuit potestatem ad sacrificium spectantem, neque ullum confer ministerii genus; sed tamen eum lata significatione clericum facit, hoc est ita in ordinem refert clericorum, ut inter illos tonsus locum habeat in sacris conventibus, & linteatus divinis officiis intersit. Quo fit, ut privilegia, jura, immunitates clericorum tonsos etiam attingant, si vestes deferant clericales (1), eaque servent, quæ de vita, & honestate clericorum sancita sunt. Hæc ad Clericos universos generatim pertinent; nunc de singulis agendum est.

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. *et sess.* 22. *cap.* 1. *de reform.* modestas esse jubet vestes clericorum, quæ procul absint ab habitu, & consuetudine sæcularium; verum omnes, quæ deinceps habitæ sunt, synodi eas oblongas, nigrique coloris esse volunt. Ita statuit S. Carolus Borromeus in Concilio Mediolanensi I. *par.* 1. *act. Eccles. Mediolan. pag.* 16. *edit. Patavii* 1754., Concilium Mechliniense an. 1570. *tit. de vit. et honest. cleric. cap.* 3. *tom.* 21. *col.* 597. Rhemense an. 1583. *tit. de cler. in gener. n.* 8. *col.* 701. *ad. tom.* 21. Burdigalense an. 1583. *tit.* 21. *col.* 771. *eod. tom.* 21. *collect. Labbæi edit. Venet.* Extat etiam ea de re Sixti V. Constitutio *Cum sacrosanctam* 141. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 42. *Bull. Roman. ult. ed.*, qua omnes clerici, qui beneficia, aut pensiones habent, non modo tonsuram, sed etiam longas sive talares vestes gestare jubentur, pensionibusque, ac beneficiis privantur, qui huic legi non obtemperant; qua tamen eadem lege ipse Sixtus V. *Constit. Pastoralis loc. cit. pag* 44. solvit eos, quorum pensiones anno quoque non superant aureos, sive, ut vocant, ducatos de Camera 60.; præterea quosdam Summi Pontificis familiares. Accessit Benedicti XIII. *Constitutio Apostolicæ Ecclesiæ* 61. *tom.* 11. *pag.* 400. *cit. Bullar.*, qua similiter constitutis pœ-

nis provisum est, ne clerici laicorum vestes deferant. Quamquam autem Sixti V. Constitutio, & decreta Conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, clericos gestare velint longas, seu talares vestes, nunc tamen usu receptum est, ut illi clericalibus quidem, non tamen ad talos productis, vestibus utantur, atque ut has postremas gerere debeant, cum Ecclesiam ingressuri sunt, sive ad Missarum mysteria celebranda, sive ad divina officia, & ecclesiastica munera obeunda. Nimirum cum Synodus Tridentina *sess.* 14. *cap. 6. de reform.* Episcopis tribuat facultatem clericalis indumenti formam definiendi, tacito eorum consensu factum videtur, ut clerici per urbem incedentes breviores etiam vestes gerant. Confer Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 11. *cap.* 8. *et Inst. Eccles. Inst.* 34. *et* 71.

TITULUS II.

DE HIERARCHIA ORDINIS.

I. Quare à Christo instituta hierarchia ordinis, & jurisdictionis?
II. Utriusque vis, ratio.
III. Potestas ordinis.
IV. Potestas jurisdictionis.
V. Potestas ordinis à jurisdictionis potestate sejungi potest.
VI. Quid requiritur, ut Episcopus utramque potestatem habeat?
VII. De ordinis hierarchia tractatio suscipitur.

§. I.

Duplicem esse diximus hierarchiam, & duplicem clericorum potestatem, ordinis, & jurisdictionis, sive regiminis (1). Christus enim cum Ecclesiam constituit, leges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus, & quos optime regi voluit, ut deinceps æternæ felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem, ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit.

(1) *Duplex est*, inquit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 3. *in corp.*, *spiritualis potestas, una quidem sacramentalis, alia jurisdictionalis, Sacramentalis quidem potestas est, quæ per aliquam consecrationem confertur... et talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit, sive in schisma, sive in hæresim labatur...* Tamen hæretici, & schismatici *usum potestatis amittunt, ita scilicet, quod non liceat eis sua potestate uti. Si tamen*

usi fuerint, *eorum potestas effectum habet in sacramentalibus... Potestas autem jurisdictionalis est*, *quæ ex simplici injunctione hominis confertur. Et talis potestas non immobiliter adhæret. Unde in schismaticis*, *et hæreticis non manet*; *unde non possunt nec absolvere*, *nec excommunicare*, *nec Indulgentias facere*, *aut aliquid hujusmodi. Quod si fecerint*, *nihil est actum*. Eamdem potestatis divisionem pluribus aliis locis S. Thomas proponit, præsertim *par.* 3. *quæst.* 63. *art.* 2., & eamdem etiam non obscure tradit Synodus Tridentina *sess.* 23. *can.* 7., ubi in Episcopis utrumque requiritur, scilicet legitima *ordinatio*, & legitima *missio*, quarum altera confert ordinis, altera jurisdictionis potestatem. Quid quod etiam extra Catholicam Ecclesiam hæretici, & schismatici, qui rite ordinati sint, ordinis potestatem habere possunt, jurisdictionis autem, quia deest legitima missio, omnino non possunt? Ergo utraque potestas distincta est, neque sola ordinatio facit, ut simul utraque potestas & ordinis, & jurisdictionis acquiratur. Monenda hæc esse volui, ut mature pateat error Canonici Georgei Sicardi, & aliorum generis ejusdem, qui notissimam hanc, receptissimamque potestatis distinctionem falso, & audacter improbant. Eos, præter ceteros, solide refutavit Cl. Bolgenius *Diatrib. sulla giurisdizione ecclesiastica* Romæ edita an. 1791.

§. II. Ex quo intelligitur, quid sibi velit vis, & ratio utriusque potestatis, & hierarchiæ. Scilicet potestas, & hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis, gubernandisque subditis; ac jurisdictio, quæ tota in hoc regimine, ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint, qui regantur, & gubernentur. Verum hierarchia, & potestas ordinis pertinet ad sacrum ministerium, atque ad spiritualia bona Christiano populo tribuenda, maxime Sacramenta, quæ sunt hujus vincula societatis, eaque constat Episcopis, Presbyteris & Ministris.

§. III. Quod attinet ad hanc hierarchiam, unus & idem est ordo, atque una, eademque potestas omnium Episcoporum, cum neque Metropolitæ, neque Patriarchæ, neque ipse summus Pontifex ordinem habeant ab Episcopatu distinctum. Nam in iis, quæ ordinis sunt, in Episcopo inest plenitudo potestatis, quæ à Deo ipso per sese, sive *immediate*, ut ajunt, ordinatione tribuitur. Quamquam enim sacramenta hominum ministerio peragantur, vis tamen eorum à Deo ipso procedit; & ideo, cum ab eo, qui habet potestatem, ordo rite confertur, nihil

impedimento esse potest, quominus vis impressa sacramento consistat. Ex quo efficitur, ut qui semel accepit ordinis potestatem, is legitimo quidem ejus usu prohiberi multis de causis possit, sed vis ipsa potestatis semper hæreat, adeout nequeat auferri, coercerive ita, ut non efficiat, quod efficere divino instituto debet. Quare Episcopus excommunicatus, hæreticus, schismaticus, cum rite confert ordinis, aut confirmationis sacramenta, impie quidem agit, sed rata firma confirmatio, ordinatioque est.

§. IV. Verum hierarchiæ, & potestatis jurisdictionis longe dispar est ratio. Cum enim ea pendeat ab imperio in subditos, neque hoc imperium in omnibus Episcopis unum, idemque sit, facile intelligitur, & dispares eorum gradus esse oportere. Quare alia est jurisdictio Episcopi, qui unam diœcesim regit, alia Metropolitæ, qui provinciæ, alia Patriarchæ, qui pluribus provinciis præest, alia denique Summi Pontificis, quem Christus toti Ecclesiæ præfecit, quemque esse voluit ejus caput, & centrum unitatis, à quo cuncta Ecclesiæ membra copulentur (1).

(1) Consule, præter ceteros S. Leonem M. *ep. 14. in fin. oppo. tom. 1. col. 691. edit. Venet. 1753.*

§. V. Potestas hæc, quæ jurisdictionis dicitur, aut regiminis, non ita cohæret ordinis potestati, ut ab ea sejungi non possit. Quamquam enim Christus ad Ecclesiæ regimen Episcopatum instituerit, non ex eo tamen efficitur, ut quisquis Episcopalem ordinationem accepit, hoc ipso regendi munus possit exercere. Ita hæreticus ab hæretico, schismaticus à schismatico ordinatus Episcopus habet ordinis potestatem, cum servata sunt omnia, quæ servare oportebat, sed cum nullos habeat subditos, quos jure regat, plane nullam habere potest regiminis, aut jurisdictionis potestatem. Similiter Episcopus è gradu dejectus cum amiserit subditos, quos antea regebat, nullam amplius retinet jurisdictionem, quæ sine subditis

esse nequit, uti nemo sine servis Dominus, nemo sine filiis pater est (1).

(1) Atque adeo verum est, à nemine jurisdictionem per simplicem ordinationem, nisi etiam accedat legitima missio, exerceri posse, ut id etiam fateantur ii, qui proxime, sive *immediate* à Deo repetunt Episcopalem potestatem non tantum ordinis, sed etiam jurisdictionis. *Non Episcopi*, inquit Thomassinus *vet. et nov. Eccles. disc. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 45. *num* 3., *obtinent illi quidem immediate à Christo jurisdictionem suam, sed non ab illo immediate consecuti sunt territorium hoc suum, et peculiarem diœcesim: cum hæc partitio facta fuerit volventibus sæculis ab Ecclesia, nec fieri potuerit, aut perpetuari, nisi consensione Capitis, in quo est cardo, et centrum ecclesiasticæ unitatis.* Sic etiam Jueninius *de sacram. disser.* 9. *de ordin. in spec. q.* 1. *cap.* 1. *et art.* 3. *ad object.* 1. *et* 3., & Natalis Alexander *histor. eccles. sæc. I. disser.* 4. §. 4. *num.* 3. *tom.* 3. *pag.* 87. *edit. Ven. an.* 1776.

§. VI. Itaque ut Episcopus & ordinis habeat, & jurisdictionis potestatem, utrumque habere debet, scilicet & ordinationem, & legitimam missionem, per quam ei certi assignentur subditi, in quos imperium exerceat. Quæ subditorum assignatio non divini, sed humani juris est, fierique debet ab eo, cui subsunt Episcopi, & cujus potestas fertur in orbem universum. Quis autem, nisi Summus Pontifex, Ecclesiæ caput, & princeps hanc habet in totum orbem à Christo acceptam potestatem? Quare aut ab ipso, aut eo saltem consentiente, & probante unicuique Episcopo missio tribuenda est; nimirum certi sunt assignandi subditi, quos regat, atque ita omnes Episcopi jurisdictionis potestatem consequuntur (1).

(1) Ea de re, uti sapienter animadvertit doctissimus Cardinalis Gerdil *auctor opusculorum ad hierarchicam Ecclesiæ constitutionem spectantium opus.* 3. *p.* 132. *ed. Parmæ* 1789. duo in primis ante oculos habenda sunt catholica dogmata à Tridentina Synodo definita *sess.* 23. *can.* 7. *et* 8. Alterum est: *si quis dixerit... eos, qui nec ab ecclesiastica, et canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi, et sacramentorum ministros, anathema sit.* Alterum autem est: *si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos, et veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit.* Itaque certum, explo-

ratumque est, uti eadem Synodus *can.* 4. diserte statuit, *eos, qui tantummodo à populo, aut sæculari Potestate, ac Magistratu vocati, et instituti ad hæc* (ecclesiastica) *ministeria exercenda ascendunt, et qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures, et latrones per ostium non ingressos, habendos esse*; itemque certum, & compertum est, legitimos, ac veros Episcopos habendos, atque esse revera, qui à Summo Pontifice Episcopi constituuntur. Quæ generalis Concilii definitio plane nullis aut loci, aut temporis arctata finibus illustre præbet argumentum præstantissimæ potestatis, quam in constituendis Episcopis Romanum Pontificem habere novit Synodus Tridentina, decretoque dogmatico confirmavit. Consule Hallierum *de sacr. elec. et ordinat. par.* 3. *sect.* 5. *cap.* 4. §. 1. *num.* 18. *tom.* 3. *pag.* 14. *et art.* 3. §. 6. *num.* 45. *et* 55. *pag.* 94. *et* 102. *ed. Romæ* 1740.

§. VII. Jam ordinis hierarchiam nunc explicaturi, primum agemus de Episcopis, quorum in ea summus est gradus, postea de Presbyteris, & Ministris, atque ita hæc hierarchia uno in conspectu posita habebitur. De his autem agentes explicabimus utramque potestatem, quæ in ipsis inest, ordinis scilicet, & jurisdictionis; ne, cum alterum persequemur genus ecclesiasticæ hierarchiæ, redire cogamur ad ea, de quibus superiori loco disseruerimus.

SECTIO I.

De Episcopis.

§. VIII.

Episcopus græca vox est, quæ latine *inspectorem* significat, & quæ munus designat Antistitis, ut populo sibi commisso præsit, ejusque mores speculetur (1). Hinc Episcopi esse debet curare divinum cultum, & Christianam defendere Religionem; preces indicere; videre,

ne quid peccetur in rebus Fidei, in divinis celebrandis officiis, in Sacramentorum administratione; animadvertere in eos, qui turbas excitant in re Christiana; inquirere diligenter in libros, qui in lucem emittuntur, ne qui in iis obrepat error (2); sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium Episcopi est, ut illud ceteri clerici sine ejus venia, aut consensu exercere prohibeantur (3); fidei mysteria, & Sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiæ populo aperire, eumque in officio scripto, & sermone continere.

(1) Multa de variis, quibus Episcopi appellantur, nominibus habet Mamachius *orig. et antiquit. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. *tom.* 4. *pag.* 254. *et seq.*

(2) Concil. Trident. *sess.* 4. Leo X. *Bulla Inter solicitudines* 13. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 409. *Bullar. ult. ed. Romanæ.*

(3) Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.*; et vero prædicationis munus adeo sui proprium agnoverunt Apostoli, ut Paulus non dubitarit asserere, se non ad baptizandum, sed ad evangelizandum fuisse missum *I. ad Corint.* I. 17. In Oriente jam inde ab antiquis temporibus Presbyteros Episcoporum mandato divinum verbum prædicasse constat. Chrysostomus, cum adhuc Presbyter esset, plures Antiochiæ orationes habuit; quod etiam Hierosolymis, & Cæsareæ in Palestina Origenem præstitisse scribit Eusebius *Histor. lib.* 6. *c.* 27. *p.* 293. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720. Eodem quoque munere Articum Constantinopoli, alios vero Presbyteros Cæsareæ in Cappadocia, atque in Insula Cypro functos fuisse tradit Socrates *Hist. lib.* 5. *cap.* 22. *pag.* 297. *cit. ed. Vallesii.* Pertinet etiam ad hanc Orientalium consuetudinem id, quod memoriæ prodidit ipse Socrates *loc. cit.*, ea tempestate, qua Arius Ecclesiam perturbavit Presbyteris Alexandriæ sacra prædicatione interdictum. In Occidente, ac præsertim in Africanis Ecclesiis, Episcopi ipsi divinum verbum populo nunciabant; & hinc apud Cyprianum crebro occurrit ea formula *tractante Episcopo*, ut videre est *ep.* 52. *p.* 70., *et ep.* 56. *p.* 88. *ed. Rigaltii Paris.* Qua eadem formula utitur etiam Pontius Diaconus *in vita Cypriani n.* 18. *p.* 187. *Act. SS. Mart. Sincer. ed. Ruinartii Veron.* Primus Valerius Hipponensis Episcopus Augustino Presbytero dedit, etiam se præsente, divini verbi prædicandi facultatem, uti inquit Possidius in *vit. Augustini cap.* 5. *col.* 260. *tom.* 10. *opp. ejusdem Augustini ed. Venet.* 1733. Quod licet nonnulli Episcopi reprehenderent, tamen Valerius Orientalium Ecclesiarum consuetudine factum tuebatur suum, quod postea complures alii sequuti sunt. Possidius *loc. cit.*; ac præsertim Aurelius Carthaginiensis, qua de re scripta ad eum ab Augustino, Alypioque *ep.* 41. gratulationis plena *col.* 87. *tom.* 2. *ed.*

Maurin. Venet. 1729. Synodus Tridentina *sess.* 5. *cap.* 2. *de reform.* prohibuit Regularibus prædicare *in ecclesiis non suorum Ordinum sine Episcopi approbatione, vel in ecclesiis suorum ordinum sine Episcopi benedictione*; tum *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.* constituit; *nullus autem sæcularis, sive regularis etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.*

§. IX. Cumque Episcopale munus pertineat ad totam diœcesim, inducta est ejus visitatio, quam Episcopus altero quoque anno obire debet aut per se ipsum, aut per alium, ubi justo impedimento tenetur (1). Qua in re Episcopus quidquid ad visitationem, aut ad morum correctionem pertinet agere debet sine strepitu judicii (2), neque ulla appellatio suspendit vim eorum, quæ mandata, aut decreta sunt (3). Verum si solemnis judicii ritus servare placuit, per appellationem vis editæ sententiæ suspenditur (4).

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* Episcopi Diœcesim lustrantis munera describit his verbis: *Visitationum præcipuus sit scopus sanam, orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, et admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus, et occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.* Hujusmodi sunt curare, ut reparentur Ecclesiæ, atque ut omnia fiant secundum ea, quæ sacris legibus sunt constituta. Ceterum visitationem hanc inter præcipua Episcopi munera recenset S. Joan. Chrysostomus *Homil.* 2. *in ep. ad Titum tom.* 11. *pag.* 737. *ed. Montfauconi Paris.* 1734., & S. Augustinus *ep.* 56. *et* 209. *tom.* 2. *col.* 144. *et* 777. *ed. Venet. an.* 1729.

(2) Vide Fagnan. *in cap. dilectus de rescript. num.* 26. *et seq.*, qui late ea de re disputat, & plura memorat decreta Sac. Congregationis Concilii.

(3) *Cap.* 13. *de offic. Jud. Ordin.*, Concil. Trident. c. 10. *sess.* 24. *de reform.*, Benedictus XIV. *Constit. Ad militantis* 48. *de appellat.*, *et inhibition. conced. vel denegan.* §. 21. *tom.* 1. *pag.* 81. *ed. Romæ* 1754. Datur tamen appellatio, ut dicitur, *in devolutivo*; quæ scilicet Episcopi decretum defert ad judicem superiorem, posteaquam exitum habuit.

(4) *Vid. Fagnanum loc. cit.*, & Barbos. *in Concil. Trident. sess.* 13. *cap.* 1. *de reform. num.* 7.

§. X. Et quia recte suo fungi munere Episcopi ne-

queunt, nisi in diœcesi commorentur, sive resideant, idcirco eos residere oportet in Episcopatu suo (1). Hinc Episcopi, qui per sex perpetuos menses abfuerint à diœcesi sua, privantur quarta parte fructuum unius anni, quæ conferenda est in fabricam Ecclesiæ, aut in levamen pauperum: absentes sex aliorum mensium spatio amittunt aliam quartam partem eorumdem fructum, tum gravioribus etiam plectuntur pœnis, si diutius absint, non festinantes reditum ad diœcesim suam (2).

(1) Concilium Tridentinum expresse definire noluit, Episcoporum in sua diœcesi residentiam divini juris esse, qua de re multis disputatum est, uti narrat Pallavicinus *in histor. concil. lib. 7. cap. 6. lib. 16. cap. 4.*; sed enumeratis muneribus, quæ Episcopis jure divino commissa sunt, inquit *sess. 23. c. 1. de reform. ea præstari non posse ab iis, si gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.* Vid. *Bened. XIV. de Synod. lib. 7. c. 1.*

(2) Concil. Trident. *sess. 6. cap. 1. de reform.* Pius IV. *in Bulla de Salute 12. pag. 36. tom. 4. part. 2. Bullar. ult. ed. Rom.*

§. XI. Si quis tamen velit aliquantulum abscedere, datur ei quoque anno spatium duorum, triumve mensium, modo id æqua ex causa fiat, ac sine ullo populi detrimento (1). Quod si quis aliter abfuerit, quam Sacri Canones abesse sinunt, beneficii fructus, donec abfuit, suos non facit; quod de omnibus cautum est generatim, qui curam habent animarum. Sunt autem justæ causæ, quæ Ecclesiæ Pastores excusant à personali residentia, si nimirum Summo Pontifici probatæ fuerint, *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas* (2).

(1) Fieri id debet, ut inquit Synodus Tridentina *sess. 23. c. 1. de reform.*, *æqua ex causa, sine ullo gregis detrimento, et extra festos dies Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi.*

(2) Conc. Trident. *dict. sess. 23. cap. 1. de reform.* Pertinet etiam ad Episcoporum residentiam Constitutio *Sancta Synodus* 471. Urbani VIII. *tom. 6. par. 2. pag. 13. cit. Bullar.*, qua sancitum est, ut Episcopi recens in Urbe creati infra mensem ab ea discedere, atque

ad proprias diœceses migrare debeant, quod tamen tempus decreto Synodi Romanæ sub Benedicto XIII. Cardinalis Vicarius ad alios quadraginta dies prorogare potest; atque uti Episcopi ad Apostolorum limina accedentes quatuor menses abesse possint à diœcesi sua, cum citra montes, vel mare sunt, cum vero sunt ultra, menses septem. Ne qua vero fraus fieret his de residentia legibus, Benedictus XIV. *in Constit. ad universæ* 18. *tom.* 2. *ejus Bullar. pag.* 78. *ed. Romæ* 1754., sancivit, ut qui uno anno usus non est beneficio trium mensium, quos Synodus Tridentina concedit, is altero anno diutius quam tres menses à sua diœcesi abesse non possit, atque ut tres postremi menses anni superioris conjungi nequeant cum tribus primis mensibus anni consequentis, adeout sex perpetui menses efficiantur. In qua quidem Benedicti Constitutione multa præclara, & animadversione digna habentur de residentia Episcoporum.

§. XII. Præstat Episcoporum potestas divina institutione Presbyteris (1), atque dividitur in ea quæ sunt ordinis, in ea quæ sunt jurisdictionis, & in ea quæ sunt legis diœcesanæ. Ordinis potestatem consecratione acquirit Episcopus (2), semel acceptam numquam amittit, eamque alteri delegare non potest, ut recte delegat potestatem jurisdictionis (3). Ab ea manat Regum, Sacrarum Virginum (4) altarium, Ecclesiæ consecratio, ejusque post pollutionem expiatio (5), Abbatum benedictio, collatio ordinum, & Sacramenti Confirmationis (6), confectio chrismatis, & olei infirmorum (7).

(1) Catholicam hanc veritatem contra hæreticos Presbyterianos vindicat Concilium Tridentinum *sess.* 23. *can.* 7., & jampridem S. Epiphanius *lib.* 3. *hæres.* 77. *tom.* 1. *pag.* 904. *ed. Petavii Paris* 1622. graviter perstrinxerat errorem Aërii, qui Episcoporum, & Presbyterorum potestatem parem esse arbitrabatur. Vide Cl. Mamachium *Orig., et antiquit. Christian. lib.* 4. *c.* 4. §. 2. *pag.* 311., *et seq. t.* 4., ubi divinam Episcoporum institutionem, eorumque supra Presbyteros potestatem latissime ostendit.

(2) *Cap.* 15. *de elect.*

(3) *Cap.* 9. *de consecrat. Eccles.*

(4) *Cap.* 24. *dist.* 23., *can.* 1. §. *ad Episcopum dist.* 25.

(5) *Cap.* 9. *de consecr. Eccles.*, *cap. unic. eod. in* 6.

(6) Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 4. *de Sacram. Ord.*

(7) *Can. perfectis dist.* 23. Dicam alio loco, quemadmodum interdum Sedes Apostolica quædam eorum, quæ Episcopi propria esse monui, etiam Sacerdoti permittat.

§. XIII. Ad potestatem jurisdictionis, quam Episcopus adipiscitur post electionis confirmationem (1), refertur imperium, quod ipse habet in clericos, atque laicos diœcesis suæ, in illos in universum, in hos vero quamtum attinet ad res sacras atque divinas. Quod imperium Episcopi internum respicit, & externum forum. Pertinet ad internum forum potestas ligandi, & solvendi in sacramento pœnitentiæ, tollendi irregularitates, & suspensiones, quæ ex oculto crimine procedunt, excepto homicidio voluntario (2), servandi sibi jus dandæ veniæ in quibusdam criminibus (3).

(1) *Cap.* 15. *de elect.*
(2) Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.*
(3) Concil. Trident. *sess.* 14. *can.* 11. Argumentum hoc, quod pertinet ad reservationes, quæ in quibusdam casibus tum à Summo Pontifice, tam ab Episcopis suo jure fiunt, solide, accurateque persequitur Cl. Christianopulus in anonymo libro nuper Romæ edito, cui titulus „ *Della nullità delle assoluzioni nel casi riservati: all' Autore della lettera stampata in Milano per la validità delle medessime assoluzioni.*

§. XIV. Spectat ad externum forum potestas legislativa, judicialis, & criminalis. Itaque Episcopus leges condit pro bono regimine suæ diœceseos, vocat ad Synodum diœcesanos, beneficia confert, nisi quæ Apostolicæ Sedi sin reservata, nova instituit, & interdum antiqua in unum conjungit (1), Ecclesias visitat, animadvertit in crimina clericorum, eosque gradu movet, tribunal habet, in quo judicat causas ecclesiasticas, & mixtas (2), atque etiam civiles, in quibus clericus rei partes sustinet (3), pœnas indicit adversus eos, qui sunt pœna digni, publicos pœnitentes arcet ab Ecclesia, eosque restituit (4).

(1) Concil. Trident. *sess.* 21. *cap.* 5. *de reform.*
(2) *Cap.* 8. *et* 11. *de for. compet.*
(3) Can. 13. & 14. c. 11. q. 1.
(4) Vide Pontificale Romanum *par.* 4. *tit.* 2. §. 6. *pag.* 21. *ed. Catalani.*

§. XV. Ad legem diœcesanam pertinet jus exigendi

synodaticum, sive cathedraticum, hoc est tributum in honorem cathedræ Episcopalis præstandum, item jus exigendi procurationem, quartam funeralium, quartam decimationum, & cetera de quibus suis locis disputabimus.

§. XVI. Episcopi jurisdictio fertur in totam diœcesim; sed quidam tamen beneficio Sedis Apostolicæ ab ea sunt exempti, quo privilegio potissimum fruuntur Regulares. Verum etiam in loca, & personas exemptas suam interdum Episcopus jurisdictionem exercet tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus. Nam ejus jurisdictioni subsunt exempti in iis, quæ contra hæreticos sunt instituta (1); ipse confer apostolica auctoritate beneficia, quæ à Prælatis Regularibus idoneo tempore collata non sunt (2); animadvertit in Parochos exemptos, qui debitis diebus divinum verbum populo nunciare neglexerint, atque in omnes, qui hæreses prædicaverint (3); itemque in Regulares, qui ab se non impetrata facultate confessiones sæcularium, aut ab se non approbati Monialium confessiones excipiunt (4); quique prædicant in Ecclesiis suorum Ordinum vel non petita ab se benedictione, vel se contradicente, vel sine sua venia in alienis ecclesiis (5); & qui graviter delinquunt in administratione cujuslibet Sacramenti (6).

(1) *Cap. 9. de hæret.*
(2) *Clem. unic. de supplem. neglig. Prælat.*
(3) Concil. Trident. *sess. 5. cap. 2. de reform.*
(4) Vide Benedictum XIV. *de Synod. diœces. cap. 15. num. 9.*
(5) Gregorius XV. *Constit. Inscrutabili* 50. §. 6. *pag.* 2. *tom.* 5. *par.* 5. *Bullar. ed. cit.*
(6) Gregorius XV. *cit. Const. Inscrutabili* §. 4.

§. XVII. Similiter visitat, & cum deliquerint, punit, & corrigit Regulares extra claustra degentes (1); qui vero intra claustra degunt, Regulares, ac palam extra claustra delinquunt cum ceterorum scandalo, & offensione, rogatu Episcopi, atque intra tempus ab eo definitum à Præposito suo meritis plectendi sunt pœnis, atque eorum, quæ gesta sunt, certior est faciendus Epis-

copus, cui secus integrum erit in criminosos animadvertere (2). Rursus in censuris, & interdictis Episcopi jussu evulgandis, atque servandis, diebus festis, eorumque ritibus custodiendis, & in ceteris ejusdem generis, Regulares omnes, quamquam exempti, Episcopo obnoxii sunt (3).

(1) Concil. Trident. *sess. 6. cap. 3. de reformat.* Bened. XIV. *Const. Pontifi. 7. pag. 33. tom. 2. ejus Bullarii ed. cit.*

(2) Vide Constitutionem *Suscepti numeris* 118. Clementis VIII. *t.* 5. *par.* 2. *pag.* 93. *Bullarii*, ubi etiam arceantur fraudes, quæ fieri possunt adversus Episcopum loci, in quo Regularis deliquit, cum eum Præpositus mittit in monasterium extra diœcesim, ne ipsum punire cogatur.

(3) Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regular.*

§. XVIII. Sed & alia sunt capita delegatæ jurisdictionionis, quam Episcopus in exemptos habet. Nimirum inquirit in obreptionem, & subreptionem gratiæ, per quam aliquis liberatus est à pœna, quæ ab se inflicta fuerat (1), & visitat capitula exempta, nullo etiam ex canonicis ad consilium adscito, quos sibi adjungere extra visitationem in causis exemptorum capitulorum debet (2). Denique omnes ecclesiæ sæculares, quæ in diœcesi sunt, etiam exemptæ, monasteria quoque commendata, Abbatiæ, Prioratus, Præposituræ (3), hospitalia, collegia, & sodalitia etiam laicorum ab Episcopo tamquam Apostolicæ Sedis delegato visitantur, exceptis illis, quæ sub immediata Regum protectione sunt (4).

(1) Conc. Trident. *sess.* 13. *cap.* 5. *de reform.*

(2) Conc. Trident. *sess.* 6. *cap.* 4. *et sess.* 25. *cap.* 6. *de reform.* Vide Benedictum XIV. *De Synod. diœc. lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 5.

(3) Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 8. *et sess.* 21. *cap.* 8. *de reform.*, ubi etiam observandum discrimen inter monasteria, in quibus viget, aut non viget regularis observantia.

(4) Conc. Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. *de reform.*

SECTIO II.

De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & reliquis Ordinibus.

§. XIX.

Ab Episcopis ad Sacerdotes pergimus universum deinde ministrorum ordinem explicaturi. Nobilissimum est officium, & nobilissima potestas Sacerdotum novæ legis, qui Deo non vitulos, aut hircos immolant, sed lege à Christo lata ipsum Dominicum corpus, & sanguinem consecrant, atque offerunt in Missæ sacrificio.

§. XX. Sacerdotes à sacris faciendis appellati sunt. Vocantur etiam *Presbyteri* latine Seniores (1) magis tamen sapientiæ, quam ætatis gratia (2). Omnis eorum potestas vel ex ordine, vel ex jurisdictione procedit.

(1) Quod summo haberetur in pretio, essetque maxime venerandum τρεόβύτατον Aristoteles vocat, & frequens illud Homeri τρέσβα θεὰ veneranda Dea.

(2) Eodem Presbyteri Sacerdotis nomine vocabantur etiam Episcopi. Cyprianus *ep.* 83. *pag.* 47. *ed. Rigalt. Paris.* 1666. Chrysostomus *in ep. ad Philipp. cap.* 1. *Homil.* 1. *pag.* 195. *tom.* 11. *ed. Paris.* 1734. Vide Cotelerium *in Ignat. epistol. ad Magnes. n.* 10. *t.* 2. *PP. Apostol. pag.* 17. *ed. Amstelædami* 1724., & Fabrotum *in paratil. Cujac. lib.* 1. *t.* 3. *col.* 24. *tom.* 2. *par.* 1. *ed. Mutin.*, *seu Venet. an.* 1758. Sed ut plurimum, ne qui esset errori locus, Episcopi, aut *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes primi ordinis*; Presbyteri autem se-

cundi ordinis Sacerdotes, aut Sacerdotes secundi appellari sunt. Tertullianus *de Baptism. num.* 77. *pag.* 263. *t.* 1. *ed. cit.* Ambrosius, sive potius Hilarius *in ep. ad Ephes. cap.* 4. *c.* 286. *tom.* 4. *oper. ejusd. Ambrosii ed Maurin. Venet.* 1751., Leo M. *serm.* 48. *de Quadragesim. tom.* 1. *col.* 181. *ed. Ballerin. Venet.* 1753. Vide Calmet *in ep. Pauli ad Philipp. num.* 1. *pag.* 416. *tom.* 8. *ed. Lucæ* 1738., & Jacobum Gothofredum *in paratitl. Cod. Theodos. de Episc. et Cleric. tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 17. *ed. Lipsiæ an.* 1743.

§. XXI. Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis, & sanguinis, divini verbi prædicatio, potestas baptizandi, & ligandi, atque solvendi in Sacramento pœnitentiæ. Trahitur ex jurisdictione actus ipse, & jus exercendi hanc potestatem, quod ab Episcopo accipitur, & Episcopi arbitrio confertur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo Presbyteris liberam Ecclesia in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem (1). Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum (2), cum inquit, Sacerdotem oportet *offerre*, *benedicere*, *præesse*, *prædicare*, *& baptizare.*

(1) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.*
(2) *Par.* 1. *tit.* 12. §. 5. *pag.* 126. *ed. Catalani Romæ an.* 1738.

§. XXII. Sed non hæc omnia à quolibet Sacerdote fieri possunt. Quamvis enim Sacerdoti in ordinatione assignetur titulus, sive Ecclesia, cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant, & cui in rebus spiritualibus præesse debeant. Tituli assignatio facit, ut in eo Missæ sacrificium offerant, panemque Eucaristicum populo distribuant, & quasdam benedictiones impertiant (1). Verum quod attinet ad reliqua munera, quæ in Pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit Presbyterum, & idoneum ordinatio: sed cum respectum habeant ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis, & potestatis, hinc omnis Presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendorum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino, & inutiliter.

(1) Duplex distinguitur benedictio, altera, quæ major, & solemnis dicitur, quæque Episcopi propria est: altera minus solemnis, quam etiam Presbyteri emittere jus est. *Can.* 96. *c.* 1. *q.* 1. *c.* 3. *ibiq. Glos. de privileg. in* 6. Sunt & aliæ benedictiones, ut aquæ, novorum fructuum, & similes; sed in his servandi sunt ritus, & consuetudines Ecclesiarum, ex quibus quædam benedictiones Episcopis, quædam Parochis, quædam aliis ab Episcopo delegatis Presbyteris reservantur.

§. XXIII. Ministrorum duplex est genus, alii majores, & sacri, alii minores, & non sacri appellantur. Sacri sunt Diaconus, & Subdiaconus, qui sacri dicuntur, quod inter Missarum solemnia ordinibus initiantur, & suo funguntur munere supra gradus altaris.

§. XXIV. Diaconi ab Apostolis instituti sunt numero septem (1), quem numerum diu Romana Ecclesia retinuit (2). Electi autem sunt non tantum ut mensis, sed etiam ut altari ministrarent (3). Explicat eorum munera Pontificale Romanum (4) his verbis: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare, prædicare.*

(1) Act. VI. Id tamen ab Apostolis Christi mandato factum est. Vid. Theologos, & Salam *in not. ad Bonam l.* 1. *c.* 25. *t.* 2. *pag.* 35c.

(2) Confer Sozomenum *lib.* 7. *c.* 19. *pag.* 307. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720., *et Auctorem Comm. in* 1. *ad Timoth. inter oper. S. Ambrosii col.* 351. *tom.* 4. *edit. Maurin. Venet.* 1751., quem quidam Ambrosium fuisse putant, vere tamen est Hilarius Sardus Ecclesiæ Romanæ Diaconus, qui IV. sæculo vitæ usura fruebatur. Petavius *de Eccles. Hierarch. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 7. opus illud Hilarii esse negat, sed eum refellit N. Alexander, *saec.* 4. *c.* 6. *ar.* 14. *p.* 296. *t.* 4.

(3) Cyprianus *in can.* 25. *dist.* 93. *Diaconos*, inquit, *Apostolos sibi constituerunt Episcopatus, et Ecclesiæ ministros.* Quod idem habet Ambrosius *de offic. lib.* 1. *cap.* 50. *num.* 255., *et seq.* 76. *et seq. col. t.* 3. *edit. Maurin. Venet.* 1751. Revera Diaconos electos legimus *viros plenos Spiritus S.*, eosque impositis manibus consecratos, quod clare ostendit, eos non tantum mensis, sed etiam altaris ministerio fuisse præpositos. Fuse ea de re disputat Juenin *de Sacram. dissert.* 9. *de ordin. in spec. q.* 4. *cap.* 1., ac doctissime, & copiosissime de officio, & institutione Diaconorum agit Cl. Mamachius *in dissert. de septem Diaconis*, quæ edita Romæ est anno 1749, atque defensa à Fr. Clemente Chodykiewicz Ord. Prædic.

(4) *Par.* 1. *tit.* 11. §. 4. *pag.* 110. *ed. Catalani.*

§. XXV. Debent igitur Diaconi Episcopo, & Sacerdoti sacra facientibus ad aram stantes inservire (1); olim etiam Eucharistiam populo tribuebant, sed hodie tribuere non possunt præsente Presbytero, & nisi id necessitas flagitet (2). Eorum etiam est baptizare; sed eo jure uti nequeunt, cum adest Sacerdos, & cum procul est causa necessitatis (3). Denique munus etiam prædicandi proprium est Diaconorum, atque id non solum respicit Evangelium, quod legunt in Missis solemnibus, sed veram etiam divini verbi prædicationem, quæ ad institutionem spectat populorum (4). Verum munus hoc prædicationis, ut Presbyteri, ita etiam Diaconi, sine Episcopi venia, & auctoritate exercere non possunt.

(1) Diaconus, inquit Concil. Carthaginense IV. *can.* 37. *apud Labbæum tom.* 2. *col.* 1440. *ed. Venet. ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit.* Alicubi Diaconi per summam audatiam sacrificium obtulerunt; sed eam compressit Conc. Arelatense I. *can.* 5. apud eumdem Labbæum *tom.* 1. *col.* 1452. Nam ipsi ad ministerium, non ad Sacerdotium consecrantur, ut recte inquit Concil. Carthaginense IV. *can.* 4. *apud dictum Labbæum tom.* 2. *col.* 1437. At enim Diaconos Dominicum etiam sanguinem in Latina Ecclesia consecrasse videtur tradere S. Ambrosius *De offic. lib.* 1. *cap.* 41. *num:* 214. *col.* 64. *t.* 3. *ed. Maurin. Venet.* 1751.; nam apud eum Laurentius Diaconus ita Sixtum Episcopum suum ad martirium properantem alloquitur: *Quo Sacerdos sancte, sine Diacono properas tuo? Numquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit, Pater?... Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui consortium negas?* Verum hoc loco *sanguinis consecratio est sanguis consecratus*, ut à Jurisconsultis thesaurus dicitur *pecuniæ depositio*, hoc est *pecunia deposita*, & Ambrosius Laurentio committit sanguinem consecratum, ut eum distribuat, quod Diaconi officium erat, non ut ipsam sanguinis consecrationem faciat, quod proprium tantum est Episcopi, & Sacerdotis. Vide Card. Bona Rer. Liturgic. *lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *pag.* 304. *tom.* 2. *ed. Taurin. an.* 1749., *et* Sala *in notis pag.* 306., & eruditos Monachos Congregationis S. Mauri in ipsum Ambrosii locum *cit. col.* 64.

(2) Cit. Concil. Carthaginense IV. *can.* 38. *tom.* 2. *cap.* 1440. & Concil. Arelatense II. *can.* 15. *tom.* 5. *col.* 4. Diaconos ipsis Presbyteris dare ausos Eucharistiam coercuit Nicæna Synodus *can.* 18. *tom.* 2. *col.* 42. *collect. Labbæi ed. Ven.*

(3) S. Cyrillus Hierosolymitanus *cathech. XVII. n.* 35. *pag.* 281. *ed. Maurin. Paris.* 1720. Extat ea de re *in act. Apostolor. VIII.* 38.

exemplum Philippi Diaconi; sed tamen cum id Diaconus præstabat, Episcopi accedebat auctoritas. Tertullianus *de Baptism. num.* 17. *t.* 1. *pag.* 263. *cit. ed. Rigaltii*, Gelasius P. *in Dec. cap.* 7. *apud Pithaeum Codex Canon. veter. Eccles. Roman. pag.* 265. *Paris.* 1687., S. Hieronymus *dial. contr. Lucifer. cap.* 9. *col.* 182. *tom.* 2. *ed. Vallarsii Veronæ*, Conc. Eliberitanum *can.* 87. *col.* 1001. *tom.* 1. *collect. Labbæi ed. Venet.* Atque ita intelligendus Auctor *Constitutionum Apostolicarum lib.* 8. *cap.* 28. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 416., cum Diaconum baptizare negat. Consule Martenium *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 1. *pag.* 14. *et seq. ed. Rotomag. an.* 1700.

(4) *Can.* 1. *dist.* 25. Quod Stephanum, & Philippum Diaconos, qui Apostolis suppares fuerunt, fecisse constat ex *actis Apostol. VI.* 10. *VIII.* 5., tum etiam Origenem, Chrysostomum, atque alios, cum adhuc Diaconi essent, prædicationis munus obiisse memoriæ proditum est. Quod similiter Philostorgius *Histor. Eccles. lib.* 3. *cap.* 17. *pag.* 499. *et lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 504. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720. scriptum reliquit de Leontio Antiocheno Episcopo, deque ejus successore Eudoxio quorum alter Actium, alter Eunomium designavit ad ordinem Diaconatus, & utique dedit divinum in Ecclesia verbum nunciandi facultatem. Cujus quoque rei fortasse exempla præbere possunt sermones S. Ephrem Diaconi Syri, quos magnis effert laudibus S. Hieronymus *de Scriptor. Eccles. cap.* 115. *t.* 929. *tom.* 2. *tit. ed. Vallarsii.* Recte igitur Stephanus Baluzius *in not. ad ep.* 8. *S. Salviani pag.* 416. *ed. Pedeponti an.* 1743. illud ejusdem Salviani *de juvenibus*, qui *magistri Ecclesiarum esse cœperant*, ad Diaconos arbitratur pertinere, quoniam clerici ad Diaconatum vocati primum ab Episcopo docendi facultatem accipiebant.

§. XXVI. Omnia hæc sunt munera, quibus nunc Diaconi funguntur. Olim & curam gerebant viduarum, virginum, orphanorum, pauperum, martyrum in custodia detentorum, quibus potissimum providere debebant, ne quid deesset ad vitam necessarium (1); in vitam, moresque populi inquirebant, & crimina Episcopo nunciabant (2); oblationes accipiebant, nominaque offerentium (3), & sacra diptycha (4) in Ecclesia recitabant; communes preces indicebant (5); increpabant, & corrigebant eos, qui aliquid in Ecclesia agerent, quod minus decere videretur (6); finitis precibus, sacrisque peractis ab Ecclesia discedere jubebant populum, qui ad eam venerat (7).

(1) Cyprianus *ep.* 2. *pag.* 9. *ed. Rigaltii Paris.* 1666., Dionisius Alexandrinus apud Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 7. *cap.* 22. *pag.* 348.

ed. Valesii Cantabrigiæ 1720., Auctor *Constit. Apostolic. lib.* 3. *c.* 19. *ap.* Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 293. *ed. Amstelædami* 1724.

(2) Auctor *Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 44. *pag.* 255. *loco indicato.* Atque hanc ob causam Diaconi sæpe Episcopi *oculi*, *aures*, *os*, *dextera*, *et cor* appellantur, uti patet ex Auctore *Constit. Apostol. cit. cap.* 44. *pag. cit.*, Clemente *ep. ad Jacob. num.* 12. apud eumdem Cotelerium *pag.* 619. *loc. cit.* Isidoro Pelusiota *lib.* 1. *ep.* 29. *pag.* 9. *ed. Ritthersusii Paris.* 1638.

(3) Hieronymus *in Ezech. cap.* 18. *lib.* 6. *tom.* 5. *col.* 209. *ed. Vallarsii.* Accipiebat autem Diaconus oblationes, quas tradebat Sacerdoti, à quo illæ super altari Deo offerebantur. Deinceps Diaconus offerentium nomina publice recitabat, quæ recitatio dicebatur *offerre nomina*, uti patet ex Cypriano *ep.* 9. *pag.* 21. *ed. Rigaltii Paris. an.* 1666., atque ut observant ipse Rigaltius *in not. ad ep.* 60. *Cyprian. pag.* 97., & Bona *Rer. Liturgicar. lib.* 2. *cap.* 8. §. 7. *t.* 3. *pag.* 191. *ed. Augustæ Taurin.* 1753. Latius de oblationibus agam Libro II.

(4) Diptycha erant libri, sive tabulæ sacræ in quibus erant descripta nomina viventium, & mortuorum, qui ceteris aut generis nobilitate, aut virtute, aut dignitate præstarent. Hinc alia erant viventium, & alia mortuorum diptycha. Ductum est nomen à ptychis, sive plicis, & ideo tabulæ, quæ duas habebant plicas, *diptycha*, quæ tribus constabant, aut quinque tabulis, *triptyca*, & *pentaptycha* dicebantur, de quibus agit Turnebus Adversar. *lib.* 9. *cap.* 23. Diptycha ecclesiastica diversa erant à profanis; nam illa chartacei, aut membranacei codices erant, hæc autem tabulæ eburneæ, in quibus aureis characteribus novi Consulis nomen quoque anno scribebatur, eaque sunt diptycha, quæ consularia appellantur. Sacra diptycha, Diaconus ex ambone, aut pulpito in ecclesia recitabat, uti patet ex Concilio Constantinopolitano an. 536. sub Menna habito *act.* 5. *tom.* 5. *col.* 1154. *collect. Labbæi ed. Venet.* Cavebat autem diligenter Ecclesia, ne sacris diptychis inscripta nomina expungerentur errore, vel calumniis hominum, quoniam hæc pœna erat, qua plectebantur, qui propter aliquod crimen ab ecclesiæ communione sejuncti fuerant, vel à fide defecerant; atque huc spectant Cyprianus *ep.* 66. *ad Cler. Furnitan. pag.* 109. *ed. Rigaltii Paris.* 1666., Augustinus *ep.* 77. *num.* 2. *col.* 182.; & *ep.* 78. *col.* 184. *tom.* 2. *ed. Maurin. Venet.* 1729., Evagrius *lib.* 4. *cap.* 38. *pag.* 419. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720., Socrates *lib.* 7. *pag.* 393. *tom.* 2. *cit. ed. Valesii.* Cyrillus *in ep. Synodic. ad Domin. in act.* 14. *Concil. Chalced. t.* 4. *col.* 1646., Justinianus *ep. in collat. Concil. Constantinopolitani an.* 553. *t.* 6. *col.* 25. *collect. Labbæi.* Et notæ sunt disputationes de S. Jo. Chrysostomi nomine in diptycha referendo, cum multi id facere recusarent, quoniam ipse à Teophilo Alexandrino, tametsi iniqua sententia, exauctoratus, & non absolutus ex hac vita migraverat. Interdum in homines vel viventes, vel mortuos excommunicatio injuste ferebatur, & tunc eorum nomina iterum scribebantur in sacris diptychis, un-

de pridem expuncta fuerant, ut ecclesiasticæ communioni restituerentur. Ita Alexandrum Antiochenum Episcopum Chrysostomi nomen scripsisse in tabulis ecclesiasticis, in quibus plures annos omissum fuerat, narrat Theodoritus *lib.* 5. *cap.* 35. *pag.* 235. *cit. ed. Valesii Cantabr.*, & ita Joannes Episcopus Constantinopolitanus in Synodo anni 518. diptychis restituit ea nomina, quæ deleta fuerant fraude Anastasii Imperatoris, qui Eutychianam hæresim sequebatur, uti patet ex *act.* 5. Concilii Constantinopolitani sub Menna habiti *tom.* 5. *col.* 1155. *collect. Labbæi ed. Venet.* De diptychis, præter Card. Bona. *Rer. Liturg. lib.* 2. *cap.* 12. §. 1., *et* 2., *et* R. Sala *in notis ad eumdem pag.* 260. *et seq. tom.* 3. *ed. Augustæ Taurin. an.* 1753., late, atque erudite disputat Card. Norisius *in Dissert. Hist. de Synod. V. cap.* 5.

(5) Communes preces Diaconus indicebat, non tantum quod eas populum fundere jubebat, sed etiam quod ei præibat verborum formula: quam in his precibus adhibere oportebat. S. Augustinus *ep.* 55. *ad. Januar. cap.* 18. *col.* 142. *tom.* 2. *ed. Maurin. Ven.* 1729. *Can.* 23. *dist.* 93.

(6) Auctor *Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 57. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 263. & 266. *ed. Amstelædemi* 1724., S. Joan. Chrysostomus *hom.* 24. *in act. numer.* 4. *pag.* 198. *tom.* 9. *ed. Montfauconii Paris.*

(7) Primum judæos, ethnicos, catechumenos, pœnitentes, postea veo fideles Diaconus dimittebat. Nam omnibus hominibus, si protervos quosdam peccatores excipias, quique in immo erant pœnitentium gradu, ac *flentes* dicebantur, in Ecclesia adesse licebat, cum sacræ conciones habebantur, ac psalmodia, lectioque scripturarum perficiebatur, uti patet ex Patrum homiliis, præsertim ex Chrysostomo *hom.* 1. *in Pelag. n* 4. *pag.* 590. *tom.* 2., *in Phocam. num.* 2. *pag.* 707. *tom.* 2. *in Psalm.* 44. *num.* 1. *col.* 160. *tom.* 5. *ed. Montfauconii Paris*; locisque aliis compluribus. Nam Ecclesiæ Patres cathecumenos, pœnitentes, & omnes, qui *ex diverso* erant, uti loquitur Synodus Valentina *can.* 1. apud Labbæum *Concil. tom.* 5. *col.* 759. *ed. Venet.*, evangelia, sacrasque conciones audire volebant, quoniam, ut ipsa inquit Synodus Valentina *loc. cit.*, *sic Pontificum prædicatione audita nonnullos ad fidem attractos evidenter scimus*, quo etiam spectat Concilium Arausicanum I. *can.* 18. apud eumdem Labbæum *tom.* 4. *col.* 704. *ed. ejusd.*, ubi sancitum est, ut *cathecumenis evangelia legantur.* Illa vero publici cultus pars, quæ peragebatur præsentibus catechumenis, dicebatur *Missa catechumenorum*, cujus mentio est in Concil. Carthagin. IV. *can.* 84. *t.* 2. *col.* 1444. Valentino *can.* 1. *loco mox citato*, Ilerdensi *can.* 4. *col.* 752. *tom.* 5. Ea vero finita Diaconus dimittebat ethnicos, hæreticos, & qui in altero erant pœnitentium gradu, & *audientes* dicebantur, dimittebat inquam ea formula, quam habet Auctor *Apostol. Const.*, *lib.* 8. *cap.* 5. *pag.* 396. *loco cit. Ne quis audientium*, *ne quis infidelium.* Tum fundebantur preces pro catechumenis, qui *substrati* vocabantur, pro ener-

gumenis, pro competentibus, qui scilicet brevi baptismum erant suscepturi, denique pro illis qui in summo pœnitentium gradu versabantur. His peractis Diaconus exire jubebat omnes, qui mysteriis interesse non poterant, ac denique Missa fidelium incohabatur, in qua nonnisi communicantes præsentes esse poterant. Ea vero absoluta Diaconus universum conventum dimittebat ea formula *in pace discedite*. S. Joan. Chrysostomus *Homil.* 39. *in eos qui paschæ jejunant pag.* 614. *tom.* 1. *ed. Montfauconii Paris* 1718; sed de his omnibus opportunior erit disserendi locus in II. Libro, cum de Sacramentis disputabimus; ubi etiam videbimus, num hæc, quæ certe fuit Ecclesiæ Græcæ, fuerit etiam Ecclesiæ Latinæ disciplina.

§. XXVII. Diaconis veluti subsidiarii accesserunt Subdiaconi, qui diu fuerunt minorum clericorum numero, sed postea in Latina Ecclesia majoribus adscripti sunt, quod factum videtur undecimo Ecclesiæ sæculo Urbano II. Pontifice (1). Munus eorum est Diacono in altaris ministerio opem ferre, parare vinum, panem, sacra lintea, & cetera ad sacrificium necessaria, Episcopo, & Sacerdoti manus in Sacrificio abluentibus aquam effundere, in Missa epistolam legere (2).

(1) Subdiaconatum inter sacros ordines ab Urbano II. fuisse relatum evidenter, meo judicio, ostendit Innocentius III. *in cap.* 9. *de ætat. & qualit. & ordin. præfic.* Porro dubitari non potest, quin Urbano II. Pontifice Subdiaconatus esset inter minores ordines; cum id constet ex ejus decreto, quod refert Innocentius, & quod est apud Gratianum *in can.* 4. *dist.* 60. Ejus verba sunt hæc: *nullus in Episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose vivens inventus fuerit, eligatur; sacros ordines dicimus Diaconatum, & Presbyteratum, hos siquidem solos primitiva Ecclesia legitur habuisse.* Memorat deinde Innocentius decretum alterum ejusdem Urbani, quo Subdiaconatus inter majores ordines relatus est. *Cum hodie*, inquit, *Subdiaconatus inter sacros ordines computetur sicut Urbanus Papa II. expressit, erubescant &c.* Duo igitur sunt inter se pugnantia Urbani II. decreta, quorum alterum inter minores, & alterum inter majores ordines Subdiaconatum refert. Quod recte intelligi, explicarique non potest, nisi dicamus, fuisse Subdiaconatum inter minores ordines, cum Urbanus II. Pontificatum obtinuit, ab eo vero deinceps fuisse relatum inter majores ordines, quo spectat alterum Urbani decretum, quod fortasse editum est post Synodum Beneventanam anni 1091. Thomassinus *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 2. & 3. cum quo sentit Van-Espenius *jus Eccles. par.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. duo hæc inter se pugnantia Urbani decreta admiratur, inquit tamen revera ab Innocentio III. Subdiaconatum majoribus ordinibus adscriptum fuisse. Sed non video,

quomodo id componi possit cum auctoritate ipsius Innocentii, qui Urbano tribuit decretum, quo subdiaconatus inter sacros ordines relatus est. Antequam vero Subdiaconi inter majores clericos recenserentur, jam ipsis imposita fuerat lex perpetuæ continentiæ, uti constat ex S. Leone M. *ep.* 14. *cap.* 4. *col.* 687. *tom.* 1. *ed. Ballerin.*, ex S. Gregorio *lib.* 1. *ep.* 44. *col.* 538. & *lib.* 4. *ep.* 36. *col.* 716. *tom.* 2 *ed. Maurin. Paris* 1705., atque ex Concilio Romano sub S. Silvestro *cap.* 8. *col.* 1584. *tom.* 1. *collet. Labbei ed. Ven.*, & Toletano VIII. *can.* 6. *tom.* 7. *col.* 420.

(2) *Can. cleros dist.* 21. *can. non liceat dist.* 23., *can. perlectis dist.* 25. Subdiaconi officia describit Pontificale Romanum *part.* 1. *tit. XI.* § 8. *pag.* 101. *ep. Catalani Rom.* his verbis: *Subdiaconum oportet aquam ad ministerium altaris præparare; Diacono ministrare; pallas altaris, & corporalia abluere; calicem, & patenam in usum sacrificii eidem offerre.*

§. XXVIII. Majoribus succedunt minores ordines Ministrorum; atque hi sunt Acolythi, Exorcistæ, Lectores, Ortiarii. Nomina hæc, & officia, quæ his nominibus designantur, ad ipsum *Ecclesiæ initium* refert Synodus Tridentina (1); sed cum non definiverit, quo id tempore factum fuerit, multi existimant, omnes minores ordines una cum Subdiaconatu, procedente tempore, Ecclesiam instituisse (2). Verum cum initio Diaconorum partes essent, quæ labentibus annis minorum clericorum propriæ esse cœperunt, recte sentiunt, qui minores ordines origine sua, hoc est quatenus Diaconatu comprehendebantur, ad ipsam hujus ordinis institutionem referunt. Tum quod Diaconi pares non essent omnibus his muneribus obeundis, Ecclesia veluti partes quasdam ex Diaconatu decerpsit, ac pro singulis proprios ordines instituit (3).

(1) *Sess.* 23. *cap.* 2. *de Sacram. ord.*

(2) Disputant inter se viri docti, num minorum ordinum origo ab ipsis Apostolis sit repetenda. Affirmant Baronius *ad an.* 44. *n.* 78. *t.* 1. *pag.* 313. *ed. Lucæ* 1738., Bellarminus *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 11. & *seq. pag.* 122. & *seq. tom.* 2. *oper. ed. Venet.* 1721., & Emanuel Schelestratus *Concil. Antiochenum rest. dissert.* 4. *cap.* 12. *art.* 2.; negant Morinus *de Sacram. ordinac. exect.* 1. *num.* 3., Card. Bona *Rer. Liturg. lib.* 1 *c.* 25. §. 17. *tom.* 2. *pag.* 263. *ed. Augustæ Taurin. anno* 1749., Cotelerius *in Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 13. *pag.* 241. *tom.* 1 *ed. Amstelædami* 1724, Goarius *in not. ad Euchólog. Græcor. pag.* 238., Juenin *De Sacram. dissert.* 9. *q.* 6. *cap.* 1.; ac disserte Amalarius *De offic. Ecclest.*

lib. 2. *cap.* 6. *in Biblioth. PP. tom.* 14. *pag.* 97. *ed. Lugdun.*, P. Lombardus 4. *sent. dist.* 24., D. Thomas *supplem. part.* 3. *quæst.* 37. *art.* 2. tradunt, eos post ætatem Apostolorum ab Ecclesia fuisse institutos. Vide Benedictum XIV. *De Synodo Diœces. lib.* 8. *cap.* 9. §. 4. *& seq.*, qui rem expendit, enumeratis argumentis, quæ ab utriusque sententiæ defensoribus proponuntur. Sane Cornelius Pontifex, qui medio III. sæculo vitæ usura fruebatur, singulos illos ordines distinctim recensuit *in ep.* 9. *ad Fabium Antiochen. num.* 3. *col.* 150. apud Coustantium *ep. Roman. Pontific.* cum de Novatiano disputans, *ignorabat*, inquit, *unum Episcopum esse oportere in Ecclesia catholica, in qua tamen sciebat Presbyteros quidem esse quatuor, & quadraginta, septem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos duos & quadraginta, Exorcistas, & Lectores cum Ostiarii* 52. Sed non idem semper ubique in antiqua Ecclesia minorum ordinum numerus fuisse videtur. Nam Auctor *epistolæ ad Antiochenos*, quæ Ignatii nomine circumfertur apud Cotelerium *PP. Apost. t.* 2. *p.* 107., itemque Auctor *Canonum Apostolorum can.* 42., & Auctor etiam *Constitutionum Apostolicarum lib.* 3. *cap.* 11. *& lib.* 8. *cap.* 28. uterque apud Cotelerium *loco citat. pag.* 448. *& pag.* 287. *&* 415. cum minores clericos memorant, nullum de Acolythis verbum faciunt; quin Auctor epistolæ, quæ Ignatii nomen præsefert, medios inter Ostiarios, atque Exorcistas constituit *Laborantes*, quos Apostolorum canones, atque Apostolicæ constitutiones omittunt. Clericatus initia interdum à Lectoratu facta, constat ex Siricio *ad Himerium ep.* 1. *cap.* 9. *col.* 633., & Zosimo *ep.* 9. *ad Hesychium col.* 971. apud Coustantium, Cypriano *ep.* 24. *p.* 35. *edit. Rigaltii Paris* 1666., Paulino *de S. Felic. Natal.* 4. *vers.* 8. *col.* 391. *edit. Muratorii Veron.* 1736. Lectores in Ecclesia Alexandrina nullo discrimine, uti loquitur Socrates *lib.* 5. *cap.* 22. *pag.* 296. *edit. Valesii Cantabrigiæ* 1720., sive ex fidelibus capiebantur, sive ex catechumenis, qui certe clerici non erant, & interdum quis ex Lectoratu statim ad Diaconatum evehebatur. Socrates *lib.* 6. *cap.* 3. *pag.* 312. *edit. cit.*, Palladius *in vita Chrysostomi tom.* 13. *opp. Chrysostom. pag.* 16. *&* 17. *ed. Montfauconi Paris* 1738. Huc etiam spectat Gregorius Turonensis *Histor. lib.* 4. *cap.* 6. *col.* 146. *edit. Ruinarti Paris* 1699, apud quem Cato Presbyter omnes numerans clericatus gradus, in quibus versatus fuerat, memorat tantum *Lectoratum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum.* Vide Arcudium *De Concord. Eccles. Occident. & Orient. lib.* 6. *cap.* 9., Morinum *De Sacr. Ordinat. part.* 2. *exerc.* 11. *c.* 3. Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *c.* 33. *num.* 10.; Martenium *De antiq. Eccles. rit. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *& seq.*

(2) S. Thomas *Supplem.* 3. *part. quæst.* 37. *art.* 2. Vide Salam *in notis ad Bonam loc. cit. pag.* 365. *& seq.*

§. XXIX. Summus inter minores clericos gradus est Acolythorum, qui ita dicuntur, quasi apparitores, et

pedissequi Episcoporum (1). Eorum munus est ceroferarium ferre, Ecclesiæ luminaria accendere, vinum et aquam ad Eucharistiam Subdiacono ministrare (2).

(1) Acolythi quasi perpetui testes erant, & comites Episcoporum; & hinc magna erat eorum fides. Erat autem in Ecclesia Romana major Acolythorum, quam aliorum separatim minorum clericorum numerus, quoniam illorum plura erant officia, & vero alii dicebantur Palatini, qui Summo Pontifici inserviebant, alii Stationarii, qui in templis aderant, in quibus Stationes celebrabantur, alii Regionarii, qui nomen ducebant ab Urbis Regionibus, in quibus cum Diaconis munus suum exercebant. De Urbis Regionibus, deque Stationibus late agit Mabilonius *Musæum Italic. tom. 2. Ord. Roman, I. pag. 3. & Comment. in eundem ordin. num. 5. pag. XXXI. Paris* 1689. Consule etiam Fratres Ballerinios *in S. Zenonem lib. 2. tract. 47. not. 1. pag. 273. tom. 1. edit. Augustæ Vindel.* 1758. Olim etiam Acolythorum erat officium Dominicis diebus Eucharistiam per Titulos ad Presbyteros missam deferre, uti constat ex Innocentio I. *ep. ad Decentium Episcop. Eugub. cap.* 5. apud Coustantium *col.* 860., atque ex Usuardo, & Martyrologio Romano ad diem 15. Augusti in vita S. Tharsici Acolythi, *qui cum quodam die deferret Christi corporis sacramenta, nec vellet ea discutientibus prodere paganis, tamdiu est fustibus, & lapidibus ab eis maceratus, quousque exhalaret spiritum.* Quin etiam ipsam Eucharistiam Pontifici ad altare procedenti præferebant in capsis quas tenebant apertas, uti recte observat Mabillonius *in cit. Ord. Roman. pag. XXXIX., dum Pontifex sancta adorasset, atque ex eis particulam assumi jussisset in usum sacrificii, quod mox ab ipso celebrandum erat.* Finito autem sacrificio sacculos ad confrigendas in Missa oblatas consecratas portabant, easque Sacerdotibus confracturis exhibebant, ideoque in sua ordinatione sacculos ab Episcopo accipiebant, ut illud eorum officium designaretur. Partes quoque erant Acolythorum manu tenere tum fistulam, per quam fideles Christi sanguinem ex calice hauriebant, quamque tradebant ministro calicem gestanti, cum illi Christi sanguinem ebibebant; tum patenam supponendam ori illorum, qui Eucharistiam accipiebant; ne quid ex ea in terram delaberetur; præterea scribere nomina baptizandorum, & susceptorum, & signare catechumenos in scrutiniis, iisque manus imponere & symbolum pro infantibus recitare, quæ omnia late explicantur à Martenio *de antiq. Eccles. rit. tom. 1. art. 12. pag.* 96. 97. 100. 103. 112. *Rotomag.* 1700.

(2) *Acolythus cum ordinatur*, inquit Concilium Carthaginense IV. *can. 6.* apud Labbæum *Concil. tom. 2. col.* 1437. *edit. Venet. Lugdun.* 1706., *ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat; sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat, se ad accendenda luminaria mancipari; accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam Sanguinis Christi.*

§. XXX. Proximum tenent locum Exorcistæ, quorum est dœmoniacis manus imponere, malosque spiritus ejicere. Quæ functio communis olim erat omnium pene Christianorum, quorum adjurationibus dœmones urgebantur (1). Sed cum hæc depellendorum dœmonum facultas, aliæque *gratiæ gratis datæ*, quas Theologi appellant, in illis nascentis Ecclesiæ initiis passim à Deo fidelibus concessæ, Ecclesiæ statu deinceps constituto, desiissent vulgo attribui, quod pervulgatus earum usus minus necessarius evassiset, certus ab Ecclesia factus est ordo Exorcistarum (2). Hodie ad malos spiritus adjurandos Sacerdotes adhibentur.

(1) *Exorcista non ordinatur*, inquit Auctor *Constit. Apostol. lib. 8. cap. 26.* apud Cotelerium *PP. Apostol. tom. 1. pag.* 415. *ed. Amstelædami* 1724. *Hæc enim certaminis laus pendet à libera, et bona voluntate, et à gratia Dei per Christum, adventu Spiritus S.* Verum hoc loco non de illis agi videtur, qui ex officio, ac vi ordinis Exorcistæ manus exercebant. Celebre autem est illud Tertulliani *Aplog. n. 23. pag. 24. ed. Rigaltii Paris.* 1634., qui ita ethnicos compellat: *edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem dœmone agi constet. Jussus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dœmonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso.* Huc etiam refer Originem *contr. Cels. lib. 7. n. 4. tom. 1. pag. 696. ed. Maurin. Paris.* 1733.

(2) Medio III. sæculo Exorcistas inter minores Clericos numerat Cornelius Pon. *in cit. ep. ad Fabium*; & IV. sæculo Laodicena Synodo *can. 26. ex interpretatione Dionysii Exig. tom. 1. col. 1545. collect. Labbæi ed. Venet.* statutum est: *quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possint.* Ritus in Exorcistæ ordinatione servandos describit Concilium Cartaginense IV. *can. 7. loc. cit.* Primum Exorcistæ curabant, ut energumeni maximam diei partem in Ecclesia versarentur, tum eis omni die manus imponebant; quæ omnia patent ex ipso Concilio Carthaginensi IV. *can. 90. 91. 92. loc. cit. col.* 1444.

§. XXXI. Lectores sunt, qui ex sacris libris aliquid in Ecclesia legunt (1). Quare olim apud eos sacri codices servabantur, & sæpe ethnicis eos postulantibus ab Episcopis reponsum constat: *scripturas Lectores habent* (2), Legebant autem è pulpito, sive suggesto, & antequam

initium lectioni facerent, silentium à Diacono indicebatur verbo: *attendamus* (3).

(1) Concilium Carthaginense IV. *can.* 8. *loco indicato.* S. Joan. Chrysostomus *Homil.* 3. *in II. ad Thessal. cap.* 2. *n.* 4. *pag.* 527. *t.* 11. *ed. Montfauconii Paris.* 1734., S. Augustinus *serm.* 135. *tom.* 5. *opp. col.* 989. *ed. Maurin. Venet* 1731., ubi de Evangelii lectione Lectori commissa.

(2) Baronius *ad an.* 303. *n.* 7. 12. 13. *tom.* 3. *pag.* 339. *et seq. ed. Lucæ.*

(3) S. Jo. Chrysostomus *Hom.* 19. *in act. Apostol. n.* 5. *pag.* 159. *ed. Montfauconii Paris.* 1731. Lectoris munus sæpe etiam Presbyteri, & Diaconi exercebant, ut ostendit Auctor *Const. Apost. lib.* 2. *c.* 57. apud Cotelerium *PP. Apost. tom.* 1. *pag.* 265. & S. Hieronymus *ep.* 147. *ad Sabinian. num.* 7. *tom.* 1. *col.* 1085. *ed. Vallarsii*; quin etiam eodem se munere fungi dicit S. Augustinus *serm.* 356. *et* 362. *c.* 22. *col.* 1385. *et* 1432. *ed. Ven.* 1731., ac Sozomenus *Hist. Eccl. l.* 7. *c.* 19. *t.* 5. *ed. cit. Valesii* testatur, quod *alicubi in præcipuis festivitatibus Episcopi legunt, ut Constantinopoli primo die paschalis festivitatis*; quod sua etiam ætate factum scribit Nicephorus Callistus *Eccl. hist. lib.* 12. *cap.* 34. *pag.* 298. *tom.* 2. *ed. Paris.* 1630. addens præterea, non solum die Paschatis, sed etiam Kalendis Januarii Patriarcham Constantinopolitanum in Ecclesia Evangelium legere consuevisse. Confer Fratres Ballerinios *in S. Zenonem lib.* 1. *tract.* 13. *not.* 1. *pag.* 99. *t.* 1. *ed. Augustæ Vindel.* 1758.

§. XXXII. Postremum denique locum occupant Ostiarii, qui, acceptis Ecclesiæ clavibus, aperiendis, claudendisque januis, & arcendis infidelibus, atque excommunicatis præficiuntur (1). Hodie Ecclesiæ fores passim laicorum custodiæ committuntur. Jamque ante tempora Concilii Tridentini Sanctorum Ordinum à Diaconatu ad Ostiariatum functiones pluribus in locis fuerant intermissæ, quas propterea Concilium revocari in usum juxta sacros canones jubet (2).

(1) Ostiarios ab Ecclesia institutos ea præsertim de causa putat Binghamus *Orig. eccles. lib.* 3. *cap.* 6. §. 3. *tom.* 2. *pag.* 37. *ed. Halæ Magdeburg.*, ut sævientibus ethnicis adversus Christianos stata conventuum, & precationum tempora interdicerent. Exteriores Ecclesiæ portas Ostiarii, portas Sanctuarii Subdiaconi custodiebant, ubi nulli erant Ostiarii utrasque Subdiaconi obtinebant. Sæpe etiam Ostiarii vocantur Æditui, atque ita S. Paulinus Nolanus *ep.* 1. *ad Severum n.* 10.

col. 7. ed. *Muratorii Veronæ* 1736. Ostiarium vocat: *nam testor*, inquit, *ipsum, quia et ab Æditui nomine, et officio optavi sacram incipere servitutem.* Quo ex loco intelligitur, etiam Paulini ætate Ostiarii munus primum clericatus gradum fuisse. *Ostiarius cum ordinatur*, inquit Concilium Carthaginense IV. *can.* 9. *loc. cit. col.* 1438., *tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens: sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Luculentius explicat Ostiarii munus Isidorus Hispalensis *can.* 1. *dist.* 25.: *ad Ostiarium*, inquit, *pertinent claves ecclesiæ, ut claudat, et aperiat templum Dei, et omnia, quæ sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat, excommunicatos et infideles ejiciat.* Quod non ita intelligendum est, quasi infideles, hæretici, Judæi in Ecclesia versari non possent, cum divinum verbum nunciabatur, aut cum aliquid è sacris libris recitabatur. Nam eo tempore ipsis in Ecclesia adesse licebat, uti demonstratum supra est.

(2) Concilium Trident. *sess.* 23. *cap.* 17. *de reform.*

§. XXXIII. Atque hi sunt quatuor ordines, quos *minores* dicimus, reliquos tres *majores* appellamus. De simplici tonsura quæri solet, num ea ordinibus adscribi debeat, qua de re inter Canonistas, atque Theologos magna controversia est. Certe qui tonsura donati sunt, vere inter clericos recensentur, & ideo eorum utuntur privilegiis, uti demonstratum supra est, atque iis præsertim, quæ *fori* & *canonis* nuncupantur.

§. XXXIV. Non unum inter majores, minoresque ordines discrimen intercedit. Majores clerici omnino castitatem servare coguntur (1), habentque onus recitandi divinum officium aut publice in Ecclesia, aut privatim domi (2), & qui illis initiantur, habere debent ex beneficio, aut ex paterna hæreditate, & patrimonio unde honeste vivant (3).

(1) Siricius P. *ep. ad Himerium Tarraconen. num.* 8. *et seq. col.* 629. *et seq. et ep. ad Epis. Affric. num.* 3. *col.* 655. apud Coustantium *ep. Roman. Pontif.* Innocentius I. ad Victric. Rotomag. *num.* 12. apud eumdem Coustantium *col.* 752., Leo M. *ep.* 14. *cap.* 4. *col.* 687., *et ep.* 167. *Respons. ad inquisit. III. col.* 1421. *tom.* 1. *ed. Ballerin.* Vide Thomassin. *vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 61. Quæstio autem est, num majores Clerici ex voto, an potius ex lege Ecclesiastica castitatem servare debeant. Obligationem hanc ex mera constitutione Ecclesiæ continentiam præcipientis repetunt Scotus 4. *dist.* 37. *q. unic.* §. *dico igitur*, Jo. de Lignano *de Cleric. Conjug. cap.* 2.

Gutier. *q. can. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 45. Valent. *de Cælib. cap.* 2. *paulo post princip.* contra vero eam ex voto, quod sacris Ordinibus adjunxit Ecclesia, oriri arbitrantur Cajetanus *in opusc. tom.* 1. *tr.* 27. *q. un.* §. *quoad secundum*, Waldens. *de Sacrament. cap.* 66. *num.* 2., Bellarminus *controv. l.* 1. *de matrim. cap.* 21. *paulo post princip.* §. *impedimenta opp. tom.* 3. *pag.* 662. *ed. Venet.* 1721. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *d.* 27. *num.* 10., aliique complures. Synodi Tridentinæ Patres de hac evolvenda, definiendaque quæstione minime laborarunt; & Cardinalis Pallavicinus *Histor. Concil. Trid. lib.* 23. *cap.* 9. *num.* 2. ad rem hanc refert, Sedis Apostolicæ Legatum Osium voto suo declarasse, quod Synodus *can.* 9. *sess.* 24. haud voluerit definire, cælibatum sacris Ordinibus adjunctum ex ecclesiastica lege procedere, cum nil ea de re disputatum à Patribus esset, sed tantum damnare Lutherum suis ipsius verbis ita conceptis ab eo; *Non obstante lege ecclesiastica, vel voto.* Confer, qui ea de re late disputant, Schmalzgrueber *jus eccles. univers. lib.* 3. *tit.* 3. *par.* 1. *n.* 28. & Leurenium *For. Eccles. lib.* 3. *tit.* 3. *q.* 41.

(2) *Cap.* 1. *et* 9. *de celebr. miss.*

(3) *Cap.* 16. *et* 23. *de præben.* Concil. Trident. *sess.* 21. *c.* 2. *de reform.*

§. XXXV. Soluti sunt his oneribus minores Clerici; verum cum ineunt matrimonium, sive illud ratum sit, sive consummatum, sive vires habeat, sive iis careat, modo consensus clerici non desit, non solum impares fiunt ad ecclesiastica beneficia obtinenda; sed, quæ habent, etiam amittunt (1), quamquam recuperent quidquid forte Ecclesiæ dederunt è patrimonio suo (2).

(1) *Cap.* 1. *et* 8. *de Cleric. conjug.*

(2) *Cap.* 3. *eod.*

§. XXXVI. Minores Clerici, qui beneficium non habent, ut fori privilegio fruantur (1), tonsuram, vestesque clericales deferre, atque alicui Ecclesiæ mandato Episcopi servire debent (2), vel cum ejus venia in Clericorum Seminario, aut in aliquo probato gymnasio versari, quasi in via, per quam ad majores ordines perveniant (3). Qui tonsuram, & vestes deseruere Clericorum, ad laicum judicem vocari possunt; verum si velit Episcopus, eos vindicare potest, ut adversus ipsos judicium exerceat (4). Atque illud quidem fori privile-

gium obtinent non tantum Clerici celibes, sed etiam qui uxorem habent, modo unicam, eamque virginem duxerint, adscriptique ad Episcopo alicui Ecclesiæ sint, gerantque tonsuram, & vestes clericales (5).

(1) Quæsitum est, num Clerici, qui tonsuram, vestesque clericales abjecerunt, non tantum fori, sed etiam *Canonis* privilegium amittant, ac præterea beneficium *Cap. Odoardus*; & eos tantum fori privilegium amittere, non item cetera, definitum est, uti testatur Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par. 2. sect.* 93. *pag.* 939 *et* 940. Neque vero ut hujusmodi clericis fori privilegium adimatur, monitione aliqua opus est, cum ii statim cadant jure suo. Innocentius XIII. *Const. Apostolici ministerii* 34. §. 8. *tom.* 11. *Bullar. Roman. ult. edit. pag.* 260. quam constitutionem confirmavit Benedictus XIII. *Const. In supremo* 31. *pag.* 350. *eod. Bullar. loc. cit.* Vide Giraldum *loc. cit.*

(2) Quamquam Tridentina Synodus fori privilegium attribuat clerico, qui *ex mandato Episcopi* Ecclesiæ servit, tamen eodem privilegio fruitur etiam Clericus, qui vel sine Episcopi mandato, vel non ibi servit Ecclesiæ, quam Episcopis designavit. Consule Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 5. *et* 6.

(3) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.*

(4) Vide Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 12. *c.* 2. *n.* 4., & Giraldus *loc. cit. pag.* 940., à quibus plura ea de decreta referuntur.

(5), *Cap. unic. de cler. conjug. in* 6., Concilium Tridentinum *loc. cit.* Sunt qui putant, clericos conjugatos gaudere privilegio fori tantum in causis criminalibus, sed eos hoc frui privilegio oportere in causis criminalibus, & civilibus, modo ea præstent, quæ prestare necesse est, respondit Sac. Congregatio Immunitatis, uti testantur Riccius *Decret. et Resol. Sacr. Congreg. Immunitatis verb. clerici conjugati quoad privilegium fori et canonis*, & Ferraris *Biblioth. verb. clericus art.* 2. *num.* 53. *et seq.* Ceterum etiam clericos conjugatos, qui ea non præstant, ab Episcopo vindicari posse, ut adversus eos judicium exerceat, respondit Sac. Congr. Concilii *in Alatrina jurisdictionis* 17. *Martii* 1683. Vide Giraldum *loc. cit.*, & Benedictum XIV. *loc. cit. cap.* 3. *num.* 1.

TITULUS III.

DE HIERARCHIA JURISDICTIONIS.

§. I.

Demonstrata jam ordinis Hierarchia, nunc Hierarchiam explicabimus, quæ jurisdictionis appellatur. Ea pertinet ad optimum Ecclesiæ regimen, quod ut recte consistat, suos habere debent Magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio, & confusio rerum omnium existat. Ea de causa creati sunt à Christo Episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines conferrent, sed etiam essent præcipui christianæ societatis Magistratus.

§. II. Sed inter hos Magistratus unus esse debebat, qui ceteris præesset, societatemque universam regeret, ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia Legislatoris, qui huic societati caput, & principem daret (1), atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum caritatis, qua cuncta Ecclesiæ membra inter se eodem pacis, & communionis vinculo copulari debent (2). Quæ enim esset hæc unitas, nisi unus esset toti Ecclesiæ præpositus, qui illam tueretur, & custodiret, quique omnes una fide, una caritate, una demum Ecclesia conjungeret? Itaque Petro, ejusque successoribus Summis Pontificibus datus est hic Primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia, sive, uti loqui-

tur Hieronymus (3), *ut capite constituto schismatis tolleretur occasio.*

(1) Utar testimonio heterodoxi hominis, sed philosophi, præstantissimi Guillelmi Leibnitii, qui ex ratione agnovit Primatus in Ecclesia necessitatem, & in eo etiam necessitatem jurisdictionis. Nam scribens de Romano Pontifice *epist.* 8. *tom.* 1. *epist. ed. Lips. anno* 1734. *pag.* 55. habet hæc: *Cum Deus sit Deus ordinis, et corpus unius Ecclesiæ catholicæ, et apostolicæ uno regimine, hierarchiaque universali continendum juris divini sit; consequens est, ut ejusdem sit juris supremus in eo spiritualis magistratus.... directoria potestate, omnique necessaria ad explendum munus pro salute Ecclesiæ agendi facultate instructus.* Utor inquam hoc testimonio, ut omnes intelligant, quid sola possit recta ratio in homine vel hæretico, sed ingenio præstante; ceterum Catholici omnes agnoscunt hanc Primatus necesitatem, ejusque à Christo factam institutionem, quod dogma catholicæ fidei est; cujus quidem Primatus naturam egregie inter ceteros persequuti sunt Bellarminus *de Romano Pontifice lib.* 1. *et* 2. *fere per tot. pag.* 251. *et seq. tom.* 1. *opp. ed. Venet.* 1721., Mamachius *Orig. et antiq. christian. lib.* 4. *par.* 2. *c.* 1. *et seq. t.* 5. *pag.* 9. *pag.* 1. *et seq.*, Petrus Ballerinius *De vi ac ratione Primatus Roman. Pontif.*

(2) Confer Ballerinium *loc. cit. cap.* 8. *et seq.*

(3) *Lib.* 1. *advers. Jovinian. cap.* 26. *col.* 279. *tom.* 2. *ed. Vallarsii Veronæ.*

§. III. Apostolos misit Christus ad nunciandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulas provincias, aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto Fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis diœceseos, & origo etiam Patriarcharum, ac Metropolitarum. Cuncta hæc ab Apostolis adumbrata deinceps ab Ecclesia absoluta, ac definite constituta sunt.

§. IV. Quare illa missio in orbem universum propria, & peculiaris fuit Apostolorum, per quos ubique nuncianda erat Christi religio (1); sed ea populis nunciata, & patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque Episcopus jurisdictionem exerceat. Hinc Patriarchis plures provinciæ, & nationes, Primatibus una natio, aut regnum, Metropolitis una provincia, Episco-

pis diœcesis una data est. Horum quilibet imperium habet in illum terræ tractum, cui præpositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica, effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput, & unum commune centrum habeant.

(1) Ampla illa potestas (semper tamen obnoxia Petro omnium capiti, & principi) quæ in Ecclesiæ regimine Apostolis data est, in uno Petro ordinaria fuit, ideoque ad ejus succesores delata est: verum in ceteris Apostolis fuit extraordinaria, neque ad ejus successores transiit, sed illorum obitu expiravit. Audiatur Natalis Alexander *Hist. Eccles. dissert.* 4. *ad sæc. I.* §. 4. *tom.* 4. *pag.* 85. *ed. Venet.* 1776 cujus hæc verba sunt: *summa potestas in Ecclesia non solum data est Petro, sed reliquis etiam Apostolis, et his quidem ut tamquam extraordinario munere, et cum eis interituro fungerentur. Unde omnes illud Pauli merito sibi vindicare poterant* : instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. *Sancto vero Petro concessa est auctoritas illa suprema tamquam ordinario Pastori, cui perpetuo succederetur, Apostolica tandem auctoritate ad unum revocata. Unde S. Petri Sedes antonomastice Apostolica dicta est à S. Hieronymo*, &c. Ita etiam docent Thomassinus, Hallierus, Petrus de Marca, Bossuetius, aliique complures, idque confirmat Facultas, Parisiensis, quæ damnavit M. Antonium de Dominis negantem niti Sacris Scripturis discrimen potestatis inter Apostolos, eamque propositionem hæreticam, atque schismaticam declaravit intellectam *de jurisdictione Apostolica ordinaria, quæ in solo D. Petro subsistebat.* Consule Ballerinium *de potest. eccles. Sum. Pontific. &c. cap.* 1. §. 4. *pag.* 10. *et seq. edit. Augustæ Vindelic.* 1770.

§. V. Itaque omnes Episcopi, qui suis præfecti sunt Ecclesiis, ceu membris, quæ omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiæ, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiæ unitas efficitur, & conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, & unum habent centrum, in quo conjunguntur.

§. VI. Commune hoc unitatis centrum, & hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi deberet, Ecclesia autem usque ad consummationem sæculi esse futura, alius, eo mortuo, constituen-

dus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Itaque ad Petri succesores transmissum est munus, & translata potestas, quod, & quæ Petro à Christo datum, dataque fuerat. Hi sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum, quem vivens tenuit Petrus; hoc est, locum Capitis, & Capitis non ociosi, sed præditi, instructique potestate, quam habere debet Caput Ecclesiam regens.

§. VII. Non enim Christus hoc Caput constituit, ut vacuum, & inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiæ unitatem custodiret. Ex quo efficitur, ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequeat, Christum alicui dedisse munus, & non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut Primatus, quem Petrus, ejusque succesores à Christo acceperunt, non tantum honoris, & dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, Primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominum, & tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa hominum, & Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut caput fingunt inane, & ociosum, sine vi, & potestate, qua homines ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exercitum conficeret sine Imperatore, aut Imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen, vacuum potestate, & imperio, cui milites pareant, & per quod in officio contineantur.

§. VIII. Cumque Summus Pontifex omnes, quæ una catholica Ecclesia complectitur, diœceses, provincias, nationes cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes Patriarchas, Primates, Metropolitas, Episcopos; quoniam si quis esset eorum non obnoxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quæ à catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque hæc ecclesiasticæ hierarchiæ ratio est, ut Christiani omnes Episcopis, Episcopi Metropolitis, Metropolitæ Primatibus, ac Patriarchis, cuncti demum Romano Pontifici subjiciantur. Episcopi, Metropo-

litæ, Primates, Patriarchæ, & omnium Princeps Summus Pontifex proprie efficiunt hierarchiam, quæ jurisdictionis appellatur.

§. IX. Reliqui Magistratus creati sunt, ut auxilio essent Episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quæ integra ad Episcopum pertinet. Hinc instituti Coadjutores, ut Episcopo impedito opem ferrent, Chorespicopi, ut præessent oppidis diœcesis, Vicarii, ut Episcopi vices gererent, cæteri demum Magistratus, quibus sub Episcopo certa in populum potestas data est.

§. X. Quin etiam quibusdam clericis tributum est certum officium sine jurisdictione, quibusdam, præter officium, etiam honoris prærogativa, & hinc ortæ Dignitates, Personatus, Officia, quæ omnia generali beneficiorum nomine comprehenduntur. Adjunctam habent Dignitatem ea beneficia, quorum Rectores, præsertim in cathedralibus, aut in collegiatis Ecclesiis, & quadam fruuntur honoris prærogativa, sive præeminentia, & administratione, ac jurisdictione, ideoque tametsi cum reliquis canonicis corpus unum conficiant, ab iis tamen propter hanc administrationem, præeminentiam, & jurisdictionem distinguuntur. Personatum habere dicuntur ii, qui solum habent honoris prærogativam sine administratione, & jurisdictione (1); officium denique, qui administrationem habent, carent præeminentia, & jurisdictione.

(1) Personatus nomen primum in jure canonico adhibuisse Alexandum III., illudque à Gallis sumpsisse tradit Cujacius *in tot. de præben. et Dignit. tom. 6. col. 962. edit. Mutin. sen. Venet.* 1778.

§. XI. Generatim statui non potest, quæ beneficia inter Dignitates, quæ inter Personatus, quæ inter Officia sint referenda, cum unaqueque Ecclesia suas habeat consuetudines, & quam Dignitatem in una Ecclesia obtinet Archidiaconus, vel Archipresbyter, in altera eam Decanus, vel Præpositus, vel Primicerius obtineat. Itaque jurisdictio, præeminentia, munus in omnibus Ecclesiis Dignitatem, Personatum, Officium facit. Nos de om-

nibus agemus Clericis, qui in Ecclesia vel munus habent vel honoris gradum, vel jurisdictionem. Omnes, enim referendi sunt ad hierarchiam jurisdictionis, quoniam omnes pertinent ad optimum Ecclesiæ regimen, quo hierarchia spectat. Illud tamen inter clericos, qui jurisdictionem habent, interque clericos, qui ea carent, discrimen est, quod hi tantum Ministri sunt, illi vero sunt etiam, post Episcopos in ecclesiastica hierarchia, Magistratus.

SECTIO I.

De Summo Pontifice.

XII. Papæ nomen.
XIII. Primatus honoris, & jurisdictionis.
XIV. Summus Pontifex fidei controversias ex cathedra definiens errare non potest.
XV. ad XIX. Potestas, & jura, quæ ex Primatu descendunt.
XX. Primatus totius Ecclesiæ admi nequit Petri successoribus.
XXI. Potestas Summi Pontificis Episcopalis, Metropolitica, Patriarchica, & potestas temporalis.

§. XII.

Ordiamur à Summo Pontifice, cujus in ecclesiastica hierarchia supremus gradus, & summa potestas est. Is vocatur Papa à græco verbo παππὰς latine *Pater*; quod nomen initio proprium fuit omnium Episcoporum (1); quin etiam sæpe ad minores quoque clericos translatum est (2). Sed jamdiu solus Romanus Pontifex eo nomine designatur (3); atque eum etiam Chalcedonensis Concilii Patres *Episcopum universalem* appellarunt. Verum hoc nomen, in quod arrogantia Sedis Constantinopolitanæ audacter invaserat, recusavit S. Gregorius M. contentus modesto nomine *Servi Servorum Dei*, quo ipse primum uti cœpit (4), & quo nunc etiam Summi Pontifices utuntur.

(1) Vide Thomassinum *Vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *et lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 17., & Mamachium *origin. et antiq. christian. lib.* 4. *par.* 1. *cap.* 4. §. *IX. notæ* 3. *et seq. tom.* 4. *pag.* 297. *et seq.*

(2) Vide Du-Cangium *Glossa. med. et infim. græcitat. verbo* παππᾶς & πρωτοππᾶς, Mamachium *loc. cit. et not. 3. et seq.* Atque huc spectare videtur Walfridius Strabo *de rebus ecclesias. cap. 7. in Biblioth. PP. tom. 10. col. 667. ed. Paris. an. 1624. Papa cujusdam paternitatis nomen est, et Clericorum congruit dignitati.* Hinc qui modo Archipresbyter, olim *Protopapa* dicebatur, & Innocentius III. *lib. 15. ep. 60. ad Archiep. Theb. pag. 623., tom. 2. ed. Baluzii Paris. 1682.* parochiam appellat *Papatum*, secundum usum, & consuetudinem Græcorum, à quibus omnis Sacerdos *Papa* dicebatur. Diverso tamen modo, uti recte est à Mamachio observatum *loc. cit. not. 1.*, Græci flectunt vocem, cum Pontificem, & Sacerdotem Papam appellant.

(3) Jam inde à sæculo V. Summum Pontificem ob eminentem ejus dignitatem *Papam*, nullo alio addito, appellari cœpisse ostendit Thomassinus *vet. et nov. eccles. disciplin. par. 1. lib. 1. cap. 50. n. 14.* Sed ea de re vide Christianum Lupum *schol. in dictat S. Gregorii VII. can. 11. tom. 5. opp. pag. 213. ed. Ven. 1725.*, Cajetanum Cennium *disser. 5. inter ejus dissertationes Italicas Pistorii editas an. 1778. t. 1. pag. 152. et seq.*, & librum *Del Primato dell' Apostolo S. Pietro, e dei Romani Pontifici suoi successori cap. 2. §. 20. pag. 45. et seq. et in not. X. pag. 47. et seq.*, ubi erudite agitur de Papæ nomine, deque ceteris nominibus, quibus jure, & merito Romani Pontifices appellantur.

(4) Joannes Diaconus *in vit. S. Gregor. lib. 2. cap. 1. tom. 4. opp. S. Gregorii col. 45. ed. Maurin. Paris. 1705.*

§. XIII. Est autem Summus Pontifex jure divino Ecclesiæ caput, & centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater, & doctor, atque habet in tota Ecclesia primatum non dignitatis solum, sed etiam jurisdictionis (1). Quare Pontifex Christianos omnes honore antecedit, atque in omnes jurisdictionem exercet, cum habeat *pascendi*, *regendi*, *& gubernandi universalem Ecclesiam..... plenam potestatem* (2).

(1) Conc. Florentinum *in defin. collect. Labbæi tom. 18. col. 526. & 527.*, quod pridem etiam expresserat Conc. Lugdunense II. *in profess. fid. col. 512. tom. 14. eod. loc.* Testimonia celeberrima, quæ in primis à Patribus ex Evangelio afferuntur ad Petri, ejusque successorum primatum ostendendum, & ad quæ cetera referri commode possunt, sunt apud Matthæum XVI. 18.: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni cœlorum &c.*; apud Joannem XXI. 15.: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; apud Lucam XXII. 32.: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquan-*

do conversus confirma fratres tuos. Recte ajebat S. Bernardus ad Eugenium III. *lib. 2. de considerat. cap.* 8. *col.* 428. *vol. I. ed. Mabilonii Paris.* 1719. *Sunt quidem et alii cæli janitores, et gregum pastores... Habeat illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute, et indiscrete totæ commissæ sunt oves? Si me amas*, Petre, pasce oves meas. *Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni?* Oves meas, *inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem omnibus commendaret in uno grege, et uno pastore... Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiæ, contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens.*

(2) Verba hæc sunt Concilii Florentini *loc. cit.* Confer etiam Concilium Lateranense IV. *in decr.* 5. *de dignit. Patriarchar. tom.* 13. *Concil. col.* 937., Concilium Constantiense, à quo damnata est propositio 41. Joannis Wiclefi ajentis: non *est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias: t.* 16. *col.* 121., itemque propositio 9. Joannis Hus *col.* 249. *ib*: consule præterea fidei professionem, quæ apud catholicos ubique gentium obtinet, quamque Clerus Gallicanus à calumniis vindicat hæreticorum *tom.* 1. *Actor. Cler. Gallican. p.* 93. *seqq. edit. Paris. an.* 1716., & Expositionem fidei eidem Clero probatam *ibid. p.* 190. Videndæ autem in primis sunt Pii VI. Pontificis Maximi litteræ gravitatis, dignitatis, veritatis, auctoritatisque plenæ, quæ incipiunt. *Super soliditate*, datæque sunt die 28. Novembris an. 1786.

§. XIV. Multa hinc jura sunt, quibus potitur Romanus Pontifex, quia caput Ecclesiæ est, centrumque unitatis, quia Primatum habet ordinis, & jurisdictionis, quia regere & gubernare Ecclesiam universam debet. Nimirum cum unitas Ecclesiæ postulet, ut una sit omnium fidei, morum, ac generalium capitum disciplinæ consensio, consequens est, ut hæc regi, administrarique Romani Pontificis judicio, & auctoritate debeant. Itaque earum rerum, quæ ad hæc cuncta pertinent, Summus Pontifex ab omnibus certior est faciendus, quo spectat jus petendarum, accipiendarumque relationum (1), ipseque de his rebus controversias judicat.

(1) *Hoc enim optimum*, inquiunt Sardicensis Concilii Patres *in ep.*

synodic. ad Jul. I. apud Labbæum *tom.* 2. *Concil. col.* 650. *edit. Venet.*, & *valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est ad Petri Apostoli sedem de singulis quibuscumque provinciis Domini referant Sacerdotes.* Sane primo ipso Ecclesiæ sæculo Corinthii Clementem P. de eorum Ecclesiæ statu certiorem fecerunt, ab eoque datæ sunt ad illos litteræ, quibus omnia considerata, & provisa sunt, quæque extant apud Coteleriuin *PP. Apostolic. tom.* 1. *pag.* 143. *edit. Antuerp.* 1698., & quas memorat Eusebius *histor. eccles. lib.* 5. *cap.* 6. *pag.* 187. *edit. Taurin.* 1746. Videndus idem Eusebius *lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 160., ubi ostendit, qua reverentia Corinthii tum ipsas Clementis, tum Soteris ejus successoris litteras acceperint, & *lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 184., ubi refert legationem II. Ecclesiæ sæculo missam à Confessoribus Lugdunensibus ad Eleutherium Pontificem, pro Ecclesiarum statu. Confert etiam rescriptum Innocentii I. *ad Concil. Carthag. et ad Concil. Milevit.* apud eumdem Labbæum *tom.* 3. *Concil. col.* 44. *et* 47., Cyrillum Alexandrinum *ep. ad Cælestin. P. par.* 1. *Concil. Ephesin. c.* 14. *col.* 889. *eod. tom.* 3., Bonifacium I. *ad Episc. Illyric. in collect. Romana Lucæ Holstenii par. I. pag.* 69., Hieronymum *ep.* 123. *n.* 10. *t.* 1. *p.* 901. *edit. Vallarsii Veronæ*, Augustinum *ep.* 186. *al.* 106. *ad Paulin. num.* 2. *pag.* 505. *seq. tom.* 2. *opp. ed. Antuerp.* 1700. Leonem M. *ep.* 12. *ad Anastas. Thessalon. cap.* 11. *opp. tom.* 1. *col.* 690. *edit. Venet.* 1753. Mitto cætera testimonia, quæ collegit Mamachius *del diritto libero della Chiesa lib.* 3. *par.* 2. *cap.* 3. *not.* 1. *pag.* 18. *et seq.*

§. XV. Atque in eo quidem judicio, quod Pontifex *ex cathedra* emittit, hoc est universalis Magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest (1). Nam erroris expertem esse oportet, quem Christus Ecclesiæ præposuit, ut Christianos omnes cogat ad eamdem secum unitatem, præsertim in fide, adeo ut qui ab ejus doctrina discedit, hæreticus, & schismaticus habeatur.

(1) Videndi Bellarminus *de Romano Pontifice lib.* 4. *c.* 3. *et seq. tom.* 1. *opp. pag.* 394. *ed. Venet.* 1721., Melchior Canus *de loc. theolog. lib.* 6. Jacobus Hyacin. Serry *dist.* 1. *de Rom. Pontif. falli et fallere nescio cap.* 1. *et seqq.*, Cardinalis Orsius *De irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controversiis, judicio*, Petrus Ballerinius *de vi ac ration de Primat. Roman. Pontific. cap.* 15. *pag.* 260. *et seqq. edit Augustæ Vindelic.* 1770., Veith *Richerii Sistem. sect.* 2. §. 26. *p.* 121., Cl. Mamachius *antiquit. Christian. tom.* 5. *par.* 1. *p.* 93. *et seqq. et pag.* 134. *et seqq. et in lib. contr. Auctorem opusc. quid est Papa? tom.* 1. *ep.* 1. *num.* 14. *pag.* 57, *et seqq.* et Cl. Vincentius Lupolus Episcopus Telesiensis *Jur. Eccles. prælect. tom.* 2. *cap.* 2. §. 39. *in*

not. Quando autem Pontifex aliquid ex cathedra definire, aut potius tamquam privatus Doctor rem agere videatur, explicat Ballerinius *loc. cit. cap.* 15. §. 6. *pag.* 285.

§. XVI. Jurisdictionis, & potestatis, quam Summum Pontificem in universam Ecclesiam habere diximus, multa sunt capita. Nimirum ipse leges eclesiasticas condit, quibus universa Ecclesia teneatur (1), conditas, cum opus est, relaxat (2), pœnis animadvertit in eos, qui legibus non obtemperant (3), judicat graviores causas ecclesiasticas (4), habetque jus appellationum (5). Cum enim recta earum ratio sit, ut ab inferiore judice ad superiorem provocetur, ac denique ad eum, ultra quem progredi judicium non potest, facile intelligitur, in rebus ecclesiasticis appellandum demum esse Summum Pontificem, qui omnium est Princeps, & cujus judicium soli Deo subjicitur. Quod si in rebus civilibus semper postrema appellatio ad eum fertur, penes quem est summa earum rerum potestas, cur non etiam in rebus ecclesiasticis postrema hæc appellatio dabitur ad Summum Pontificem, qui tamquam princeps, & caput Ecclesiæ summam in his rebus potestatem habere debet?

(1) Initio Romani Pontifices, uti demonstratum supra est *in prolegom. cap.* 3. §. 35. *not.* 2. *et* 3. generales leges ut plurimum in concilio edere solebant, sed sæpe etiam mandata sua comprehendebant litteris, quibus omnes parere cogebantur. Plures sunt hujusmodi litteræ decretales, atque ex iis, ut omnes norunt, pars magna canonici juris conficitur. Dionysius Exiguus has decretales primus collegit sumpto initio à Siricio, sed tamen certum est, ab antiquioribus quoque Pontificibus datas fuisse similes litteras, quæ extant apud Coustantium *Epistol. Roman. Pontif.* Certe ipse Siricius *ep.* 1. *ad Himer. Tarraconen. cap.* 1. apud Coustantium *loc. cit. col.* 624. memorat *missa ad provincias à venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta.* Atque illa Siricii epistola *ad Himerium*, qua Sacerdotes, et Diaconi jussi sunt abstinere se ab uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, quot in Hispaniis, uti observat Bianchius *della potestà e polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 3. §. *V. tom.* 4. *pag.* 458. *et seqq.*, turbas excitare debuisset, quod tollebatur vetus consuetudo earum regionum, et civili reipublicæ damni aliquid inferri videbatur? Et tamen omnes Pontificiæ legi paruerunt, ac Siricii successor Innocentius I. eamdem legem observari in Galliis voluit, datis lit-

teris ad Victricium Rotomagensem, et Exsuperium Tolosanum apud Coustantium *loc. cit. col.* 745. *seqq. et col.* 789. *seqq.* Dubitari vero non potest, quin hæ litteræ vim legis habuerint, uti ostendit sanctio, seu pœna constituta in eos, qui his legibus non obtemperarent. Qua eadem sanctione, munitæ sunt litteræ ceterorum Pontificum, uti patet ex Zosimo *ep.* 9. *ad Hesych. Salonit.*, Cælestino *ep.* 5. *n.* 3. apud Coustantium *loc. cit. col.* 970. & 1074. Leone M. *ep.* 4. *cap.* 5. *opp. t.* 1. *col.* 616. *ed. Vallerin. Venet.* 1753. aliisque compluribus, quos mittimus, ne longiores simus. Confer Cl. Zaccariam *Anti-Febronio part.* 2. *lib.* 2. *c.* 1. *et cap.* 2. et confer librum Romæ editum an. 1791. cui titulus *Testimonianze delle Chiese di Francia* &c. *tom.* 1. *Istruz. Pastorale di M. Vescovo de Amiens p.* 25. 27. 31. 33. 43. 49. 67. 89.

(2) Ut relaxare quis possit legem, supra eam potestatem habeat necesse est. Hanc autem in leges ab universa Ecclesia conditas non alius habere potest, quam qui Ecclesiæ caput, princepsque est, cujus in totam Ecclesiam fertur jurisdictio. Atque hanc quidem potestatem propriam Summi Pontificis agnovit ipsa Synodus Basileensis *in ep. Synod. num.* 5. apud Labbæum *concil. tom.* 17. *col.* 484. et agnovit ipse Dupinius *de antiq. Eccles. disciplin. dissert.* 4. *cap.* 2. §. 3. Sane plenæ sunt ecclesiasticæ historiæ dispensationum; quæ à Sede Apostolica concessæ sunt. Paulo post initium IV. sæculi, Melchiades P. decretum edidit "de Episcopis, qui quibuscunque locis, si duo "essent ordinati, quos dissensio geminasset, is confirmaretur, qui fuis- "set ordinatus prior; alteri autem eorum plebs alia regenda provide- "retur," et hanc quidem dispensationem laudat Augustinus *ep.* 53. *ad Glorium et Eleusium num.* 16. *pag.* 72. *tom.* 2. *opp. ed. Antuerp.* 1700. Eodem IV. sæculo ad exitum vergente Siricius *ep.* 1. *ad Himerium Tarracon. num.* 19. apud Coustantium *ep. Pontific. Roman. vol.* 636. iis, qui ignorantes ad sacram militiam indebite irrepsissent, veniam dedit, ut in ordine, quem tenerent, perseverare possent; et initio V. sæculi Anastasius I. rogatu Episcoporum Affricæ clericis, qui Donatistarum partes sequuti fuerant, ministrare permisit in ordinibus, quorum munera exercuerant, cum in ea secta versarentur. Confer Codicem Canonum Ecclesiæ African. *cap.* 68. apud Justellum *Biblot. Jur. can. t.* 1. *pag.* 365. *ed. Paris.* 1661., Coustantium *loc. cit. col.* 733. *et* 734., et Thomassinum *Vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. Illustris est etiam venia data à Simplicio Pontifice *ep.* 14. *ad Zenon.* apud Labbæum *tom.* 5. *concil. col.* 110. rogatu Zenonis Imperatoris, qua firmata est ordinatio Episcopi Antiocheni, qui contra Nicænos Canones creatus fuerat. Synodus Romana VI apud Labbæum *tom.* 5. *Concil. col.* 509. *ed. Venet.*, quæ pluribus constabat tum Italiæ, tum aliarum provinciarum Episcopis, mirifice approbavit testimonium, quod tulit Symmachus Pontifex de auctoritate Sedis Apostolicæ concedendarum dispensationum, quæ temporum ratio postularet. Consule Thomassinum *vet. et nov. Eccles. Disciplin. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24., Natalem Alexandrum *Hist. Eccles. histor. V. sæc. tom.* 5.

cap. 1. art. 8. t. 5. pag. 8. & et de Photian. schismat. dissert. 4. §. 22. in fin. pag. 358. tom. 6. ed. Venet. 1776., Mamachium advers. auctor. opusc. quid est Papa? ep. 3. §. 11. tom. 1. pag. 323. ed. an. 1787., & doctissimum Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli contro il Breve Super soliditate tom.* 1. pag. 35. 115. seqq. et tom. 2. pag. 129., à quibus & alia dispensationum exempla referuntur.

(3) *Quæ enim*, inquit S. Cælestinus P. *ep.* 5. *num.* 3. apud Coustantium *loc. cit. col.* 1074., *sola admonitionis auctoritate non corregimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus.* Nota sunt omnibus quæ contra quartadecimanos, contra rebaptizantes, contra alios Pontificiis legibus non parentes à Victore, Stephano, ceterisque Pontificibus gesta sunt. Consule præterea, quæ superiore *not.* 1. diximus de pœna adversus eos constituta, qui Pontificiis legibus non parerent.

(4) Jus hoc, quo in qualibet societate potiri debet quisquis in ea supremum est caput, & summam habet jurisdictionem, semper Romanos Pontifices exercuisse certum est; atque hinc ad Sedem Apostolicam graviora quæque negotia semper referri consueverunt, ut de iis judicium ferret. *Si majores causæ*, inquit Innocentius I. *epist.* 2. *ad Victric. Rotomagen. cap.* 3. apud Coustantium *loc. cit. col.* 749., "in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus "statuit, & beata consuetudo exigit, post judicium Episcopale re"ferantur." Sed dignus præsertim cura, & observatu est Bonifacii I. locus *ep.* 15., ubi statuitur, graviores causas statim, primoque judicio ad Sedem Apostolicam esse deferendas, "ac multis, ut ipse inquit *num.* 6. *col.* 1042. apud Coustantium patere ostenditur docu"mentis maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in qui"bus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Ro"manam, & quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse." Eadem hæc sententia expressa est in Capitularibus Regum Francorum *Capitular. Aquisgranen. an.* 803. apud Baluzium *tom.* 1. *cap.* 4. *col.* 270. *ed. Ven.* 1772., ubi de gravioribus quibusdam rebus ecclesiasticis visum est. "Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica auctori"tate, atque dicente: si majores causæ in medium fuerint devolutæ, "ad Sedem Apostolicam, ut sancta Synodus statuit, & beata con"suetudo exigit," incunctanter *referantur.* Confer etiam Zozimum *ep. ad Episc. Galliæ* apud eumdem Coustantium *col.* 938. Sixtum III. *ep.* 8. *ad Synod. Thessalon. col.* 1263. *eod. lo.* Leonem M. *ep.* 5. 6. 13. 14. *tom.* 1 *col.* 519. 622. 678. 683. *ed. Ballerin.* Atque hi omnes, cum de hoc jure loquuntur, semper illud antiqua consuetudine receptum ostendunt, ut proinde risum moveant, qui etiam ad hoc jus Sedis Apostolicæ pertrahunt Isidorianas Decretales, quæ multo postea prodierunt. Quid? Aliarum insignium Orientalium Sedium hac in re prærogativam quis ignorat? Antiochenæ Sedi, quæ S. Petrum habuit auctorem, hoc jus in toto Oriente ejusdem Sedis Antistiti Alexandro asseruit Innocentius I. *ep.* 24. *num.* 1. apud Coustantium *col.* 852.

"Ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros "non sine permissu, conscientiaque tua sinas Episcopos procurari." Et rationem post pauca addit: *quo enim te maxima expectat* (hoc est ut explicat Constantius *ad te pertinet*) *cura, præcipue tuum debent mereri judicium.* Quid dicam de Episcopo Constantinopolitano, postquam in eam civitatem imperii sedes translata est. Socrates *histor. eccles. lib. 7. cap. 28. pag. 317. ed. Taurin.* 1747. legem memorat, "qua sancitum est, ne præter sententiam Episcopi Constantinopolitani ulla "fiat Sacerdotis (idest Episcopi) ordinatio." Extat quoque Theodosi lex ad Philippum Præfectum Prætorio Illyrici *L. 45. Cod. Theodos. de Episc. et Cleric.* qua cautum est, ut in Illyricanis provinciis "si quid "dubietatis emerserit, id oporteat non absque scientia viri reveren- "dissimi sacrosanctæ legis antistitis urbis Constantinopolitanæ, quæ "Romæ veteris prærogativa lætatur, conventui sacerdotali, sancto- "que judicio reservari." Profecto si hoc privilegium concessum est Episcopo Constantinopolitano, quod ea urbs "Romæ veteris prærogativa lætatur," potiori jure dici debet affixum Romanæ Urbis Episcopo, ut in causis gravioribus nihil sine ejus scientia, & consensu fieret. Ea lex revocata quidem deinceps fuit; sed cum fuerit è medio sublata, ne jura Summi Pontificis aliquid caperent detrimenti, manifestum est eadem jura, quæ ut integra servarentur, lex illa abrogata fuit, in Episcoporum, aliisque gravioribus causis confirmata fuisse.

(5) Jus appellationum, inquit Natalis Alexander *histor. eccles. sæc. 4. dissert. 28. de jur. appellationum &c. tom. 4. pag. 462. ed. Venet. an.* 1776. "est appendix Primatus S. Petro, & ejus successoribus à "Christo collati, non est à Synodo Sardicensi, aut quavis alia insti- "tutum." Revera complurima sunt exempla appellationum, quæ ante Synodum Sardicensem ad Sedem Apostolicam delatæ sunt. Videnda in primis est disertatio Romæ edita anno 1768. *de appellationibus ad Romanum Pontificem*, & Joannis Marchetii dissertatio item Romæ edita an. 1783. *Del Concilio di Sardica, è de' suoi canoni sù la forma de giudizj ecclesiastici.* Verum de appellationibus ad Sedem Apostolicam agam copiose *lib. III.*

§. XVII. Ipse etiam Superioris jurisdictione solvit quos solvendos judicat (1), plenarias Indulgentias largitur (2), generale Concilium indicit, eique præsidet vel per se, vel Legatos suos, atque ejus decreta confirmat (3). Quis enim omnes vocabit Episcopos, & eorum cœtui præsidebit, & constituta confirmabit, nisi qui omnium est caput, qui omnes in unum commune centrum unitatis conjungit, & sine quo neque Episcopi universam Ecclesiam repræsentare, neque eorum decreta Ecclesiæ universæ decreta haberi possunt?

(1) Consule S. Bernardum *de consider. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 14. *opp. tom.* 2. *pag.* 192. *ed. Venet.* 1765., & vide etiam Natalem Alexandrum *histor. sæc.* 11. & 12. *cap.* 7. *art.* 8. *pag.* 155. *tom.* 7. *cit. ed. Venet.* & *dissert.* 12. *de sac. Synod. Trident. art.* 16. *schol.* 13. *tom.* 9. *pag.* 584. Verum ea de re alius erit agendi locus.

(2) Concilium Lateranense *IV. cap.* 62. apud Labbæum *tom.* 13. *Concil. col.* 999. ed. *Venet.*, Constantiense in Bulla Martini V. *inter cunctas ibid. tom.* 16. *col.* 762., S. Thomas *supplem.* 3. *part. quæst.* 26. *art.* 3.

(3) Confer quæ supra diximus *in Prolegomen. c.* 3. §. 38. *not.* 1. 2. 3.

§. XVIII. Et quoniam Summo Pontifici non solum ovium, sed etiam pastorum gubernatio, totiusque Ecclesiæ procuratio commissa est, curam etiam, & solicitudinem habere debet Episcoporum, qui particulares Ecclesias regunt. Quare ipse creat (1), ac transfert Episcopos (2), eorumque arctat, & constringit potestatem, quam obnoxiam habet (3), eosdem propter crimina Episcopatu dejicit (4) atque etiam restituit (5), Episcopatus constituit (6), & plures in unum, distrahit in plures (7), cum alterutrum postulat Ecclesiæ utilitas, cujus solicitudo Summo Pontifici incumbit.

(1) A Sixto Pontifice septem in Galliis Episcopos constitutos fuisse narrat Gregorius Turronensis *Hist. Franc. lib.* 1. *cap.* 28. *col.* 23. *edit. Paris* 1699., & *Tomo II. Rerum Gallic.* & *Francisc. Mart. Bouquet Paris* 1739. *pag.* 147. ab eodemque Pontifice *primum ad Rhemensem Metropolim directum* fuisse Sixtum scribit Hincmarus Rhemensis *Opusc.* 33. *cap.* 16. *pag.* 431. *Tom. II. edit. Paris* 1645. Primus Scotorum Episcopus Palladius, eoque vita functo Patritius à Celestino P. creatus est. Prosper *in Chronic. col.* 744. *edit. Paris* 1711. Beda *lib.* 1. *hist. Gen. Angl. cap.* 13. *pag.* 55. *edit. Cantabr.* 1643. Marianus Scotus *lib.* 2. *ætat.* 6. *ad an.* 432. Alia multa ea de re monumenta habes apud Joannem Diaconum *in vit. S. Greg. M. lib.* 3. *cap.* 7. *opp. S. Gregor. tom. IV. c.* 86. *ed. Maur. Paris* 1705. & aliud apud Optatum Milevit. *contra Parmen. lib.* 1. *pag.* 28. *edit. Paris* 1676. quem in locum vide Albaspin. *in not.* Mitto cetera, ne nimius videar. Concilium Tridentinum *sess.* 25. *can.* 8. "Si quis, inquit, dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani »Pontificis assumuntur, non esse legitimos, & veros Episcopos.... ana»thema sit." Itaque si à Concilio tamquam catholicum dogma definitum est, veros, ac legitimos esse Episcopos, qui à Summo Pontifice creati sunt, facile intelligitur, legitimam esse Pontifici creandorum Episcoporum potestatem, sine qua illi veri, ac legitimi Episcopi haberi non possent. Confer Hallierum *de sacr. elect. part.* 3. *lib.* 1. *sess.* 5. *cap.* 4. §.

1. *num.* 18., *& art.* 3. §. 6. *num.* 45. *&* 55. Bertium *de theolog. disciplin. lib.* 36. *cap.* 13. *num.* 8., & doctissimum Cardinalem Gerdilium *Confutazione di due libelli diretti contro il Breve Super soliditate tom.* 1. *pag.* 12. *& seq.*

(2) *Cap.* 2. *de translat. Episcop.* Hic etiam injusti osores Sedis Apostolicæ in scenam revocant Isidorianas decretales, quasi per eas tantum Summi Pontifices jus transferendi Episcopos obtinuerint. Ut mittam Febronium, Eybelium, ceteros hujusmodi, id audacter prædicat Dominicus Cavallarius in *Instit. Canon. part.* 1. *cap.* 22. §. 6. Sed hi omnes vehementer errant. Nam multo ante quam Isidori collectio prodiret, Bonifacius I. uti constat ex ejus *ep.* 4. *&* 15. apud Coustantium *col.* 1019. *&* 1039. rogatus à Corynthiis Perigenis translationem permisit; itemque auctoritate Cælestini I., uti narrat Socrates *Histor. Eccles. lib.* 6. *cap.* 4. *part.* 390. *edit. cit.* Proclus Cizici Episcopus ad Constantinopolitanam Ecclesiam translatus est. Quin etiam cum Barchinonenses vehementer cuperent suæ Civitatis Episcopum habere Iræneum, qui jam in ejus Diœcesis municipio Episcopatum obtinebat, preces ea de re dederunt ad Tarraconensem Episcopum Provinciæ Metropolitam. Is habita Synodo probavit desiderium Barchinonensium, eaque de re litteras dedit ad Hilarium Pontificem, ut permitteret translationem, quam in Provincialis Synodi auctoritate fieri non posse sentiebat. Pontifex, re diligenter expensa, probare noluit hanc translationem, & ideo facta non est, quamquam ejus magnum esset desiderium Barchinonensium, & magna voluntas Synodi Tarraconensis. Illustre etiam Episcopalis translationis exemplum est in S. Gregorii M. *ep.* 79. *lib.* 1. *col.* 563. *tom.* 2. *ed. Maurin. Paris* 1705., per quam à Summo Pontifice Martinus à Tainatensi Ecclesia ad Saonensem translatus fuit. Neque certe fieri secus potest, quoniam opus est auctoritate Summi Pontificis, à quo relaxentur leges Ecclesiasticæ, quibus vetitæ sunt Episcoporum translationes, tollaturque vinculum, quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur. Quin ex Capitularibus Regum Francorum constat, Reges ipsos à Summo Pontifice veniam postulasse, ut penes se Episcopum retinere possent; adeo certum habebatur, etiam ante editas Isidorianas decretales, sive venia Sedis Apostolicæ Episcopum deserere non potuisse Ecclesiam, cui additus erat. Nam in Capitulari Francofordiensi *anni* 794, apud Baluzium *cap.* 53. *tom.* 1. *col.* 195. habentur hæc. »Dixit etiam Dominus Rex in »eadem Synodo, ut à Sede Apostolica, idest ab Hadriano Pontifice, »licentiam habuisset, ut Angilramnum Archiepiscopum in suo palatio »assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas..." Quod etiam habent Epistola 40 Codices Carolini *pag.* 226. *tom.* 1. *ed. Cenni Romæ* 1760., qua Paulus I. Summus Pontifex Pippino Regi facultatem tribuit apud se retinendi Georgeum Episcopum, & Petrum Presbyterum.

(3) Audiatur ea de re Gersonius, qui certe nimii studii in Sedem Apostolicam suspectus videri non potest, *de Stat. Eccles. consider.* 3. *de stat. Prælat. pag.* 532. *tom.* 2. *edit. Antuerp.* 1706. "Status, inquit, prælationis episcopalis habuit in Apostolis, & successoribus usum, vel

„exercitium suæ potestatis sub Papa Petro, & successoribus ejus, tamquam sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem episcopalis „auctoritatis. Unde & quoad talia minores Prælati scilicet Curati subsunt Episcopis, à quibus usus suæ potestatis quandoque limitatur, „vel arcetur; & sic à Papa potest fieri circa Prælatos majores ex certis „& rationabilibus causis, non est ambigendum." Confer Ballerinium *de potest. Eccles. Sum. Pontif. &c. cap.* 1. §. 5. *pag.* 16. *seqq. edit. Augustæ Vindelic.* 1770., & Cl. Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli ec. tom.* 1. *pag.* 25. *& seq. tom.* 2. *pag.* 77.

(4) Secundo Ecclesiæ sæculo Victor Pontifex, cum Asianos Episcopos, qui Judæorum more ipsa luna 14. pascha celebrabant, sacris interdicere vellet, ejus potestatem agnovit, atque probavit S. Irenæus, uti patet ex fragmento *ejus epistol. ad Victo. pag.* 340.. *opp. edit. Massueti Paris* 1710., licet de impetranda à Summo Pontifice pro iis venia magnopere laboraret. Vide Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 5. *cap.* 24. *pag.* 245. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Eadem pœna S. Stephanus rebaptizantes plectere volebat, neque umquam hanc potestatem Summi Pontificis in discrimen revocavit S. Cyprianus, quamquam ipse potissimum contra Stephanum illam rebaptizantium opinionem tueretur. Paulo ante quam illa Stephanus gereret contra rebaptizantes, S. Cornelius P. eadem potestate usus est contra Novatianum, uti patet ex ejus *ep.* 9. *ad Fabium Antiochenum* apud Coustantium *epist. Roman. Pontif. col.* 145. *et seq.* Pertinent hæc ad II., & III. Ecclesiæ sæculum. Quarto autem sæculo Julius I. graviter objurgavit Eusebianos, quod S. Athanasius in Antiocheno Conciliabulo de Episcopatu dimotus fuerat, quod sine auctoritate Sedis Apostolicæ fieri non poterat. *An ignoratis*, inquit, epist. 1. apud Coustantium *num.* 22. *col.* 386., *hanc esse consuetudinem ut primum nobis scribatur, & hinc quod justum est decernatur?* Quam consuetudinem ab Julio memoratam ne quis ad solam Alexandrinam Ecclesiam referendam putet, faciunt Socrates *Hist. Eccles. lib.* 2. *cap.* 17. *pag.* 96. & Sozomenus *lib.* 3. *cap.* 8. *et* 10. *pag.* 102. *et* 103. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1710., qui illud, quod Julius proponit, generali Ecclesiæ canone receptum ostendunt. Ad hoc idem sæculum spectat depositio Timothei Episcopi Beriti, quam Romæ absolvit S. Damasus, & quam cum postulassent Orientales ignari eorum, quæ jam ipse gesserat, respondit *ep.* 14. *num.* 3. *col.* 574. apud Coustantium: "quid igitur depositionem Timothei à me denuo postulatis, „qui & hic judicio Sedis Apostolicæ, præsente etiam Petro Alexan„drinæ Urbis Episcopo depositus est una cum Magistro suo Apollina„rio?" Præclarum etiam hujus Pontificiæ potestatis monumentum occurrit V. sæculo in depositione Nestorii Patriarchæ Constantinopolitani, quem S. Cælestinus ab Episcopatu ejiciendum pronunciavit, "nisi „intra decem dies ab hujus Conventionis die numerandos pravas præ„dicationes suas scripta professione condemnaret," uti loquitur ipse Cælestinus *in ep.* 11. *ad Cyrillum Alexan. num.* 4. *col.* 1106. apud Coustantium. Sæculo VI. Agapitus Antimum deposuit, ejusque loco Men-

nam Patriarcham Constantinopolitanum constituit, de qua quidem re ita loquitur Natalis Alexander *histor. sæc. VI. c. 2. art. 7. pag. 344. tom. 5. edit. Venet.* 1776. "Primatum gloriosius exercere non potuit »Romanus Pontifex, quam Constantinopolitanum Patriarcham hæreticum exauctorando, & in ejus locum alium ordinando, idque nulla »synodo convocata." Vide S. Bernardum *ep. 239. ad Eugen. opp. t. 1. pag. 102. edit. Venet.* 1765.

(5) Longum esset omnia colligere exempla Episcoporum, quos gradu motos Sedes Apostolica omni ætate restituit; pauca tantum indicabo, ex quibus de hoc jure certissimo Summorum Pontificum facile est judicare. S. Cyprianus *ep. 68. pag. 114. ed. Rigaltii Paris.* 1666. de Basilide justas ob causas deposito agens, "Romam pergens, inquit, »Stephanum Collegam nostrum longe positum, ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret, reponi se in Episcopatum, de quo »fuerat juste depositus." Ergo restituendi potestatem in Stephano Pontifice agnovit. Sæculo consequenti Eustachius Senastenus Episcopus cum in Concilio Militensi Arianorum depositus fuisset, provocavit ad Liberium Pontificem, cujus sentia Sedi suæ restitutus fuit, uti testatur S. Basilius *ep. 263. n. 3. pag. 406. tom. 3. opp. ed. Maurin. Paris.* 1730., oblatisque litteris ejusdem Pontificis susceptus est à Patribus Concilii Tyanensis, quamvis antea hæreseos Arianæ suspectus fuisset. "Quæ »nam autem, inquit S. Basilius, sint illi à Beatissimo Episcopo Li»berio proposita, & ad quæ consenserit, nobis clam est; nisi quod »epistolam attulit, quæ eum restituebat, eaque ostensa Concilio Tya»nensi, in suum locum restitutus est." Quin etiam cum ipse Eustachius deinceps in errorem iterum lapsus fuisset, omnes Episcopi diœceseos Ponticæ in Tyanensi Synodo congregati eum damnare ausi non sunt, nisi primum de ejus crimine cerciorem facerent Summum Pontificem, ab eoque facultatem impetrarent, uti constat ex epistola Basilii, cujus nunc mentionem feci. S. Joannes Chrysostomus non solum à Synodi judicio, à quo è gradu dejectus fuerat, ad Innocentium P. provocavit, sed etiam suas proposuit querelas adversus Teophilum Patriarcham Alexandrinum, cæterosque Episcopos, à quibus injuriam acceperat, rogavitque Pontificem *in ep.* apud Palladium *in ejus vita opp. Chrysostom. tom. 13. pag. 9. ed. Montfauconii Paris.* 1738. his verbis: "rogo ut per epistolas denuntietis ea, quæ tam inique acta »sunt ab una parte, absentibus nobis, & non declinantibus judicium, »nullum habere robur, sicut ex sua natura nullum habent, & ut »qui talia ausi sunt, Ecclesiasticarum legum pœnis subjiciantur. Nos »igitur, qui nec convicti, nec reprehensi sumus, nec rei demons»trati litteris vestris frui date, & charitate vestra, ceterisque omni»bus, ut antea." Qua in controversia etiam Teophilus, qui omnes illas contra Chrysostomum turbas excitaverat, ad Innocentium provocavit; datis litteris, *quibus lectis*, uti narrat Palladius *loc. cit. pag. 4.* "Beatus Papa Innocentius parum abfuit, quin temeritatem »Teophili, atque superbiam condemnans exhorresceret, quod & so-

"lus scripsisset, nec claram ejus notitiam misisset, aut cur, aut qui-"bus assumptis negociis Joannem deposuisset." Pontifex Chrysostomum restituit, uti ostendit Palladius *loc. cit. pag. 9. seq.*, neque Alexandrum Antiochenum Patriarcham, & Acacium Beroeensem Episcopum Apostolicæ Communionis participes fecit, nisi primum "omnibus es-"set conditionibus satisfactum in causa beati, & vere Deo digni Sa-"cerdotis Joannis" uti ipse loquitur in *ep. 19. ad Alexandrum Antioch. num. 1. col. 845.* apud Coustantium. Pertinet etiam ad hunc locum restitutio Theodoriti Episcopi Cyri, quam S. Leo M. fecit, uti patet ex ejus *ep. 120.* ad ipsum Theodoritum *tom. 1. opp. col. 1218. ed. Ballerin.*, quæque etiam Concilio Chalcedonensi probata est *act. 8. tom. 4. col. 1523. collect. Labbæi*, Hadriani Episcopi Thebani, quam S. Gregorius M. absolvit, uti constat *ex ejus ep. 6. lib. 2. ad Joan. Episc. col. 627. tom. 2. ed. Maurin. Paris. 1705.*, & quæ omnium, quas commemoravi, antiquissima est, restitutio S. Athanasii, de qua late agitur *in dissertatione Romæ edita an. 1768. de appellationibus ad Romanum Pontificem.*

(6) Confer Innocentium I. *ep. 25. ad Decent. Eugubin. n. 2.* apud Coustantium *ep. Rom. Pont. col. 856.*, & Gregorium M. *lib. 2. ep. 14. col. 578. tom. 2. opp. ed. Maurin. Paris. 1705*, & conferentiam Cl. Zaccariam *in Antifebronio par. 2. lib. 1. cap. 7. tom. 3.*, ubi multa, & præclara ea de re exempla colliguntur.

(7) Vide S. Leonem M. *ep. 66. ad Episc. Metropol. Arelat. c. 2. opp. tom. 1. col. 999. edit. Ballerin. Ven. 1753.*, & S. Gregorium M. *lib. 1. ep. 8. ad Bacaudum Formien. Ep. tom. 7. opp. ed. Venet. an. 1770. pag. 12. lib. 2. ep. 45. ad Benenatum Episc. pag. 142. ep. 50. ad Joan. Episc. pag. 150. lib. 3. ep. 20. ad Gratiosum Episc. pag. 178. lib. 6. ep. 10. ad Bonifacium Episc. pag. 357. lib. 4. ep. 29. ad Jan. Episc. pag. 256. et seq.*, qui quidem Minturnensem diœcesim Formiensi, Misenatem Cumanæ, Trium Tabernarum Velitranæ, S. Anthemianam Nomentanæ, Carinensem Rhegiensi junxit, Phausanianam autem à Calaritana divulsit. Recte igitur, vereque scripsit Urbanus II. *ep. 4. ad Rainoldum Remensem tom. 12. conc. collect. Labbæi col. 741.* Apostolicæ Sedis esse *Episcopatus conjungere, conjunctos disjungere, aut etiam novos construere.*

§. XIX. Sunt & alia Pontificiæ potestatis capita, quæ omnia pertinent ad amplam illam jurisdictionem, qua ubique fruitur Summus Pontifex, atque ad curam, & solicitudinem, quam habere debet, Ecclesiæ universæ. Ea sunt, ut Breviarium, & Missale Romanum corrigat, ac mutet (1), ut Regulares Ordines approbet, atque confirmet: eademque etiam justis de causis è medio tollat (2), ut insignes pietate viros albo Beatorum, vel Sanctorum

adscribat (3), ut propter amplam, quam habet in tota Ecclesia, jurisdictionem ubique terrarum pontificalia exercere solus possit (4). Cetera, quæ ad Summum Pontificem pertinent, suis locis opportunius explicabimus.

(1) Olim unusquisque Episcopus suæ diœcesis liturgiam moderabatur, quæ tamen à catholicæ Ecclesiæ doctrina non discreparet. Atque hinc orta est diversitas illa cæremoniarum, & precum, quæ ocurrit in liturgiis SS. Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, de quibus agit Cardinalis Bona *rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 6. *tom.* 1. *pag.* 90. *& seq. edit. Taurin. an.* 1747. Sed denique utilitas concordium precum, & illa, quæ ex crebra rerum mutatione oriebantur incommoda fecerunt, ut S. Pius V. *in Const. Quo primum* 147. *pag.* 116. *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. ed. Mainardi* in diviniis officiis, sacrisque peragendis ab omnibus servari voluerit ordinem Ecclesiæ Romanæ, quæ aliarum mater, & magistra est.

(2) Honorius III. SS. Dominici, & Francisci Ordines confirmavit, quo quidem facto evidenter ostendit, jus esse Romani Pontificis novo, Ordines non instituere solum, sed etiam confirmare. Concilium Lugdunense II. œcumenicum *can.* 23. apud Labbæum *conc. tom.* 14. *col.* 535. *edit. Venet.* sanxit, ut Ordines post Concilium Lateranense institutis nec tamen à Sede Apostolica confirmati supprimerentur. Itaque Synodus novorum confirmandorum Ordinum in Summo Pontifice potestatem agnovit. Pergit eadem Synodus *loc. cit.* jubetque consistere Ordines post Lateranense Concilium institutos, atque ab Apostolica Sede confirmatos.

(3) Alexander II. Sedi Apostolicæ reservavit potestatem referendi in Sanctorum numerum eos, qui heroica virtute claruissent. Ambigi vero non potest, quin hæc reservatio jure & merito facta fuerit; & Synodus quidem Constantinensis *sess.* 20. *col.* 385. *tom.* 16. *concil. Labbæi* id jus Concilio œcumenico, & Pontifici adscribit. Revera si vetus est regula, quod majores causæ ad Apostolicæ Sedis judicium deferantur, uti demonstratum supra est, si Romani Pontifices pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare, ut inquit Synodus Tridentina *sess.* 14. *cap.* 7. *de pœnitent.*, quis neget, eos sibi reservare potuisse causam de *canonizatione* Sanctorum, quæ gravissima per se est, ad virtutem celebrandam, atque ad rem Christianam cunctam pertinet? Jam inde à sæculo V., vel certe non multo post acta Martyrum ad Summum Pontificem *ex more* mitti consuevisse testatur Mabillonius *Acta SS. Ordin. S. Benedict. præf. in sæc. V. num.* 93. *pag. XLVI edit. Venet.* "ut vel ab eo auctoritatem acciperent, vel ut in Romano Scrinio asservarentur, vel denique ut in sacris Romanæ Ecclesiæ dyptichis Martyres locum obtinerent." Atque ita quidem scribit Mabillonius, quoniam se in veteri codice legisse tradit: "gesta B. Martyris ut moris erat, Urbis Romæ Episcopo transmissa fuisse, ut sacris Martyrum memorialibus inderentur &c." Ex quo intelligitur, jam inde ab eo tem-

pore acta Martyrum *sacris memorialibus* rite *indi* non potuisse, nisi, *ut moris erat*, ad Pontificum transmissa, ab eoque iisdem *memorialibus* indita fuissent. Videndus ipse Mabillonius *loc. cit. num.* 101. *pag. LII. seqq.* qui plures refert à Romanis Pontificibus inter sanctos relatos. Confer etiam Benedictum XIV. *de Beatific. & Canonizat. SS. lib.* 1. *cap.* 10. & 11. & Mamachium *in Auctor. Opusc. Quid est Papa? cp.* 3. §. 13. *pag.* 264. & *seq.*

(4) Sexcenta hujus generis tum antiqua, tum recentia monumenta afferre possem, sed operis brevitas impedimento est. Unum afferam ex Joanne P. I., qui initio sæculi VI. die Dominico Resurrectionis in Ecclesia Constantinopolitana latino ritu pontificalia exercuit. Confer Pagium *in Baronium ad an.* 525. *num.* 4. *pag.* 340. *tom.* 9. *edit. Lucæ cit.*, & Cardin. Orsium *Istor. Ecclesiast. lib.* 39. *num.* 23.

§. XX. Atque ea, quæ diximus, jura sunt Romani Pontificis in tota Ecclesia, quoniam in totam difunditur Primatus, quem ipse habet tamquam Petri succesor, quique à Romana Sede disjungi non potest. Cum enim Christus Primatum attribuerit Petro atque iis qui Petro in Episcopatu succederent, cumque ipse Sedem posuerit Romæ, ubi mortuus est, sequitur, ut tantum Romani Pontifices Petri succesores sint. Quare Primatus adimi Romanis Episcopis, atque in alium Episcopum transferri, non potest, quoniam si transferretur, hic non esset Petri succesor; at vero nonnisi Petri succesores voluntate, institutioneque Dei Ecclesiæ principatum habere debent (1).

(1) Cum Petrus, ut inquit Benedictus XIV. *de Synod. Diœces. l.* 2. *cap.* 1. *num.* 1., Romæ sedem constituerit, eamque usque ad mortem retinuerit, "sive id evenerit ex divino præcepto, seu expressa revelatione ipsi Petro specialiter à Deo facta, sive ex sola voluntate Petri, licet divinitus inspirata; inde factum est, ut supremi Pontificatus prærogativa ita insita remanserit Romanæ Sedi, ut qui in hac Petro succedit, necessario succedat in totius Ecclesiæ primatu, Petro ejusque legitimis succesoribus à Christo collato." Confer, præter eumdem Benedictum, Ballerinium *Vindic., auctor. Pontific. &c. c.* 8. §. 2. *pag.* 225. & *seq. Augustæ Vindelic an.* 1770. Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? cp.* 6. *num.* 2. *pag.* 63. & *seq.*, Dissertationem Augustoduni editam an. 1782. cui titulus: "Epistola Sillas. pi à Lapide in causa, an Summus Pontificatus à Romana Ecclesia avelli, & alio transferri possit?" Cl. Bolgenium *L' Episcopato, ossia della potestà di gobernare la Chiesa part.* 1. *cap.* 3. *num.* 29. *ad* 40. *pag.* 59. &

seq., & doctissimum Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli &c. tom.* 1. *pag.* 175. & *tom.* 2. *pag.* 73. 80. 182. 190. Primus autem Photius, vir schismaticus, ut animadvertit ipse Cardinalis Gerdilius *loc. cit. tom.* 2. *pag.* 81., totius Ecclesiæ Primatum ex cathedra antiquæ Romæ ad Sedem novæ Romæ transferri posse putavit, quem errorem antea conclusum, è regione schismaticorum, integravit Wicleffus propositione illa, quam Synodus Constantinensis damnavit: "Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias."

§. XXI. Sed Summus Pontifex est etiam Episcopus Urbis Romæ, Archiepiscopus, & Metropolita Romanæ Provinciæ (1), Primas Italiæ, Patriarcha Occidentis. Nec prætereunda potestas *temporalis*, sive *politica*, quam habet in tota ditione ecclesiastica, more Principum cetérorum, qui summo potiuntur imperio. Potestas hæc sive repetatur ex consensu populorum, sive ex Principum donationibus, sive ex diuturna præscriptione, sive etiam ex onerosis contractibus, tam justum porro est, tamque legitimum pontificium imperium, ut nemini potiora jura esse possint (2).

(1) Jus metropolicum Summi Pontificis ultra centessimum ab urbe lapidem producendum negant Jacobus Gothofredus, & Claudius Salmasius, quoniam hoc locorum intervallo contineri putant *suburbicarias Ecclesias*, quarum *solicitudinem gerere* Pontificem, ex *can.* 6. *Nicæno* inquit Rufinus, *hist. lib.* 10. *cap.* 6. *int. Auct. Histor. eccles. part.* 221. *Basileæ* 1238. Sed longe ampliores hujus metropolitici juris fines esse, demonstrat Sirmondus tribus, quod adversus Gothofredum, & Salmasium evulgavit, libris, quorum primus inscribitur. "Censura, conjecturæ anonymi scriptoris de suburbicariis regionibus, & ecclesiis, alter, Adventoria causidico Divionensi adversus Amici ad Amicum Epistola, de suburbicariis regionibus, & ecclesiis cum censura conjecturæ alterius anonymi; tertius Propempticum." Confer Bianchium *della Potestà è della Polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 1. §. 16. & Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 2. *cap.* 2., qui jus metropolicum Summi Pontificis explicat copiose, & diligenter. Non tamen iisdem terminis Romana provincia omni ætate definita est, cum eam lapsu temporum ipsi Romani Pontifices, novis constitutis sedibus Metropolitanis, imminuerint. Innotentius III. *in c.* 5. *de Offic. vicar.* Romanam provinciam inter Capuanam, & Pisanam sitam dixit. Sed aliæ deinceps à Summis Pontificibus factæ sunt ejus provinciæ distractiones, & ideo quamquam ea nunc etiam posita dicatur inter Capuanam, Pisanamque provinciam, secundum Innocentii decretalem, tamen revera

conficitur ex illis tantum Episcopis, qui inter utramque illam provinciam sedent, ac nulli Archiepiscopo subjecti sunt.

(z) Vide Carden. Orsium *del Dominiò temporale dei Papi*, & *Monumenta dominationis Pontificiæ, sive codicem Carolinum* editum à Cennio Romæ 1760.

SECTIO II.

De Cardinalibus, & Legatis.

§. XXII.

Explicandæ, exercendæque potestatis causa Pontifex habet Curiam, & Senatum. Curiam conficiunt Ministri; quorum alii suo funguntur munere in Dataria, alii in Cancellaria, alii in Foro judiciario (1). Senatum autem constituunt Cardinales, quo nomine appellantur *Coadjutores, & Collaterales* (2) Summi Pontificis, quorum est eum consilio juvare in Ecclesiæ regimine, & administratione (3). Hoc nimirum munus est, semperque fuit Romanorum Cardinalium; quo probe stabilito, & fixo, de vera hujus amplissimæ Dignitatis origine non obscurum, neque incertum judicium est (4).

(1) Vide Card. de Luca *Relatio Romanæ Curiæ.*

(2) Ita Cardinales vocat S. Bernardus ad Eugenium III. *de Considera. lib. 4. cap. 4. col. 444. vol. 1. edit. Paris* 1719., & *ep.* 237. *col.* 233. inquit Cardinalium esse opem ferre Pontifici in regimine Ecclesiæ universæ.

(3) C. 17. *de elect. in 6.*, *Concil. Trid. sess.* 25. *de reform. c.* 1. *in fin.*

(4) Confer Cennium apud Catalanum *in præfat. ac annal. Muratorii tom.* 5. *pag. XXXIII. ed. Romæ*, & *præfat. ad ejusdem dissertationes tom.* 3. *par.* 1. *pag. XIV.*, & *in not. ad dissert.* 61. *pag.* 3. & 15. *t.* 3. *pag.* 2. Santinellium *in dissert. della dignità del Cardinalato inter opuscula Angeli Calogera tom.* 26. *pag.* 397., Card. Bromatum *dissert. dell'*

antica preminenza del Cardinalato, Cohellium *Notit. Cardinal.*, Platum *de Cardin. dignit. & offi. cap.* 2. §. 1. *ad* 3. *pag.* 23. *Romæ* 1758. & Cl. P. Iosephum Tamagnam *origine*, *è prerogative dei Cardinali.*

§. XXIII. Omnes Ecclesiæ suum semper habuere Senatum, & Presbyterium conflatum ex Presbyteris, & Diaconis (1), quorum consilio Episcopus in regenda diœcesi utebatur. Itaque & Ecclesia Romana semper habuit Senatum suum (2), quique eum conficiunt, semper præstare debuerunt Senatubus ceterarum Ecclesiarum, uti his Ecclesiasticis præstat Romana, cujus illi *nobilissimæ partes*, *& præcipua membra sunt* (3). Non igitur quod Cardinalium nomen reliquis quoque Ecclesiis esset commune (4), consequens est, ut idem esset gradus, eademque dignitas Cardinalium, qui Romanæ, & qui aliarum Ecclesiarum senatum constituebant.

(1) S. Ignatius Martyr, qui I. Ecclesiæ sæculo florebat, in omnibus fere epistolis, quæ extant apud Cotelerium *PP. Apostol. t.* 2. *edit. Amstelædami* 1724., commendat obsequium, & reverentiam erga Senatum Presbyterorum, cum quo Diaconos etiam memorat, & qui una cum Episcopo suæ Ecclesiæ regimini præerat. *Episcopo*; inquit, *ep. ad Philadelp. num.* 7. *p.* 146., *intendite*, *& Presbyteris*, *& Diaconis*. Et *ep. ad Smyrn. num.* 8. *p.* 148. "Episcopum, ait, sequimini, »sicut Jesus Christus Patrem; Presbyteros sicut Apostolos, Diaconos »autem veneramini sicut mandato Dei ministrantes." Vide etiam ejusdem Ignatii *ep. ad Magnesianos num.* 6. *p.* 55., *& ad Trallianos n.* 7. *p.* 63. dicit hæc: "Qui vero foris est, hic is est, qui sine Episco»po, & Presbyteris, & Diaconis quidpiam agit." Hinc sæpe occurrunt litteræ datæ *ad Presbyteros & Diaconos*, hoc est ad Senatum Ecclesiæ. Confer *ep. Cypriani ad Cornelium* apud Coustantium *cap.* 131. & confer can. 24. Concilii Antiocheni *an.* 341. apud Labbæum *tom.* 2. *col.* 595. *ed. Venet.*, ubi statuitur quod "manifesta sint, quæ ad Ecclesiam »pertinent cum cognitione Presbyterorum, & Diaconorum, qui sunt »circa eum," hoc est Episcopum.

(2) Omni igitur actu ad me perlato, inquit Cornelius P. *ep.* 6. *ad Cypr. num.* 2. *cap.* 136., *placuit contrahi Presbyterium.*

(3) Vide Sixti V. *Constit.* 76. *tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 279. *Bullar.*

(4) Cardinales appellati videntur à *cardinibus*, quia nimirum fixi, & immobiles essent tamquam cardines, & circa eos Ecclesiæ, veluti valvæ circa cardines, volverentur. Omnes igitur, qui certæ Ecclesiæ erant addicti, sive *incardinati*, ut ei semper vel præessent, vel servirent, cardinales dicebantur iis oppositi, qui certo tantum

tempore Ecclesiam regebant, vel ei tamquam auxiliares addicebantur. Ita Gelasius P. *can.* 3: *dist.* 24. Episcopum *Cardinalem* opponit Episcopo *Visitatori*, qui scilicet tamquam Visitator ad tempus Ecclesiam curare, non ei perpetuo addictus esse debebat. Gregorius M. pluries memorat Episcopos, & Presbyteros Cardinales, quos describit tamquam addictos certæ Ecclesiæ, in qua officium suum explicare debebant. Romani correctores in *can.* 5. *dist.* 71. censent, eum, qui de una ad alteram Ecclesiam transferebatur, sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum, in priori Ecclesia *ordinatum*, in altera *incardinatum* à Gregorio dici consuevisse. Quo sensum idem Pontifex *can.* 5. *c.* 21. *q.* 1. Agnellum Fundorum Episcopum, ab hostibus vastata ejus Civitate, Cardinalem Episcopum Terracinæ constituit, Petro hujus civitatis Episcopo vita functo. Idem *lib.* 1. *ep.* 83. *ad Januarium Episcopum Calaritanum opp. tom.* 11. *col.* 566. *edit. Paris.* 1705. scribens, "Liberatus, inquit, qui Diaconi fungi perhibe„tur officio, si à decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis à „te Diaconibus nulla debet ratione præponi." A Romanis correctoribus dissentire videtur Jo. Diaconus *in vit. S. Gregorii M. lib.* 3. *cap. XI. opp. S. Gregor. tom. IV. col.* 88. *edit. cit.*, cum inquit: *Cardinales violenter in Parochiis ordinatos forensibus in pristinum* cardinem *Gregorius revocabat.* Cum cardinis nomen primæ etiam Ecclesiæ tribuat Joannes, manifestum est, tam in altera, quam in prima Ecclesia Cardinalem ordinari consuevisse, atque ætate Gregorii latius, quam Correctores putarint, *cardinandi* vocabulum patuisse. Certe & clerici, qui semper serviebant Ecclesiæ, cui primum in ordinatione adscripti fuerant, Cardinales dicebantur. Sed Canonici præsertim Ecclesiæ Cathedralis, qui inter ceteros clericos præcipuum, & nobiliorem tenebant locum, medio ævo *Cardinales* appellabantur, quod multis datis monumentis ostendit Cl. P. Tamagna *Origine, è prerogative de' Cardinali par.* 1. *cap.* 3. Atque hi quidem eo vocabantur nomine præsertim, quod addicti essent *cardini*, hoc est Episcopo, & Ecclesiæ cathedrali, quæ proprie *cardo* dicebatur. *Vicentius Archipresbyter cardinis* occurrit in vetusto Codice Ecclesiæ Lucensis an. 904. apud Muratorium *Antiquit. med. ævi tom.* 6. *col.* 407.; apud Campium *Histor. Eccles. Placent. pag.* 430. *Andreas Diaconus Cardinis S. Placentinæ Ecclesiæ.* Mitto cetera, ne sim prolixitate molestior. Ex quibus intelligitur, Ecclesias omnes suos habuisse Cardinales, quo nomine comprehendebantur, qui proprius Episcopo adhærebant, erantque addicti Ecclesiæ cathedrali, ac principem inter ceteros clericos locum obtinebant. At quod non Romanæ solum, sed aliis etiam Ecclesiis commune fuerit Cardinalium nomen, non inde effici potest, quod Romanorum, ceterorumque Cardinalium idem munus, eademque dignitas fuerit; quemadmodum nemo Summum Pontificem ceteris Episcopis parem faciat, quod olim cuncti Papæ dicebantur. Illi enim erant Sacerdotes, aut Diaconi, & Canonici particularium Ecclesiarum, & erant consilarii Episcopi in gubernio Ecclesiæ suæ; sed Romani Car-

dinales semper opem tulerunt Summo Pontifici in regimine Ecclesiæ universæ. Decet diligenter attendere ad officium, & dignitatem Romanorum Cardinalium, ne quis nominis similitudine in errorem raptus eos cum Cardinalibus aliarum Ecclesiarum comparandos putet, quod multi faciant, atque eorum exemplo facit Dominicus Cavallarius *Inst. Jur. Canon. par.* 1. *c.* 12. De nomine Cardinalis videndus Muratorius *Dissertationi sopra le antichita Italiane dissert.* 61. *tom.* 3. *par.* 2. *pag.* 3. *edit. Romæ* 1355., qui tamen errat vehementer, sicuti *in notis* animadvertit Cennius, cum inter Romanos, ceterosque Cardinales nullum olim discrimen fuisse contendit; & videndus in primis Tamagna *loc. cit.* Illud mihi certum, exploratumque est, veram haberi non posse opinionem illorum, qui Cardinales eosdem omnino, ac Parochos fuisse sentiunt. Nam Parochi certe non erant Canonici, qui Cardinales dicebantur; prætera Cardinales in Civitate fuisse constat, verum nullos in ea Parochos (si Romanam, & Alexandrinam Urbem excipimus, ubi pecularis consuetudo obtinuit) ante annum millesimum extitisse, cum Episcopus una cum suo clero omnia tunc parochialia munera gereret, perspicue demonstrat Marius Lupus Bergomensis *de Parochiis ante annum Christi millesimum.*

§. XXIV. Erat quidem Romanorum Cardinalium officium, ut præessent Locis Sacris, hoc est Titulis, quos S. Evaristus Pontifex in variis Urbis regionibus constituerat (1), quoniam nimia populi multitudo per unum regi, & curari difficile poterat; ideoque & aliis opus erat Ecclesiis, in quibus Christiani convenirent ad sacras peragendas synaxes, & sacramenta à Sacerdotum manibus percipienda (2). Sed quod ii, præter hoc ipsum officium, etiam Pontifici opem ferebant in regimine Ecclesiæ universæ, dum contra reliqui Cardinales tantum curam cum Episcopo gerebant peculiaris Ecclesiæ suæ, certe Presbyteris reliquarum Ecclesiarum quam maxime præstare debuerunt. Hinc dignitate sunt antelati ipsis Episcopis (3), in quos vacua Sede Apostolica auctoritatem exercuerunt (4); hinc non tantum, ut ceteri, nomen acceperunt ab Ecclesiis, quibus erant *incardinati*, sed etiam, idque potissimum, ab Ecclesia Romana, cui erant addicti, quæque *cardo* est, centrumque, & caput omnium Ecclesiarum (5); hinc demum nunc ceteræ fere Ecclesiæ deseruerunt hoc nomen, quo designatur amplissima Dignitas eorum, ex quibus Summi Pontificis Senatus efficitur.

(1) Vide, qui ea de re late, atque erudite disputat, Cardinalem Nicolaum Antonellium *in dissert. de Titulis, quos S. Evaristus Romanis Presbyteris distribuit.*

(2) Romani Cardinales in suis titulis non tantum sacerdotalem potestatem exercebant, verum etiam quædam gerebant munera, quæ tunc ab Episcopis gerebantur, uti rectissime animadvertit Cardinalis Antonellius *loco mox indicato.*

(3) Vide indicatam Dissertationem Caroli Bromati, & vide canonem Concilii Romani *can.* 5. *dist.* 79. ex quo patet, plures fuisse Episcopos, qui Romanæ Ecclesiæ Cardinales fieri cupiebant, adeout contra ipsos pœnam etiam indicere oportuerit.

(4) Vacua Sede Apostolica propter obitum Fabiani Pontificis, Presbyteri, & Diaconi Ecclesiæ Romanæ, qui unius anni spatio toti Ecclesiæ præfuerant, gravissimas dederant litteras ad S. Cyprianum, atque ad Clerum Carthaginensem, & Cyprianus *ep.* 13. *et* 22. *p.* 26. *et* 34. *ed. Rigaltii Paris.* 1666. eorum, quæ gesserat, ratione reddita diligenter, ipsorum agnovit, probavitque potestatem. *Quæ litteræ* Presbyterorum, & Diaconorum, hoc est Cardinalium Ecclesiæ Romanæ, ut testatur Cornelius P. *ep.* 10. *num.* 5. apud Coustantium *ep. Roman. Pontifi. col.* 161. "per totum mundum missæ sunt, & in notitiam ecclesiis omnibus, & fratribus perlatæ sunt." Audiendus de his Cleri Romani litteris ipse Coustantius *loc. cit.* "Et sapientiam quidem, inquit, spirant primo Ecclesiæ clero dignam. Is nempe nimio potestatis suæ studio minime percitus, episcopos vicinos, ac remotos, qui Romæ aderant, secum vocare, eorumque consilio uti non dedignatur."

(5) Leo IV. in oratione habita ad Synodum Romanam *an.* 853. *tom.* 9. *col.* 1135. *collect. Labbæi ed. Venet.* "Anastasius, inquit, Presbyter Cardinis nostri, quem nos in titulo B. Marcelli Martyris, atque Pontificis ordinavimus." Hic porro Anastasius incardinatus erat *titulo B. Marcelli*, & tamen dicitur *Presbyter cardinis nostri*, quia nimirum non tantum præerat *titulo S. Marcelli*, sed etiam erat Cardinalis, scilicet propius adhærens Romano Pontifici cardini, & capiti Ecclesiæ universæ. Eodem modo Hadrianus II., cum Legatos in Gallias mitteret, eorum alterum *ep.* 23. *et* 24. apud Labbæum *tom.* 10. *concil. col.* 429. *et* 430. appellat *religiosum Presbyterum cardinis nostri*; & Joannes VIII. ad Angelbergam Augustam scribens *ep.* 83. apud Labbæum *tom.* 1. *col.* 66. ad eam mittit litteras *per latorem præsentium Petrum cardinis nostri Presbyterum.* Merito igitur Leo IX. *ep.* 1. *cap.* 22. apud Labbæum *tom.* 11. *col.* 1337. "Sicut cardine, inquit, totum regitur ostium, ita Petro, & successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum. Unde clerici ejus Cardinales dicuntur; cardine utique illi, quo cetera moventur, vicinis adhærentes." Et Concilium Basilense *sess.* 23. *cap.* 4. *tom.* 17. *collect ejusd. col.* 329. eos vult institui Cardinales, "qui sicut nomine, ita re ipsa cardines sint, super quos ostia universalis versentur, & sustententur Ecclesiæ." Ex his autem omnibus, quæ diximus, facile intelligitur, quan-

tum à vero aberraverint; qui serius ortam putant R. Cardinalium Dignitatem, quorum è numero sunt etiam eruditi Monachi Congregationis S. Mauri *in S. Greg. M. lib.* 1. *ep.* 15. *ad Balbinum tom.* 2. *col.* 501. *ed. Paris.* 1705.

§. XXV. Initio non alii erant Romæ, quam Presbyteri, & Diaconi Cardinales. Acceserunt postea viciniores Episcopi, qui Cardinales dicti sunt, posteaquam Lateranensi Basilicæ adscripti fuerunt, quique suo non desunt muneri Episcopatus, licet Romæ commorentur, ut Summo Pontifici opem præbeant in regimine Ecclesiæ universæ. Hi olim erant septem numero, nempe Ostiensis Veliterno conjunctus, Portuensis, Albanus, Prænestinus, Sabinus, Tusculanus, & S. Rufinæ, seu Silvæ Candidæ; sed Episcopatu S. Rufinæ cum Portuensi conjuncto, sex hodie recensentur (1).

(1) De Episcopis Cardinalibus suburbicariis videndus Andreuccius *Hierarch. Eccles. tract.* 3.; & videndi sunt etiam Panvinius, qui late agit *de Episcopatibus*, *Titulis*, *Diaconis Cardinalium*, & Tamagna *loc. cit. cap.* 4. *art.* 3.

§. XXVI. Ornarunt plurimum Cardinales Innocentius IV., & Paulus II. (1), quorum alter dedit rubrum galerum, alter rubrum pannum, quo equitantes sternerent equos, aliaque honoris insignia, quæ primum Cardinalibus ex clero sæculari data sunt, deinceps Gregorius XIV. (2) etiam regularibus rubrum pileum attribuit. Denique Urbanus VIII. eos titulo *Eminentissimi* honestavit. Incertus olim, & varius eorum numerus fuit (3); nunc septuaginta esse debent, quem numerum definivit Sixtus V., exemplo septuaginta Seniorum, quos secum assumpsit Moyses (4); atque ex iis quinquaginta oportet esse Presbyteros, Diaconos quatuordecim, Episcopos sex ex vicinioribus, uti diximus, Episcopatibus.

(1) Confer Thomassinum *Vet. & nov. eccles. disciplin. tom.* 1. *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 113. *n.* 7., & Michaelem Canensium *in vita Pauli II.* editam à Cardinali Quirinio.

(2) *Const. Sanctissimus* 22. *p.* 276. *tom.* 5. *par.* 1. *Bullar.*

(3) Vide ea de re Thomassinum *loc. cit. cap.* 114. *n.* 13, & Pla-

tum *De Cardin. dign. & offic. cap.* 2. §. 5. *pag.* 38. & *seq.* ibique Triam. *in notis ed. Romæ* 1758.

(4) *Const. Postquam verus* 76. *t.* 4. *par.* 4. *p.* 279. *Bullar.*

§. XXVII. Solus Pontifex creat Cardinales. Eorum munus est, uti diximus, consilio juvare Pontificem pro bono Christianæ Reipublicæ, Ecclesiam regere, donec ipsa illo caret, suffragium ferre in electione, quæ ab ipsis tantum perficitur, Summi Pontificis (1), quod jus non habent Cardinales, nisi Diaconatus ordinem acceperint, aut eam facultatem nominatim à Pontifice impetraverint. Suum vero munus explent Cardinales aut in Consistorio (2) coram Summo Pontifice, aut in Congregationibus, qui cœtus sunt Cardinalium à Pontificibus instituti ad certa negotia curanda, discutienda, ac definienda. Harum singulis singuli præficiuntur Cardinales excepta Congregatione Inquisitionis, cujus Summus Pontifex sibi servat præfecturam. Earum aliæ sunt ordinariæ, quæ scilicet perpetuo sunt addictæ certis negotiis expediendis, aliæ extraordinariæ, quæ pro certis rebus præter consuetudinem indici solent, quibus absolutis dissolvuntur.

(1) Videbis Mamachium *ad Auctor. oppusc. Quid est Papa? ep.* 7. *num.* 4. *tom.* 2. *pag.* 112. & *seq.*

(2) Consistorii nomen in re civili significat Principum Senatum; sed hodie eo nomine comprehenditur consessus Cardinalium, qui in Urbe sunt, coram Summo Pontifice. Consistorium vel secretum est, vel publicum; secreto Cardinales cum Pontifice intersunt, ad publicum aliis etiam aditus patet.

§. XXVIII. Habent autem Cardinales in suis titulis amplam jurisdictionem in iis, quæ ad earum Ecclesiarum servitium pertinent (1); & *incompatibilia* retinent beneficia, quæ decent eorum dignitatem (2), & testamentum condunt per privatam syngrapham, missis testibus, quos Jus Civile desiderat (3); denique eorum *familiarium*, ut vocant, beneficia quis impetrare non potest, nisi ipsorum consensus accedat (4).

(1) Innocentius XII. *Constit. Romanus Pontifex* 32. §. 9. *p.* 273. *t.* 9. *Bullar.*, per quam constitutionem, uti monet Pitonius *de Controv. Patron. alleg.* 41. *n.* 31. nunc certum est, Cardinales in suis titulis non habere jurisdictionem quasi Episcopalem. Vide Giraldum *Expos. jur. Pontif. part.* 1. *tit.* 34. *sect.* 197. *pag.* 115. & 126. *t.* 1., ubi etiam explicatur jurisdictio, quam Cardinales Titulares habent in Ecclesiis Regularibus.

(2) Sixtus V. *Const.* 123. *pag.* 418. *t.* 4. *p.* 4. *Bullar.*

(3) Card. de Luca *de Testam. disc.* 1. *n.* 2.

(4) Vide *Regulam* 32. *Cancellar.*, ibique Rigantium.

§. XXIX. Serviunt etiam Romano Pontifici Legati, quorum est in provinciis, & regnis illius vices sustinere. Scilicet cum Summo Pontifici cura sit à Christo commissa, gubernatioque Ecclesiæ universæ, ipse vero adesse ubique non possit, in locis, à quibus abest, partes suas per Legatos implere debet (1). Itaque jus mittendi Legatos in Pontificio Primatu penitus affixum, atque insitum est, & ideo Romani Pontificis semper apud Christianos Principes suos Legatos (2), & eos quidem jurisdictione præditos (3) habuerint.

(1) Constat, inter omnes catholicos jus mittendi Legatos ad Principes annexum esse Primatui, quem ubique habet Summus Pontifex, & cujus gratia curam, ac solicitudinem habere debet Ecclesiæ universæ. Id fatentur, atque ex ipsa Primatus ratione, & natura repetunt Scriptores Sedi Apostolicæ infensi Febronius *de Stat. Eccles. c.* 2. §. 10., Pehem *prælect. in Jur. eccles. par.* 1. §. 268. *et* 269., Dalham *in Dis. præv. ad Concil. Salisburgen.* §. 12. *pag.* 17. *col.* 1. Ceterum totum hoc argumentum ita graviter, accurate solide, copiose tractavit SANCTISSIMUS D. N. P. PIUS VI. in opere Romæ edito an. 1789. cui titulus *Responsio ad Metropolitanos Moguntinum, Trevirensem, Coloniensem, et Salisburgensem super Nunciaturis Apostolicis*, ut nihil amplius, prorsusque nihil sit, quod in hoc argumenti genere desiderari possit.

(2) Primus S. Leo M. fuisse videtur, à quo apud Imperatorem stabilis, ac perpetuus constitutus est, Sedis Apostolicæ Legatus, qui totius Ecclesiæ negotia procuraret, uti patet ex ejus *Ep.* 111. *ad Marcian. ep.* 112. *ad Pulcher. Aug.* & *ep.* 113. *ad Julian. Episc. Coens. opp. tom.* 1. *col.* 1187. 1189, *et* 1190. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Atque hi quidem *Responsales*, sive *Aprocrisarii* dicebantur, quibus antiquiores sunt Vicarii Apostolici, qui similiter Legati erant, quos Summi Pontifices in regnis, atque provinciis constituebant, & quibus graviora committebant negotia, quæ ad judicium Sedis Apos-

tolicæ pertinebant. S. Innocentius I. *Prædecessores* suos, ut ipse inquit, *Apostolicos imitatus*, Anysium Thessalonicensem Episcopum Vicarium, seu Legatum suum constituit, eique causas omnes commisit, quæ per totum Illyricum orirentur, uti patet ex ejus *epist.* 1. *ad ipsum Anysium* apud Coustantium *col.* 736. Quod idem munus ipse Innocentius, ac Bonifacius contulerunt in Rufum similiter Thessalonicensem Episcopum. Innocentius *ep.* 13. *ad Rufum col.* 815., & Bonifacius *ep.* 4. *ad eumdem col.* 1019. *loc. cit.*, Sixtus III. in Anastasium *ep.* 8. *ad Synod. Thessalon. col.* 1263. *loc. indic.*, Zosimus pro causis Galliarum in Episcopum Arelatensem *ep.* 5. *et* 6. *ad Hilarium Episcopum col.* 959. *et* 960. *eod. loc.*, Gregorius M. pro causis Siciliæ in Episcopum Syracusanum *lib.* 2. *ep.* 8. *ad Maximian. Episc. Syracusan. t.* 2. *col.* 573. *edit. Maurin. Paris.* 1705., Simplicius, & Hormisda in Zenonem, atque in Sallustium pro causis Boeticæ, & Lusitaniæ, in alios denique ceteri Pontifices, de quibus omnibus copiosissime, gravissimeque agit PIUS VI. *cit. oper. cap.* 8. *sect.* 2. *et seq. pag.* 183. *et seq.*

(3) Qua de causa S. Leo M. Julianum Coensem Episcopum suum apud Marcianum Imperatorem Legatum constituerit, & qua cum potestate præditum esse voluerit, ostendit ipse Leo *cit. ep.* 111. "Vicem ipsi meam, *inquit*, contra temporis nostri hæreticos delegavi: atque propter Ecclesiarum, pacisque custodiam, ut à comitatu vestro non abesset, exegi & *cit. epist.* 113. ad Julian. Studeat ergo, *ait*, dilectio tua, frater carissime, piam, & necessariam curam sollicitudini Apostolicæ Sedis impendere... ut divino fultus auxilio specular de Constantinopolitanæ Urbis opportunitate non desinas." Sed clarius & luculentius Leone antiquior S. Innocentius I. se Rufum Thessalonicensem Episcopum Vicarium Apostolicum constituere declarat exemplo D. Pauli qui *Tito*, *quæ curet apud Cretam*, *Timotheo quæ per Asiam disponat*, commisit *loc. cit col.* 816. Hoc exemplo fretus Innocentius explicat jurisdictionem, quam Apostolico Vicario committit: "ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in tua vel in memoratis provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, quos velis Episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum, quorum & fide, & moderation quidquid necessitas causave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præcipuus, quipe à nobis electus, definias intercessor" Tum addit: "nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis ut decebat, manifestavimus." *ib. col.* 817. Innocentii vestigiis insistens S. Gregorius M. *ep.* 54. *Univers. Episc. Galliar. qui sub regno Childeberti sunt lib.* 5. *opp. tom.* 11. *col.* 784. *ed. Paris.* 1705. Apostolico Vicario Virgilio Episcopo Arelatensi amplam tribuit autoritatem, ejusque officia describit, quæ sunt, ut sedulo de fidei integritate servanda laboret; ut "si inter Fratres, Consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe Sedis Apostolicæ functus, discreta moderatione compescat," ut si qua oriatur controversia, quæ aliorum

etiam præsentiam, ac judicium postulet, "congregatis sibi in nu-»mero competenti fratribus, & coepiscopis nostris, salubriter hoc »servata æquitate discutiat, & canonica integritate definiat;" ut denique si qua sit causa gravior, quæ Sedis Apostolicæ judicium requirat, Vicarius rem totam cognoscere debeat, ac "relatione sua »ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat »congrua sine dubio sententia terminari." An jurisdictio Apostolico Vicario concessa clarius explicari potuisset? Hujus quoque juris Sedis Apostolicæ preclarum exhibet testimonium Joannes VIII. *ep.* 73. *Nobili Viro Lamberto* apud Labbæum *Conc. tom.* 2. *col.* 60. "Porroquia »dixistis, quod sine consensu tuo, Legationes nusquam mittere de-»beremus, usasque hic non fuerit, nec litteris legitur, nec à quo-»quam superstite umquam fuisse reminiscitur factum: & ideo Sedes »Apostolica libera semper existens liberam ubique suam mittit Lega-»tionem, habens Domini auctoritatem dicentis: Ego pro te rogavi, »Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confir-»ma frates tuos." Paucis hæc attigi, quæ multo uberius, gravius, accuratius pertractantur *in laud. opere P.II. V.I. Cap.* 1. *sect.* 3. *et seq. pag. n.* 46. *et seq. p.* 205. *et seq.*

§. XXX. Sunt autem Legati vel *à latere*, vel *missi*, vel *nati*. Legati *à latere* sunt Cardinales, quos Summus Pontifex quasi ex suo dimissos latere, cui semper adhærere consentur, aut ad Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticæ provincias mittit. Hi supra ceteros Legatos eminent, & eorum in provinciam adventu silet aliorum Legatorum potestas (1). Utuntur apostolicis insignibus (2), absolvunt excomunicatos propter violationem clericorum (3), & amplissima fruuntur potestate, quam describunt Litteræ Apostolicæ, per quas Legationis munus accipiunt (4).

(1) *Cap.* 8. *de Offic. Legati.*
(2) *Cap.* 23. *de Privileg.*
(3) *Cap.* 9. *de Offic. Legat.*
(4) Vide Platum *de Cardin. dignit. & Offi. cap.* 22., & Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. part.* 1. *t.* 20. *sect.* 170. *p.* 101. & *seq.*, ubi Legatorum potestas late explicatur.

§. XXXI. Sunt etiam Legati *missi* non ex Cardinalium collegio, & *Nuntii* vocantur, quos Sedes Apostolica mittit ad Supremos Principes, quique in provinciis, & reg-

tolicæ pertinebant. S. Innocentius I. *Prædecessores* suos, ut ipse inquit, *Apostolicos imitatus*, Anysium Thessalonicensem Episcopum Vicarium, seu Legatum suum constituit, eique causas omnes commisit, quæ per totum Illyricum orirentur, uti patet ex ejus *epist.* 1. *ad ipsum Anysium* apud Coustantium *col.* 736. Quod idem munus ipse Innocentius, ac Bonifacius contulerant in Rufum similiter Thessalonicensem Episcopum. Innocentius *ep.* 13. *ad Rufum col.* 815., & Bonifacius *ep.* 4. *ad eumdem col.* 1019. *loc. cit.*, Sixtus III. in Anastasium *ep.* 8. *ad Synod. Thessalon. col.* 1263. *loc. indic.*, Zosimus pro causis Galliarum in Episcopum Arelatensem *ep.* 5. *et* 6. *ad Hilarium Episcopum col.* 959. *et* 960. *eod. loc.*, Gregorius M. pro causis Siciliæ in Episcopum Syracusanum *lib.* 2. *ep.* 8. *ad Maximian. Episc. Syracusan. t.* 2. *col.* 573. *edit. Maurin. Paris.* 1705., Simplicius, & Hormisda in Zenonem, atque in Sallustium pro causis Boeticæ, & Lusitaniæ, in alios denique ceteri Pontifices, de quibus omnibus copiosissime, gravissimeque agit PIUS VI. *cit. oper. cap.* 8. *sect.* 2. *et seq. pag.* 183. *et seq.*

(3) Qua de causa S. Leo M. Julianum Coensem Episcopum suum apud Marcianum Imperatorem Legatum constituerit, & qua eum potestate præditum esse voluerit, ostendit ipse Leo *cit. ep.* 111. "Vicem ipsi meam, *inquit*, contra temporis nostri hæreticos delegavi: "atque propter Ecclesiarum, pacisque custodiam, ut à comitatu vestro non abesset, exegi & *cit. epist.* 113. ad Julian. Studeat ergo, "*ait*, dilectio tua, frater carissime, piam, & necessariam curam sollicitudini Apostolicæ Sedis impendere... ut divino fultus auxilio specialari de Constantinopolitanæ Urbis opportunitate non desinas." Sed clarius & luculentius Leone antiquior S. Innocentius I. se Rufum Thessalonicensem Episcopum Vicarium Apostolicum constituere declarat exemplo D. Pauli qui *Tito*, *quæ curet apud Cretam*, *Timotheo quæ per Asiam disponat*, commisit *loc. cit col.* 816. Hoc exemplo fretus Innocentius explicat jurisdictionem, quam Apostolico Vicario committit: "ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in tua vel in memoratis provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, quos velis Episcoporum "socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum, quorum & fide, "& moderation quidquid necessitas causave flagitaverit, optimus "dirigas arbiter, & præcipuus, quipe à nobis electus, definias intercessor" Tum addit: "nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis ut decebat, manifestavimus." *ib. col.* 817. Innocentii vestigiis insistens S. Gregorius M. *ep.* 54. *Univers. Episc. Galliar. qui sub regno Childeberti sunt lib.* 5. *opp. tom.* 11. *col.* 784. *ed. Paris.* 1705. Apostolico Vicario Virgilio Episcopo Arelatensi amplam tribuit autoritatem, ejusque officia describit, quæ sunt, ut sedulo de fidei integritate servanda laboret; ut "si inter Fratres, Consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis "suæ vigore, vicibus nempe Sedis Apostolicæ functus, discreta moderatione compescat," ut si qua oriatur controversia, quæ aliorum

etiam præsentiam, ac judicium postulet, "congregatis sibi in nu-»mero competenti fratribus, & coepiscopis nostris, salubriter hoc »servata æquitate discutiat, & canonica integritate definiat;" ut denique si qua sit causa gravior, quæ Sedis Apostolicæ judicium requirat, Vicarius rem totam cognoscere debeat, ac "relatione sua »ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat »congrua sine dubio sententia terminari." An jurisdictio Apostolico Vicario concessa clarius explicari potuisset? Hujus quoque juris Sedis Apostolicæ preclarum exhibet testimonium Joannes VIII. *ep.* 73. *Nobili Viro Lamberto* apud Labbæum *Conc. tom.* 2. *col.* 60. "Porroquia »dixistis, quod sine consensu tuo, Legationes nusquam mittere de»beremus, usasque hic non fuerit, nec litteris legitur, nec à quo»quam superstite umquam fuisse reminiscitur factum: & ideo Sedes »Apostolica libera semper existens liberam ubique suam mittit Lega»tionem, habens Domini auctoritatem dicentis: Ego pro te rogavi, »Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confir»ma frates tuos." Paucis hæc attigi, quæ multo uberius, gravius, accuratius pertractantur *in laud. opere PII. VI. Cap.* 8. *sect.* 3. *et seq. pag. n.* 46. *et seq. p.* 205. *et seq.*

§. XXX. Sunt autem Legati vel *à latere*, vel *missi*, vel *nati*. Legati *à latere* sunt Cardinales, quos Summus Pontifex quasi ex suo dimissos latere, cui semper adhærere censentur, aut ad Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticæ provincias mittit. Hi supra ceteros Legatos eminent, & eorum in provinciam adventu silet aliorum Legatorum potestas (1). Utuntur apostolicis insignibus (2), absolvunt excomunicatos propter violationem clericorum (3), & amplissima fruuntur potestate, quam describunt Litteræ Apostolicæ, per quas Legationis munus accipiunt (4).

(1) *Cap.* 8. *de Offic. Legati.*
(2) *Cap.* 23. *de Privileg.*
(3) *Cap.* 9. *de Offic. Legat.*
(4) Vide Platum *de Cardin. dignit. & Offi. cap.* 22., & Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. part.* 1. *t.* 20. *sect.* 170. *p.* 101. & *seq.*, ubi Legatorum potestas late explicatur.

§. XXXI. Sunt etiam Legati *missi* non ex Cardinalium collegio, & *Nuntii* vocantur, quos Sedes Apostolica mittit ad Supremos Principes, quique in provinciis, & reg-

nis, ubi legationis munere funguntur, explicant Pontificiam jurisdictionem. Eorum potestas definitur litteris, quibus ipsis à Summo Pontifice officium commissum est, neque Legato misso adhibetur fides, nisi is primum litteras ipsas protulerit (1).

(1) *Can. ult. dist. 97.*

§. XXXII. Sunt denique Legati *nati*, quorum dignitati conjunctum est legationis officium, ita ut Legati fiant, statim ac dignitatem consequuntur. Eo jure fruuntur Episcopi Cantuariensis, & Eboracensis in Anglia, Remensis, Bituricensis, & Lugdunensis in Gallia, in Hispania Toletanus, & Bracarensis, in Germania Salisburgensis, in Italia Pisanus.

SECTIO III.

De Patriarchis, Primatibus, Metropolitis.

§. XXXIII.

Episcopis ordine pares, jurisdictione tamen, & imperio superiores sunt etiam Patriarchæ, Primates, Metropolitæ. Patriarchas quasi *Patrum Principes* interpetratur Isidorus (1); & jus quidem patriarchicum Nicæno concilio antiquius est (2). Sed ejus nominis prima mentio occurrit in Concilio Chalcedonensis (3), illudque primum singulari quadam ratione Summo Pontifici, deinceps etiam Alexandrino, Antiocheno, postque Hierosolymitano, aliisque nonnullis Exarchis imitatione quadam tributum est (4).

(1) *Can.* 1. *dist.* 21 Videndus Svicerus ad verb. πατριάρχης ubi ea de re disputatur.

(2) Concilium Nicæn. *can.* 6. *tom.* 2. *col.* 1733. *collect. Labbæi*, cujus hæc verba sunt: "Antiqui mores serventur, qui sunt in Ægypto, Lybia, »& Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potes- »tatem, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter »& in Antiochia: & in aliis provinciis sua privilegia, ac suæ dignitates, »et auctoritates Ecclesiis serventur." Verba *antiqui mores serventur* satis clare ostendunt, jus patriarchicum, quod habebant Episcopi Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, ante Concilium Nicænum fuisse institutum. Nimirum tres hasce sedes, non tantum quod essent locatæ in principibus Romani Imperii civitatibus, sed etiam, idque potissimum, quod à D. Petro originem repeterent semper Ecclesiæ Patres præcipuo quodam honore sunt prosecuutæ. Quæ, cum ratio sit Patriarchici juris tribus illis sedibus affixi, haud sane à vero aberrare videntur, qui in summa primum ejus originem ab ipsis Apostolis repetunt. Vid. Thomassinum *Vet. & nov. eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. & 8. *tom.* 1., & Jo. Antonium Bianchi *della Potestà è della polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 4. & *seq. tom.* 4. Scio equidem quanta, & quam gravis sit de sexto illo canone Concilii Nicæni inter eruditos disputatio. Sunt enim, qui eo tantum de jure metropolitico, non vero de jure patriarchico Ecclesiarum Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, actum fuisse defendunt, atque hanc sententiam novissime sequitur Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon. par.* 1. *cap.* 10. §. 1. *in not.*, ut exinde efficere quis possit, Nicæno concilio recentiorem esse Patriarchatum Ecclesiæ Romanæ in Occidentem universum. Sed uti post Sirmondum animadvertit Petrus de Marca *Concord. Sacerdot. & Imper. lib.* 1. *cap.* 3. §. 7. Alexandrini, & Antiocheni Episcoporum jura in Concilio Nicæno patriarchica certe fuerunt, non metropolitica. Nam Alexandrino Episcopo potestas conceditur non solum in Ægyptum, sed etiam in Pentapolim, & Lybiam; & Antiocheno Episcopo ab eadem Synodo non unius, alteriusve provinciæ, sed totius diœceseos Orientalis, hoc est provinciarum quindecim, quæ Oriente continebantur, administrationem fuisse commissam diserte tradunt Hieronymus *lib. contr. Joan. Hierosolymitan. cap.* 37. *tom.* 2. *col.* 447. *ed. Vallarsii Veronæ*, & Innocentius I. *ep.* 24. *ad Alexandrum Antiochen.* apud Coustantium *col.* 851. Ergo patriarchica etiam esse debuerunt jura Ecclesiæ Romanæ, ad quorum exemplum illa componuntur patriarchica jura Episcoporum Alexandrini, & Antiocheni, uti ostendunt canonis verba: *Quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum.* Difficile est autem sano homini suadere, quod Cavallarius putat, Hieronymum, & Innocentium, qui non procul ætate aberant à Concilio Nicæno, quique vim ejus canonum ignorare non poterant, errasse tam graviter, ut aliam, quam quæ esset revera, Nicæno canoni sententiam adscriberent. Quid? Cum actum de Patriarchatu Constantinopolitano est, quid aliud adversus eum opposuerunt Romani Pontifices, quam canonem Nicænum, qui tantum Ecclesiarum

Romanæ Alexandrinæ, Antiochenæ jus patriarchicum agnovit? Ergo jus hoc patriarchicum revera agnitum, probatumque est Nicæna Synodo, uti late demonstrat Petrus de Marca *loc. cit.*

(3) Concilium Chalcedonense *act.* 1. *tom.* 2. *col.* 257. *collect. concil. Harduini ed. Paris.* de Leone Summo Pontifice hæc habet: *Leoni multi anni, Patriarchæ multi anni.* Et *act.* 3. *col.* 321. Theodorus, & Ischiron Diaconi Alexandrini: *Sanctissimo & universali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ.* Et *col.* 332 Sophronius Presbiter Alexandrinus: *Sanctissimo, & beatissimo universali magnæ Romæ Patriarchæ Leoni.* Patriarcham etiam S. Leonem apellarunt Theodosius junior, & Marcianus in litteris, quæ referuntur *act.* 1. Concilii Chalcedonensis *par.* 1. *col.* 39. & *par.* 3. *col.* 672. *loc. cit.* Ante Synodum Chalcedonensem Patriarchas, memorat Socrates *lib.* 5. *cap.* 8. *pag.* 270. *ed Valesii Cantabrigiæ an.* 1720.; at eos non veros, & ordinarios Patriarchas, sed extraordinarios fuisse Legatos ad stabiliendam fidem in singulis diœcesibus à Concilio constitutos observat Valesius *in not. ad eumdem locum.* Quem autem Patriarcham vocat Hadrianus apud Vopiscum in Saturnino *inter Script. Histor. Aug. tom.* 2. *pag.* 723. *Lugdun. Batav.* 1671., eum non christianum, sed judæum fuisse ostendit Binghamus *orig. Ecclesiast. lib.* 2. *cap.* 17. §. 3. *pag.* 239. *tom.* 1. *ed. cit.* Diligenter, atque erudite ea de re disputat Mamachius *Orig. & antiquit. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. §. 5. *num.* 2. *tom.* 4. *pag.* 550. Ceterum Patriarchæ vocabantur etiam *Archiepiscopi*, atque huc spectat Concilium Chalcedonense *act.* 16. *col.* 627. *cit. collect. Harduini*, & Liberatus *Breviar. cap.* 17. *in Reg. Concil. collect. tom.* 12. *pag.* 476. *Paris.* 1644.; itemque *Exarchi diœcesis*, qui cum *Exarchis provinciæ* confundi non debent. Hi enim erant Metropolitæ, uni scilicet provinciæ præpositi, atque ad hos pertinet *can.* 6. Concilii Sardicensis *pag.* 641. *t.* 1. *Concil. ed. Harduini Paris.*; illi autem præerant diœcesi, quæ plures provincias complectebatur.

(4) Proprie ad præcipuos Exarchos Patriarchæ appellatio pertinet, sed interdum etiam ad Exarchos minorum gentium, qualis ex gr. erat Episcopus Cæsariensis, traducta est.

§. XXXIV. Post Romanum qui Summus Pontifex est, atque Ecclesiæ præest universæ, multoque cæteris auctoritate, ac dignitate præstat (1), duos agnovit Nicæna Synodus præcipuos Episcopos, qui recentiori ætate Patriarchæ dicti sunt, Alexandrinum, & Antiochenum. Accessit postea Constantinopolitanus, ac demum etiam Patriarcha Hierosolymitanus (2). Itaque quatuor hodie sunt Patriarchæ Orientales, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus (3); regiones vero, quæ sunt in Europa, Africa, America Summo Pontifici, tamquam Occidentis Patriarchæ, subjiciuntur (4).

(1) De potestate, quam semper Summi Pontifices in quatuor majores Patriarchas exercuerunt, videndus Carolus á S. Paulo *Geographia sacra lib.* 1. *num.* 1. & *seq pag.* 11. & *seq. Paris* 1641.

(2) Constantinopolitani Concilii Patres *can.* 3. *t.* 2. *concil. col.* 1125. *collect. Labbæi edit. Venet.* ejus Urbis Episcopum dignitate Patriarchatus ornarunt, quod deinceps probavit etiam Concilium Calcedonense *can.* 28. *tom.* 4. *concil. col.* 1691. *ejus collect.* Noluerunt id initio ratum habere Summi Pontifices, quod esset contra Nicænum canonem 6.; sed postea moti precibus Imperatorum ratum habuerunt. Denique honos etiam Patriarchatus, probante Sede Apostolica, à Theodosio juniore datus est Ecclesiæ Hierosolymitanæ, qua de re cum orta essent dissidia inter Antiochenum, & Hierosolymitanum Episcopum, ea lege composita sunt in Concilio Chalcedonensi, ut tres Palæstinæ Hierosolymitano Episcopo, utraque autem Phænicia, & Arabia Antiocheno subjicerentur.

(3) Ordinem hunc dignitatis inter quatuor Patriarchas Orientales constituit Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. *Cap.* 23. *de privil.* De quatuor Patriarchis Orientalibus late agit Michael le Quien in opere, cui titulus *Oriens Christianus in quatuor Patriarchatus digestus.*

(4) De Occidentali Patriarchatu Summi Pontificis pauca dicenda sunt, quoniam non desunt qui Patriarchatum ipsum non totum initio Occidentem comprehendisse contendunt, eaque est etiam opinio Dominici Cavallarii in *Inst. Canon. par.* 1. *cap.* 10. §. 4. Sed quisquis id sentit, ignorat profecto celeberrimam, et jam IV. sæculo receptam totius Christiani orbis divisionem in Orientales, & Occidentales Ecclesias, quam divisionem *à veteri consuetudine* repetit Pseudo-Synodus Sardicensis à Semi-Arianis habita *in epist. synodic. apud Labbæum tom.* 2. *Concil. col.* 740. Sed ut hoc mittam schismaticorum hominum testimonium, ipsam hanc divisionem compertissimam faciunt S. Ambrosius in gestis concilii Aquilejensis, cui ipse præfuit, *col.* 1165. & 1166. *tom.* 2. *collect. Concil. Labbæi ed. Venet.*, S. Hieronymus *ep.* 97. *num.* 4. *col.* 577. *tom.* 1. *ed. Vallarsii*, Summique Pontifices apud Coustantium, nimirum Cœlestinus I. *ep.* 13. *ad Nestor. col.* 1113., Liberius *ep.* 11. *col.* 444., Bonifacius I *ep.* 15. *col.* 1039., præterea Constantinopolitani Concilii Patres *in epist. ad Damas. et Occident. Episc.* apud eumdem Coustantium *col.* 558. Quibus autem terminis Orientales Ecclesiæ continerentur, diserte explicat Concilium Constantinopolitanum *can.* 2. apud Labbæum *tom.* 2. *col.* 1125. *ed. Venet* Nimirum ejus concilii Patres Ecclesias illas intra Diœceses Thracicam, Ponticam, Asianam, Orientem & Ægyptum coercuerunt; cæteras vero diœceses omnes, scilicet integrum Illyricum, Italiam, Gallias, Britanias, Hispanias, & Africam Occidenti reliquerunt. Omnes hasce diœceses Occidentis Patriarchatus complectebatur, atque in toto Occidente non alius unquam Patriarcha, quam Romanus fuit. Itaque Patriarchatus Romanus (hic tantum loquimur de jure patriarchico Summi Pontificis, non de Primatu, quem habet in universa Ecclesia, quique totum Orientem, atque

Occidentem complectit) multo latius patebat, quam singuli paterent Orientales Patriarchatus; nam hi suam singuli in Oriente diœcesim habebant, illi autem omnes Occidentis diœceses commissæ erant, duæ nimirum in Italia, integrum Illyricum, quod postea sectum est in diœceses duas, Galliae, Britaniæ, Hispaniæ, Africæ, atque hæc causa est, propter quam Arelatensis Concilii Patres *in epist. ad Silvestrum tom.* 1. *collect. Concil. Labbæi col.* 2449. eum *Majores Diœceses*, tenere dixerint, & vero *diœcesis* nomine ea tempestate plures provincias comprehensas fuisse constat; uti ostendit Emanuel Schelestratus *Antiquit. Eccles. tom.* 2. *dissert.* 6. *cap.* 3. *n.* 2. *pag.* 424. *Romæ* 1697. Ad hunc totius Occidentis Patriarchatum, quem Summus Pontifex obtinebat, spectant S. Basilius *ep.* 239. *pag.* 368. *tom.* 3. *opp. ed. Maurin. Paris.* 1730. cum eum *Occidentalium Coriphæum* appellat; S. Augustinus *contra Julian. lib.* 1. *c.* 4. *tom.* 10. *col.* 503. *ed. Maurin. Ven.* 1733. cum S. Innocentium Pontificem Occidentali Ecclesiæ præpositum describit; S. Hieronymus *ep. ad Marcum* 17. *col.* 43. *tom.* 1. *ed. Vallarsii*, qui uti Petro Alexandrino Patriarchæ totum Ægyptum, ita S. Damaso Pontifici totum Occidentem adscribit, et rursus *contra Vigilant. n.* 2. *col.* 389. *tom.* 2. *ed. cit.* ubi in toto Christiano orbe non alias agnoscit Ecclesias, quam *Orientis*, *Ægipti*, *&* *Sedis Apostolicæ*, hoc est totius Occidentis. Innocentius ipse, quem toti Occidenti præpositum laudabat Augustinus, non solum earum, quas supra memoravi, Occidentalium diœceseos principatum, excepto Illyrico (de quo tamen agit *ep.* 13. *ad Rufum Thesalonic.* apud Coustantium *col.* 815. *et in decret. cap.* 35. apud Pithæum *Cod. Can. vet. Eccles. Rom. pag.* 204. *Paris.* 1688.) Romanæ Sedi vindicat *ep.* 25. *ad Decent. Epis. Eugubin. n.* 2. *col.* 856. apud Coustantium, sed etiam hujus institutionis originem ex eo repetit, quod Occidentis Ecclesiæ à Petro, ejusve in Sede Romana succesoribus fuerint constitutæ. Mitto loca alia sexcenta Patrum, & Conciliorum, ex quibus patet, Summum Pontificem Occidentis Patriarcham ab omnibus semper habitum, atque appellatum fuisse. Quid autem Occidentis nomine intelligunt Patres, Concilia, Scriptores omnes, nisi illas octo diœceses, quarum supra est facta mentio, quæque totum Occidentem conficiebant? Itaque si Summus Pontifex Occidentis Patriarcha est, omnium certe illarum diœceseon Patriarcha esse debet. Vide Leonem Allatium *de Eccles. Occident. et Orient. perpet. consens. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 188. *Colon. Agrippin.* 1648., Christianum Lupum *ad can.* 6. *Conc. Nicæn. tom.* 4. *pag.* 244. *ed. Ven. an.* 1724. Natalem Alexandrum *Histor. Ecclesiast. ad sæc.* 4. *dissertat.* 20. *propr.* 1. *tom.* 4. *pag.* 406. *et seq. ed. Ven.* 1776., qui de Nicæni canonis 6. interpretatione late agunt; & vide Petrum de Marca *Concord. Sacerd. et imper. lib.* 1. *cap.* 5., Emanuelem Schelestratum *Antiq. Eccles. tom.* 2. *disser.* 6. *per tot. pag.* 409., Carolum a S. Paulo *Geografia sacra lib.* 1. *num.* 8. *et seq. pag.* 15. *et seq. Paris.* 1641., Hallier. *de Sacr. ordinat. par.* 2. *cap.* 4. *sect.* 5. *art.* 3., Morinum *Exercit. eccles. lib.* 1. *exerc.* 6. *p.* 17. *Paris.* 1669., qui omnes de jure Pa-

triarchico Summi Pontificis in totum Occidentem late, ac nervose disputant.

§. XXXV. Nunc Orientalium Patriarcharum sedibus Barbarorum tyrannide oppressis, tamen Sedes Apostolica Patriarchas creat, qui Romæ commorantur solo insigniti titulo, & nulla præditi jurisdictione, ne insignium Ecclesiarum memoria oblivione deleatur. Quæ eadem causa est, propter quam creantur etiam Episcopi *Titulares*, quos Episcopos *in partibus* appellamus (1), & quorum est Episcopis opem ferre in iis, quæ sunt ordinis Episcopalis, præsertim cum diœcesis tam late patet, ut unus Episcopus omnibus ubique muneribus obeundis idoneus non sit (2).

(1) De Episcopis Titularibus videnda in primis est Homilia plena eloquentiæ, elegantiæ, & doctrinæ, quam habuit SS. D. N. PIUS SEXTUS in Basilica S. Pauli die 4. Octobris an. 1778. in consecratione Hieronymi Crivelli Episcopi Nepsini, & Sutrini, ac Petri Aloysii Galletti Episcopi Cyrenensis, & videndus etiam Andreuccius *Hierarch. Eccles. tract.* 1.

(2) Erant olim & *Episcopi gentium*, ex quibus horum titularium Episcoporum origo repetenda videtur. Eos ordinabat Sedes Apostolica, ut mitteret ad gentes, quæ ad Christianam Religionem essent instituendæ. Vide Petrum Coustantium *ep. Roman. Pontif. pag.* 3. & 6., & Franciscum Blanchinum *tom.* 2. *Anastasii in not. ad vit. S. Eleutherii pag.* 142.

§. XXXVI. Potestatem, quam Metropolitæ habent in Suffraganeos, eamdem fere à Sacris Canonibus habent Patriarchæ in Metropolitas. Præcipua eorum jura, & privilegia sunt, ut post Summum Pontificem, & Cardinales sedeant ordine dignitatis; ut Metropolitis pallium concedant, postquam ipsi à Pontifice acceperint; ut crucem præseferant per universum tractum sui Patriarchatus, nisi occurrat Summus Pontifex, aut ejus à latere Legatus; aut à suis Metropolitis ad eos appelletur (1).

(1) *Cap.* 23. *de privileg.*

§. XXXVII. Reliqui Patriarchæ minores dicuntur, uti sunt Patriarcha Venetus, Indiarum, Ulisiponensis. Hi non procul distant à Primatibus, ac medium tenent locum inter majores Patriarchas, ac Metropolitas. Eorum potestas trahitur in omnes certi regni, ac nationis Metropolitas, & Episcopos; ipsi vero Majori Patriarchæ subjiciuntur, cujus intra fines Episcopatum tenent.

§. XXXVIII. Proximus post eos locus est Primatum, & Metropolitarum; sed illi his antecellunt. Nam Primates omnibus præsunt Metropolitis, atque provinciis regni, aut nationis, ubi primatum habent. Hujusmodi sunt Antistites Bituricensis, Lugdunensis, Toletanus, Salisburgensis, Pisanus, aliique, quibus à Metropolitis concessæ appellationes, & jus anteferendæ crucis datum. Sed hodie tantum Primati Lugdunensi reliquum est jus appellationum, ceteri solam honoris prerogativam retinent (1).

(1) De antiqua Primatum dignitate, ac potestate magna inter eruditos disputatio est. Sunt enim qui eos Patriarchas, sunt qui Metropolitas fuisse putant, et sunt qui ab utrisque distinguunt. Sane apud Afros, uti patet ex Concilio Africano *cap.* 65. apud Pithœam *Codex canon. vet. Eccles. Roman. pag.* 160. *Paris.* 1687. Primates Metropolitæ erant; atque hinc Numidiæ Metropolitam *Primatem* Augustinus vocat *ep.* 219. *n.* 6. *col.* 1013. *t.* 2. & Antistes Carthaginensis à Possidio *in Vita August. c.* 8. *col.* 262. *t.* 10. *opp. August. Primas*, in Concilio Ephesino. *act.* 1. *t.* 1. *col.* 1419. *coll. Harduini Metropolita* appellatur. Ex quo confici videtur posse, nullum inter Primatem, & Metropolitam discrimen intercedere. Accedit quod *cap.* 3. *de For. competen.* cautum est, ut orta lite inter Episcopos diversarum provinciarum dentur judices à Primate, cujus in provincia sedet locus, de quo disputatur. Cum autem proprius Episcoporum Judex Metropolita sit, certe Primas Metropolita videtur. At vero Innocentius III. apud Bosquetum *in ejus gestis pag.* 60. inquit: "apud nos hæc duo nomina Pri„mas, & Patriarcha pene penitus idem sonant, cum Patriarchæ, & „Primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa." Eadem occurrunt in apocryphis litteris Clementis, Aniceti, Anacleti Lucii PP., quæ apud Gratianum extant *can.* 1. & 2. *dist.* 80., & *can.* 1. & 2. *dist.* 80., & *can.* 1. & 2. *dist.* 99. Denique qui alium à Patriarcha, & Metropolita Primatem faciunt, nituntur canone 9. Concilii Chalcedonensis apud Labbeum *tom.* 4. *col.* 1686. *ed. Venet.* quo habentur hæc: "Si autem cum ipsius provinciæ Metropolitano E„piscopus, vel clericus controversiam habeat, diœcesis Exarchum ad-

„eat, vel Imperialis urbis Constantinopolis thronum." Primas igitur alius est à Metropolita, & alius à Constantinopolitano Episcopo, hoc est Patriarcha. Pauca de hac controversia dicam. Cum primum Ecclesia Primatis vocabulum usurpare cœpit, eo significavit Metropolitam. Episcopis Arelatensi, & Viennensi de Primatus honore contendentibus Taurinense concilium *an.* 397. *can.* 2. apud eumdem Labbæum *tom.* 2. *col.* 1385. ita respondit: "qui ex iis approbaverit, suam civitatem es„se metropolim, is totius provinciæ honorem Primatus obtineat." Ita Africani Primates Metropolitæ erant, & ita Primas Metropolita est *in Cap.* 3. *de For. competen.*, quod ex Africano Concilio desumptum est. Sed postea Primatis vox traducta est ad Patriarchas, et novo hoc sensu vox hæc usurpari primum cœpit in falsis decretalibus Clementis, Aniceti, Anacleti, Lucii, quæ sunt *in can.* 1. *et* 2. *dist.* 80., *et can.* 1. *et* 2. *dist.* 99.; forte quod Auctor earum decretalium nullum discrimen fecit inter *Exarchum, aut Primatem diœcesis*, qui Patriarcha est, interque *Primatem provinciæ*, qui est Metropolita. Mirum autem videri non debet, quod aliquis à Metropolitæ judicio provocare posset vel ad Primatem diœcesis, hoc est Patriarcham, vel ad Constantinopolitanum Antistitem, uti sancitum est canone 9. Concilii Chalcedonensis. Nam id peculiari jure, et extra ordinem datum erat Episcopo Constantinopolitano, ut in causis non suorum Metropolitarum per Orientem primo judicio decerneret; quod patet exemplo Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani, qui judice dedit in causa Ibæ Metropolitæ Edesseni, qui suberat Patriarchæ Antiocheno, uti constat ex Concilio Chalcedonensi *act.* 10. *col.* 507. *et seq. tom.* 2. *collect. Harduini.*

§. XXXIX. Metropolita uni præest provinciæ, & Episcopis, qui ea comprehenduntur. Dignitatem hanc ante Concilium Nicænum viguisse compertum est (1), multique sunt viri docti, et graves, qui ejus originem repetunt ab Apostolis, à quibus hujusce dignitatis, et juris non obscura relicta sunt monumenta, ut recte status Ecclesiasticæ Hierarquiæ constitueretur (2). Metropolitæ nomen à metropoli procedit, quæ est urbs provinciæ caput. Qui in ea civitate Episcopatum gerebant, dicti sunt Metropolitæ, ac deinceps etiam Archiepiscopi, quod postremum vocabulum etsi olim latius pateret, tamen lapsu temporum translatum est ad eos, qui provinciæ uni essent præpositi, quales Metropolitæ sunt. Itaque ratio, & mos hominum fecit, ut Metropolitica dignitas hæreret civitati, quæ in provincia habebat principatum, & ad quam omnes confluebant, postea à sacris

canonibus jura, & privilegia dignitate consentanea fuere attributa (3).

(1) Fuisse Metropolitas ante Concilium Nicænum, perspicuum est ipsius Concilii *can. 6. et 7. tom. 2. col. 35. Collect. Labbæi.* Idem colligitur ex Epiphanio *Advers. Hæres. lib. 2. tom. 2. hær. 48. n. 1. ed. Petavii Paris.* 1622., Athanasio *de Senten. Dionysii n. 5. tom. 1. pag. 194. ed. Patav. an.* 1777., atque ex Concilio Illiberitano *can.* 58. apud Labbæum *tom. 1. col. 999. ed. Venet.*, ubi memoratur *prima cathedra*, quæ Metropolitæ est.

(2) Specimem satis clarum, & expressum metropolitæ dignitatis Apostoli dederunt in Tito, & Timotheo, quorum alteri omnes in Creta Insula ecclesias, alteri totam Asiam provinciam commissam fuisse constat. Vid. Chrysostomum *Hom. 2. in Tit. & hom. 1. in 1. Timoth. pag. 547. & 737. t. 11. opp. ed. Montfauconii Paris.*; atque Eusebium *Histor. Eccles. lib. 3. cap. 4. pag. 90. edit Valessii Cantabrigiæ* 1720. Idem de succesoribus Timothei, & Titi testatur ipse Eusebius *lib. 5. c. 4. p.* 168., de Polycrate, qui Asiæ Episcopis, de Philippo, qui omnibus Cretæ Insulæ Ecclesiis, de Irenæo, qui Galliæ, de Palma, qui Ponto, de Theophilo Cæsariensi, & Narciso Hierosolymitano, qui Palestinæ Episcopis præfuit, *lib. 4. c. 23. et lib. 5. c. 23. p. 143. &* 190. Ac meo quidem judicio ita componi videtur posse vetus illa quæstio, num Metropolitica dignitas ab Apostolis, an post eorum ætatem ab Ecclesia fuerit instituta. Ejus certe speciem ab Apostolis est relictum; sed res demum omnis consecutis temporibus absoluta, & perfecta est. Videndus Usserius *de Orig. Episcop. & Metropolit.* Beveregius *Cod. can. vindicat. lib. 2. cap. 5. num.* 12. ae Marca *Concord. sacerd. & imper. lib. 6. cap. 1. num.* 3., Thomassinus *Vet. et nov. Eccles. discipl. lib. 1. par. 1. cap.* 2. Mamachius *Orig. & antiq. Christian. lib. 4. cap. 4. §. 5. num 4. pag.* 555. *tom.* 4. Ceterum Metropolitæ vocabulum recentius est, & qui deinceps eo nomine appellati sunt canone 37. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. tom. 1. pag. 446. Amstelædami* 1724. dicuntur πρῶτος, & κεφαλαι, Concilio Sardicensi *can.* 9. apud Labbæum *tom. 2. col. 676. Episcopi Metropolis*, Augustino *Brevic. collect. 3. cap. 16. t. 9. col. 570. ed. Venet.* 1733. *Principes*, atque in Concilio Carthaginensi III. *can.* 26. apud citatum Labbæum *tom. 2. col.* 1403. statutum est, ne primus Antistes, alio nomine, quam *primæ Sedis Episcopus* vocaretur. Cumque apud Afros hæc dignitas, excepta Ecclesia Carthaginensi, quæ in tota Africa primatum habebat, non hæreret certe Sedi, sed is provinciam regeret, qui senior ordinatione erat, factum hine est ut qui provinciæ præerant *Senes* appellarentur. Ita Xantippus Numidiæ Primas semel atque iterum *Senes* appellatur in Concilio Africano *cap.* 67. apud Pithæeum *Codex Canon. vet. Eccles. Roman. pag.* 161. *Paris.* 1687.; & pluries etiam eodem vocabulo utitur Augustinus *ep.* 64. 65. 141. *col.* 153. 154. 456. *tom. 2. edit. Maurint. Venet.* 1729.

(3) Concilium Antiochenum *can.* 9. apud Labbæum *tom.* 2. *col.* 590. "Episcopos, *inquit*, qui sunt in unaquaque provincia, scire oportet, "Episcopum, qui præest metropoli, etiam curam suscipere totius "provinciæ, eo quod in metropolim undequaque concurrunt omnes, "qui habent negotia." Et huc etiam ex pectat Concilium Taurinense *Can.* 2. apud eumdem Labbæum *tom.* 2. *col.* 1385. Concilium Calcedonense *can.* 12. *et* 17. *tom.* 4. *col.* 1687. *ejusd. col.*, Concilium Trullanum *can.* 38. *col.* 136. *et tom.* 7.

§. XXXX. Metropolita jurisdictionem habet in omnes suæ provinciæ Episcopos, quos suffraganeos vocant. Quare supplet eorum negligentiam (1), eosque vocat ad synodum provincialem (2), inquirit in absentiam, atque ad residendum compellit (3), negligentes ad officium cogit, jus dicit inter eos, qui à Suffraganeorum judicio ad se provocant (4), denique in tota provincia Crucem præsefert, insigne jurisdictionis suæ (5).

(1) Synodus VII. *in can. Cum simus c.* 9. *q.* 3., Concilium Lateranense III. *can.* 8. apud Labbæum *tom.* 13. *col.* 421. *Cap. Licet de Supplen. neglig. prælat.*, *cap.* 7. *de Offic. ord.*, Conc. Trid. *Sess.* 24. *c.* 20. *de Reform.*

(2) *Can.* 6. *dist.* 18., Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de Reform.*

(3) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de Reform.*, Pius IV. *in Bulla de salute gregis.*, 12. *pag.* 36. *tom.* 4. *par.* 2. *Bullarii.* Hodie tamen Episcopi sine venia Summi Pontificis à suis Ecclesiis abbesse non possunt. Benedictus XIV. *in Const. Ad universæ* 18. *de Residen. episc. tom.* 2. *ejus Bullar. pag.* 78. *ed. Rom.* 1754.

(4) *Cap.* 11. *de Offic. judic. ordin.*, *Cap.* 3. *de Appellat. in* 6. Videnda tamen ea de re est *Constitutio Ad militantis* 48. itemque *Constitutio Romanæ Curiæ* 115. Benedicti XIV. *in ejus Bullar. tom.* 1. *pag.* 81. *et* 285., ubi certus est definitus appellationum modus, ne quid ex iis damni oriatur.

(5) *Clement. Archiepiscopo de privil.*

§. XXXXI. Majores tamen causæ criminales Episcoporum, in quibus de eorum depositione agitur, ad judicium pertinent Romani Pontificis (1), minores ad Concilium provinciale (2). Olim Metropolitæ lustrare etiam poterant diœceses Suffraganeorum suorum (3), nunc non possunt, nisi causa in provinciali synodo cognita, & probata sit (4). Atque hæc quidem omnia pertinent ad præfecturam, & eminentiora jura, quæ supra Episco-

pos insunt in Patriarchis, & Metropolitis. Nam ipsi habent etiam in diœcesi sua jura Episcopalia, quæ sibi cum reliquis Episcopis communia sunt.

(1) Vetus est, sed jam à multis explosa, atque ejecta calumnia, quod falsæ decretales Isidori majores criminales Episcoporum causas Romani Pontificis judicio servaverint. Hæc cantilena est hæreticorum, atque eorum omnium, quorum in Sedem Apostolicam insigne odium est, hoc nobis præter ceteros objiciunt Febronius, & Eybelius, & hoc item Institutionibus non multis ad hinc annis editis Cavallarius *par.* 1. *cap.* 8. §. 4. Sed quæ magis frigida, & jejuna calumnia excogitari potest, cum exploratissimum sit, idque etiam fateatur Blondellus, homo videlicet et numero hæreticorum, Isidorianas decretales nullum novum jus induxisse, sed omnes esse excerptas ex sententiis Sanctorum Patrum, ex veris Summorum Pontificum post Siricium constitutionibus, canonibus conciliorum, Romanis legibus, & disciplinam comprehendere, quæ jam obtinebat? Revera majores causæ, quæ ad Episcoporum accusationes pertinent, jam ante Isidorum servatæ erant judicio Sedis Apostolicæ, sine cujus consensu definiri non poterant, uti constat in primis ex S. Leone *ep.* 6. *c.* 5. *col.* 522. *ep.* 13. *col.* 678., *&* *ep.* 14. *col.* 682. *t.* 1. *opp. ed. Ballerin.*, atque ex S. Gregorio *ep.* 7. *&* 36. *lib.* 3. *col.* 634. *et* 650., *ep.* 3. 24. *et* 63. *lib.* 6. *col.* 794. 809. 838. *tom.* 2. *ed. Maurin. Paris.* 1705., & jam ante Zosimus *ep.* 1. *ad Episc. Gall.* apud Coustantium col. 938. graviores Episcoporum causas Summi Pontificis judicio servatas declaraverat, cum scriberet: "Ad cujus (Patrocli Arelatensis Vicarii Apostolici) notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen." Quo etiam spectat ejusdem Zosimi *commonitorium* apud eumdem Coustantium *col.* 981., ubi describitur Sardicensis Canon de appellationibus ad Sedem Apostolicam. Vide *Notam* 4. *ad* §. *XVI. et Notam* 4. *ad* §. *XVIII. Tit. IX.*, & vide cl. Blascum *de Collect. Canon. Isidor. Mercator. cap.* 9. *pag.* 93. *et seq.* ubi tota hæc materia solide, & erudite pertractatur.

(2) Conc. Trident. *Ses.* 24. *cap.* 5. *de Reform.*

(3) *Cap.* 1. *de Censibus in* 6.

(4) Conc. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 3. *de Reform.*, Urbano VIII. *Const. Exponi nobis* 370. *tom.* 6. *part.* 1. *pag.* 277. *Bullar.*

§. XXXXII. Omnes Patriarchæ, & Metropolitæ, præter cætera pontificalia ornamenta, habent pallium, cujus origo à divisione ecclesiasticarum provinciarum videtur repetenda, eo præsertim tempore, quo Sacerdotes à Diaconis, à Sacerdotibus Episcopi, atque inter eos qui principem obtinebant locum, vestibus distingui

cœperunt. Neque enim aliud, præter pallium, videtur occurrere ornamenti genus, quo Episcopi inter se discernantur (1). Est autem pallium fascia lanea candida (2), tres circiter digitos lata, in modum circuli contexta, quæ humeros cingit, habetque ad utraque parte lineas in pectus, & humeros impendentes cum sex sericis, nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur, & alligatur (3). Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus, idcirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior Patriarcharum, & Metropolitarum potestas designatur (4). Olim à Sede Apostolica suis Vicariis, ut plurimum, tribuebatur (5); nunc ab ea datur omnibus Patriarchis, & Metropolitis (6).

(1) In tanta originis pallii obscuritate hæc cæteris probabilior conjectura videtur, quam trâdit Carolus Gagliardus *Instit. Jur. Canon. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 3. Cardinalis Baronius *ad an.* 336. *num.* 65. *pag.* 291. *tom.* 4. *edit. Lucae*, pallium ab Ecclesia inductum putat exemplo Rationalis, & Superhumeralis, cujus mentio est in Exodo *cap.* 28. *vers.* 4., & quo tantum Summus Sacerdos, alius præterea nemo, utebatur. "Ita, *inquit*, in Christianæ Religionis Sacerdotio »genus illud indumenti, quod pallium dicimus, Summi tantum Pon»tificis cessit usui, ab eo tamen compluribus Episcopis magna ex cau»sa communicatum." Certe, ut est à Mamachio animadversum *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 3. *n.* 10. *tom.* 1. *pag.* 228. jam usque à primis nominis christiani temporibus Romani Pontifices Metropolitarum dignitatem indiciis quibusdam firmare, ac roborare consueverunt; atque inter hæc indicia pallium esse, nemo inficiabitur. Præclare S. Gregorius M. *lib.* 2. *ep.* 22. *ad Univers. Illyric. Episc. pag.* 117. *tom.* 7. *edit. P en et.* 1779. de Joanne electo cunctis suffragiis Episcopo Justinianæ primæ loquens: "juxta postulationis vestræ deside»rium, *inquit*, prædictum Fratrem, & Coepiscopum nostrum in eo, »in quo est, Sacerdotis Ordine constitutus, nostri assensus auctorita»te, firmatus, ratamque nos ejus consecrationem habere, dirigen»tes pallium indicamus." En pallium firmati à Sede Apostolica Archiepiscopatus indicium. Qui pallium Patriarcharum, & Metropolitarum imperatorium fuisse ornamentum, atque ab Imperatoribus Ecclesiæ concessum putant, ii nituntur fundamentis, quæ eruditorum omnium judicio falsa sunt. Hujus generis est certe rescriptum Valentiniani III., quod habet Agnellus *lib. Pont. in vit. S. Maxim. p.* 84. *ed. Mutin.* 1708., idque late demostrant Baronius *ad an.* 432. *n.* 94. *seqq. p.* 446. *seq. t.* 7. *ed. Lucæ*, Schelestratus *Antiq. eccles. dissert.* 4.

cap. 5. *num.* 7., Norisius *Dissert. hist. de Synod. V. cap.* 10., Christianus Lupus *Dissert.* 2. *de Africanæ Ecclesiæ Roman. appellat. cap.* 8. *pag.* 176. *& seq. opp. tom.* 8. *ed. Venet.* 1727., Bacchinius *in præfat.* ad laudatum Agnelli *Librum pag.* 20. *num.* 12. *& seq.*, *ac de Eccles. Hierarch. origin. part.* 3. *pag.* 378. *et seq. ed. Mutinæ an.* 1703. Multos in errorem induxit pallii vocabulum, quod erat generale nomen indumenti, quo omnes utebantur, & quo totum corpus tegebatur. Sed quis ex eo conficiat, omnino simile fuisse pallium, quod ornamenti loco conceditur Patriarchis, & Metropolitis, ut ab Episcopis distinguantur? Hoc quoque pallium initio usque ad talos fuisse productum multi tradiderunt ex eo, quod *lib.* 15. *Annal. n.* 5. *t.* 2. *pag.* 108. *ed. Paris. an.* 1687. narrat Zonaras; Anastasium Germani Patriarchæ vestigiis insistentem ejus omophorion calcasse, ut ita eum moneret, ne properaret; sed, ut recte est à Christiano Lupo *in cit. dissert. de African Eccles. appell. c.* 7. *p.* 174. *t.* 8. *opp. ed. cit.* animadversum, eo loco Zonaras loquitur de stola, hoc est de manicata veste talari, non autem de pallio, quod tantum intra Ecclesiam gerebatur. At vero Anastasius S. Germani vestem extra Ecclesiam calcavit.

(2) Die S. Agnetis Virginis, qui est dies 21. Januarii, in ejusdem Agnetis templo in via Nomentana singulis annis duo candidi agni offerri, ac benedici solent, cum in Missa imploratur Agnus Dei, deincepsque Apostolicis Subdiaconis traduntur, atque in aliquo sanctimonialium monasterio nutriuntur, donec suo tempore tondeantur. Ex ea vero lana permixta reliquæ lanæ, cum in filum deducta fuerit, pallia conficiuntur.

(3) Antiquam pallii formam describit Innocentius III. *lib.* 1. *Myst. miss. cap.* 63. *tom.* 1. *p.* 334. *Colon.* 1575. his verbis: "Fit enim pallium de candida lana contextum, habens desuper circulum humeros constringentem, & duas lineas ab utraque parte dependentes; quatuor autem cruces purpureas ante, & retro, à dextris, & à sinixtris, sed à sinixtris est duplex, & simplex à dextris." Nunc sex cruces sunt, eæque nigri coloris. Vid. Card. Bona *Rer. Liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. §. 16. *tom.* 2. *pag.* 272., & Sala *in not.* 1. *pag.* 275. *Taurin.* 1749.

(4) *Cap.* 4. *de Elect.*

(5) Temporis injuria perierunt antiquiora monumenta, quorum ope statui certo possit, quo primum tempore Romani Pontifices Metropolitis Pallium attribuere cœperint. Hoc certum est, Symmachum, qui initio VI. sæculi Pontificatum gessit, illud concessisse Theodoro Laureacensi, uti patet ex ejus *ep.* 11. apud Labbæum *tom.* 5. *concil. col.* 440., cumque illud Pontifex se *indulgere* dicat *more majorum*, facile intelligitur, pallii à Sede Apostolica obtinendi jam tunc fuisse morem plane veterem. Vigilius Auxanio Arelatensi Episcopo *ep.* 7. apud eumdem Labbæum *tom.* 5. *col.* 1301. pallium dedit, *sicut decessori tuo*, inquit *prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur*

contulisse. Unde intelligimus, & Cæsario, qui fuit decessor Auxanii, pallium à Symmacho fuisse concessum. Eodem VI. sæculo Pelagius I. cum Vicarium Apostolicum creasset Sapaudum Episcopum item Arelatensem litteris ad eum datis an. 557. apud eumdem Labbæum *tom. 6. col.* 477. pallium etiam ei se attribuere dixit, ut *in tanto loci fastigio constitutus præclaro quoque habitu* decoraretur. Huc etiam referendus est Rabanus de *Instit. Cleric. l.* 1. *c.* 23. *tom. 6. opp. p. 8. ed. Colon. Agrip.* 1626. cum ait: *super hæc autem omnia Summo Pontifici propter Apostolicam vicem pallii honor decernitur.* Petrus de Marca *Concord. Sacerdot. & Imper. lib. 6. c. 7. n.* 1. ut suam de Gallicano pallio à Romano distincto sententiam confirmet, statuit, ætate Gregorii M. solum Arelatensem Episcopum illud in Gallia gestasse. Sed ex vita Desiderii Viennensis Archiepiscopi apud Henschenium, & Papebrochium ad diem 23. Maii *t.* 5. *Act. SS. p.* 252. *Antuerp. an.* 1685. manifestum est, cum quoque "cum Archiepiscopus factus est, ex morem Romam misisse pro »adipiscendo Sedis Apostolicæ pallio." Quibus ex verbis intelligimus, Desiderium non primum fuisse Vienensem Episcopum, qui à Sede Apostolica pallium postulavit. Ex eodem loco deprehenditur, quam falsa sit sententia Petri de Marca *de Concord. Sacerd. et Imper. lib. 6. cap.* 6., qui ait, Romanos Pontifices summam in mittendis palliis ad Episcopos Gallicanos curam adhibuisse, ut jus Metropoliticum à Vicariatu Sedis Apostolicæ oriri videretur; atque ut iis novum jugum, novaque servitus imponeretur. Non enim pallium sua sponte offert Gregorius, ut jugum aliquod imponat, sed ipse Desiderius à Gregorio postulat *de more*, quod indicat antiquam consuetudinem; cujus mentio est etiam apud ipsum Gregorium *lib.* 4. *ep.* 1. *col.* 682., & clarius *ep.* 11. *lib.* 9. *col.* 937. *tom.* 2. *ed. Maurin. Paris.* 1705. Revera tantum abest, quod rectissime est à Gravesonio *Hist. Eccles. sec. IX. col.* 6. *tom.* 3. *pag.* 202. *ed. Venet.* observatum, "ut Summi Pontifices curam in mittendis ad Gallicanos »Præsules palliis adhibuerint, ut potius ferventibus Regum precibus, »& ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum pallii Episco»pis concedendum. Quod si Romani Pontifices per usum Pallii novam »servitutem Episcopis imponere intendissent, omni procul dubio nec »Reges in gratiam Metropolitanorum suorum umquam istud pallium à »Romanis Pontificibus postulassent, nec Metropolitani novam, & in»solitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedum ambiissent." Par est sententia eorum, qui olim sine Imperatoris auctoritate pallium à Romano Pontifice concedi potuisse negant, ex coque numero est etiam Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon par.* 1. *cap.* 9. §. 2. Nam hæc sententia nititur rescripto Valentiniani III., & nititur errore, quod ecclesiasticum pallium imperatorium ornamentum fuerit. Vid. Christianum Lupum *cit. dissert. de African. Eccles. Roman. appellat. cap.* 8. *pag.* 176. Bianchium *della Potestà e della Polizia della Chiesa lib.* 3. *cap.* 2. §. 2. 3. 4. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 178. *et seq.* Bonam *Rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 24. §. 16. & Salam *in not. pag.* 272. *et seq. t.* 2. *ed. Taurin.* 1749.

(6) Græcis Episcopis commune pallium est, quod quemadmodum evenerit, narrat Liutprandus *in Legatione* II. *Constantinopolitana ad Nicephorum Phocam nomine Othonis* apud Muratorium *Scriptor. Rer. Ita. tom.* 2. *pag.* 488. ubi inquit: " Romanus Imperator filium suum „Theophylactum Eunuchum Patriarcham constituit: eamque eum Al„berici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effe„cit, ut ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ litteræ mitteren„tur; qua auctoritate ipse cum succesores ejus absque Paparum per„missu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos „inolevit, ut non solum Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græ„ciæ palliis utantur. Quod quam absurdum sit, censore opus non „est." Consule eumdem Liutprandum, qui hoc Alberici facinus narrat, *de reb. Europ. lib.* 3. *cap.* 12. apud Duchesnium *tom.* 3. *Histor. Franc. p.* 598. Ceterum VIII. dumtaxat exeunte sæculo obtinere cœpit consuetudo, ut omnibus indiscriminatim Archiepiscopis pallium concederetur, ut colligi potest ex *tom.* 2. *oper. posthum.* Mabillonii, ubi occurrit dissertatio Theodorici Ruinart *de Pallio Archiepiscopali c.* 11. *pag.* 457. Multa autem, præter auctores, quos modo indicavimus, de pallio scripserunt Petrus de Marca *Concord. Sacerd. et Imper. lib.* 6. *cap.* 6. *et* 7., Nicolaus de Braulion *dissert. de Pallio*, Patres Maurini *in S. Gregorium M. lib.* 3. *ep.* 28. *col.* 518. *tom.* 2. *ed. Paris.* 1705. locisque aliis earumdem epistolarum, Dominicus Georgeus *de Liturg. Rom. Pontif. t.* 1. *p.* 210. *et seq.* aliique complures. Ac videnda in primis est Constitutio *Rerum ecclesiasticarum* 60. Benedicti XIV. *tom.* 2. *ejus Bullar. p.* 294. *laud. ed.*, ubi multa habentur de pallio, quæ ad recentiorem pertinent disciplinam.

§. XXXXIII. Solus Romanus Pontifex, cujus potestas nullam habet definitam regionem, cujus terminis septa teneatur, pallio ubique utitur, & semper; ceteri nonnisi intra fines suæ jurisdictionis, & statis, certisque diebus, cum pontificalia conficiunt; scilicet die natali Christi Servatoris, die S. Stephani, S. Joannis, Circuncisionis, Epiphaniæ, Palmarum, feria V. in cœna Domini, in Sabbato sancto, in Paschate, & feria secunda, ac tertia post Pascha, Dominica in albis, in Ascensione Domini, in Dominica Pentecostes, in festo Corporis Christi, in Nativitate S. Joannis Baptistæ, in festis omnium Apostolorum, ac quatuor diebus festis B. Mariæ Virginis, nimirum Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis, in commemoratione omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiarum, in præcipuis festis diebus Ecclesiæ Archiepiscopalis, in ordinatione

Clericorum Episcoporum, in consecratione Virginum, & in die anniversaria, quam Archiepiscopus celebrat, suæ consecrationis, dieque item anniversaria dedicationis Ecclesiæ (1).

(1) *Cap.* 4. *et* 6. *de Auctor. et usu pallii* ibiq. Glos., & Pontificale Romanum *par.* 1. *tit. de Pallio.*

§. XXXXIV. Pallio ita est adjunctum munus Archiepiscopale, ut eo nondum accepto ne Archiepiscopi quidem nomen quis mereatur (1), neque synodum provincialem indicere possit, neque chrisma conficere, neque Episcopos consecrare, neque alia obire munera sive Metropolitica, sive Episcopalia (2). Petendum est intra tres menses ab exacta consecratione, & quidem enixis precibus, sive, ut in more est, *instanter*, *instantitius*, *instantissime* (3), à Summo Pontifice in Consistorio Cardinalium; petit per se ipsum, si in Urbe sit, Archiepiscopus, si absit, per Procuratorem. Antequam detur, exigitur juramentum fidei, & obedientiæ erga Summum Pontificem (4), præsenti in Urbe datur à primo Diacono Cardinali, absenti ab aliquo Archiepiscopo, cui Summus Pontifex rem commisit.

(1) *Cap.* 3. *de Auctor. et usu pallii.*
(2) *Cap.* 28. §. *Super eo de Elect.*
(3) *Can.* 1. *et* 2. *dist.* 100. Vide Nicolaum de Bralion *cit. dissert. de pallio cap.* 12.
(4) Formulam juramenti, quod absentis Archiepiscopi Procurator præstare debet, habes *in cit. Constit. Rerum ecclesiasticarum* Benedicti XIV.

§. XXXXV. Ita autem pallium adhæret personæ Archiepiscopi, ut neque alteri commodari possit, & secundum, ac tertium petendum sit, si quis iterum, ac tertio Ecclesiam mutet (1). Denique ubi Archiepiscopus sepelitur, cum eo simul pallium, vel pallia, si plura accepit, humanda sunt (2). Singulari privilegio Cardinalis Episcopus Ostiensis, cum Romanum Pontificem consecrat, pallio utitur (3), & beneficio etiam Sedis

Apostolicæ quibusdam Episcopis pallii usus concessus est (4).

(1) *Cap* 4. *de Postulat. Prælat.* ubique Glossa *in fin.*
(2) *Cap.* 2. *de Auctor. et us. pal.*
(3) Vid. Card. Petra *tom.* 5. *ad Const.* 3. Pii II. *sect. unic.*, & Catalanum *in Comment. ad Pontific. Rom. par.* 1. *tit.* 14. §. 3. *n.* 5. *pag.* 239.
(4) Ita Aretino Episcopo pallium dedit Clemens XII. *Const. Insignes* 14. *tom.* 13. *pag.* 105. *Bullari*, & ita quibusdam alliis Episcopis ab aliis Summis Pontificibus similiter pallii ipsius usus concessus est.

SECTIO IV.

De Coadjutoribus.

XXXXVI. Coadjutorum officium, & origo. XXXXVII. & XXXXVIII. Eorum species; & quis eos constituat.

§. XXXXVI.

De Episcopis nunc pro eorum jurisdictione rediret oratio, sed quoniam uno loco comprehendimus universam eorum potestatem tum ordinis, tum jurisdictionis, pergimus ad reliquos Magistratus, atque ad Ministros, quorum est Episcopis in diœceseos regimine opitulari. Sit initium à Coadjutoribus. Senio, aut mala valetudine confectos Episcopos, aliosque Ecclesiæ ministros de gradu dimovere injustum, atque inhumanum visum est. Ergo ab antiquis temporibus instituti sunt Coadjutores, qui impedito Antistiti subsidium compararent, ejusque vicem sustinerent. Primum Coadjutorum Episcoporum exemplum præbere videtur Ecclesia Hierosolymitana, ubi Coadjutor datus fuit Alexander Narciso Hierosolymitano Episcopo, qui annos natus erat centum, & viginti (1). Sed illustre præ cæteris est exemplum Augustini, qui Valerio Episcopo Hipponensi male valetudinis, seniique causa coadjutor accessit (2).

(1). Primum hoc alicujus coadjutoris exemplum esse judicat Henricus Valesius *in Euseb. lib.* 6. *cap.* 11. *pag.* 268. *ed. Cantabr. an.* 1720.

Sed multa deinceps exempla coadjutorum occurrunt. Theotecnus Episcopus Cæsariensis sibi Anatolium coadjutorem adscivit; ac succesorem designavit, & ambo communi studio Ecclesiæ præfuerunt, uti testatur Eusebius *Hist. lib. 7. cap. 32. pag. 370. ed. Valesii Cantabrig.* 1720, Maximum simul cum Macario Episcopum Hierosolymitanum fuisse scribit Sozomenus *Hist. lib. 2. cap. 20. pag. 70. cit. ed. Valesii*: & Orionem Episcopum Palæbiscensem sibi coadjutorem, & successorem Siderium elegisse tradit Synesius *ep. 67. pag. 209. ed. Petav. Paris.* 1633. Theodoritus *lib. 5. cap. 4. pag. 197. cit. ed. Valesii* memorat Joannem Episcopum Apamæ, qui coadjutorem habuit Stephanum, & Ambrosius, sive potius auctor epistolæ *de Causa Bonosi tom. 3. opp. S. Ambrosii col.* 1093. *ed. Maurin. Ven.* 1751., Senecionem, qui Basso Episcopo coadjutor fuit.

(2) Possidius *in Vit. August. cap. 8. col. 262. tom. 10. opp. S. August. ed. Venet. an.* 1733. Et Augustinus quidem, vivo adhuc Valerio, Episcopus ordinatus est: quamobrem ei scrupulus animo insedit, ut ipse ait *ep. 213. col. 790. tom. 2. ed. cit.* "adhuc in corpore posito „beatæ memoriæ Patre, & Episcopo meo Sene Valerio Episcopus or„dinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum „fuisse nesciebam, nec ipse sciebat." Hinc Eraclium collegam elegit, at Episcopum non ordinavit: *Quod reprehensum est*, inquit, *loc. cit.*, *in me, nolo reprehendi in filio meo. Erit Presbyter, uti est, quando Deus voluerit, futurus Episcopus.* Spectat Augustinus ad Nicænum canonem 8., quo cautum erat, ne duo in una urbe essent Episcopi; verum hic canon non obtinebat, cum justa erat causa, propter quam duo in una civitate Episcopi constituerentur, uti ostendunt exempla, quæ paulo ante indicavimus.

§. XXXXVII. Dantur Coadjutores vel ad tempus, quamdiu scilicet vitæ usura fruitur Prælatus, quem vis adversa morbi, aut senectutis suum munus exercere vetat; vel perpetuo, qui nimirum mortuo succedunt. Uterque coadjutor Episcopis non nisi à Summo Pontifice dandus est (1); ceteris beneficiorum Rectoribus etiam Episcopos Coadjutores ad tempus constituit (2).

(1) *Cap. unic. de Cleric. ægrotan. in 6.* Concil. Trident. *sess. 25. cap 7. de Reform.*
(2) Concil. Trid. *loc. cit. cap. 3. & ult. de Cleric. ægrot.*

§. XXXXVIII. Nunc, qui Episcopis dantur, coadjutores, sine jure futuræ successionis, dicuntur *suffraganei*, quales habet Cardinalis Episcopus Ostiensis, atque Epis-

copus Sabinus, aliique præsertim in Germania Episcopi, quorum diœceses tam late patent, ut his adjutoribus opus habeant ad Episcopale munus recte exercendum. Hi sunt Episcopi insigniti titulo *in partibus infidelium*, uti sunt etiam Episcopi coadjutores, qui jus habent succedendi. Utrique enim decorantur ordine Episcopali, ut ea peragant, quæ hujus ordinis propria sunt (1).

(1) Vide Andreuccium *Hierarch. Eccles. tract. de Episc. titular.*, & Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 13. c. 14.

SECTIO V.

De Chorepiscopis.

XXXXIX. Chorepiscoporum, officium, & ordo.

L. Eorum potestas.

§. XXXXIX.

Quemadmodum Episcopi, cum propter morbum, aut ingravescentem ætatem suo recte munere fungi non poterant, in Civitate Coadjutores habebant, ita cum nimis late patebat diœcesis, in pagis, atque oppidis longe dissitis habebant Chorepiscopos adjutores, & administros laborum suorum. Dicuntur Chorepiscopi, quasi τῆς χώρας hoc est *ruris* Episcopi. De his quæri solet, num Episcopi, an tantum Presbyteri fuerint; sed longe probabilior est sententia illorum, qui eos meros Presbyteros fuisse arbitrantur (1).

(1) Episcopos Chorepiscopos fuisse putant Henricus Hammondus *diss.* 3. *contr. Blondell. c.* 8. *per tot.* præsertim §. 41. 42. 43. *pag.* 164. *Londini* 1651. Guillelmus Beveregius *Not. in conc. Ancyran. can.* 13. *in Pandect. Canon. tom.* 2. *p.* 175. *Oxonii* 1672. Josephus Bingham *Orig. eccles. lib.* 2. *cap.* 14. §. 4. *tom.* 1. *pag.* 195.; atque hi quidem præsertim nituntur Athanasii loco *Apolog. contr. Arian tom.* 1. *opp. pag.* 158. *ed. Patavii. an.* 1777., cujus hæc verba sunt: "Mareotes regio est „Alexandrina, in qua numquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus; „sed universæ illius regionis Ecclesiæ Alexandrino parent Episcopo. „Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem cir-

sciter sunt, imo plures numero. Apertum hic quidem discrimen inter Chorepiscopos, & Presbyteros constituitur; sed nullam equidem video causam, propter quam hoc discrimen potius ad ordinem, quam ad officium, & jurisdictionem referendum videatur. Atqui Athanasius minime adversarius est nobis, si dicamus, unum, & eumdem fuisse ordinem Chorepiscoporum, & Presbyterorum, dissimile tamen officium, & dissimilem jurisdictionem. Rectius igitur Franciscus Turrianus *Not. in cap.* 54. *Conc. Nic. Arab.* apud Labbæum *tom.* 2. *Concil. col.* 317., Antonius Augustinus *Epit. jur. canon. par.* 1. *lib.* 6. *tit.* 1. *cap.* 3. & *seq. pag.* 259. *tom.* 5. *opp. edit. Luc.* 1770., Ludovicus Thomasinus *Vet. ac nov. Eccles. discipl. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. Natalis Alexander *Histor. Eccles. sæc. IV. Append. ad dissert.* 44. *quæst. un. t.* 4. *pag.* 649.; ibique Mansius *in not. pag.* 653. *ed. Venet.* 1676., Chorepiscopos Præsbyteros fuisse contendunt, nisi præsertim canone 8. Concilii Nicæni *tom.* 2. *col.* 38. *collect. Labbæi*, & canone 10. Concilii Antiocheni *tom.* 2. *col.* 590. *ejusd. collect. Labbæi*; ex quibus manifestum est, Chorepiscopos Episcopos non fuisse. Quod etiam, re diligenter cognita, et expensa definitum est, uti patet ex Capitularibus Regnum Francorum apud Baluzium *tom.* 1. *col.* 233. *ed. Venet. an.* 1772. Cum enim Carolus M. ea de re Legatos misisset ad Leonem III. Pontificem, responsum est, Chorepiscopos meros esse Presbyteros, ideoque irritum esse quidquid ipsi gesserant proprium ordinis Episcopalis. Quod probarunt Ratisbonensis Concilii Patres apud Sirmondum *Conc. Gall. t.* 2. *pagina* 239. & *seq. Paris* 1629.; ac deinceps etiam Synodus Parisiensis an. 829. *lib.* 1. *cap.* 27. *loc. cit. pag.* 502. *tom.* 2. respondit nihil eorum, quæ ad Episcopalem ordinem pertinent, fieri à Chorepiscopis posse. Interdum vero Chorepiscopi etiam erant Episcopi, quod recte observant Cabasutius *Notit. concil. cap.* 8., Petrus de Marca *Concord. sacerd. et imper. lib.* 2. *cap.* 13., Bellarminus *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 139. *opp. tom.* 2. *ed. Venet. an.* 1721.; atque ad hos pertinent canones omnes conciliorum, quibus Chorepiscopis cum venia Episcopi Diaconos, & Præsbyteros ordinare permittitur.

§. L. Chorepiscopi non unam, ut Parochi, sed plures singuli curabant Ecclesias, easque lustrabant (1); dabant litteras *pacificas*, seu *formatas* (2) clericis ruralibus in aliam diœcesim abeuntibus; minores ordines conferebant (3). Sed cum intra suæ potestatis fines non se continerent, & jura invaderent Episcoporum, satius visum est eam Dignitatem extinguere, ac delere, quod in occidente primum factum est Leone III. Pontifice (4); sed tamen etiam post Leonis ætatem mentio Chorepiscoporum occurrit (5).

(1) Quod Chorepiscipi Diœcesim lustrarent, dicti sunt etiam *Periodevtæ*, hoc est *circuitores*, & *visitatores* quos memorat Laodicena Synodus *can.* 57. *Delect. actor. Eccles. Univers. col.* 48. *tom.* 1. Sed non inde effici potest, Chorepiscopos, & Periodavtasunum, atque idem fuisse, quod aliquibus visum est. Vide Fabrotum *ad Cujatium in tit.* 3. *Cod. de Episc. et Cleric. col.* 28. *tom.* 2. *par.* 1. *ed. Venet.* 1758. Omnis quidem Chorepiscopus erat Periodevta, sed non omnis Periodevta erat Chorepiscopus, uti rectissime observat de Roye *Instit. jur. canon. lib.* 1. *tit.* 15. Verum quod contendit Binghamus *Orig. eccles. lib.* 2. *cap.* 14. §. 12. *tom.* 1. *p.* 201. *ed. Halae Magdeburg. an.* 1751., à Laodicena Synodo *cit. can.* 57. in locum Chorepiscoporum constitutos fuisse Periodevtas, id nullum habet idoneum fundamentum, quo niti posse videatur.

(2) Formatarum litterarum multæ erant species. Nam aliæ erant *epistolæ commendatoriæ*, aliæ *communicatoriæ*, aliæ *dimissoriæ*. Postremæ hæ tantum ad clericos pertinebant, quibus dabantur, cum se in aliam diœcesim conferebant, ut ibi domicilium constituerent, atque hæ litteræ *dimissoriæ*, & interdum etiam *pacificæ* dicebantur, quoniam testabantur, clericum cum pace Episcopi sui ex antiqua Ecclesia fuisse dimissum. *Commendatoriæ*, & *communicatoriæ* dabantur omnibus tum clericis, tum laicis, qui per alienam diœcesim iter faciebant, eæque testimonium erant ortodoxiæ, & ecclesiasticæ communionis illius, qui epistolas ipsas deferebat. Nam tanta erat concordia, atque inter omnes Episcopos consensio animorum, ut nemo ecclesiasticæ communionis in aliena diœcesi particeps fieret, nisi ea dignus proprii Episcopi testimonio deprehenderetur. Ita per eas litteras Ecclesiarum unio ostendebatur, sive, ut verbis utar Tertulliani *de Præscript. cap.* 20. *pagina* 206. *ed. Rigaltii Paris* 1675. *communicatio pacis. . . . . & contesseratio hospitalitatis* demonstrabatur. Hinc Optatus Milevitanus *l.* 2. *p.* 32. *ed. Antuerpiæ* 1702. *Totus*, inquit, *orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat. Commendatoriæ* litteræ dabantur vel hominibus, quorum illustrior erat conditio, vel etiam hujusmodi hominibus, quorum existimatio in discrimen vocata fuerat; vel clericis, qui in exteras regiones concedebant; *communicatorias* obtinebant omnes, qui in Ecclesiæ erant communione, cumque ea pacem colebant, ideoque *pacificæ*, & *ecclesiasticæ*, atque interdum etiam *cononicæ* dicebantur. Omnes generali nomine *formatæ* dicebantur, quod peculiari forma, ac singularibus signis, & characteribus scriptæ erant, ne quis falsas obtruderet, & omnes ab Episcopo concedebantur. Ad has autem litteras pertinet Canon Apostolorum 34. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 446. *ed. Amstelædami* 1724.; itemque Concilium Chartaginense I. *Can.* 7. apud Labbæum *tom.* 2. *col.* 749. *ed. Venet.* Laodicenum *Can.* 41. *col.* 1538. *tom.* 1. *ejusd collect.* Antiochenum *Can.* 7. *an.* 341. apud eumdem Labbæum *tom.* 2. *col.* 590. Agathense *c.* 38. *tom.* 5. *col.* 527. Chalcedonense c. 11. *col.* 1682. *tom.* 4. Chartaginense III. *Can.* 28. *col.* 1403. *tom.* 2. *ejusd collect.*. Quas litteras cum in illo persequutionum discrimine dedissent Confessores quidam, quorum

magna erat in Ecclesia existimatio, id ab iis fieri vetuit, atque alias à proprio Episcopo communicatorias litteras unicuique dari jussit Concilium Eliberitanum *Can.* 25. *col.* 996, *tom.* 1., & Arelatense I. *Can.* 9. *col.* 1452. *tom.* 1. *loc. cit.* Non enim duo hi canones, uti putat Baronius ad an. 142. *num.* 9. *pag.* 157. *tom.* 2. *ed. Lucæ*, intelligendi sunt de martyrum libellis, quos *lapsi* impetrare solebant, ut in Ecclesiæ communionem reciperentur; quod recte animadvertit Albaspinæus *in not. ad cit. can.* 25. *Conc. Eliberit. pag.* 167. *ed. Neapol.* 1770. Chorepiscopus autem dedisse litteras *pacificas*, seu *formatas*, manifestum est ex Concilio Antiocheno *Can.* 8. *loco citato* 1538., cujus hæc verba sunt: "nec Presbyteri qui sunt "in pagis, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos epistolas "emittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni afines dent pacificas."

(3) Concilium Antiochenum *Can.* 10. *col.* 1538. *loc. cit.*

(4) Vid. *Capitular. Caroli M. lib.* 6. *cap.* 121. apud Ballucium *Cap. Reg. Francor. col.* 233. *tom.* 1. *ed. Ven. an.* 1772.

(5) Concil. Parsiense *an.* 829. *lib.* 1. *can.* 27. apud Labbæum *tom.* 9. *col.* 729., Meldense *an.* 845. *c.* 44. *col.* 975,. *loc. cit.* Metense *an.* 888. *c.* 8. *col.* 594. *tom.* 11. *collect. Labbæi.* Vide Thomasinum *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. & 2., & Morinum *Exer. sac. cap.* 11. & *de Sac. Ordin. part.* 3. *exer.* 4. Sua jam ætate Chorepiscopos exolevisse testatur Balsamon *in can.* 13. Concilii Ancyrani apud Beveregium *Pandec. canon. tom.* 1. *pag.* 386. *Oxonii.* 1672.

SECTIO VI.

De Prælatis inferioribus.

LI. Prælati inferiores, eorumque divisio.	LII. ad LIV. Singulorum potestas.

§. LI.

Medium inter Episcopos, atque Presbyteros locum tenent Prælati inferiores, nimirum antistites, qui expertes ordinis episcopalis, in sibi subjectas ecclesias, atque personas jurisdictionem exercent. Non idem omnium eorum Prælatorum gradus, neque eadem ratio est. Nam alii sunt ab Episcopi potestate subtracti, qui certo præsunt generi personarum intra septa alicujus ecclesiæ, aut monasterii, vel conventus existentium, quales sunt Superiores regulares, & nonnulli Prælati sæculares, qui immediate subsunt Sedi Apostolicæ una cum Ecclesia, e-

jusque clericis, atque ministris, quibus præfecti sunt. Alii præsident clero, & populo alicujus regionis, quæ tametsi ab Episcopi potestate subtracta sit, tamen sedet in illius diœcesi, à qua undique circunscribitur. Alii denique propriam habent quasi diœcesim á cujusvis Episcopi diœcesi avulsam, & separatam, in qua jurisdictionem obtinent quasi episcopalem (1).

(1) Vid. Card. Petra. *ad Constit.* 4. *Callixt. III. sect.* 1. *pag.* 90. *tom.* 5., & Benedictum XIV. *de Synod. Diœcesan. lib.* 2. *cap.* 11.

§. LII. Omnium nobilissimi sunt Prælati, qui separatam quasi diœcesim habent; nam hi proprie, & vere *Prælati nullius* dicuntur, atque inter Ordinarios recensentur. Cæteri exempti quidem sunt ab Episcopi jurisdictione, sed nullam habent quasi diœcesim ab illius diœcesi distinctam, in qua ordinariam jurisdictionem exerceant (1). Itaque Prælati *nullius* minus proprie vocari possunt, cum revera in Episcopi diœcesi sint.

(1) Vide Benedictum XIV. *in Const. Apostolicæ* 76. *tom.* 1. *ejus Bullar. pagina* 149. & *Const. Inter multa* 33. *pagina* 166. *tom.* 2. *ed. Romæ* 1754.

§. LIII. Prælati inferiores vel seculares sunt, vel regulares; alii beneficio Sedis Apostolicæ habent usum pontificalium, alii vero non habent (1). Omnium potestas oritur vel ex privilegiis Summorum Pontificum, vel ex præscriptione, quæ hominum memoriam superat (1). Quare & amplior, et angustior est, uti ferunt leges privilegii, vel consuetudinis, unde procedit. Generatim Abbates Regulares, qui in Sacerdotio sunt, & solemnem ab Episcopo benedictionem acceperunt, suis subditis regularibus pro jure suo primam tonsuram, & minores ordines conferunt, reliqui vero expresso privilegio opus habent (3).

(1) Vide Giraldum *Expost. Jur. Pontific. part.* 1. *tit.* 33. *tom.* 1. *pag.* 722. & *seq.*, ubi multa sunt de usu Pontificalium, quem habent Prælati Episcopo inferiores.

(2) Confer Benedictum XIV. *in laudata Const. Apostolicæ* §. 2. *pagina* 150., *et in Const. Inter multa* §. *et sane pag* 168.

(3) Conc. Triden. *Sess.* 23. *cap.* 10. *de Reform.* De Subdiaconatu; cujus conferendi potestas interdum à Sede Apostolica quibusdam Abbatibus facta est, agit inter cæteros Juenin. *de Sacram. dissert.* 9. *quæst.* 6. *cap.* 3.

§. LIV. Quod vero attinet ad jurisdictionem quasi episcopalem multa sunt, quæ Prælati inferiores, etiam cum discretam, & separatam quasi diœcesim habent, exercere non possunt, quamquam in ipsa jurisdictione insita, & affixa videantur. Principio vetantur indicere, & habere synodum diœcesanam, nisi expressam ea de re facultatem à Summo Pontifice impetraverint, eaque semper usi fuerint; & simili modo vetantur etiam eligere examinatores ad parochiales ecclesias per solemne examen conferendas (1). Hinc vicinior Episcopus in quasi diœcesi, quæ nullius revera est, & Episcopus diœcesanus in ecclesia exempta, quæ sedet intra fines suæ diœceseos, parochias confert, servata lege concursus, quæ à Concilio Tridentino constituta est. Par est ratio litterarum dimissorialium, quas illi dare nequeunt secularibus sibi subditis pro ordinibus suscipiendis; cum horum omnium ordinationes pertineant vel ad viciniorem Episcopum, si Prælatus quasi diœcesim separatam habeat, vel, si Ecclesia exempta sit, ad Episcopum, cujus diœcesi continetur (2). De causis vero criminalibus, & matrimonialibus recte judicant Prælati, quibus sua quasi diœcesis separata est; non item Prælati exempti, nisi hoc privilegium obtinuerint vel à Summo Pontifice, vel per præscriptionem, quæ ultra hominum memoriam est (3).

(1) Vide Benedictum XIV. *de Synod. diœcesan. lib.* 2. *cap.* 11. *numer.* 6. *et* 7.

(2) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 10. *de Reform* Consule Benedictum XIV. *loco mox indicato num.* 15. *et.* 16. Card. Petr. *ad Constit. Apostol. in constit.* 4. *Callixti III. sect.* 2. *num.* 67. *et seq. pag.* 116. *et seq. tom.* 5., & Giraldum *Expos. jur Pontific. part.* 2. *tom.* 3. *pag.* 961.

(3) Confer. Card. Petram *loc. cit. num.* 37. *et seq. pag.* 109. *et seq.*

SECTIO VII.

De Capitulis Canonicorum.

§. LV.

Ecclesiasticam dignitatem hodie etiam inesse constat in collegiis Canonicorum tum cathedralium, tum collegiatarum ecclesiarum. Cathedrale templum dicitur, in quo Episcopus suam habet cathedram, & quod princeps est cæterorum, quæ in civitate, aut in diœcesi sunt. Cætera templa, quæ post cathedrale collegium habent Canonicorum, collegiata appellantur.

§. LVI. Omnibus olim clericis commune fuit Canonicorum nomen, quia scilicet adscripti erant *Canoni*, seu *matriculæ* Ecclesiæ, cujus sumptu alebantur (1). Mediis autem sæculis Canonici dicti sunt clerici, qui communem, & secundum propriam regulam vitam traducebant. Hoc sensu Crodogangus Metensis Episcopus Primus ætate Pippini Regis Canonicos instituit, clericos videlicet, quos nullis emissis votis, in unam societatem coegit, quibusque regulam dedit (2). Quod vitæ institutum omnes pene ecclesiæ acceperunt; Synodus vero Aquisgranensis regulam edidit pleniorem, quæ ad cononicæ vitæ institutionem pertinebat.

(1) Canonis nomine hoc sensu utitur Concilium Nicænum *can.* 19.

tom. 2. *col.* 41. *collect. Labbæi*, & Antiochenum *can.* 1. *col.* 585. *tom.* 2. Quod idem est atque illud, quod Canon Apostolorum 14. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 444. *ed. Amstelædami* 1724. κατάλογον *catalogum*, Concilium Agathense *can.* 2. *ejusd. collect. tom.* 5. *col.* 521., Augustinus *Serm.* 356. *n.* 14. *col.* 1390. *tom.* 5. *ed. Venet. an.* 1731. *tabulam clericorum* appellant. Quare cum omnium clericorum nomina in canone, sive matricula Ecclesiæ essent descripta, Canonici dicebantur, & hinc Cyrillus Hierosolymitanus *præfat. catech. n.* 4. *pag.* 4. *ed. Maurin. Paris* 1720. κανονικῶν παρουσίαν significat *clericorum præsentiam*, Concilium Laodicenum *can.* 15. *tom.* 1. *col.* 1534. *collect. Labbæi.* κανονικῶν ψαλτῶν vocat *clericos cantores*, & generatim in Concilio Nicæno *can.* 16. *col.* 40., & Antiocheno *can.* 2. *col.* 588. *loc. cit.* per τοὺς ἐν τῷ κανόνι Ecclesiæ clerici significatur.

(2) Primus Crodogangus certam videtur dedisse regulam clericis communem vitam traducentibus, quæ quidem regula extat apud Holstenium *Cod. Regular. tom.* 2. *pag.* 96. *ed. August. Vindelic.* 1759. Verum ante ejus ætatem jam ipsa communis vita clericorum obtinebat. Nam initium habuit in Oriente, ubi eam viguisse testantur S. Basilius *ep.* 207. *t.* 3. *opp. pag.* 310. *ed. Maurin. Paris.* 1730., & Sozomenus *lib.* 6. *cap.* 31. *pag.* 264. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720. Ex Oriente in Occidentem opera S. Eusebii Vercellensis, cum ipse ab Athanasio ex Oriente rediit, illam migrasse tradit Ambrosius *ep.* 63. *n.* 66. *tom.* 3. *col.* 1228. *ed. Maurin. Venet.* 1751. Eam vero sequuti sunt Ambrosius, Martinus Turonensis, Paullinus Nolanus, ac præsertim Augustinus, cujus exemplum, uti narrat Possidius *in ejus vit. cap.* 5. *col.* 260. *tom.* 10. *opp. Augustini ed. Maurin. Venet.* 1730., complures Ecclesiæ sequutæ sunt. Certum porro est, Augustinum una cum suis clericis communem egisse vitam, sed iis non alia fuisse videtur regula, quam Evangelium. Consule Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3., Holstenium *loc. cit. addit.* 7. *pag.* 93. Mabillonium *Annal. Benedict. tom.* 2. *lib.* 23. *n.* 31. *pag.* 170. *ed. Lucæ* 1739., & Cl. Card. Garampium, quem nuper vita defecit magno damno rei litterariæ *Dissert.* 9. *in Vit. B. Claræ Ariminensis.*

§. LVII. Ita nati, & brevi propagati canonici, qui sub certa regula communem vitam traducebant. Sed cum hæc regula, atque hæc communis vita consequentibus annis pene ubique desiisset, eam instaurare conati sunt viri insignes pietate, & doctrina (1), qui monasticis etiam votis suos canonicos obstringi voluerunt; qua in re novi ab antiquis canonicis differebant, quibus suo se patrimonio non abdicare licebat. Cum vero non omnes clerici communem illam, ac pene monasticam

amplecterentur vitam, hinc aditus patefactus est Canonicis, qui sæculares appellantur. Nam Regulares sunt, qui sub Præposito communem vitam, & votis adstrictam agunt, sæculares vero, qui seorsim vivum, ac perpetuis ecclesiasticis præbendis donati, suaque bona retinentes servant canonicum institutum, quatenus patitur vita singularis.

(1) Quod in Italia præstiterunt Petrus Damiani, in Gallia Ivo Carnotensis, in Anglia Ecbertus Eboracensis, atque alii, qui canonicum institutum monasticis etiam votis obligarunt. Atque hi quidem Canonici sub Augustini regula inclaruerunt, quod scilicet ejus clerum pari rerum suarum abdicatione æmulabantur; quoniam Augustinum nullam specialem suis clericis regulam dedisse constat. Confer Thomassinum *loc. cit. cap. 7. & seq.*, ac Muratorium *Dissertazioni sopra le antichita Italiane dissert. 62. tom. 3. part. 2. pag. 20. ed. Romæ* 1755., atque eruditas Cajetani Cenni in hanc dissertationem notas, ubi late agitur de Canonicorum origine, & instituto.

§. LVIII. Sensim autem canonici sæculares in omnibus cathedralibus, atque in pluribus etiam inferioribus Ecclesiis locum habere cœperunt, eorumque cœtus capitula appellantur; quæ vel *cathedralia*, vel *collegiata* dicuntur, cum nimirum cathedrali, aut aliis inferioribus Ecclesiis inserviunt.

§. LIX. Præcipuæ canonicorum partes sunt altari, ac divino cultui inservire, & divinum officium in templo persolvere, quod, ut inquit Synodus Tridentina (1), facere per se ipsos, debent, non *per substitutos*. Cui muneri ut satisfaciant, debent canonici in suis Ecclesiis immorari; sed tamen iis quoque anno datur spatium trium mensium, quo abesse possunt ab Ecclesiis suis (2). Ultra tres menses abesse nequeunt, nisi qua justa causa eos procul esse cogat, veluti si absint curaturi res Ecclesiæ, aut Episcopi (3), aut daturi operam in aliquo probato gymnasio sacræ Theologiæ, sacrisve Canonibus (4). Ex justis causis absentes præbendæ (5) fructus percipiunt, non item quotidianas distributiones, quæ tantum in choro præsentibus accrescunt (6).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* Satis autem non est, quod canonici choro intersint, sed etiam debent elata voce officium canere. Benedictus XIV. *in Const.* 103. §. 24. *p.* 226. *t.* 1. *ejus Bullar.* & *Const. præclara decora* §. 6. *in supplem. num.* 4. *tom.* 3. *pag.* 335.

(2) Conc. Trident. *loc. cit.* Sed hoc beneficio frui nequeunt canonici, qui alternis tantum hebdomadibus choro intersunt. Vide Giraldum. *Exposit. Jur. Pontific. part.* 2. *tom.* 3. *pag.* 1013.

(3) *Cap.* 7. & 15. *de Cleric. non resid.* Quod tamen intra duos tantum canonicos cohibendum esse constat ex *cit. cap.* 15., & ex *Const. exponi nobis* 286. Urbani VIII. *pag.* 149. *tom.* 6. *par.* 1. *Bullarii.*

(4) *Cap.* 12. *de Cleric. non resid.*, *cap. ult. de Magistris*, *Conc. Trident. sess.* 5. *cap.* 1. *de Reform.* In *cap.* 22. *de Præben.* nullum definitur tempus, quo canonici abesse possunt ab Ecclesiis suis in aliquo probato gymnasio, ut dent operam sacræ Theologiæ, sacrisve canonibus; verum in *cap.* 5. *de Magistris* spatium quinque annorum ejus rei gratiâ conceditur. Illud monendum est, quod cum integri canonicatus fructus distributionibus constant, vel tertiam earum partem non attingunt, tunc absentes, sive ut doceant, sive ut addiscant sacram Theologiam, sacrosve Canones, duas tertias consequuntur partes confectas ex fructibus præbendæ, atque ex distributionibus, reliqua vero tertia pars præsentibus accrescit.

(5) Vestimenta, alimenta, & cætera, quæ militibus *præbebantur*, *præbenda* neutro genere (ut est à Cujacio animadversum *observat. lib.* 2. *cap.* 23. *opp. tom.* 3. *col.* 37. *ed. Venet.* 1758.) appellata sunt *L.* 19. *ff. de testib.* Eadem voce apud Ecclesiasticos illa redituum pars designata, quæ datur canonicis, ut ex ea percipiant, quæ sunt ad vitam traducendam necessaria.

(6) *Cap. un. de Cleric. non resid. in* 6. Excipiuntur tamen illi, *quos infirmitas, seu justa*, & *rationabilis corporis necessitas*, *aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret*, qui absentes etiam quotidianas distributiones accipiunt. Sed de his agam copiose Libro II.

§. LX. Honorantur autem canonici supra cæteros clericos, maxime si sint canonici cathedralis templi, qui præcipua quædam habent supra canonicos collegiatarum. Singuli canonici Dignitatem non habent, quamquam ad eam proxime accedant canonici Ecclesiæ cathedralis, ideoque interdum à Sede Apostolica judices delegati constituantur (1), sed Dignitas est penes corpus universum.

(1) Consule Benedictum XIV. *Const. Quamvis* 28. §. 6. *pag.* 41. *tom.* 1. *ejus Bullarii ed. indic.*

§. LXI. Potestas, & jurisdictio Capituli Ecclesiæ cathedralis sese in primis exserit, vacua Sede Episcopali; nam tunc ad ipsum omnis transfertur Episcopi jurisdictio (1). Quod non alieno mandato, aut delegatione efficitur, sed potius nativo quodam, & proprio jure, quod mortuo Episcopo in Presbyterio reviviscit (2). Ergo omnis ad Capitulum venit ordinaria Episcopi jurisdictio; atque ejus est judicare, comdemnare, pœnas imponere, cætera demum agere, quæ ordinariæ jurisdictionis sunt.

(1) *Cap.* 11. & 14. *de majorit.* & *obedien.*
(2) " Episcopali Sede vacante *inquit Card. de Luc. ad Conc. Trid.* "*disc.* 21. *n.* 1. de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiæ administratio devolvitur ad Capitulum, non quidem ex aliquo privilegio, vel delegatione, sed ex ratione juris non decrescendi, quia "Ecclesia cathedralis efformatur conjunctim ab Episcopo, & Capitulo."

§. LXII. Quam potestatem Capitulum exercet per Vicarium Capitularem, quem intra octo dies post obitum Episcopi eligere debet, ne pluribus commissa negotia segnius, & difficilius expediantur. Elapso hoc tempore, jus eligendi transfertur ad Metropolitam, & si Ecclesia ipsa metropolitana fuerit, vel exempta, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Vicarium constituit (1).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 16. *de Reform.*

§. LXIII. Tum ubi Ecclesiam suffraganeam carentem capitulo una cum metropolitana vacare contigerit, electio Vicarii suffraganei non ad antiquiorem suffraganeum, sed ad capitulum metropolitanum pertinebit (1). Quod si omnes vicarium eligere neglexerint, eum constituit Romanus Pontifex, aut Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, ejusque facultates modo angustioribus continentur finibus, modo amplioribus explicantur. Quinimo cum Episcopo datus est ab Apostolica Sede Vicarius, is, etiam illo mortuo, officium retinet, neque tunc ob reverentiam Supremæ Sedi debitam locus est Vicarii Capitularis electioni (2).

(1) Consule Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib. 2. cap. 9. n. 2.*
(2) Vide Gaudentium *de Visit. & jurisd. Prælat. tom. 1. cap. 5. dub. 13. sect. 2. n. 18.* & Card. Petram *Const. Apost. tom. 1. sect. 5. pag. 278. n. 4*.

§. LXIV. Eligendus est Vicarius Capitularis ex canonicis, si qui inter eos Doctores, Licentiati, Jurisque consulti reperiuntur (1). Recte etiam eligitur postremus defuncti Episcopi Vicarius, vel extraneus, cum nemo est ex canonicis, qui ad hoc munus gerendum aptus, & idoneus habeatur. Rite constitutus ex officio dimoveri non potest, nisi justa, & Sacr. Congregationi Episcoporum, ac Regularium probata causa sit (2); totamque accipit jurisdictionem, cujus nullam omnino partem sibi Capitulum reservare potest (3).

(1) Vicarius capitularis, inquit Synodus Tridentina *Sess. 24. c. 16. de Reform.*, eligit debet, "qui saltem in jure canonico sit Doctor, "vel Licenciatus, vel alias, quantum fieri potest, idoneus." Cum autem aliquis inter canonicos aptus, & idoneus est ad Vicarii officium exercendum, hunc, non extraneum, eligendum esse, respondit Sacr. Congreg. Concilii, uti testatur Gaudentius, *loc. cit. num. 16.*
(2) Confer Benedictum XIV. *de Synod. Diœces. lib. 2. c. 9. n. 4.*
(3) Fuit olim multorum opinio, quod liceret Capitulo arctare, & constringere Vicarii jurisdictionem, ejusque partem sibi reservare; sed nunc communis omnium sententia est, quam etiam probat Benedictus XIV. *de Synod. Diœces. lib. 4. c. 8. n. 10.*, & Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par. 2. tom. 3. pag. 962.* id fieri non posse. Quin etiam multi sentiunt, Vicarium Capitularem propter affixam suo officio potestatem ea quoque recte expedire, pro quibus Vicarius generalis Episcopi speciali mandato opus habet. Vide Benedictum XIV. *loc. cit. lib. 2. cap. 9. n. 4.*

§. LXV. Multa tamen sunt, quæ, dum vacua est Ecclesia, Capitulum, ejusque Vicarius non facit, vel quod non habet potestatem, vel quod ei sacri Canones modum constituerunt. Non facit, quæ sunt ordinis Episcopalis, quamquam ad ea gerenda recte exteros Episcopos advocet; nec porro facit, quæ ex delegatione, aut beneficio Summi Pontificis uni Episcopo concessa, sunt (1). Nihil quoque Capitulum, sede vacante, potest

innovare, ac de juribus Episcopalibus diminuere (2); quod proprium est omnium, qui rem gubernant, quæ ad interregnum venit, ut nihil innovent & nihil de juribus detrahant. Itaque, sede vacante, capitulum conjungere, aut dividere beneficia, atque aliquid alienare prohibetur.

(1) Ad cætera, quæ Capitulum, ejusque Vicarius, sede vacante, facere non potest, referendæ sunt etiam Indulgentiæ; quæ ab ipsis concedi nequeunt, quamquam earum concedendarum potestas non ad ordinem, sed ad jurisdictionem pertineat. Sane Episcopus quadraginta dierum Indulgentias tribuere potest, capitulum vero, ejusve Vicarius non potest. Tres hujus rei causas affert Benedictus XIV. *de Synod. Diœc. lib. 2. cap. 9. n. 7.*; *prima*, quod facultas concedendi Indulgentias non ita necessaria est pro regimine Diœceseos, ut aliquid inde oriatur detrimenti, si ea careat qui ad tempus diœcesim administrat; *altera*, quod hæc facultas extraordinariæ cujusdam jurisdictionis est, quæ tantum pertinet ad Dignitatem Episcopalem; *postrema*, quod universus Indulgentiarum thesaurus penes Summum Pontificem est, à quo illius juris pars in solos Episcopos conferri potuit, non autem in illos, qui veri non sunt Ecclesiarum sponsi, verique pastores, sed qui tantum ad tempus diœcesim administrant.

(2) Vide Titulum *Ne Sed. Vacant. aliq. innovet.*

§. LXVI. Ad beneficia quod attinet, Capitulum, sede vacante, oblatum à Patrono clericum recte instituit (1), & recte etiam confert beneficia; quæ conjunctim cum Episcopo conferre deberet (2), non item beneficia, quorum libera collatio ad solum Episcopum pertinet (3). Denique litteras dimissorias primo anno vacantis Ecclesiæ Capitulum (4) recte concedit iis, quos beneficium vel acceptum, vel accipiendum ordinis suscipere cogit, non item reliquis, post annum vero omnibus indiscriminatim.

(1) *Cap. 1. de Instit. in 6.*

(2) *Cap. unic. Ne sed. vacan. in 6.*

(3) *Cap. 2. Ne sed. vacan. aliq. innovet.*

(4) Haud tamen capitulum per se ipsum concedit litteras dimissorias, sed per Vicarium capitularem, ad quem tota, uti diximus, capituli jurisdictio defertur. Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par. 2. tom. 3. pag. 962.*

SECTIO VIII.

De Dignitatibus, *Personatibus*, *Officiis*.

§. LXVII.

Sunt è Canonicis, qui Dignitate, Personatu, Officio à cæteris distinguuntur. Hujusmodi sunt Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, Decanus, Præpositus, Thesaurarius, aliique, qui non solum habent canonicatum, sed etiam, quæ ceteris Canonicis communia non sunt, aut certum munus, aut honoris prærogativam, aut cum honore jurisdictionem; & Officia, Personatus, Dignitates appellantur. Non idem est in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis eorum numerus, & ratio; ac longum esset de omnibus singillatim dicere.

§. LXVIII. Totum in his rebus conficit usus, & consuetudo Ecclesiarum. Quare videndum est, quid cuique in singulis datum sit muneris, quid honoris, quid jurisdictionis, & unusquisque, quæ sibi sunt commissæ, partes implere debet. In Italia primam Dignitatem plerumque obtinent Archidiaconi, in Hispania, & Lusitania Decani, in Germania Præpositi (1). Nos de duobus nominatim agemus Officiis, quæ omnes habent Ecclesiæ Cathedrales, ac de duabus dignitatibus, quibus summam post Episcopum auctoritatem Decretales attribuunt.

(1) Vide Rigantium. *ad Regul. Cancellar. IV.* §. 1. *n.* 20. *et seq.*

§. LXIX. Officia sunt Canonici Theologi, & Pœnitentiarii. Utrumque instituit Concilium Lateranense IV., quod habitum est Innocentio III. Pontifice (1), utrumque probavit Synodus Tridentina (2), & utrumque omnes

Cathedrales Ecclesiæ habere debent. Est autem Canonici Theologi Sacras Scripturas explicare, & clericos ad res Theologicas instituere (3); quo munere cum fungitur, præbendæ fructus, & quotidianas distributiones percipit, perinde ac choro interesset (4).

(1) *Cap.* 4. *de Magistris.*

(2) Concilium Tridentinum *Sess.* 5. *cap.* 1. *de Reform.* non modo Theologi officium retineri voluit in iis Ecclesiis, in quibus jam erat institutum, sed etiam addidit, quod "in Ecclesiis Metropolitanis, „vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam col„legiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius dioe„cesis, sive clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præs„timonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præ„benda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo „vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum „ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligatur." Similiter pœnitentiarum "in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commode „fieri poterit, cum unione præbendæ proxime vacaturæ ab Episcopi „institui" jussit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *de Reform.* Testatur autem Van-Espenius *par.* 1. *tit.* 12. *cap.* 3. §. 13., quod in locis quibusdam Pœnitentiarius non merum Officium, sed Dignitas habeatur, ita tamen ut novissimum inter Dignitates locum obtineat. Similiter Theologum inter Dignitates recenset ipse Van-Espenius *loc. cit. tit.* 11. *cap.* 6. Verum id vel fundationis lege, vel peculiari locorum consuetudine factum est; nam Theologum, & Pœnitentiarium merum esse officium respondit Sacr. Congregatio Concilii *in Murana* 12. *April.* 1699. & in *Senen. Pœnitentiariæ* 16. *April.* 1691.

(3) Quibusnam diebus lectio Theologalis habenda sit, expresse non edixit Synodus Tridentina; verum qua hora, quibusve diebus, tum super quo Sacr. Scripturæ libro conficienda sit lectio, Episcopi arbitrio relictum voluit Sacr. Congregatio Concilii apud Garziam *de Benefic. par.* 3. *cap.* 7 *n.* 155. Multa etiam de Theologi officio habent Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 13. *cap.* 9. *n.* 17., & Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par.* 1. *lib.* 5. *tit.* 5. *tom.* 2. *pag.* 596. & *seq.*

(4) Vide Benedictum XIV. *Instit. Eccles. CVII.* §. 9. *n.* 55., & Giraldum *loc. cit. par.* 1. *tom.* 1. *lib.* 3. *sect.* 358. *pag.* 244. & *seq.*

§. LXX. Suppar est institutione Theologi Pœnitentiarius, cujus est audire confessiones, atque is similiter, dum hoc agit, tamquam præsens in choro habetur. Si autem oportet Sacræ Theologiæ, aut Juris Ca-

nonici laurea insignitus, & annos saltem quadraginta natus, nisi aliud loci ratio, & necessitas, aut utilitas Ecclesiæ postulet (1). Neuter eorum habet Dignitatem, aut Personatum, sed unusquisque sedet in choro, servato ordine collationis, possessionisque antiquioris, nisi quid aliud consuetudo velit; & utrumque officium, concursu adhibito, conferendum est (2).

(1) Conc. Trident. *d. Sess.* 24. *cap.* 8. *de Reform.*
(2) Benedictus XIII. in Const. *Pastoralis Offic.* 69. *tom.* 11. *pag.* 414. *Bullarii.*

§. LXXI. Decretales recensent potissimum inter Dignitates Archidiaconatum, & Archipresbyteratum, quibus post Episcopum summam auctoritatem tribuunt. Archidiaconi ex ordine Diaconorum erant, sed eorum principes, & ratione habita meritorum (1), ab Episcopo, ut plurimum eligebantur (2). Ordine inferiores erant Archipresbyteris, jurisdictione tamen superiores (3). Sed cum absurdum videretur, non Presbyteros Presbyteris præstare, iis demum est imposita necessitas Presbyteratus (4).

(1) Male Salmasius Archidiaconum dictum putat, qui ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur, quem Diaconi *industrium noverant*, uti loquitur Hieronymus *Ep.* 146. *n.* 1. *col.* 1076. *tom.* 1. *ed Vallarsii*, & vero Theodoritus *lib.* 1. *cap.* 26. *pag.* 59. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720. Athanasium Diaconum, etsi junior esset, principem ordinis Diaconorum appellat.

(2) A Diaconis Archidiaconum electum videtur tradere Hieronymus *loc. cit.*; sed complurima sunt exempla eorum, qui ab Episcopis Archidiaconi sunt constituti. Ita Laurentium Sixtus, & Serapionem Chrysostomus, Archidiaconum elegerunt, Ambrosius, *lib.* 1. *de Off. cap.* 41. *tom.* 3. *pag.* 64. *ed. Maurin. Venet.* 1751., Sozomenus *lib.* 8. *c.* 9. *p.* 337. *cit. ed. Valesii.* Vide Selvagium *Antiquit. Christian. lib.* 1. *part.* 2. *cap.* 2. §. 4.

(3) Isidorus apud Gratianum *Can.* 1. *dist.* 25. "Archipresbyter vero, *inquit*, se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire." Observant Romani Correctores verba hæc non extare in ipsa Isidori epistola, neque apud Burchardum *lib.* 3. *Decret. cap* 50., neque apud Ivonem *in Pannormia lib.* 3. *cap.* 41., ubi hæc epistola refertur. Extant tamen in decreto Ivonis *par.* 6. *cap.* 20., ex

quo forte Gratianus ea desumpsit, atque in decretum transtulit. Atque ex hoc Gratiani loco desumptum fortasse est. *Cap.* 1. *de Offic. Archipresbyt.*, quod tribuitur Concilio Toletano, & tamen nullum est Toletanum Concilium, in quo illa occurrant verba de Archidiaconi supra Archipresbyterum potestate.

(4) Celebres sunt litteræ Hincmari Remensis ad Archidiaconos Presbyteros.

§. LXXII. Amplissima olim erat potestas Archidiaconi (1), qui Episcopi Vicarius erat à jure constitutus, & ejus etiam *oculus* dicebatur (2), propter latam administrationem, & in rebus gerendis potestatem, quæ omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, comprehendebat. Is enim collector olim oblationum, redituum, atque universæ pecuniæ ecclesiasticæ, præbendas, partesque suas tribuebat clericis, pauperibus, ecclesiæ fabricæ; mittebat in possessionem eos, qui beneficia acceperant; quos nosset idoneos ad ordines, & beneficia, Episcopo offerebat: atque omnes fere noscebat, definiebatque causas fori episcopalis (3). Et licet initio Archidiaconi hæc fere omnia gererent mandato, arbitrioque Episcopi, tamen deinceps eo usque progressi sunt, ut propriam, atque ordinariam obtinerent jurisdictionem, quæ pridem erat delegata, ac jura etiam invaderent, quæ propria erant Episcoporum (4).

(1) Isidorus Hispalensis *in Can.* 1. *dist.* 25. *et can.* 20. *dist.* 63. late describit Archidiaconi jura, quæ sua ætate obtinebant. Ea vero diu perseverasse, lapsuque temporum aucta etiam fuisse, ostendit Decretalium titulus *de Offic. Archidiac.*

(2) *Can. diaconi* 6. *dist.* 93. Conc. Trident. c. 12. *Sess.* 24. *de Reform. Archidianus post Episcopum sciat, se vicarium ejus esse in omnibus*, scriptum est *in cap.* 1. *de Offic. Archid.*

(3) Confer Thomassinum *par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 17. *et seq.*

(4) Synodaticum, procurationes, aliaque id genus Archidiaconi capiebant. Petrus Blesensis *Ep.* 51. *pag.* 237. *ed. Paris* 1667., Conc. Lateranense *in cap.* 6. *et.* 23. *de Censib.*

§. LXXIII. Tantam hanc Archidiaconorum potestatem Episcopi tollendam, aut minuendam curarunt; et nunc vix ejus umbra, & imago superest. Synodus Tridentina

Archidiaconis, aliisque inferioribus Prælatis judicium ademit causarum matrimonalium, & criminalium, quas Episcopo reservavit (1); ipsis vero reliquit jus visitandi ecclesias, quas antea visitare consueverant, modo id faciant per semetipsos, & cum consensu Episcopi, cui debent intra mensem rationem reddere peractæ visitationis, atque integra acta exhibere (2).

(1) Trid. *Cap.* 20. *Sess.* 24. *de Reform.*, quo decreto etiam beneficiales, majoresque causas comprehendi, omnes fere arbitrantur. Eadem Synodus c. 14. *Sess.* 25. *de Reform.* speciatim vetuit Archidiaconos clericorum de impudicitia causas cognoscere.
(2) Trid. *cap.* 3. *Sess.* 24. *de Reform.*

§. LXXIV. Nunc omne Archidiaconi munus eo redactum est, ut adsistat Episcopo, cum generales ordinationes conficit, vocetque eos, qui ordines suscepturi sunt (1). Cumque Archidiaconi nunc amplius non sint vicarii nati Episcopi, tanta hodie in singulis inest auctoritas, quanta vel Episcopi mandato, vel Ecclesiæ statuto, vel diuturna consuetudine data est (2). Diaconatus autem ordine insignitos esse oportet Archidiaconos (3), eosque Synodus Tridentina (4) in omnibus Ecclesiis, in quibus fieri potest, Magistros in Theologia, seu *Doctores* aut *Licentiatos* in jure Canonico esse jubet.

(1) Benedictus XIV. *in Constit. Ex quo dilectus* 25. *pag.* 107. *tom.* 2. *ejus Bullar. indicat. edit.*
(2) *Cap.* 4. *et* 5. *de Offic. Archid.* Conc. Trident. *c.* 3. *Sess.* 24. *de Reform.*
(3) *Can.* 1. *dist.* 60.
(4) Conc. Trident. *cap.* 12. *Sess.* 24. *de Reform.*

§. LXXV. Archipresbyter est princeps Presbyterorum, eaque dignitate donabantur interdum qui ætate, interdum qui sapientia præstarent (1). Si suo fungatur munere Archipresbyter in cathedrali, sive in civitate, urbanus dicitur, si in minoribus oppidis, ruralis appellatur. Urbani Archipresbyteri officium respicit sacramentorum administrationem, forique interni jurisdictionem; at-

que ejus præsertim est præsentis Episcopi curam levare, & vices agere absentis in iis omnibus, quæ sacerdotalis officii sunt (2).

(1) Antiquiores ordinatione apud Latinos Archipresbyteros constitutos fuisse constat ex S. Leone M. *ep.* 19. *col.* 733. *et seq. tom.* 1. *ed. Ballerin. Venet.* 1753., apud Græcos eos, qui virtute præstabant, ostendit Thomassinus *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Sed interdum etiam à Latinis factum est. Unaquæque ecclesia suum habebat Archidiaconum, & Archipresbyterum, uti docet S. Hieronymus *Ep. ad Rusticum Monach.* 125. *col.* 936. *t.* 1. *opp. edit. Vallarsii Veronæ* 1734. "Singuli "ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidia-"coni."

(2) *Cap.* 1. 2. 3. *de Offic. Archipresbyt.*

§. LXXVI. Ruralis est *imperiti vulgi sollicitudinem gerere*, *&* *Presbyterorum*, *qui per minores titulos*, hoc est ecclesias *habitant*, puta Parochorum, *vitam jugi circumspectione custodire*, *&* *qua unusquisque industria divinum opus exerceat*, *Episcopo renunciare* (1). Nunc omnis Archipresbyteri auctoritas pendet ex mandato Episcopi, ex statuto ecclesiarum, ex consuetudine. Et cum plerumque Archipresbyter adjunctam habeat curam animarum, hinc hujusmodi beneficia, in quibus hoc onus inest, nemo consequi potest, nisi saltem vigessimum quintum ætatis attingerit, atque idonea scientia, & morum integritate commendetur (2).

(1) *Cap.* 4. *de Offic. Archipresbyt.* Synodus Regiaticina *an.* 850. *c.* 13. apud Labbæum. *tom.* 9. *col.* 1070. *ed. Venet.*

(2) *Cap.* 7. *de Elect.*

SECTIO IX.

De Vicariis.

LXXVII. Vicarius generalis, ejusque origo.
LXXVIII. Quomodo ab Episcopo constituatur?
LXXIX. In Italia unus constitui solet Vicarius, alibi Vicarius & Officialis.
LXXX. Quæ jurisdictio sit Vicarii generalis?
LXXXI. Qui Vicarii munere fungi possint?
LXXXII. Quomodo expiret Vica-

§. LXXVII.

Cum Archidiaconis adempta est amplia illa potestas, quam pridem à jure habebant; Episcopi elegerunt Vicarios, quorum auctoritas à suo arbitrio, & voluntate penderet. Id vero factum est medio illo tempore, quod inter Gregorianam, & Bonifacianam collectionem excurrit (1). Est autem Vicarius, qui vices gerit Episcopi, & *generalis* dicitur, quoniam ejus potestas fertur in diœcesim universam.

(1) Vicarios tantum constitui cœpisse sæculo XIII. ex eo conficit Thomassinus *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8., quod nulla sit eorum mentio in Gratiani decreto, & nulla in decretalibus Gregorii IX. Itaque eorum originem repetit à Concilio Lateranensi IV., ubi Innocentius III., & cæteri Patres hortantur Episcopos, ut si expedire nequeant per se negotia universa, eligant Presbyteros, quorum in iis vicariam supponant fidem. Tandem addit, exeunte sæculo XIII. ubique receptos vicarios generales, & hinc in VI. decretalium libro titulus est *de Officio Vicarii*, in quo totum ejus munus explicatur.

§. LXXVIII. Vicarius non habet beneficium, sed habet munus, & muneri adjunctum honorem cum jurisdictione, cujus fines Episcopi arbitrio constituuntur. Nam ut Vicarius ab Episcopo eligitur, ita omnem ab eo accipit jurisdictionem (1). Itaque Episcopus suo lubitu potest aut electum Vicarium removere, aut unum, vel plures, vel etiam nullum eligere, cum ipse sine aliena ope suo per se munere fungi potest (2). Ubi plures constituti sunt, iique *in solidum*, antefertur potestas ejus, qui primus negotium aliquod occupavit; ubi inter singulos divisa sunt officia intra eorum fines continere se unusquisque debet.

(1) Num ordinaria, an delegata sit Vicarii generalis jurisdictio, vetus quæstio est, quæ ingenia canonistarum exercet. Qui eam ordinariam esse arbitrantur, his fere argumentis nituntur; quod Vicarius numquam delegatus in decretalibus appellatur; quod potest causas non-

nullas alteri delegare, cum id delegato non liceat; quod denique semel constituto suo jure exercet ea, quæ sunt Episcopalis jurisdictionis. Sed multa tamen argumenta sunt, ex quibus confici videtur posse, Vicarii jurisdictionem delegatam esse, non ordinariam. Tota enim pendet ab arbitrio, nutuque Episcopi, qui suo lubitu Vicarium constituit, & removet, in cumque vel minorem, vel majorem confert potestatem. Rursus Vicarii tribunal unum, idemque est cum tribunali Episcopi; eoque mortuo, aut dignitate moto, omnem Vicarius amittit jurisdictionem; quæ proinde alia non est, quam ipsa Episcopi mandata, vel delegata jurisdictio. Verum si Vicarii jurisdictionem ordinariam dicimus, quod ipse eam exercet propter officium, quod jure probatum est, & ideo jurisdictionem ipsam non tâm ab homine, quam à jure habere videatur, hoc quidem sensu eam ordinariam appellari posse, non inficiabor.

(2) Si Episcopus suum recte munus per se ipsum obire potest, nullam habet necessitatem eligendi Vicarium, quod & res ipsa dèclarat, & ostendit historia eorum temporum, quibus Episcopi ipsi per se solos Episcopatum gesserunt; habet omnino, ut suo satisfaciat muneri, si ei solus impar sit. Ita paucis expediri videtur posse vetus controversia, in qua plerique canonistarum, & theologorum otio, ac tempore abusi sunt.

§. LXXIX. In Italia unus constitui solet Vicarius, cui committitur administratio rerum spiritualium, & simul etiam contentiosa jurisdictio (1). Sed in Gallia, aliisque ultramontanis regionibus Officialis à Vicario distinguitur. Vicarii potestas ea complectitur, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, Officialis autem, quæ sunt jurisdictionis contentiosæ.

(1) Sequitur hanc Italiæ consuetudinem Synodus Tridentina *ses.* 24. *cap.* 16. *de Reform.*, ubi officialem cum Vicario confundit.

§. LXXX. Igitur Italiæ more transit in constitutum Vicarium ordinaria Episcopi jurisdictio, sed non transit potestas gerendi ea, quæ peculiare mandatum postulant, & quæ uni Episcopo servantur. Propterea sine speciali mandato non cognoscit causas criminales, in quibus in reum criminis gravius est animadvertendum (1), non item, ut plerique sentiunt (2), causas matrimoniales; non confert beneficia (3), neque iis permutandis, uniendis, erigiendis consensum impertitur (4), sed instituit præsen-

tatos à patronis, & judicat causas beneficiarias de jurepatronatus, deque ejus quasi possessione (5); non visitat diœcesim, neque Synodum cogit (6), excepto Vicario Romani Pontificis, cui licet habere Synodum diœcesanam Cleri Romani (7); non indicere collegium Canonicorum, eique interesse, ac ferre suffragium potest (8); non absolvit à casibus Episcopo reservatis (9), neque tollit irregularitates, quæ ex oculto crimine procedunt (10); non denique concedit litteras dimissorias, nisi Episcopus in longinquis regionibus diu commoretur (11). Eoque minus Vicarius generalis aliquid attingere potest eorum, quæ sunt ordinis Episcopalis.

(1) *Cap. de Offic. Vicar. in 6.*
(2) Confer. Barbosam *ad Conc. Trident. sess.* 24. *c.* 20. *de Reform. n.* 57., ubi plures, qui utramque tuentur sententiam afferuntur.
(3) *Cap.* 3. *de Offic. Vicar. in 6.*
(4) *Cap.* 5. *de Rer. permut.*
(5) *Cap.* 3. *de Instit.*
(6) Ita respondit Sac. Congregatio Concilii die 4. Decembris 1655. uti patet *ex lib.* 19. *Decret. pag.* 543. *à tergo.* Confer. Altaserram *in Vind. Eccles. jurisd. lib.* 7. *cap.* 5. Fagnanum *in cap. Sicut olim n.* 11, *de Accusat.* Leurenium *tract.* 1. *de Potestat. Vicar. Episcop. cap.* 3. *quæst.* 168. §. 9.
(7) Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. & 4.
(8) Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 6. *de Reform.*
(9) *Cap.* 2. *de Pœnit. & Remision. in 6.*
(10) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de Reform.*
(11) *Cap.* 3. *de Tempor. ordinat. in 6.*

§. LXXXI. Vicarii munus recte obeunt omnes clerici tonsura initiati; sed ab eodem arcentur clerici conjugati, minores annis vigintiquinque (1), Parochi, Canonici Pœnitentiarii, & cæteri, qui curam habent animarum, demum imperiti, & ideo necesse est, quod Vicarius generalis, vel Sacræ Theologiæ, vel Juris Canonici lauream obtinuerit (2); nisi aliunde viri peritia manifesto constet (3).

(1) Vid. Barbos. *de Jure eccles. lib.* 1. *cap.* 15. & *seq.*

(2) Plura ea de re sunt decreta Sac. Congregationis Episcoporum & Regularium apud Pellegrin. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 9.

(3) Conc. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 16. *de Reform.*, ubi cautum est, ut Vicarius tam Episcopi, quam Capituli *saltem in jure canonico sit Doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.* Vide Card. de Luca *disc.* 31. *ad Concil. Trident.* ubi decretum laudatur Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium.

§. LXXXII. A Vicario generali ad Episcopum provocare non licet, cum utriusque tribunal unum, idemque sit. Expirat autem Vicarii jurisdictio, vel si ipse eo munere sese abdicet, vel si ab Episcopo removeatur, vel si ipsa Episcopi jurisdictio aut obitu, aut pœna, aut alio quovis modo extinguatur.

§. LXXXIII. Solent Episcopi *foraneos* etiam habere Vicarios in oppidis diœcesis suæ, qui mandata ab Episcopo potestate fruuntur, quæ loco circumscribitur, & plerumque pertinet ad res peculiares. Hi propter locorum distantiam tribunal habent ab Episcopo discretum, & separatum, ideoque ab iis ad Episcopum recte provocatur. Eo munere fungebantur olim Chorepiscopi (1), Archidiaconi (2), Archipresbyteri, & Decani rurales (3); sed translata Archidiaconi potestate ad Vicarium generalem, instituti videntur Vicarii foranei, quos memorat Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi (4), & Clemens V. in Vienensi (5).

(1). Vide Juenin. *de Sacramen. disert.* 9. *quæst.* 2. *cap.* 4.

(2) Sigebertus *in Chronico* de Damaso II., qui Pontificatum tenuit sæculo XI., scribens: "Damasus, *inquit*, Papa decrevit ne quid contra „Episcopos præsumant Archidiaconi, qui dicuntur Chorepiscopi, id „est, villarum, & regionum Episcopi." Concilium Londinense an. 1237. *can.* 2. *tom.* 13. *col.* 1401. *collect. Labbæi* decrevit, ut Archidiaconi *in suorum Decanatuum conventibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa baptismum, pœnitentiam, Eucharistiam, & matrimonium debeant se habere.* Vid. Thomassinum *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. & 2.

(3) Innocentius III. *in cap.* 7. *de Offic. Archidiac.* memorat *Decanos rurales* vices gerentes vel Episcopi, vel Archidiaconi urbani, vel utriusque, quos vel alteruter, vel uterque suo lubitu constitueret,

atque amoveret. Emanuel Gonzalez in notis ad hunc locum verbo *rurales* interpretatur, eos esse Archipresbyteros.

(4) *Cap.* 1. *de Offic. ordin. in 6.*

(5) *Clem.* 2. *de Rescript.*

§. LXXXIV. Sunt & Vicarii, qui vel perpetuo, vel ad tempus constituti animarum curam administrant, quæ *habitu*, uti vocant, penes alios est propter ecclesiam parochialem, quæ ipsorum ecclesiis, monasteriis, collegiis, locisque piis conjuncta est (1). His certa fructuum portio ex ipsius Ecclesiæ reditibus detrahenda Episcopi arbitrio tribuitur (2). Sæpe etiam Episcopus, cum simili fructuum portione, constituit Vicarios vel ad tempus, vel perpetuo, qui Parochi absentis, impediti, imperitive vices gerant (3). Vicarii perpetui propriam interdum habent Ecclesiam, quæ *filialis* dicitur, respectu habito ad matrem Ecclesiam, quæ est titulus Parochi, cui subjiciuntur.

(1) A capitulis, & monasteriis, uti monet Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 12. *cap.* 1. *n.* 2. constitui solent vicarii *temporarii, ad nutum amovibiles*, qui animarum curam exerceant in parochiis, quæ iisdem capitulis, sive monasteriis unitæ sunt, à quibus tamen secundum jus commune etiam sine causa removeri possunt, modo procul sit dolus, & omnis odii causa.

(2) Conc. Tridentinum *Sess.* 7. *cap.* 7. *de Reform.* Arbitrium hoc Episcopi arctavit S. Pius V. *in Constit. Ad exequendum* 68. *pag.* 401. *tom.* 4. *part.* 2. *Bullarii*, sed illud postea pro ratione locorum, & temporum restituit Benedictus XIV. *Const. Cum semper* 103. §. 10. *pag.* 224. *tom.* 1. *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754.

(3) Conc. Trident. *Sess.* 21. *cap.* 6. & *sess.* 25. *cap.* 16. *de Reform.*

§. LXXXV. Nec prætereundi Vicarii nati, quorum potestas non ab arbitrio pendet Episcopi, sed à lege, quæ illorum beneficiis illam perpetuo conjunxit. Archipresbyter, & Archidiaconus sunt Vicarii nati Episcoporum, & vicarios perpetuos, quorum nunc facta mentio est, vicarios natos Parochorum possumus appellare.

§. LXXXVI. Sunt denique vicarii Apostolici, quos constituit Sedes Apostolica (1), sive cum metus est, ne diutius Ecclesia pastore careat, sive cum turbas, &

dissidia fore prospicitur in Vicarii capitularis electione, vel cum Episcopus senio; aut alia de causa suum recte munus gerere non potest, vel demum cum Episcopus ab administratione suspenditur, aut etiam removetur. Eliguntur autem hi vicarii interdum cum charactere Episcopali, atque hi creantur Episcopi *in partibus infidelium*, interdum sine hoc charactere; eorum vero potestas noscenda est ex litteris Apostolicis, quibus suum officium acceperunt.

(1) Sixtus V. *in Constit.* 117. *tom.* 4. *part.* 4. *pag.* 399. *Bullarii* Sacræ Congregationi Episcoporum, & Regularium facultatem dedit eligendi Vicarios Apostolicos, quando eos Ecclesiarum necessitas postularet.

SECTIO X.

De Parochis, & reliquo clero.

§. LXXXVII.

Inter eos, qui Episcopo opem ferunt in procuratione diœceseos nobile in primis est officium Parochorum, qui semel ab Episcopo constituti jure proprio concrediti sibi populi curam exercent (1). Per tria fere priora Ecclesiæ sæcula nullà in ecclesiasticis monumentis eorum mentio est (2). Una in principe diœceseos civitate erat Ecclesia, ad quam Christiani omnes non modo Urbis, sed etiam vicinorum oppidorum die solis, hoc est Dominico confluebant; & præsentibus quidem distribuebatur Eucharistia, ad absentes per Diaconos mittebatur (3). Huic Ecclesiæ, quæ cathedralis erat, ipse præerat Episcopus, qui suum habebat Senatum, & Presbyterium (4),

hoc est illi addictos Presbyteros, quorum erat Episcopo dare operam in Ecclesiæ regimine, & administratione.

(1) Parochos à Christo ipso fuisse institutos, ut una cum Episcopis, subjecta tamen ipsis potestate, Ecclesiam regerent, quorumdam opinio est; & id quidem demonstrari vellet libro, qui ex Gallico in Italicum sermonem conversus Florentiæ prodiit an. 1783. cum titulo: *L' institutione divina de' Parochi, e loro diritto al governo generale della Chiesa.* Eadem est sententia Petri Tamburini in libro, cujus titulus: *Vera idea della S. Sede.* Verum quam falsa hæc opinio sit, satis ostendit ipsa Parcchorum origo, quæ certe III. sæculo antiquior non est. Imo in Civitatibus ante annum Christi millesimum nullos fuisse Parochos, ostendit Marius Lupus Bergomensis *De Parochiis ante annum Christi millesimum.* Certe antiquiori ætate nulli erant hujusmodi Presbyteri, qui proprium haberent officium regendi populum, sed Episcopus unum, aut alterum eligebat Sacerdotem, cui modo unam, modo alteram populi partem committebat, & cui adimebat officium eodem arbitrio, quo dederat. Nemo enim, uti nunc Parochi sunt, certo erat addictus populo, quem perpetuo regeret jure officii sui; dabat Episcopus subditos cuivis Presbytero, dabat quamdiu, & quos vellet, neque ulla erat injuria Presbytero, à quo Episcopus repetebat subditos sucs, quos vel ipse per se regeret, vel alteri Presbytero regendos committeret. Lapsu temporum maluerunt Episcopi parochos eligere, hoc est Presbyteris quibusdam certam populi partem perpetuo regendam committere; atque ita Parochorum potestas ab Episcopali ordine, tanquam à fonte, procedens instituta est; sed ita tamen instituta, ut hujusmodi Presbyteri in rebus omnibus ab Episcopo penderent, ac nihil agerent sine mente, aut conscientia Episcopi, ut inquit Concilium Laodicenum *can.* 57. apud Labbæum *tom.* 1. *concil. col.* 1539. *ed. Venet.*, & Toletanum I. *can.* 20. *col.* 1474. *tom.* 2. Nam constans est Patrum regula, Presbyteros in rebus omnibus Episcopo obnoxios esse oportere, neque eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent, quidquam sine Episcopo ab illis esse faciendum. *Necessarium itaque est*, inquit S. Ignatius Martyr *Ep. ad Trallian. n.* 2. apud Cotelerium *PP. Apostolic. tom.* 2. *pag.* 22. *ed. Antuerp.* 1698. "Quemadmodum facitis, ut sine Episcopo nihil agatis: & ad *Philadelph. n.* 7. *pag.* 32. Testis autem mihi est is, in quo vinctus sum, quod à carne humana non cognoverim; sed Spiritus annunciavit dicens ita: sine Episcopo nihil facite, & ad *Smyrn. n.* 8. *pag.* 37. Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant. Rata Eucharistia habeatur illa, quæ sub Episcopo fuerit, vel cui ipse commiserit.... Non licet sine Episcopo neque baptizare, neque agapem celebrare; sed quodcumque ille probaverit, hoc & Deo

„est beneplacitum, ut tutum ratumque sit quodcumque agitur." Idem docent Tertullianus *de Baptism. cap.* 17. *pag.* 230. *ed. Venet.* 1744. S. Ciprianus *Ep.* 27. *lapsis col.* 95. *ed. Venet.* 1758., S. Hieronymus *Dial. advers. Luciferian. n.* 9. *opp. tom.* 11. *col.* 181. *ed. Vallarsii Veronæ*, S. Cœlestinus I. *Ep.* 27. *ad Episc. Galliar. cap.* 1. apud Coustantium *col.* 1186. demum cuncti Patres. Confer etiam Canonem Apostolorum 40. apud Cotelerium *loc. cit. pag.* 443., Concilium Gangrense *can.* 6. apud Labbæum *tom.* 2. *Conc. col.* 422. *ed. Venet.*, Antiochenum *can.* 24. *ib. col.* 603. Qui divinitus Parochos institutos putant, eorum originem repetunt à 72. discipulis, quos Christum Sacerdotes fecisse arbitrantur. Verum hi Discipuli missi quidem sunt in omnem locum, & civitatem, quo Christus erat venturus, ad animos ejus adventui præparandos, sed neque erant sacerdotali charactere insigniti, neque ipsis erat tributa potestas regendi populos, neque electi ad sacramenta administranda, cum potestas clavium nonnisi in Petrum, & Apostolos à Christo collata fuerit. Itaque procul aberant Discipuli ab iis, quæ proprie Parochum constituunt. Sane ex septuaginta duobus discipulis septem viri electi sunt, quos Apostoli manuum impositione Diaconos ordinarunt *Act. Apost. cap.* 6. Quomodo igitur iidem à Christo sacerdotes creati esse poterant? S. Epiphanius *Hæres.* 20. *n.* 4. *lib.* 1. *tom.* 1. *pag.* 50. *ed. Coloniæ* 1682. id rectissime animadvertit inquiens: " præter hos (Apostolos) 72. „alios ad eamdem functionem allegat, è quibus septem illi fuere, „qui ad viduarum obsequium delecti sunt, Stephanus, Philippus &c." qui quidem Philippus ad Christi fidem convertit Samaritanos, diuque post Christi Ascensionem ad cœlum Diaconus erat. Dionysius Petavius *de Ecclesiast. hierarch. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 2. loquitur de missione, quam septuaginta duo Discipuli, à Christo acceperunt, nullam autem in hac missione ordinis, aut jurisdictionis potestatem agnoscit. " Prior ista missio, *inquit*, nullam aliam quam prædicandæ pœ„nitentiæ, ac tam doctrina, quam miraculis præparandi ad Christi „fidem populi facultatem illis indidit; non regendi, gubernandive „jus ullum, aut potestatem sive ordinis, quam sub cœnam ultimam „contulisse creditur, sive jurisdictionis, quam post resurrectionem „suam reipsa, & ut loquuntur, actu tradidit." Petrus Paludanus *de Caus. immediat. Ecclesiast. potest.* latissime ostendit, 72. discipulos haud fuisse Sacerdotes à Christo constitutos, idque ex eo præsertim conficit, quod illi ab Apostolis Diaconi ordinati fuerunt *ib. art.* 3. Facile ex his intelligitur, quam leve & infirmum sit fundamentum, quo nititur opinio eorum, qui Presbyteros, ac præsertim Parochos 72. Discipulorum locum tenere existimant; unde repetunt jura Parochorum, quos pene Episcopis pares faciunt. Late hoc argumentum persequitur Corgnius peculiari dissertatione, quam descripsit II. tomo operis, quo jura defendit Episcoporum; & vide etiam Bolgenium *Esame della vera idea della S. Sede pag.* 7. *& seq.* atque Auctorem operis, *de l' Auctorité des deux puissantes tom.* 2. *par.* 3. *cap.* 1.

par. 3. Ad hæc autem quæ dixi, adverti diligenter volo ut omnibus pateat, quæ vera sit animi mei sententia de Parochorum origine, & jurisdictione, quam ipsis committi arbitror ab Episcopis, quos Christus Ecclesiæ Rectores constituit. Nam Scriptores Annalium Ecclesiasticorum Florentiæ, quod superiori loco scripsi, Presbyteros interdum appellari *Sacerdotes secundos*, aut *secundi ordinis* ut distinguantur ab Episcopis, qui *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes primi ordinis* dicuntur exinde conficere se posse censuerunt, me sectari falsam sententiam illorum, qui à Christo repetunt Parochorum jurisdictionem. Ego vero me ab hac sententia, quam longissime abesse prefiteor, idque satis me significasse arbitror argumentis illis, quæ mox attuli, & scriptoribus, quos ne præter institutum meum longior essem, indicavi. Presbyteros vocavi *Sacerdos secundos*, non quod in iis aliquam agnoscerem jurisdictionem ab Episcopo non delegatam, sed tantum ut eos distinguerem ab Episcopis, qui sunt *Sacerdotes Summi*, & quorum est in sua Ecclesia jurisdictio. Atque hoc sensu Patres *Sacerdotes secundos* Presbyteros vocant.

(2) Sane in epistolis Ignatii, ac Cipriani, in Epistola Dionysii Corinthiorum Episcopi ad Soterem P. apud Eusebium *Histor. eccles. lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 159. *ed. Taurin.* 1746., in epistola, quam Cornelius P. *ad Fabium Antiochenum* dedit apud Coustantium *col.* 146., itemque in canonibus Apostolorum tantum maximarum urbium Ecclesiæ memorantur. Si quando *Parochiæ* vox occurrit, ea diœcesis universa comprehenditur; quoniam antiquitus παροικία, & διοίκησις eamdem significationem habebant. Eusebius *Hist. eccles. lib.* 2. *cap.* 24. *pag.* 75. *ed. Taurin.* 1745., Alexander *Epist. encycl.* apud Socratem *hist. eccles. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 9. *ed. Taurin.* 1746., Epiphanius *ep. ad Joan. Hierosolym. opp. tom.* 2. *pag.* 313. *ed. Coloniæ* 1682., Concilium Ancyranum *can.* 18. apud Labbæum *conc. tom.* 1. *col.* 1491. *ed. Venet.*, & Antiochenum *can.* 9. *ib. tom.* 2. *col.* 590.

(3) S. Justinus M. *Apol.* 1. *n.* 67. *pag.* 83. *ed. Maurin. Paris.* 1742.

(4) In hoc tamen Presbyterio suum etiam Diaconi habebant locum, qui ea gerebant, quæ sui ordinis propria erant, uti observat Thomassinus *Vet. & Nov. Eccles. discipl. par.* 1. *l.* 2. *c.* 22. *n.* 2.

§. LXXXVIII. Cum aucto Christianorum numero, plures in una civitate Ecclesiæ conditæ sunt, ad eas Episcopus diebus dominicis mittebat ex Ecclesia cathedrali Presbyteros, quorum erat sacra obire munera, & præesse populo, qui ad Ecclesias illas confluebat. Verum hi Presbyteri non erant perpetui Rectores harum Ecclesiarum, cum Episcopus eos modo uni, modo alteri committeret ex clericis Ecclesiæ cathedralis, eorumque officium finiretur tempore, quod ab illo constitue-

batur (1). Itaque una tantum in singulis civitatibus erat Ecclesia, quæ proprie Parochia, uti nunc est, dici posset, nimirum Ecclesia cathedralis; reliquæ minores Ecclesiæ nulli separatim Presbytero addictæ erant, sed ad eas regendas singulis diebus dominicis clerici de Ecclesia Episcopi mittebantur.

(1) Romæ tamen, & Alexandriæ minoribus quoque Ecclesiis certi Presbyteri, qui iisdem præessent, jam inde ab antiquissimis temporibus affixi erant. Id de Ecclesia Alexandrina testatur dissertissime Epiphanius *Hæres.* 49. *sive* 69. *Arian. n.* 1. *opp. tom.* 1. *p.* 727. *ed. Coloniæ* 1682. "Quotquot, inquit, Alexandriæ catholicæ communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subjectæ, suus cuique præpositus est Presbyter, qui ecclesiastica munera iis administraret, qui circa Ecclesias illas habitant, eorumque conventicula vici, seu lauræ ab Alexandrinis vulgo nuncupantur." Dionysius Petavius *Animadvers. ind. loc. Epiphan. tom.* 2. *pag.* 276. non tantum Alexandriæ, sed in aliis quoque majoribus urbibus eam consuetudinem viguisse censet, ut plures intra urbem essent Ecclesiæ, quibus certi Presbyteri affixi erant. Henricus Valesius *Not. in Sozomen. lib.* 1. *cap.* 15. *pag.* 31. *ed. Taurin.* 1747. à Petavio dissentit, & morem illum addicendi in civitate Presbyteros certæ Ecclesiæ, quam separatim regerent, proprium, ac peculiarem fuisse putat Ecclesiæ Alexandrinæ. Ego vero Petavio non assentior ajenti, quod in cunctis majoribus urbibus Presbyteri certæ adscriberentur Ecclesiæ, quam perpetuo regerent; sed tamen eam, quam supra memoravi, consuetudinem non tantum Alexandrinæ, sed etiam Romanæ Ecclesiæ propriam fuisse arbitror. Certe Romanos Presbyteros titulis quos S. Evaristus distribuit, affixos fuisse censeo, & Biton Presbyter Romanus, cujus meminit S. Athanasius *Apol. advers. Arian. n.* 20. *opp. tom.* 1. *pag.* 111. *ed. Maurin. Patav.* 1777. addictus firmiter erat Ecclesiæ, in qua populum colligebat. Locus autem Innocentii I. *Ep.* 25. *ad Decent. Eugubin. cap.* 5. *n.* 8. apud Coustantium *col.* 860. meo quidem judicio minime ostendit, ut Valesius putat, quod ætate Innocentii Romani Presbyteri suis titulis, sive Ecclesiis affixi non essent. Ait quidem Innocentius, hos Presbyteros reliquis diebus secum convenire solitos, sed nulla in eo pugna est, quod illi alicui minori præessent Ecclesiæ, & quod reliquis diebus, excepto die Dominico, cum Pontifice in Ecclesia majori convenire deberent. Hoc certum, quod iidem Presbyteri die Dominico *propter plebem sibi creditam* suis titulis præesse debebant, quod mihi tantum quadrare videtur posse in eos, qui certam plebem, certamque Ecclesiam perpetuo regendam haberent. Quod autem addit Innocentius de fermento à se confecto, quod ad hos Presbyteros mittebatur, id tantum indicat vinculum communionis, qua minores Ecclesiæ cum majori

conjunctæ esse debebant, uti ipse declarat Innocentius, inquiens, "idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt, ut "se à nostra communione, maxime illo die, non judicent separatos."

§. LXXXIX. Constitutæ sunt Parochiæ primum in vicis, & villis, quarum incolæ cum ad civitatem commode ire non possent, eorum gratia ibi conditæ sunt Ecclesiæ, quibus præpositi Sacerdotes, qui populum illum regerent, muneraque ecclesiastica exercerent (1). Serius in civitatibus ortæ sunt Parochiæ (2), neque ubique omnes eodem tempore initium habuerunt. Cum enim ea res tota ab Episcoporum arbitrio penderet, alii citius, serius alii Parochos in civitate constituerunt, uti major, minorve numerus Christianorum, eorumque utilitas, atque necessitas postulabat (3).

(1) Parochiæ nomen, quo nunc etiam civitatis Ecclesiæ designantur, proprium initio erat ruralium Ecclesiarum. Concilium Chalcedonense *can.* 17. apud Labbæum *tom.* 4. *Concil. col.* 1687. *ed. Venet.* "Quæ sunt, *inquit*, in unaquaque provincia rurales, vicanas"que provincias firmas, & inconcussas manere apud eos, qui illas "tenent, Episcopos." Vide etiam Socratem *Hist. eccles. lib.* 1. *c.* 27. *pag.* 55. *ed. Taurin.* 1747., Severum Sulpicium *Dial.* 1. *n.* 8. *opp. tom.* 1. *pag.* 69. *ed. Veronæ* 1741., Innocentium I. *Ep.* 25. *ad Decent. Eugubin*, apud Coustantium *col.* 860., qui quidem disserte distinguit Ecclesias civitatis ab Ecclesiis ruralibus, sive parochiis, atque ad illas se die Dominico fermentum per Acolythos mittere declarat, "quod per parœchias, *inquit*, fieri debere non puto, quia "nec longe portanda sunt sacramenta." Parochiæ vocabulum à rusticanis ad urbanas Ecclesias translatum deinceps est. De origine Parœciarum disputant Petavius *in Epiphan. hæres.* 69. *Arian. tom.* 2. *pag.* 276. *ed. Colon.* 1682., Thomassinus *Vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 21. *et* 22., & Muratorius *Dissertationi sopra le Antichità Italianæ dissert.* 74. *pag.* 324. *tom.* 3. *par.* 2. *ed. Romæ.*

(2) Ante annum Christi millesimum nullas, ut supra dixi, in Civitate Parochias fuisse, ostendit Marius Lupus *de Parochiis ante annum Christi millessimum.*

(3) Binghamus *Origin. ecclesiast. lib.* 9. *cap.* 8. §. 2. *tom.* 3. *p.* 593. *& seq. ed. Halæ Magdeburg.* 1758.

§. LXXXX. Præcipua Parochorum munera sunt sacrificium pro populo offerre, divinum verbum nuncia-

re, sacramenta administrare (1). Debet enim unusquisque Parochus, sive dives, sive pauper, pro populo sibi commisso cunctis dominicis, festisque diebus sacrificium offerre. Licet tamen Parochis, qui gravi inopia laborant, cum Episcopi venia festis diebus accipere, quod à pio aliquo homine datum est, & pro eo missam offerre, modo infra hebdomadam pro populo rem divinam conficiant, quam festis diebus conficere debuissent (2).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de Reform.*

(2) Benedictus XIV. *in Constit. Cum semper* 103. *t.* 1. *ejus Bullar. pag.* 222. *ed. cit.* Vide Ubaldum Giraldum *ad Inst. Canon. Remigii Maschat. Elec. VI. tom.* 1. *pag.* 461. Atque hoc quidem onere offerendi pro populo missam dominicis, ac festis de præcepto diebus tenentur generatim omnes, qui curam habent animarum, etiam vicarii amovibiles, ac temporarii, & regulares, uti declaravit Benedictus XIV. *cit. Constit.* §. 4. Num teneatur etiam Episcopus, cui potiori jure, quam Parocho, animarum cura commissa est, disputant Ferraris *Bibliot. verb. missa art.* 3. *n.* 11., & Giraldus *Expos. Jur. Pontif. par.* 2. *tom.* 3. *pag.* 925.

§. LXXXXI. Debent etiam Parochi non solum pueros, rudesque homines Christianæ Religionis rudimenta edocere (1), sed etiam cunctis saltem dominicis diebus, & festis solemnibus sermonem ad populum habere de rebus divinis, eique explicare, quæ ad æternam salutem omnibus sunt necessaria (2). Huc etiam refertur munus nunciandi festos dies, indulgentias, jejunia, & cætera, quæ emerserint, Ecclesiæ præcepta, ne populi ignorantia violentur (3).

(1) Vide Benedictum XIV. *Constit. Etsi minime* 42. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 67. *ed. cit.*

(2) Conc. Trident. *Sess.* 5. *cap.* 2 *de Reform.* Quæ concio à Parocho habenda est inter missarum solemnia, recteque ostendit Card. Bona *Rer. liturgic. lib.* 2. *cap.* 7. §. 7. *pag.* 159. *et seq. tom.* 3. *ed. Taurin.* 1753., morem hunc semper obtinuisse; ut "proxime post Evan„gelium sermo, sive homilia, vel tractatus, ad populum haberetur. „Vide Constitutionem *Apostolici ministerii.*" 34. Innocentii XIII. *pagina* 258. *tom.* 11. *Bullarii* editam pro regnis Hispaniarum, quam postea confirmavit Benedictus XIII. *Constit in supremo militantis* 31. *pagi-*

na 350. *eodem loco*, ubi animarum pastores suas has partes implere jubentur, quamquam exiguum habeant populi numerum, & quamquam per annuos concionatores satis huic rei consultum videatur.

(3) Conc. Trident. post *Sess.* 25. *de Reform. in decreto de Delectu ciborum, jejuniis, & diebus festis.*

§. LXXXXII. Denique eorum etiam est administratio sacramentorum. Quare Lateranense Concilium (1) non modo sancivit, ut Christiani omnes in Paschate à proprio Parocho Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta suscipiant, sed etiam Tridentinum (2) monuit, ab eo solo, exceptis confirmatione, & ordine, generatim licite suscipi sacramenta. Sed nunc cum privilegia Regularium, & frequentes Episcoporum concessiones quam plures extra ordinem sacramentorum ministros induxerint, ab iis etiam, modo se contineant intra fines concessionis, ea probe suscipiuntur, & jus Parochorum redactum est ad Paschalem communionem, ad viaticum, ad extremam unctionem.

(1) *Conc. Trident. cap.* 12. *de Pœniten. & remiss.*
(2) *Cap.* 13. *Sess.* 24. *de Reform.*

§. LXXXXIII. Cæteri Clerici generatim satisfacere debent oneri, quod conjunctum est beneficio, quo fruuntur. Quidam eorum præpositi sunt sacellis, hospitalibus, aliisque locis, & hi curam gerunt præfecturæ, quam exercent, suisque fruuntur juribus ac privilegiis, & Capellani, Rectores, Gubernatores appellantur. Quidam autem nullum habent onus, præter quotidianam recitationem divinarum precum, quas *oficii* nomine comprehendimus, & hi simplex beneficium habere dicuntur.

TITULUS IV.

QUIBUS MODIS POTESTAS ORDINIS ACQUIRATUR.

I. Ordinis potestas consecratione, vel ordinatione acquiritur.

§. I.

Omnes clericorum gradus, & officia, atque universam singulorum potestatem sumus persequuti; proximum est ut videamus, quemadmodum ipsi hanc potestatem consequantur. Initium capiemus à potestate ordinis, quam clerici acquirunt vel consecratione, vel ordinatione. Consecratio ad Episcopos, ordinatio ad sacerdotes, cæterosque clericos pertinet.

SECTIO I.

De consecratione Episcoporum.

II. Ritus in Episcopi consecratione observandi.
III. Quis Episcopum consecrat?
IV. Quando facienda sit consecratio, ejusque vis.

§. II.

Episcoporum consecratio manibus impositis, & Divino invocato Spiritu maxime perficitur; quamquam & alii ab Ecclesia ritus, ac ceremoniæ adhibeantur (1). Nam recitatis initio litteris Cancellariæ Apostolicæ de collato Episcopatu consecrandus, præstare debet Romano Pontifici juramentum obedientiæ, & fidelitatis conceptum verbis S. Gregorii VII (2) ; deinde examen conficitur, super electi humeros, atque cervicem imponuntur codices Evangeliorum, recitantur preces, funditur benedictio, caput, & manus sacro chrismate unguntur (3), tum benedicuntur (nisi hæc omnia primum benedicta fuerint) baculus pastoralis (4), annullus (5), mitra, (6), chirothecæ (7). Accipit etiam Episcopus, antequam consecretur, crucem, quam ante pectus gestat (8).

(1) Vide Pontificale Romanum *tit.* 13. *de Consecratione electi in Episcopum pag.* 169. *tom.* 1. *ed. Catalani Romæ* 1738. ubi cuncta hæc, quæ recensemus, ordine referuntur, ritusque omnes describuntur con-

secrationis; & vide etiam canonem Concilii Carthaginensis IV. apud Gratianum *can.* 7. *dist.* 23., ex quo hodierna consecrationis forma profluxit.

(2) Forma hæc juramenti habetur in *Cap.* 4. *de Jurejur.*, eaque comprehenditur septem articulis, quibus nunc duo alii adduntur. De hujus sacramenti antiquitate, & æquitate videndus Zacaria *Dissert. de reb. ad histor. atque antiq. Eccles. pert. dissert.* 13. *tom.* 2. *pagina* 264. & *seq.*

(3) Sacra unctio neque in Episcoporum consecratione, neque in Presbyterorum ordinatione nunc à Græcis adhibetur, licet olim adhibita fuisse videatur. Confer Menardum *in lib. Sacramentor. S. Gregorii not.* 777. & 784. *col.* 516. & 526. *tom.* 3. *opp. S. Gregorii ed. Maurin. Paris.* 1705., Halier. *de Sacr. elect. part.* 2. *sect.* 8. *cap.* 10. *art.* 1. & *seq.*, Catalanum *in Pontific. Roman. tom.* 1. *tit.* 12. §. 1. *pagina* 122. & *tit.* 13. §. 22. *pag.* 202. Est tamen Decretalis Innocentii III. *in cap. unic. de Sacr. unct.*, qua etiam Græci unctionem hanc adhibere jubentur, sed vide hujus Decretalis explanationem apud Gonzalez, & vide Giraldum *Exposit. jur. Pontific. part.* 1. *sect. III. tom.* 1. *pag.* 72.

(4) Baculi pastoralis meminit antiquus ordo Romanus, & meminit Concilium Toletanum IV. *cap.* 28. *Delect. Actor. eccl. univers. col.* 497. *n.* 1. Et hinc animadvertit Joannes Morinus *de Sacr. ordinat. part.* 3. *exerc.* 2. *cap.* 2. *num* 5., ritum hunc esse antiquissimum. Vide Jacobum Goar. *in not. ad Ritual. Græcor. part.* 313. *ed. Paris. an.* 1647. Illud hic animadvertendum, quod Summus Pontifex *non utatur baculo pastorali tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ut inquit Innocentius III. *in cap. unic. de sacr. unct.* Intelligit Innocentius historiam, quam narrant Innocentius Augustodunensis *Serm. de SS. Petro & Paulo*, ac Petrus Cluniacensis Abbas *lib.* 1. *ep.* 2. de S. Petro, quem ajunt baculum tradidisse S. Eucherio Primo Trevirensium Antistiti, à quo per illum S. Maternus ejus socius ad vitam revocatus est. Vid. Cironium *in Paratitl. ad Decretal. Gregorii IX. tit. de Sacr. unct.* §. 6. Baculi significationem explicat Innocentius III. *lib.* 1. *cap.* 62. *Myster. miss. tom.* 1. *opp. pag.* 333. *ed. an.* 1575.; sed & jurisdictionem significat, & ideo Marinus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Legatus in Synodo VIII. Constantinopolitana *act.* 7. *c.* 839. *tom.* 5. *collect. Harduini Paris.* de Photio inquit: "tollite baculum de "manu ejus; signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere "nullatenus debet." Atque in chronico Novaliciensi apud Duchesnium *Histor. Franc. tom.* 3. *lib.* 6. de Abbate exauctorato habentur hæc: *detestabilem Sarabaitam cœpit, baculum fregit, atque superbum de sede dejecit.* De Baculo pastorali fuse scripserunt Josephus Vicecomes *de Appar. missæ lib.* 3. *cap.* 41., Andreas Saussajus *Panopl. Episc. lib.* 2., Ciampinius *Vet. monumen. par.* 1. *cap.* 15. *pag.* 121. *et seq.*, Georgius *Liturg. Roman. Pontif. lib.* 1. *cap.* 29, Catalanus *Prolegom. ad Pontif. Roman. tom.* 1. *cap.* 20. *pag. XXVII. et tit.* 13. §. 26. *de Consecrat. elect. in Episc. pag.* 207.

(5) Annulli etiam usum antiquissimum esse observat Morinus *loc. cit.* quoniam ejus mentio est in vetusto Ordine Romano *in tit. can.* Concilii Toletani IV., apud Surium in vit. S. Borini *die* 3. *Decembris*, apud Isidorum Hispalensem *lib.* 2. *de Offic. cap.* 5. *in Biblioth. Patr. tom.* 10. *pag.* 205. *ed. Paris.* 1624. Et licet Alcuinus, Amalarius, & Rabanus nihil de annulio dicant, tamen eorum silentium hoc tantum ostendit, non eamdem ea de re fuisse omnium Ecclesiarum consuetudinem, quod recte observat Bona *Rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 24. 13. §. *pagina* 248. *tom.* 2. Vide Martenium *tom.* 2. *de Antiq. Eccles. rit. pagina* 342. *et* 368.

(6) De Mitræ Episcopalis origine, et antiquitate non una omnium sententia est. Sunt qui eam antiquissimam, sunt qui circa sæculum X. inductam putant. Ego dubitari vix posse arbitror (quæ sententia est Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. §. 14. *pag.* 251. *tom.* 2, *ed. Taurin.* 1749) quin semper Episcopi, si non omnes, saltem aliqui ornamentum aliquod capitis habuerint, cujus loco recentiori ætate mitra, qualis hodie est, adhiberi cœpit. Vide Bonam *loc. cit.*, & Salam *in not.*, Menardum *in Not. ad Sacram. S. Gregorii not.* 947. *col.* 557. *tom.* 3. *opp. S. Gregorii ed. Maurin. Paris.* 1705. Martenium *de Antiq. Eccles. rit. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 1. *num.* 14., Mabillonium *Præf. in sæc.* 4. *Benedict. part.* 2. *num.* 182. *t.* 6. *pag.* *LXV. ed. Venet.* 1738. Recte tamen observat Alexius Symmachus Mazochius in libr. *de Sanct. Neapol. Eccles. Episc. cult. par.* 3. *cap.* 15. *sect.* 3. *num.* 2., breviorem antea fuisse mitram, postea factam fuisse oblongiorem, uti nunc adhibetur. Plures hujusmodi Mitræ una cum antiquissimo Baculo Pastorali in hac mea Cathedrali Ecclesia Ananiensi servantur. Confer Hermannum Dominicum Christianopolum *De S. de Exuperantio Cingulanorum Episcopo cap. II.* §. *III. num.* 67. *seqq.*

(7) Vide Innocentium III. *lib.* 1. *de Myster. missæ cap.* 10. *pag.* 322. *tom.* 1. *ed. Coloniæ* 1775. De antiquitate chirothecarum erudite disputat Cardinalis Bona *Rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 24. §. 12. *pag.* 247. *tom.* 2. & Robertus Sala *in Notis ad eumdem.*

(8) Monet Innocentius Cironius *Paratitl. in Decret. Gregorii IX. lib.* 1. *tit.* 8. §. 18. Episcopos in Concilio Constantinopolitano VIII. à cruce, quam gestant, σταυροπάτας fuisse appellatos. Innocentius III. *lib.* 1. *de Myster. missæ cap.* 53. *pag.* 331. inquit, Pontificem crucem gerere in pectore pro lamina, qua Hebræorum Pontifex frontem exornabat. Vide Bonam, & Salam *loc. cit.* §. 10 *pag.* 243.

§. III. Olim Episcopum Metropolita consecrabat, Metropolitam senior Episcopus provinciæ, cæteris tamen utriusque consecrationis causa ad Synodum vocatis, atque in principe vacantis Ecclesiæ templo congregatis. Ibi enim coram populo, atque clero consecrationem absolvere oportebat (1). Hodie posteaquam Summo Pon-

tifici sunt reservatæ Ecclesiæ cathedrales, vel ab ipso, vel ejus mandato fiunt Episcoporum consecrationes. Episcopi, qui Romæ consecrationem accipiunt, aut ab aliquo Cardinali, aut ab aliquo ex quatuor majoribus Patriarchis, qui in Urbe commorantur, mandato Summi Pontificis consecrandi sunt. Cæteri vero Episcopi, qui extra Urbem consecrantur, suo arbitrio Episcopum eligunt, cui datur mandatum Apostolicum, ut eorum consecrationem absolvat, vel in ipsa, cui præesse debent, Ecclesia, vel saltem in provincia (2).

(1) Vide Gratianum *dist.* 64. 65. 66., & Decretales *in cap.* 9. *de Tempor. ordinat.*

(2) Consule Benedictum XIV. *in Constit. In postremo* 64. §. 16. *pagina* 306. *tom.* 4. *ejus Bullarii ed. Romæ* 1758., & Pontific. Rom. *titul.* 13. §. 2.

§. IV. Tres adhibentur Episcopi in consecratione (1); ea peragenda est die dominico post actum superiori Sabbato jejunium, effusasque preces (2), hora tertia, qua scimus, Spiritum Sanctum de cœlo in Apostolos delapsum. Tempus consecrationi præfinitum est trium mensium, quibus elapsis, si Episcopus consecrari neglexerit, perceptos fructus ammittet, atque etiam Ecclesia privabitur, si tres alios ultra menses consecrationem protraxerit (3). Consecratus vero acquirit ordinis potestatem (4), quam tamen Metropolita, & Pătriarcha solum post acceptum pallium exercere possunt; ejus matrimonium cum Ecclesia *consummatum* efficitur (5), & vacant beneficia, quibus ipse antea fruebatur (6).

(1) *Cap.* 6. *&* 7. *de Tempor. ordinat.* Num ad vim consecrationis necessaria sit præsentia trium Episcoporum, magna inter Theologos, & Canonistas disputatio est. Morinus *de Sacr. ordinat. part.* 3. *exerc.* 4. *cap.* 2. & Tournely *de Sacram. Ordin. pag.* 453. *ed. Paris. an.* 1729. consecrationem sine tribus Episcopis absolutam plane irritam esse arbitrantur. Sunt qui eam firmam, ratamque habent, si unus tantum adhibitus est Episcopus cum venia Summi Pontificis, eaque est opinio Aurelii Piete *Theolog. quæst. de Sacram. Ordin. par.* 6. *quæst.* 13.

§. 1. & 2.; contra sunt alii, qui consecrationem ab uno Episcopo absolutam illicitam quidem, non tamen irritam existimant, atque ita sentiunt Cabassucius *Notit. Eccles. sect. IV. in not. ad can.* 4. *Nicæn.*, Juenin *de Sacram. dissert. 9. de Ordin. in spec. quæst.* 1. *de Episcopat. cap.* 4., Chrystianus Lupus *Append. ad can.* 4. *conc. Nicæn. t.* 1. *opp. pagina* 241. & *seq. ed. Venet. an.* 1724. Thomassinus *Vet. & nov. Eccles. discipl. par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *per tot.*, Boucat *tom.* 5. *de. Ordin. instit. disp.* 6. *sect.* 6. *punct.* 2. *pag.* 443. Van-Espen. *in Jus. Eccles. par.* 1. *titul.* 15. *de Consecr. Episc. cap.* 1. *num.* 7. & *seq.*, Hallier *de Sacr. ordinat. part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 2. *art.* 2. *per tot.*, & præsertim §. 3. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 15. *quæst.* 5. *de Episcopat. dub.* 4. §. 1. & 2., Catalanus *ad Pontific. Roman. tom.* 1. *tit.* 13. *pag.* 198. & *seq.* Quæ postrema opinio similior veri esse videtur; & certe in sacra antiquitate non desunt exempla Episcopalium consecrationum, quæ ab uno Episcopo factæ sunt, & hæ quidem illicitæ, non tamen irritæ judicantur. Neque vero Sedes Apostolica interdum ex justa causa hujusmodi consecrationes ab uno tantum Episcopo absolvi permitteret, præsentibus duabus, tribusve Dignitatibus, si ad earum vim tres Episcopos omnino necessarios esse arbitraretur. Consule Benedictum XIV. *de Synod. diœces. lib.* 13. *cap.* 13. *num.* 2. & *seq.*, & Cotelerium *in Constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 19. *tom.* 1. *PP. Apostol. pag.* 292. *ed. Amstelædami* 1724.

(2) In illis tamen Ecclesiæ primordiis Episcoporum consecrationes quolibet die fieri consuevisse tradit Pagius *in Baronium an.* 67. *n.* 18. *pag.* 649. *tom.* 1. *ed. Lucæ.* Certe disciplinæ, quæ nunc viget, antiquitas educi non potest ex Decretali, quam Gratianus *in cap.* 1. *dist.* 75. adscribit Anacleto Pontifici, & qua sancitum est, ut Episcopi consecratio die dominico peragatur. Nam hæc Decretalis prodiit ex officina Isidori Mercatoris.

(3) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 2. *de Reform.*

(4) *Cap.* 15. *de Elect.*

(5) *Cap.* 2. *de Translat. Episc.* Fallitur Van-Espenius *in Gratianum can.* 11. *cap.* 7. *quæst.* 1., & falluntur cæteri, quorum animis eadem hæret sententia, quod Innocentius III. in *cit. cap.* 2. spirituale hoc conjugium Episcopi cum Ecclesia sua ex falsa Decretali Evaristi Pontificis *in laudato can.* 11. arripuerit. Nam hujus matrimonii diserte meminerunt antiqui Patres, nimirum S. Cyprianus, Patres Concilii Alexandrini anni 339., S. Siricius, seu S. Innocentius, S. Ambrosius, S. Hieronymus, atque alii, quos enumerat Blascus *de Collect. canon. Isidor. Mercator. cap.* 8. *num.* 2. *pag.* 77. Vide etiam eumdem Blascum *loco indicato not.* 6., & *cap.* 10. *num.* 2. *not.* 1. *pag.* 120., qui solide, vereque defendit Innocentium III., qui hoc *spirituale vinculum fortius quam carnale* esse dixit.

(6) *Cap.* 7. §. *Cum vero de Elect.*

SECTIO II.

De Presbyterorum, & aliorum Clericorum ordinatione.

§. V.

Plures etiam cæremonias adhibet Ecclesia in Presbyterorum ordinatione. Præcipuæ sunt ordinandis manus imponere, preces super eos recitare, divinum Spiritum invocare, illorum manus oleo cathecumenorum inungere, vasa demum tradere pro sacrificio. Diaconis quoque, dum ordinantur, manus imponit Episcopus (1), funduntur preces, Evangeliorum libri traduntur. In ordinatione Subdiaconorum, Acolytorum, cæterorumque clericorum traduntur instrumenta, quæ ordinis cujusque sunt propria (2), missisque præcibus eorum ordinatio perficitur (3).

(1) Diaconis tamen solus Episcopus manus imponit, uti habetur in Pontificali Romano *tit. II.* §. 8. *pag.* 115. *tom.* 1. *ed. Catalani*, Presbyteris Episcopus una cum adstantibus Sacerdotibus, uti ipsum habet Pontificale Romanum *tit.* 12. §. 6. *pag.* 129. Verum manuum impositio, quam alii Presbyteri faciunt, solemnitatis, non necessitatis est. Vide Catalanum in utrumque locum.

(2) Ita Subdiaconus accipit calicem vacuum, & patenam similiter vacuam, Acolytus ceroferarium cum cereo, & urceolos vacuos, Lector librum epistolarum, Exorcista librum exorcismorum, Ostiarios claves, & funem campanarum. In Subdiaconatu, atque in minoribus ordinibus nulla adhibetur manuum impositio, & plane mendosa est vul-

gata lectio *in Cap.* 1. *de Sacram. non iteran.*, ubi Innocentius III. etiam Subdiaconatu manuum impositionem desiderare videtur. Jampridem enim observarunt viri eruditi, præsertim Antonius Augustinus, & Emanuel Gonzalez *in Not. ad d. cap.* 1. loco *Subdiaconatus* legendum esse *Diaconatum*. Græci tamen manuum impositione Subdiaconos, & Lectores ordinat, uti habetur in VII. Concilio Oecumenico *can.* 14. *tom.* 4. *col.* 496. *collect. Harduini*. Ritum hunc Græcorum à Latinorum ritu diversum in ordinatione Subdiaconorum, atque Lectorum, vid. *in Euchologio* Goarii *p.* 233. *et* 244. *Paris.* 1647., *et in Codice Liturg.* Assemanii *lib.* 8. *part.* 2. *pag.* 34. *et seq.*

(3) Vid. Pontificale Roman. *part.* 1. *tit.* 4. *& seq. pag.* 74. *& seq. tom.* 1. *ed. Catalani Romæ* 1738. Concilium Carthaginense IV. apud Gratianum *can.* 16. *& seq. dist.* 23. Eugenium IV. in decreto *Conc. Florent.* apud Labbæum *tom.* 18. *col.* 22.

§. VI. Dignus ordinatione locus est Ecclesia cathedralis, illaque certis, statisque diebus fieri debet (1). Majores ordines die Sabbati in omnibus quatuor anni temporibus (2), ac Sabbato Sancto, & Sabbato ante Dominicam Passionis (3) inter Missarum solemnia conferuntur. Qui extra statuta tempora sacros ordines suscepit, eorum muneribus fungi (4), & Episcopus qui in illam legem peccavit, ordines conferre prohibetur (5). Minores autem ordines quolibet die festo de præcepto etiam extra missam, sed ante meridiem conferuntur (6); tonsuram autem quocumque loco, hora, die.

(1) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 8. *de Reform.* Cum ab ethnicis vexaretur Ecclesia, etiam in privatis ædibus ordinationes peragebantur. S. Cyprianus *Ep.* 45. 52. 68. *pag.* 59. 66. 112. *ed. Rigaltii Paris* 1666. Sed post ea tempora constitutum est, ut publice in Ecclesia, atque inter missarum solemnia fierent, & ideo primum catechumeni ejiciebantur Conc. Laodicæaum *can.* 5. apud Labbæum *tom.* 5. *col.* 1531. *ed. Venet.*

(2) Apostolos orantes, & jejunantes manus impossuisse scriptum est *in Act. XIII.* 3. Apostolorum exemplo Ecclesia jejunia instituit quatuor temporum, ut populus per hæc pœnitentiæ opera bonos Ecclesiæ ministros à Deo impetrare possit. Hinc S. Carolus Borromeus in suo Concilio Provinc. II. *tit.* 1. *decret.* 21. jussit, "ut dominico die, qui stata "quatuor temporum jejunia, quibus ordinis sacramentum administra"tur, antecedit, Parochi in sua unusquisque eorum Parochiali Eccle"sia supplicationes, litaniasque pie, ac religiose vel intus habeat, vel "prosequente fidelium multitudine foris Ecclesiam, sicut moris, obeat,

»ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum de-»lectu, quibus ordines conferet, Spiritus S. lumine ilustretur, tum »illi, quibus, conferuntur, in vitæ sanctitate, doctrina, religio-»sisque virtutibus, proficiant.» Idemque habetur in Concilio Mediolanensi IV. *tit. Quæ pertinent ad Sacram. ordin.* Hinc putarunt aliqui, jejunia quatuor temporum primum à S. Carolo in Ecclesia Mediolanensi fuisse instituta; sed eos late refellit Justus Fontaninus *Dissert. de Coron. ferrea Longobard. cap. 8. n. 5. pag. 69. & 70.* Porro in Ecclesia Romana quinto saltem sæculo generatim obtinuisse jejunium quatuor temporum, ostendunt sermones S. Leonis, præsertim sermo 86. *& seq. de Jejunio septimi mensis col.* 340. *sermo* 12. 13. 19. *&* 20. *de Jejun. X. mensis col.* 39. 43. 59. 62. *tom.* 1. *ed. Ballerin. Venet.* 1753. Alia bene multa S. Leonis testimonia refert Card. Cozza *de Jejun. part.* 2. *art.* 9. *n.* 7. *pag.* 104. *& seq.* In jejunii mensibus, Junio videlicet, Septembri, Decembri, eadem erat omnium Ecclesiarum ratio, & consuetudo, sed dissimilis erat disciplina in hebdomada designanda, uti post Sirmondum *ad Ep.* 23. *lib.* 3. *Goffrid. Vindocin. in Bibl. PP. tom.* 21. *p.* 105. *ed. Lugdum.* observat Card. Bona *Rer. liturg. l.* 2. *c.* 16. §. 4. *tom.* 3. *pag.* 343. Solemnis erat denunciandi jejunii formula; aliam habet Card. Bona *loc. cit.* & aliam Muratorius *in Liturg. Rom. vet. tom.* 1. *col* 603.

(3) Quovis die Apostolos ordinationem absolvisse putat Hallier. *de Sacr. elect. et ordin. tit. de Tempor. sacr. ordin. par.* 2. *n.* 6. Quidam vero sunt, qui olim à Romanis Pontificibus tantum mense Decembri exactas ordinationes putant; sed eos refellunt Pagius *in Breviar. gest. Pontif. Rom. tom.* 1. *in vit. S. Simplic.*, Hallier *loc. cit. par.* 2. *sect.* 7. *art.* 2. *t.* 1. §. 3. *n.* 6. Porro S. Leo M. apud Gratianum *can.* 4. *et* 5. *dist.* 75. tradit disertissime, vetustam esse, atque à Patribus acceptam consuetudinem, quod ordinationes non *passim diebus omnibus* expediantur, sed *die dominicæ resurrectionis* (qualis olim dicebatur quilibet dies Dominicus) *cui à vespera Sabbati initium constat adscribi.* Primus Gelasius I. apud Gratianum *can. ult. dist.* 75. constituit, ut ordinationes fierent *jejunio mensis quarti* (hoc est Junii, quoniam olim Christiani exemplo Romanorum à mense Martio annum inchoabant) *septimi*, hoc est *Septembris*, *decimi* hoc est *Decembris*, *et quadragesimalis initii*, hoc est *primæ hebdômadæ quadragesimæ*, ac *medianæ hebdomadæ*, idest Sabbati ante Dominicam passionis quintam quadragesimæ, quæ mediana quoque Dominica dicitur, quia in ejusdem lectionibus commemoratur luna quartadecima, & quintadecima, quæ sunt medietas periodi lunaris. Quamquam vero in hac epistola nulla sit mentio Sabbati Sancti, tamen eo quoque die à Gelasio permissas Presbyterorum, & Diaconorum ordinationes putat Christianus Lupus *in calc. Schol. ad decret.* 3. *S. Leonis IX. in respons. ad* 2. *q. tom.* 4. *pag.* 299. *ed. Venet.* Sed clarius deinde Alexander III. ordinationis tempora constituit *cap.* 3. *de Tempor. ordin.*, cum inquit quod ad Subdiaconatum, & cæteros

majores ordines, *nisi quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel in sabbato ante dominicam de passione nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.*

(4) *Cap. 2. & cap. 8. de Tempor. ordinat.* Potest tamen Episcopus ordinatum ab ea pœna post actam pœnitentiam liberare, uti in *cap. 16. eod. tit.* sancitum est à Gregorio IX., emmendata ea in re Decretali, quæ est *in cit. cap. 8.*, per quam hæc clerici restitutio Sedi Apostolicæ fuerat reservata. Et quamvis Sixtus V. *Constit. Sanctum & salutare* 140. *pag.* 40. *tom.* 5. *par.* 1. *Bullarii* eam rem similiter Sedi Apostolicæ reservasset, tamen huic Constitutioni derogavit recentior Constitutio *Romanum Pontificem* 121. Clementis VIII. *pag.* 97. *tom.* 5. *par.* 2. *Bullarii.*

(5) *Cap. 2. de Tempor. ordinat.* Quemadmodum autem Summus Pontifex extra tempora à Jure constituta sacros ordines conferre potest, ita Episcopis conferendi tribuit facultatem, quod præstat litteris Apostolicis *in forma Brevis*, quas vulgo *extra tempora* appellamus. Quæ facultas conceditur justis de causis, quas numerat Congregatio particularis habita, Innocentio XII. Pontifice, apud Rigantium *ad Regul.* 24. *Cancellar.* §. 1. *n.* 44. *tom.* 2.

(6) *Cap. 3. de Tempor. ordinat.* Quæ Decretalis non ita est intelligenda, ut Episcopi eadem die uni clerico plures minores ordines conferat, nullis servatis interstitiis, quæ etiam in minoribus ordinibus servari jubet Synodus Tridentina *cap.* 11. *sess.* 23. *de Reform.*, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur. Nam ea non ad unum pertinet clericum, sed ad plures, qui ordines erant suscepturi, atque id sibi voluit Pontifex, ut plures quidem minores ordines eadem die, sed uni clerico unus, alteri alter recte tribueretur. Non igitur, ut quidam putant, huic Decretali ea in re à Tridentina Synodo derogatum est.

§. VIII. Gradatim præterea conferendi sunt ordines, & qui ad majorem ordinem, neglectis mediis, ascendit quem *per saltum promotum* dicimus (1), is, si dolo careat, tamdiu suscepti ordinis munus exercere prohibebitur, quamdiu labatur tempus necessarium ad ordinem, quem omisit; & si non ministraverit, poterit cum eo Episcopus, ut inquit Synodus Tridentina (2), *ex legitima causa dispensare.*

(1) Vox hæc *per saltum promotus*, quæ habetur etiam in titulo Decretalium *de clerico per saltum promoto*, est sane vetus apud Ecclesiasticos Scriptores, extatque in decretis Siricii *cap.* 13. apud Pithœum *Codex can. Eccles. Rom. pag.* 190. *Paris.* 1687. Elegantius Alexander II. *in can.* 1. *dist.* 52. *præposterum cursum* vocat, hoc

est, inversum cursum, atque ordinem ab antiquis canonibus constitutum, quem προκοπὴν hoc est, progressum vocat Concilium Sardicense *can.* 10. *t.* 2. *col.* 566. *collect. Labbæi.* Mandat autem Alexander Constantiensi Episcopo, ut eum, qui, omisso ordine Subdiaconatus *negligentia potius*, *quam superbia*, Diaconatum, Presbyteratumque susceperat, ab officio sacerdotali prohibeat, "donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas." Hæc recentior disciplina ab antiqua distat, quod nunc nullus ex inferioribus ordinibus omitti potest, antequam superiores accipiantur; sed olim minor aliquis ordo impune omittebatur, si qui satis probatus esset, adeo ut superiori ordine dignus videretur, ut ostendit Morinus *de Ss. Ordinat. par.* 3. *exerc.* 11. *cap.* 2. & 3.

(2) *Sess.* 23. *cap.* 13. *de Reform.* Quod tamen ita est intelligendum, ut Episcopus post susceptum ordinem, quem omisit, facultatem tribuat ministrandi in ordine per saltum suscepto, non ut ordinatus, antequam inferiorem ordinem omissum suscipiat, ad superiorem evehatur. Confer etiam Clementis VIII. *cit. Const. Romanum Pontificem*, qua Episcopis restituta est facultas ea in re dispensandi, quam uni Sedi Apostolicæ reservaverat Sixtus V. *cit. Const. Sanctum & salutare.*

§. VIII. Sed & certa intervalla temporum, quæ *interstitia* vocantur, inter unum, atque alterum ordinem debent intercedere, eaque non tantum in majoribus, sed etiam in minoribus ordinibus servanda sunt. Vetus in Ecclesia est lex interstitiorum (1); & licet olim aliqui interdum minores ordines impune omitterentur (2), numquam tamen recte quis poterat, nullo interjecto spatio, pluribus ordinibus initiari (3). Hodie minorum ordinum interstitia Episcopi arbitrio permissa sunt (4), quod arbitrium tam late patere non debet, ut sine justa causa nulla adhibeantur. Quod attinet ad interstitia majorum ordinum, saltem unius anni spatium inter unum, atque alterum ordinem debet intercedere, nisi aliud Episcopo videatur ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem (5).

(1) Confictam esse epistolam Caji Pontificis apud Gratianum *can.* 1. *dist.* 77., jam pridem animadverterunt viri eruditi; sed tamen interstitiorum mentio est apud Siricium, ac Zosimum *d. dist.* 77. *can.* 2. & 3., in Concilio Sardicensi *can.* 10. *col.* 666. *tom.* 2. *col. Labbæi ed. Venet.* in VIII. Synodo œcumenica *can.* 5. apud eumd. Labbæum *tom.* 10. *col.* 635., & in Capitular. Reg. Francor. *lib.* 7. *cap.* 42.

apud Baluzium *t.* 1. *pag.* 693. *ed. Venet. an.* 1772. Antiquam vero de interstitiorum tempore Ecclesiæ disciplinam explicant diligenter Thomassinus *Vet. ac nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 35. & 36., Hallier *de Sacr. elect. & ordinat. tit. de Tempor. sacr. ordinat. sect.* 7. *cap.* 2. *art.* 7., Juenin *de Sacram. Dissert.* 8. *q.* 8. *cap.* 3. *de Sacram. ordin. in commun.*

(2) Vide S. Thomam *in Suppl. q.* 35. *art.* 5. *n.* 50., Juenin *de Sacram. loc. cit. cap.* 4., Morinum *de Sacr. Ordin. par.* 3. *exerc.* 11. *cap.* 2.

(3) Vide Thomassinum *Vet. ac nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 35.

(4) Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 11. *de Reform.* satis perspicue declaravit, etiam in minoribus ordinibus interstitia esse servanda, cum eos conferri jussit *per temporum interstitia*; verum nullum certum eorum tempus definivit, remque totam Episcopi arbitrio permisit.

(5) Conc. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 11. 13. 14. *de Reform.* Haud tamen Episcopo licet plures uno die majores ordines conferre. Cæterum hic interstitiorum annus, qui inter unum, atque alterum majorem ordinem debet intercedere, est annus ecclesiasticus, ideoque ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimæ recte ordinatur Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimæ anni consequentis, licet Pascha celerius advenerit, uti secundum sententiam Sac. Congregationis Concilii monet Fagnanus *in Cap. Litteras n* 2. *de Tempor. ordinat. & in Cap. Ad nostram n.* 18. *vers. & confirmatur de Regular.*

§. IX. Ne autem clericus, cum dedecore sui ordinis, aut stipem quærere, aut sordidum aliquod munus exercere cogatur, nemo sacris est initiandus ordinibus, exceptis Regularibus (1), nisi beneficium (2) habeat, aut pensionem, aut patrimonium (3), quod suppeditet ad cultum, & ad victum, quodque nullis subjici oneribus, neque alienari potest, nisi clericus aliunde habeat, quod suppetat ad decentem ejus tuitionem (4). Qui decepto Episcopo falsum obtulit, aut simulatum patrimonium, suspenditur à susceptis ordinibus, donec illud integrum, atque legitimum obtineat (5); & Episcopus, qui sciens prudens clericum sine beneficio, aut patrimonio ordinavit, cogitur ei præstare necessaria ad vitam honeste transigendam, donec aptum, atque conveniens beneficium consequatur (6).

(1) Regulares paupertatis titulo ordinari compertum est; verum eos, qui professionem non emiserunt, vel exire, aut dimitti è claustro possunt, titulo hoc paupertatis ordinari vetuit S. Pius V. *in Const. Romanus Pontifex* 102 *tom.* 4. *part.* 3. *pag.* 46.

(2) *Nullum absolute ordinari*, inquit Concilium Chalcedonene *can.* 6. apud Labbæum *tom.* 4. *col.* 1683. *ed. Venet.* "nec Presbyterum, nec »Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in ordine eccle- »siastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel mar- »tyrio, vel monasterio is, qui ordinatur, designetur. Eos autem, »qui absolute ordinantur, decrevit S. Synodus, irritam ac invali- »dam habere ejusmodi manuum impositionem, & nusquam exercere, »ac operari posse ad ejus, qui ordinavit, injuriam." Eadem habet Concilium Francofordiense *can.* 28. *col.* 105. *cod. loco.* Aliquem *absolute ordinare* idem erat atque *ordinare sine titulo*, hoc est nulla designata Ecclesia, cui perpetuo addictus esse, ac servire deberet. Nam *titulus* eamdem atque Ecclesia significationem habebat. Baronius *ad an.* 112. *n.* 5. *tom.* 2. *pag.* 68. *ed. Lucæ an.* 1738. hujus nominis rationem affert hujusmodi. Quemadmodum, *inquit*, Fiscus imposito titulo, hoc est velis quibusdam, in quibus Imperatoris imago, aut nomen inscripta inscriptumque erat, rem sibi addicebat, ita Christiani crucis imagine, aut Christi nomine Ecclesiæ inscripto locum aliquem divino cultui addictum significabant. Sed credibile non est, Christianos ea tempestate, qua ethnici imperio potiebantur, signa illa in suis Ecclesiis ante omnium oculos ponere voluisse; nisi forte dicamus, hæc signa tantum Christianis nota fuisse. Rectius Mabillonius *Comment. in ordin. Roman. cap.* 3., & Bertius *Hist. Eccles. II. sæc. tom.* 2. *dissert.* 1. *n.* 3. *pag.* 40. *ed. Bassani* 1769. Titulos fuisse observant loca Deo consecrata, quæ sacerdotes, & ministros sibi addictos habebant. Nam & lapis erectus, & Deo consecratus à Jacob in Bethel Titulus dicitur *Genes. c.* 28. *v.* 18. & 22., atque aræ similiter, & delubra Idolorum *Levit. cap.* 26. *v.* 1., & *Numer. cap.* 33. *v.* 52. Tituli appellantur. Pauca hæc de Titulis dicenda putavit; nunc ad rem redeo. Omnes igitur clerici in ordinatione certæ adscribebantur Ecclesiæ, quam deserere non poterant, nisi ab Episcopo dimissi fuissent, quo spectabant veteres *litteræ dimissoriæ.* Quare clericos, qui sine Episcopi venia a suis Ecclesiis discesserant, ad eas redire cogunt, & pœnis etiam coercent S. Leo M. *Ep.* 1. *cap.* 5. *col.* 590. *tom.* 1. *opp. ed. Balleri. Venet.* 1753., S. Gregorius M. *lib.* 9. *ep.* 65. *col.* 981. *tom.* 2. *ed. Maurin. Paris.* 1705. Concilium Arelatense *can.* 21. *col.* 1453. *tom.* 1., & Francofordiense *can.* 37. *ejusd. collect. Labbæi.* Quod idem sancitum est. *Novel.* 3. *cap.* 2. & in Capitularibus Regum Francorum *apud Baluzium tom.* 1. *Capitul.* 1. *an.* 789., *cap.* 24. *col.* 163., *Capit. an.* 794. *c.* 26. *col.* 193., *Capit.* 1. *incerti an. cap.* 11. *col.* 351. *Capit. Caroli M. lib.* 1. *cap.* 3. *col.* 475. *ed. Venet. an.* 1772. Ordinatorum titulos populo nunciabat Archidiaconus ea formula, quam descri-

bunt Romani Correctores *in can.* 1. *dist.* 70. Ab Ecclesiæ titulo non procul aberat titulus Monasterii. Quidam enim ordinabantur, ut sacra conficerent in sacellis Monasteriorum, & hi quidem his sacellis erant addicti, ut cæteri clerici Ecclesiis suis. Non desunt tamen exempla quorumdam, quorum insignis pietas, atque doctrina, propter quam Ecclesiæ universæ utiles videbantur, ab Episcopis impetrare potuit, ut in ordinatione nulli certæ Ecclesiæ adscriberentur. Ita Paulinus *Ep. 6. p. 7. ed. Veron.* 1736. de ordinatione, qua insignitus est à Lampio Barcinonensi, habet hæc: "Ea conditione in »Barcinonensi Ecclesia, consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ »non alligare in sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus." Eademque lege Hieronymus à Paulino Episcopo Antiocheno ordinatus est. Erant tamen hæc exempla præter communem consuetudinem, à qua se recte discedere Episcopi putabant posse, ut morem gererent illis, quos Ecclesiæ universæ utiles fore prospiciebant. Verum ea disciplina, per quam nemo ordinabatur, nisi certæ adscriberetur Ecclesiæ, cui perpetuo addictus esse deberet, generatim obtinuit, eaque vigebat adhuc sæculo XI., uti patet ex Concilio Placentino apud Gratianum *can.* 2. *dist.* 70. & Claramontano *can.* 13. apud Labbæum *tom.* 12. *col.* 831. Eodem autem redibat Ecclesiæ, ac Beneficii titulus; nam qui certæ adscribebatur Ecclesiæ, ei de ipsius Ecclesiæ reditibus alimenta præstabantur; quæ præstationes beneficii loco erant. Nunc, ut recte animadvertit Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 11. *cap.* 2. *n.* 8. *& seq.*, cum instituta sint beneficia simplicia, quorum Rectores residentiæ onere non obstringuntur, cum item patrimonia ordinationis titulum præbeant, non ea potest retineri generatim Chalcedonensis Concilii lex, ut scilicet nullius ordinatio habeatur, nisi mancipetur certæ alicujus Ecclesiæ ministerio, quod ipse deserere nusquam possit. Verum nunc etiam eo jure utimur, ut omnes clerici in ordinatione certæ Ecclesiæ adscribantur, quod quidem jus est constitutum à Concilio Tridentino *Sess.* 23. *cap.* 16. *de Reform.*, ab Innocentio XIII. *Const. Apost. ministerii* 34. §. 3. *Bullar. Roman. ult. ed. t.* 11. *pag.* 259., à Benedicto XIII. *Const. In supremo militantis* 31. §. 2. *loc. cit. pag.* 350., *& in Conc. Roman. tit.* 6. *cap.* 2. *de Ætat. & qualit. præficiend.* Atque hæc adscriptio non ea quidem omnia efficit, quæ à Concilio Chalcedonensi, vetustisque canonibus sancita erant, sed tamen clericus servire debet Ecclesiæ, cui in ordinatione adscriptus est, præsertim si ea Parochialis sit. Nam clericus susceptos ordines in ea debet exercere, tum suam Parocho operam præbere, cum pueros rem christianam docet, cum sacris in Ecclesia muneribus fungitur, cum ad ægrotos defert sanctissimum Eucharistiæ sacramentum. Omnis clericus, qui non hæc sese præstitisse demonstraverit, non est ad superiores ordines traducendus.

(3) Patrimonii titulo occasionem dedisse videtur Alexander III. *in cap.* 4. *de Præben.*, cum Episcopum, qui clericum sine beneficio

ordinaverat, liberat à pœna eidem suppeditandi necessaria, donec ecclesiasticum beneficium obtinuerit, quo sese alere honeste possit; *nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna hereditate subsidium vitæ possit habere.* Si recte Alexandri mentem inspiciamus, non hic profecto ipse patrimonii titulum instituit, sed tantum proponit casum, quo Episcopus ab ea pœna liberetur. Verumtamen Canonistæ freti decreto Alexandri indiscriminatim ordinari putarunt clericos vel beneficii, vel patrimonii titulo; sed Concilium Trident. *Sess.* 21. *cap.* 2. *de Reform.* statuit: "Ne quis clericus sæcularis ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere... Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illos, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum." Quibus ex verbis manifestum est, recte definitum à Sac. Congregatione Concilii apud Fagnanum *in cap.* 4. *de Præben. n.* 24. ex sententia Synodi Tridentinæ beneficii titulum *legitimum*, atque *ordinarium* esse, titulum vero patrimonii, ac pensionis *extraordinarium*, ac veluti *ex dispensatione* admittit, cum nimirum Episcopus pro Ecclesiæ utilitate, aut necessitate aliquem ordinandum esse judicaverit.

(4) Synodus Tridentina *loc. cit.* tantum in majoribus ordinibus titulum postulat beneficii, pensionis, aut patrimonii; sed in locis compluribus, sive lege, quam multi cum Glossa repetunt ex *cap.* 2. *de Præben.*, ubi ea in re nullum inter majores, minoresque ordines discrimen constituitur, sive consuetudine receptum est, ut etiam in monoribus ordinibus titulus requiratur. Confer Giraldum *Exposit. jur. Pontific. par.* 1. *lib.* 3. *tit.* 5. *sect.* 360. *t.* 1. *p.* 250.

(5) Cit. Const. *Romanus Pontifex* S. Pii V.

(6) *Cap. Cum secundum de Præben.* Hac autem pœna, per quam Episcopus clerico sine titulo ordinato alimenta præstare cogitur, eum tantum liberari, si ipse clericus obtineat beneficium, non item si ex bonis patrimonialibus obtineat, unde vivere honeste possit, secundum jus novissimum Conc. Trident., ostendit Rigat. *ad Regul.* 24. §. 5. *n.* 192.

§. X. Utque ordo clericalis turpitudine omni careat, & idonea scientia sit præditus, necesse est inquirere in vitam, mores, scientiam singulorum (1), antequam ordines suscipiant, quod examen qui subterfugerit, prohibebitur obire munus ordinum susceptorum, si ordinandis se clam inseruerit, ut Episcopum deciperet (2). Quin etiam si quis sacris se miscuerit officiis; cum non

esset ordinibus initiatus, spem ordinum amittet in posterum, atque ab Ecclesia abjicietur (3).

(1) Vetus est in Ecclesia lex, ut nemo ordinetur, nisi primum Episcopi judicio probatus fuerit, *can.* 2. 3. 5. *dist.* 24., quæ lex consentanea est præcepto Apostoli 1. *ad Timot. V.* 22. *Manus cito nemini imposueris*, eamque commendant Ss. Patres, præsertim S. Joan. Chrisostomus *Hom.* 16. *in* 1. *ad Timot. tom.* 11. *pag.* 642. *ed. Paris. an.* 1734. S. Leo M. *Ep.* 12. *cap.* 2. *col.* 659. *tom.* 1. *ed. Ballerin.* S. Gregorius M. *lib.* 3. *Ep.* 49., & *lib.* 4. *Ep.* 26. *col.* 660. & 704. *tom.* 2. *ed. Paris.* 1705. Atque huc spectat Decretalium titulus *de scrutinio in ordine faciendo*, in quem videndus Cironius *in Paratil.* Consultissimam hanc legem probavit Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 7. *de Reform.*, cum statuit, ut Episcopus ordinationes facturus sibi etiam ascitis peritis viris *ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter investiget, & examinet.* Plura simul eadem Synodus decreta edidit de scientia, qua clericos pro singulis ordinibus præditos esse oportet *d. sess.* 23. *cap.* 4. 11. 13. 14. Atque ut ordinandorum vita omnibus esset explorata, vetus Ecclesia eorum nomina coram clero, & populo nunciare consuevit, uti patet ex Concilio Chalcedonensi apud Gratianum *can.* 1. *dist.* 70., ubi habetur *ordinationis publicatæ vocabulum*, ex S. Cipriano *Ep.* 33. *pag.* 47. *ed. Paris.* 1666., aliisque apud Hallier. *de Sacr. elect. lib.* 1. *cap.* 2. *art.* 2., & Em. Gonzalez *ad tit. de Scrutin. in ord. facien.* Synodus Tridentina *ses.* 23. *cap.* 5. *de Reform.* statuit, ut "ad minores ordines promovendi bo-„num à Parocho, & magistro scholæ, in qua educantur, testimo-„nium habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt assumen-„di, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Paro-„cho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut no-„minibus, ac desideririo eorum, qui volent promoverit, publice in „Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, „moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & litteras tes-„timoniales ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat."

(2) *Cap. de eo qui furtiv. ordin. suscep.* Potest tamen Episcopus suspensionis pœna solvere furtive ordinatum, nisi ministraverit, uti statuit Clemens VIII. *cit. Const. Romanum Pontificem*, abrogata constitutione Sixti V., cujus paulo ante facta mentio est.

(3) *Cap.* 1. *de Cler. non ordin. ministr.*

§. XI. Ordinum ubique conferendorum potestas unius est Romani Pontificis (1), Episcopi in diœcesi sua. Alienæ diœceseos hominem ordinare quis nequit, nisi ab

ejus Episcopo veniam acceperit litteris, quas appellant *dimissoriales*. Dabantur olim hæc litteræ, ut clericus dimitteretur ab Ecclesia, cui erat addictus, atque ut alteri Ecclesiæ adscribi posset (3); nunc dantur, ut ordinetur ab Episcopo non suo, sed is tamen, ut antea, pertinet ad suum Episcopum, cum hodie tantum suscipiendorum ordinum gratia clerici dimittantur (3).

(1) De ordinatis á Summo Pontifice illud est animadvertendum, quod qui ab eo minorem ordinem accepit, majorem ab alio accipere non potest, quam ab ipso Pontifice, aut ab Episcopo, cui idem Pontifex facultatem dederit. Confer Benedictum XIV. *in Constit. In postremo* 64. *pag.* 298. *tom.* 4. *ejus Bullarii ed. Romæ* 1758., ubi ea de re agitur copiose, & diligenter.

(2) Huc spectabant antiquæ litteræ *dimissoriæ*, quæ & *pacificæ* & *formatæ* dicebantur, quamquam, uti demonstratum supra est *Titul. III. sect.* 5. §. *L. not.* 2., *formatarum* litterarum vocabulum nomen esset generis, quod & *commendatorias*, & *communicatorias*, & *dimissorias* litteras comprehendebat. Omnes enim clerici in ordinatione certæ ecclesiæ adscribebantur, neque eam deserere poterant, nisi primum Episcopus ipsos ab ejus servitio *dimitteret*, & quasi emanciparet. Concil. Carthag. I. *Can.* 5. *col.* 749. & Trullanum *Can.* 17. apud Labbæum *tom.* 7. *col.* 1355. *ed. Venet.*, quo decernitur, ut "nullus omnino clericus, in quocumque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta dimissoria in alienæ Ecclesiæ cathalogum referri." Ex quo evidens est, datas litteras dimissorias, non ut clericus ordinaretur, sed ut referri posset *in alienæ Ecclesiæ cathalogum*, quod fieri non poterat, nisi primum ab Ecclesia, cui erat addictus, dimitteretur. Duas litterarum dimissorialium formulas proponit Gratianus *Can.* 1. & 2. *distinct.* 73., sed hæc commentitiæ sunt. Clerici *peregrini*, qui sine Episcopi litteris vagabantur graviori afficiuntur pœna à Conciliis Arelatensi I. *Can.* 2. *col.* 1454. *tom.* 1. Nicæno *Can.* 16. *col.* 39. *tom.* 2. Taurinensi *Can.* 7. *col.* 1386. *tom.* 2., Chalcedonensi *Can.* 20. *col.* 1690. *tom.* 4., Arelatensi II. *Can.* 13. *col.* 4. *tom.* 5. apud Labbæum *ed. Venet.* atque à Canone 15. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 444. *ed. Amstelædami* 1724., ubi hujusmodi clericus *ulterius ministrare* prohibetur, & *tamquam laicus communicare* jubetur.

(3) *Cap.* 8. *de Offic. Archid.*, *cap* 3. *de Tempor. ord. in* 6.

§. XII. Episcopus, qui sine litteris dimisoriis alienum subditum ordinavit, anni spatio ordinum collatione interdicitur; ipse autem clericus susceptos ordines exercere non potest, nisi primum à suo Episcopo veniam ob-

tineat (1). Diu in utraque Ecclesia proprius Episcopus is tantum fuit, qui aliquem primum clero adscripserat. Nulla enim habebatur ratio originis, aut domicilii (2); & cum clericus relinquere non posset Ecclesiam, cui adscriptus in ordinatione fuerat, ab ejus Episcopo reliquos etiam ordines suscipiebat.

(1) Conc. Trid. *Sess.* 23. *cap.* 8. *de Reform.* Vide Rigant. *ad Regul.* 24. *Cancel.* §. 4. *num.* 39. *& seq.*, ubi etiam explicatur pœna, qua plectitur Episcopus, qui aut extra tempora constituta, aut ante legitimam ætatem ordines contulit.

(2) Vide Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 1. §. 4., qui multis exemplis ostendit, olim vetitum fuisse solum alienos *clericos*, non autem alienos *laicos* ordinare. Revera tantum de clericis, nulla de laicis mentio est in vetustis canonibus Concilii Sardicensis *Can.* 18. *&* 19. *col.* 679. apud Labbæum *ed. Venet. tom.* 2. Carthaginensis III. *Can.* 21. *col.* 1402. *tom.* 2. *ejusdem collect.* Quod etiam confirmant S. Leo M. *Ep.* 14. *cap.* 9. *col.* 669. *tom.* 1. *ed. Balerin. Venet.* 1753., & S. Augustinus *Ep.* 64. *col.* 153. *tom.* 2. *ed. Venet.* 1729., qui tradit disertissime, Carthaginensi canone *de solis clericis statutum, non etiam de laicis.* De Orientali Ecclesia testatur Balsamon *in Respons. ad Marcum* apud Leunclavium *Jur. Græco Roman. p.* 382., *&* 383. *ed. Francofur.* 1596. primum in Synodo Constantinopolitana Michaelis Anchiali Patriarchæ actum fuisse de alienis laicis non ordinandis. Atque huc spectant exempla Origenis, Hieronymi, Augustini, aliorumque compiurimum, qui omnes ordinati non sunt ab Episcopis, quorum in diœcesi nati erant, aut domicilium habebant. Quin Demetrius Episcopus Alexandrinus licet Origeni esset infensissimus, tamen ei nunquam vitio vertit, quod ab alieno Episcopo ordinatus fuisset, ac tantum objecit voluntariam sui ipsius mutilationem, cujus causa eum irregularem contendebat, *nihil namque aliud habebat, quod ei objiceret* uti narrat Eusebius *lib.* 6. *Histor. cap.* 8. *pag.* 265. *ed. Valesii Cantabrigiæ* 1720.

§. XIII. Sed deinceps non amplius prioris ordinationis, verum *originis*, & *beneficii* ratio haberi cœpit (1). Accessit recentiori ætate titulus *domicilii* (2), ac denique titulus etiam *familiaritatis* (3). Itaque certo Episcopo nunc omnes subjecti sunt aut propter *beneficium*, quod aliquis habet in ejus diœcesi, aptum, & conveniens ad decentem ipsius tuitionem (4); aut propter *originem*, cum nimirum ipse in ejus diœcesi natus est non fortuito, sed domo pridem à parentibus constituto (5); aut propter

domicilium, quod quis in ejus diœcesi perpetuum, fixumque possuit (6); aut propter *familiaritatem*, cum per triennium Episcopo familiaris fuit, & cum eo commoratus est (7).

(1) *Cap.* 1. *de Tempor. ordinat. in* 6.
(2) *Cap.* 3. *eod. tit.*
(3) Conc. Trid. *Sess.* 23. *cap.* 9. *de Reform.*
(4) Quemadmodum olim ipsa ordinatio clericum certæ ecclesiæ adscribebat, ita hodie beneficium ecclesiasticum clericum facit ministrum Ecclesiæ, in qua habet beneficium, & subjectum Episcopo, cujus in diœcesi illud situm est. Quare hæc subjectio propter beneficium omnino est consentanea antiquæ Ecclesiæ disciplinæ, uti ostendit Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 5. §. 1. Ut vero omnes amoverentur fraudes, quæ ea in re fieri possent, statuit Innocentius XII. in Bulla *Speculatores* 96. *tom.* 9. *pag.* 374. *Bullarii ult. ed.*, ut illud satis esse debeat ad decentem clerici tuitionem. Qua quidem Bulla accurate recensentur, atque explicantur quatuor illi tituli *beneficii*, *originis*, *domicilii*, *familiaritatis*, quorum causa quis certo Episcopo subjicitur, & alia in conferendis ordinibus servatu necessaria proponuntur.
(5) Episcopum originis memorat Clemens IV. *in c.* 1. *de Tempor. ordinat. in.* 6., sed ita memorat ut facile constet, disciplinam hanc jampridem fuisse constitutam. Et licet *originis* nomen secundum Jus civile *in Leg.* 6. §. 1. *ff. Ad Municip.* non tantum propriam ipsius ordinandi, sed etiam patris originem comprehendat, tamen in ordinatione nulla habetur paternæ originis ratio, sed tantum spectatur locus originis, aut nativitatis ejus, qui ordinibus initiatur; modo ipse eo in loco casu natus non fuerit, puta cum pater in itinere esset, aut ibi mercaturæ ex gr., officiive causa temporalem moram duceret.
(6) Innocentius XII. *in cit. Constit. Speculatores*, legem constituit, per quam domicilium acquiritur, ut quis ejus loci Episcopo subjiciatur. Inquit enim domicilium ab eo tantum acquiri, qui "illud adeo „stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem „in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem „cum instructis ædibus in locum hujusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque „suum perpetuo ibidem permanendi animum demostraverit; & nihilominus ulterius ultroque casu se vere, & realiter animum hujus„modi habere jurejurando affirmet." Sed hoc jusjurandum requiritur, cum filius propter suum, non item cum propter patris domicilium ordinari cupit, uti demostrat Rigant. *ad Regulam* 24. *Cancell.* §. 3, *num.* 51.
(7) Ut Episcopus ordinare recte possit illum, quem triennii spatio secum habuit familiarem, necesse est etiam, quod *beneficium*, *quacum-*

quæ fraude cessante, statim re ipsa illi conferat, ut inquit Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 9. de Reform.* Illud vero *statim* ita explicat Innocentii constitutio §. *ad hæc: statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis à die factæ ordinationis.* Et quamquam Synodus Tridentina, atque Innocentii constitutio tantum beneficii titulum memoret, tamen Episcopum ordinare posse clericum familiarem suum etiam titulo pensionis, aut patrimonii, modo id postulet utilitas, aut necessitas suarum Ecclesiarum, eumdemque illis adscribat, monet Giraldus *Exposit. jur. Pontific. par. 2. sect. 97. pag. 958. tom. 3.*

§. XIV. A quolibet Episcopo, cui quis subest propter *beneficium*, aut *originem*, aut *domicilium*, *aut familiaritatem*, ordines suscipere potest; quin etiam modo fraus absit, ordo unus ab uno Episcopo, & alius ab alio recte suscipitur (1). Verum cum Episcopus ordines confert jure *beneficii*, aut *familiaritatis*, necessariæ sunt litteræ testimoniales Episcopi originis, & domicilii, per quas comperta sit vita, ætas, natales, mores clerici, qui ordines suscepturus est (2). Regulares autem exhibitis litteris dimissoriis sui superioris ordinandi sunt ab Episcopo, cujus in diœcesi situm est cœnobium in quo commorantur, non item ab alio Episcopo, nisi certis monumentis ostendat, illum vel abesse, vel ordinationes non habere (3).

(1) Ita qui unum ab Episcopo originis ordinem accipit, alium ab Episcopo domicilii, vel beneficii accipere potest; atque ita modo procul sit fraudis causa, responsum est à Sac. Congregatione Concilii *in Fundana Ordinum* 24. *Januar.* 1666. *l.* 25. *Decret. pag.* 52. *in Aquipendien. seu Clusina Diaconatus* 13. *Novembr.* 1717. *et in Bononien. seu Ferrarien. Ordinationis* 14. *Novembris.* 1733. *t.* 6. *pag.* 183. Vide Cardinal. Petra *ad Constit. Apostol. tom.* 1. *pag.* 329. *et* 330. *sect. n.* 64.

(2) Cit. Constit. *Speculatores* §. 3. *et.* 6.

(3) Benedictus XIV. *Const. Impositi* 27. *tom.* 2. *ejus. Bullar. pagina* 109. *edict. Venet.* 1754. Excipiuntur tamen Regulares, ut ipse docet Benedictus, qui à Sede Apostolica privilegium impetrarunt suscipiendi ordines à quovis catholico Antistite, modo hoc privilegium ipsis nominatim, & post Concilium Trident. concessum sit.

§. XV. Certa etiam pro singulis ordinibus ætas requiritur, qua in re varia fuit antiquæ Ecclesiæ disciplina (1). Nunc Tonsura, & minores ordines ante exactum

septimum ætatis annum non conferuntur (2); Subdiaconus autem nemo esse potest, nisi vigessimum secundum, Diaconus, nisi vigessimum tertium, Presbyter nisi vigessimum quintum ætatis annum attingerit (3). Qui ante hanc ætatem, non impetrata venia Sedis Apostolicæ, vel ab alieno Episcopo, sine litteris dimissoriis Episcopi sui, ordinibus initiatus est, susceptorum ordinum munera exercere prohibetur, & si exercuerit, irrigularis efficitur (4).

(1) De ætate ordinandorum non eadem semper fuit Ecclesiæ disciplina, quod late ostendit Thomassinus *Vet. ad nov. Eccle. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 67. *& seq.* Diu viguit consuetudo, ut parentes Ecclesiæ offerrent infantes filios, qui in clerum cooptabantur, ac suo deinceps tempore per gradus ad superiores ordines evehebantur, cum antea singulorum minorum ordinum officia exercuissent. Quo fiebat, sicuti observat Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. §. 18. *tom.* 2. *pagina* 374. *ed. Taurin.* 1749., *ut rerum ecclesiasticarum peritissimi essent, in quibus fuerant ab ipsa pene infantia enutriti.* Quam parentum oblationem tanti valuisse multi putant, ut filii etiam cum puberes evaserant, deserere non possent illud vitæ institutum, cui parentes, eos vel infantes, vel impuberes addixerant. Certe in Concilio Chalcedonensi *Can.* 7. *col.* 603. *tom.* 2. *collect. Harduini ed. Paris.* habentur hæc: "qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam." Pueros autem à parentibus oblatos in ipsa infantia tonsos fuisse, ac Lectoratus ordine insignitos, adeout revera *in clero deputati* dicerentur, non obscure tradit Concilium Toletanum II. *Can.* 1. *col.* 1139. *tom.* 2. *laudatæ collectionis*, cum inquit, hos pueros *mox* fuisse *detonsos*, *& ministerio electorum contraditos.* Quod etiam ostendit Cyrillus Scytopolitanus *in Vit. S. Euthymii Abbatis Analector. Græcor. tom.* 1. *pag.* 8. *&* 9. *Paris.* 1688., ex quo intelligimus, ipsum Euthymium triennem Otrejo Melitinensi Episcopo oblatum fuisse, "qui susceptum puerum baptizâvit, & totondit, commissæque sibi Ecclesiæ Lectorem fecit, atque in Episcopio accepit, & enutrivit." Quibus ex locis, meo judicio, perspicuum est, pueros à parentibus oblatos statim tonderi, ac Lectoratus ordine donari consuevisse; quamquam non ignorem, plures esse viros doctos, quorum in animis alia insidet opinio. Utut ea de re sit, profecto si hæc parentum oblatio efficiebat, ut hi pueri revera clerici fierent, non item efficiebant, ut perpetuam castitatem servare cogerentur. Nam ipsis integrum erat, posteaquam adoleverant, aut uxorem accipere, aut suscepto subdiaconatu sese perpetuæ continentiæ lege obstringere. Rem omnem explicat disertissimè laudatus Canon I. Concilii Toletani II., cujus hæc verba sunt: "De his, quos voluntas parentum à primis in-

„fantiæ annis clericatus officio manciparit, statuimus observandum, „ut mox cum detonsi, vel ministerio lectorum contraditi fuerint, in „domo ecclesiæ, sub episcopali presentia, à præposito sibi debeant eru- „diri. At ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, co- „ram totius Cleri plebisque conspectu, voluntas eorum de expetendo „conjugio ab Episcopo perscrutetur. Quibus si gratia castitatis, Deo „inspirante, placuit....... primum Subdiaconatus ministerium habito „probationis suæ vigessimo anno suscipiant." Quod cautum erat de omnibus, qui se clero adscripserant, ut cum ad pubertatis annos venissent, vel *uxorem ducerent*, vel *continentiam proficerentur*, uti loquitur Conc. Carthaginense III. *Can.* 19. *tom.* 1. *col.* 963. *collect. Harduini.* Poterant hi quidem minores clerici uxorem accipere, sed non poterant à clericatus professione recedere, quod late ostendit Thomassinus *Vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 11. *et seq.* Dicam paulo post de pueris, quos parentes monasterio offerebant. Hujus autem disciplinæ de filiorum oblatione *moderationem paucis ab hinc sæculis inductam esse* monet Benedictus XIV. in litteris datis ad P. Hieronymum Gaglielmi 15. Decemb. 1751., quæ extant in ejus Bullario *tom.* 3. *Const.* 54. §. 3. *pag.* 240. *ed. an.* 1754. Consule Morinum *de Sacr. ordinat. par.* 3. *exerc.* 15. *de Tonsur. cleric. cap.* 3. Bosquetum *in Notis ad Ep.* 136. *Innocentii III. lib.* 2. *reg.* 14. *pag.* 151. Martenium *de Antiq. Eccles. ritib. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 8. *art.* 3. *num.* 2., Thomassinum *Vet. et nov. eccles disciplin. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 23. *et* 24.

(2) Nullam pro tonsura, & minoribus ordinibus ætatem expresse constituit Synodus Tridentina; sed ea res Episcopi arbitrio relinquitur, qui pueros ordinare poterit ea ætate, qua ipsos ad hoc munus aptos, & idoneos judicabit. Generatim tamen post septennium minores ordines conferuntur. Vide Catalanum *Pontific. Roman. tit.* 2. §. 1. *n.* 9. *par.* 1. *pag.* 28., & Fagnanum *in cap. Super inordinata de Præben. num.* 27. *ad ult.*

(3) Conc. Trid. *Sess.* 23. *cap.* 12. *de Reform.* De Subdiaconorum ætate non eadem semper, & ubique fuit antiquæ Ecclesiæ disciplina. Concilium Toletanum II. *loc. cit.*, & Trullanum *can.* 15. *col.* 1666. *tom.* 3. *collect. Harduini*, ætatem constituunt annorum viginti; Concilium Melfitanum *can.* 4. *col.* 1685. *tom.* 6. *part.* 2. *ejusd. collect.* anno decimoquarto, aut decimoquinto Subdiaconos ordinari permittit. Hugo à S. Victore *de Sacram. lib.* 2. *cap.* 21. *pag.* 614. *tom.* 3. *opp. ed. Rothomag.* 1648. sua adhuc ætate ante quartum decimum ætatis annum Subdiaconatum dari non consuevisse testatur; & Clemens V. *in Clement. Generalem de Ætat. & qualit. ordin.* annum decimum octavum definivit. Diaconos vero ante annos 25., Presbyteros ante annos 30. ordinari vetat *cap.* 5. *et* 6. *dist.* 77.

(4) Ita sancitum est à Pio II. *constit. cum ex sacrorum* 9. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 109. *Bullarii ed. ult.* Graviores, quam quæ hac constitutione comprehenderentur pœnas indixit Sixtus V. *in cit. constit. Sanctum* 140. *p.* 40. *t.* 5. *par.* 1., sed eas sustulit, & antiquiorem Pii II.

constitutionem, cujus nunc facta mentio est, servari voluit Clemens VIII. *cit. constit. Romanum* 121. *pag.* 97. *tom.* 5. *par.* 2. *Bullarii ed. cit.* Piana constitutio tantum memorat *ordines sacros*, ex quo conficit Rigantius *ad Regul.* 24. *cancell.* §. 4. *num.* 22., ea pœna tantum illos esse plectendos, qui majores, non item, qui minores ordines extra legitimam ætatem, vel extra tempora à jure constituta, vel sine litteris dimisoriis proprii Episcopi susceperunt; quamquam *num* 24. fateatur, hos etiam clericos, cum absit bona fides, à susceptorum ordinum exercitio esse suspendendos. Verum id quidem est, quod dicitur de Piana constitutione, sed Innocentius XII. *in cit. constit. Speculatores, eo ipso suspensos à susceptorum ordinum executione declarat clericos*, qui sine litteris testimonialibus proprii Episcopi tonsuram, atque ordines susceperunt.

TITULUS V.

QUIBUS MODIS POTESTAS JURISDICTIONIS, ET OMNIA ECCLESIASTICA BENEFICIA ACQUIRANTUR.

I. Potestas jurisdictionis acquiritur vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione.

§. I.

Potestatem jurisdictionis acquirunt clerici vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione. Qui jurisdictione utuntur sua, & insita beneficio, quo fruuntur, ii proprie dicuntur gerere eclesiasticum Magistratum; qui non propriam, & nativam, sed ab alio acceptam jurisdictionem exercent, ii delegationem habent, uti sunt Vicarii, de quibus superiori loco actum est. Ecclesiasticum Magistratum clerici consequuntur per electionem, postulationem, collationem, institutionem, quæ nimirum pertinet ad beneficia jurispatronatus. Iisdem etiam modis omnia ecclesiastica beneficia acquiruntur.

SECTIO I.

De electione.

II. Quid electio sit?
III. & IV. Electio Summi Pontificis.
V. Romani Pontifices initio Epis-

§. II.

Electio est idoneæ personæ ad ecclesiasticum Magistratum, aut Dignitatem vacantem canonice facta vocatio. Ea proprie pertinet ad majores Ecclesiæ Dignitates, ad Summum Pontificem, ad Episcopos, ad Prælatos, sive sæculares, sive regulares, qui aliis præficiuntur.

§. III. Romanum Pontificem ab antiquis temporibus eligunt Cardinales, de quo multæ sunt editæ Constitutiones (1), quas servare oportet diligenter, ut res tanti momenti rite, recteque expediatur. In hac electione præcipua sunt; quod post soluta justa funeri defuncti Pontificis per dies novem, cardinales die decima conclave ingrediuntur, posteaquam Missa Spiritus S. solemniter celebrata est. Postero autem die inchoatur electio, neque Cardinales, qui in conclavi sunt, absentes expectare coguntur, neque absentibus licet suffragium suum alteri committere.

(1) De electione Summi Pontificis celebres in primis sunt constitutio Gregorii X. in Concilio Lugdunensi *cap.* 3. *de Elect. in. 6.*, & duæ Gregorii XV. Constitutiones, quarum altera est Constitutio *Decet Romanum Pontificem* 51. *pag.* 5. *tom.* 5. *part.* 5., Altera Constitutio *Æterni* 41. *pag.* 400. *tom.* 5. *part.* 4. *Bullar. ed. cit.*, in quibus Pontificis electio accurate describitur. Omnes autem antiquiores de Summi Pontificis electione constitutiones confirmavit Clemens XII. *in Constit. Apostolatus* 76. *pag.* 302. *tom.* 13. *Bullarii ed. cit.*, ubi plura de

conclavis regimine ac de rebus gerendis, Sede Apostolica vacante, decreta sunt. De jure autem Cardinalium in eligendo Summo Pontifice videndus in primis Mamachius *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep. 7. n. 1. seq. pag. 96. et seq. tom. 2.*

§. IV. Cum electio fit per scrutinium (nam fieri potest etiam per compromissum, & quasi inspirationem, quos singulos eligendi modos paulo post explicabimus) non tantum *scrutinium*, sed etiam *accessus* adhibetur. Nimirum cum publicato scrutinio, nemo electus deprehenditur à duabus ex tribus eligentium partibus, quas postulat electio Summi Pontificis (1), novum *in accessu* suffragium ferre possunt Cardinales, & ita conficere justum numerum suffragiorum, quo opus est, ut canonice electio absolvatur. Omnes, qui presentes sunt, Cardinales; exceptis iis, qui in sacris constituti non sunt (2), jus habent ferendi suffragii, neque repelli quis potest, quod excommunicatus sit, suspensus, interdictus (3).

(1) *Cap. 6. de Elect.*

(2) Pius IV. *in Const. In eligendis* 73. §. 25. *tom. 4. p. 2. pag.* 148. *Bullarii ed. cit.*

(3) *Clement.* 2. *de Elect.*, Pius IV. *in cit. Constit. In eligendis.* §. 29. Sed præcipua, quæ ad Romani Pontificis electionem pertinent, accurate descripta sunt in laudatis Constitutionibus Gregorii XV., atque in libello, cui titulus *Ceremoniale electionis Romani Pontificis*: ubi etiam habentur constitutiones, quas Cardinales initio conclavis sese diligenter servaturos jurati promittunt.

§. V. Episcopos in illis Ecclesiæ primordiis Apostoli ipsi constituerunt, in primis autem Petrus caput, & princeps omnium, à quo præsertim occidentales Ecclesiæ originem repetunt (1). Verum ampla illa, quæ in Apostolis inerat potestas regiminis, aut jurisdictionis cum ipsis Apostolis exspiravit, non ad eorum in Episcopatu successores translata est; tantum Petri potestas, cui cæteri suberant, ordinaria fuit, atque ad ejus successores deferri debuit. Itaque vita functis Apostolis tantum Petri successores Romani Pontifices, Episcopos constituere potuerunt eodem jure, quo Petrus ipse consti-

tuerat; atque hæc sane fuit vetustissima Ecclesiæ disciplina (2).

(1) Celebre est illud, quod repugnante nemine testatus est Innocentio I. *Ep.* 25. *ad Decent. Eugubin.* apud Coustantium *col.* 856. "præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque adjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes."

(2) Confer quæ scripsimus *tit.* 3. *sect.* 1. §. *XVIII. not.* 1.

§. VI. Lapsu temporis constitutis Episcopatibus, & ampliatis eorum regionibus, factaque provinciarum divisione, ut res omnis commodius expediretur, Episcoporum electio Metropolitis, ac Synodis provincialibus commissa est. Verum posterior hæc disciplina nihil detrahere potuit de jure Summi Pontificis, ad quem initio pertinebat Episcopos constituere. Itaque Romani Pontifices etiam cum à Metropolitis, Synodisque Provincialibus Episcoporum electio perficiebatur, ea in re sui jura Primatus exercuerunt, constitutis legibus, quas temporum, ac locorum ratio postulabat (1). Atque his quidem legibus factæ semper sunt Episcoporum electiones, & vero factæ ab iis, quibus hoc negotium Summi Pontifices commisserunt (2). Itaque si ea, quæ in Episcopis eligendis à Sede Apostolica immutata, sancitaque sunt, perperam, & injuria gesta dicamus, legitimam cum protestantibus Episcoporum successionem tollemus; at si catholici esse volumus, & legitimam hanc successionem agnoscere, profecto recte omnia, & jure facta habeamus necesse est.

(1) Confer Siricium *Ep.* 4. *ad Anys.* Apud Coustantium *col.* 642. *& Ep.* 6. *ad divers. Episc. cap.* 1. *col.* 659., Innocentium I. *Ep.* 2. *ad Victric. cap.* 1. *col.* 748., *& Ep.* 3. *ad Synod. Toletan. col.* 764. *& seq.*, Zosimum *Ep.* 7. *ad Patrocl. Arelaten. col.* 961., *& Ep.* 11. *ad Cler. Ordin. & Presb. Massiliens. col.* 973., Leonem M. *Ep.* 10. *ad Episc. Provinc. Viennens. cap.* 4. *opp. tom.* 1. *col.* 636. *& seq.*, *Ep.* 13. *ad Episc. Metropol. Illyric. cap.* 3. *col.* 679., *Ep.* 14. *ad Anastas. Thessalonic. cap.* 5. *col.* 688. *& Ep.* 167. *ad Rustic. Narbon. Inqu.* 1. *col.* 1420. *ed. Ballerin. Venet.* 1753., Gregorium M. *lib.* 1.

Ep. 77. *opp. tom.* 11. *col.* 561. *ed. Maurin. Paris.* Sane Romani Pontifices certo generi personarum Episcopos eligendi, aut nominandi potestatem concesserunt, dederuntque etiam leges, quibus electiones fieri deberent. Quæ leges semper observatæ fuerunt; atque ita profecto Capitula Ecclesiarum Cathedralium eligendi facultatem, ita Principes per indulta, aut pacta conventa jus nominandi obtinuerunt. Quisquis in dubium revocat Sedis Apostolicæ potestatem, is in idem quoque discrimen revocet necesse est electiones Capitulorum, aut nominationes Principum, quæ omnes ex illo fonte procedunt. Non igitur in Ecclesia catholica legitimam Episcoporum successionem habebimus; qui protestantium error est. Testatur Petrus de Marca de *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 8. *cap.* 8. *n.* 6., idque certissimis ostendit monumentis, quod "Pontificum Romanorum decretis »electio personæ collata est in arbitrium Cleri, & Populi, etiam »absque Synodi Episcopalis præsentia, & *n.* 8. *hujus*, inquit, no»væ formæ origo tribuenda est Siricio Papæ, & sequentibus Ponti»ficibus &c." Quomodo hæ electiones ratæ firmæ haberi potuissent, nisi illi legitimam eligendi potestatem habuissent. Quomodo vero legitima fuisset hæc potestas, nisi eam Summi Pontifices suo jure concessissent?

(2) Vide Cl. Card. Gerdilium *Confutazione di duo libelli &c. tom.* 1. *pag.* 20. *et seq.. et pag.* 108. *et seq.*

§. VII. Jam vero ad clerum delatis Episcoporum electionibus, is porro eligebat, seu potius aliquem designabat, præsente, ac testimonium dicente populo (1), ne Episcopus daretur invitis, atque ut omnibus essent comperti mores ejus, qui eligebatur (2). Præcipue tamen erant in electione partes Metropolitæ, & Episcoporum provinciæ (3), qui proprie eligebant Episcopum, & qui suo lubitu rejiciebant postulatum, aut nominatum, ubi minus idoneus videretur.

(1) Populum in Episcoporum electionibus unum dedisse testimonium, ostendunt Bellarminus *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 258. *t.* 1. *ed. Venet.* Sixtus Senensis *lib.* 5. *Bibliot. ad not.* 118. *pag.* 625. *ed. Neap.* 1742., Petrus de Marca *Concord. sacerd. et imper. lib.* 8. *cap.* 2. *n.* 2. *et seq.* Thomassinus *Vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *et. seq.* Quod testimonium initio dabatur a populo universo, deinceps, ut procul essent dissidia, & confussio multitudinis, ab *Honoratis*, *et Primatibus* Civitatis dari cœpit. Si alias umquam populus in electionibus partes habuit, id factum est per abussum, & contra canonum disciplinam.

(2) *Episcopus*, inquit Ciprianus *Ep.* 68. *pag.* 114. *ed. Paris.* 1666.,

"deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime novit, »& uniuscujusque actum de ejus conversatione prospexit." Et paulo antea *pag.* 113. sacerdotales ordinationes fieri ait, "ut plebe »præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio justa, & legitima, quæ omnium suffragio, & judicio fuerit examinata." Sæpe tamen hoc populi testimonium, atque petitio despiciebatur; quoniam, ut *inquit*, Cœlestinus I. *Ep.* 5. *ad Episcop. Apul. et Calabr.* apud Coustantium *col.* 1074. "docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid »liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere debemus."

(3) Conc. Nicænum *Can.* 4. *tom.* 2. *col.* 72. *collect. Labbæi ed. Venet.*

§. VIII. In Ecclesiis compluribus, potissimum si quod erat periculum, ne qua in electione dissidia essent futura, Metropolita ad viduatam Ecclesiam mittebat Episcopum Visitatorem, cujus erat edocere populum, quid esset de eligendis Episcopis à canonibus constitutum, & motus componere animorum, qui contrariis studiis raperentur. Ita Clerici, Monachi, laici cum Episcopo Visitatore certum hominem laudabant, atque inde decretum conficiebatur. Re perlata ad Metropolitam, is, accitis provinciæ Episcopis, aut eum, de quo canonicum decretum factum fuerat, Episcopum consecrabat, aut si quid ei officere, & obstare animadverteret, alium Episcopum eligebat (1). Sæculo tamen XII. jus eligendi Episcopos ad solos viduatæ Ecclesiæ canonicos migravit, quod jus est Decretalium Gregorii IX. (2).

(1) Episcopi Visitatoris crebra mentio est in epistolis S. Gregorii M., præsertim *lib.* 1. *Ep.* 78. *col.* 564., *Ep.* 41. *lib.* 4. *col.* 721., *Ep.* 21. *lib.* 6. *col.* 808., *Ep.* 17. *lib.* 10. *col.* 1052. *et Ep.* 13. *lib.* 13. *col.* 1227. *tom.* 2. *ed. Paris.* 1705. Operæ pretium est verba ipsa describere ipsius Gregorii *cit. Ep.* 13. *lib.* 13., ut pateat, quod munus esset Episcopi Visitatoris, & quas in Episcoporum electionibus partes clerus, & populus haberent. "Ideo Dilectio tua, *inquit* Gre»gorius, ad prædictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhor»tationibus clerum, plebemque ejusdem Ecclesiæ admonere festinet, »ut, remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi definiendum »expetant Sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fue»rit postulatus cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus ro-

„borati, & Delectionis tuæ testimonio litterarum, ad nos sacran„dus ocurrat." Iisdem verbis conceptæ sunt reliquæ Gregorii epistolæ, quibus Visitator constituitur. Ex his autem intelligimus, clerum, & populum tantum laudasse, aut postulasse Episcopum, sed veram, propriamque electionem ad eum pertinuisse, cujus erat postulationem rejicere, aut approbare, & Episcopum consecrare. In multis quidem Ecclesiis, cum de eligendo Episcopo agebatur, à Metropolitâ Visitatorem mitti consuevisse constat; sed non idem in omnibus generatim Ecclesiis factum videtur, quamquam ubique præcipuæ fuerint Metropolitæ partes in Episcoporum electionibus. Plures autem formulæ decreti, quod à clero, & populo fiebat, extant apud Baluzium *Formul. antiq. promot. Episc. n.* 7. 10. 21. *tom.* 2. *cap. col.* 418. 420. 435. *ed. Venet.*

(2) Consule titulum Decretalium *de Electione.*

§. IX. Tandem post Clementem V., Benedictum XII., cæterosque Pontifices Episcoporum electiones Sedi Apostolicæ reservatæ sunt. Avertenda nimirum erant mala complurima, quæ in ipsis electionibus ex ambitione hominum, ex dissensione, studiisque partium oriebantur. Quibus rebus cum remedium adhibere oporteret Romanos Pontifices, factum est, ut ipsi servarent sibi Episcoporum electiones, ut Ecclesiæ consulerent, ut dissidia tollerent, ut favorem, & gratiam arcerent, ut ratio haberetur una meritorum (1).

(1) Plenum est corpus Juris canonici dissidiorum, quæ in electionibus oriebantur. Leo X. *in Const. Primitiva.* §. 6. *tom.* 3. *pag.* 433. *Bullar.*, quæ complectitur concordata Galliæ, ex his causis repetit Episcopatuum reservationes, & apposite Innocentius apud Thomassinum *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 33. *n.* 5. *in fin.* inquit, "ne si denuo res„tituerenius vobis licentiam eligendi, denuo Apostolica licentia abu„tentes Remensem scinderetis ecclesiam." Atque hæc quidem dissidia, & hæ turbæ, uti ostendit Thomassinus *loco mox indicato*, ex populi factionibus oriebantur, & interdum etiam in cædes erumpebant, adeout in Ecclesiis quibusdam Episcoporum electiones intermittere oportuerit, quod in Ecclesiis Bituricensis, Lugdunensi, Burdegalensi, Carnotensi evenisse constat. Rem hanc testatissimam facit canon Concilii Bituricensis anni 1276. *col.* 574. *tom.* 14. *collect. Labbæi*, cui præfuit Legatus Pontificius, à quo anathematis pœna indicta est adversus tantorum facinorum auctores: "Multitudine po„puli per iniquitatis filios concita, in electores impetum faciente, „electiones ipsæ in nonnullis ecclesiis impediuntur totaliter &c." Alias quoque pœnas constituit hæc Synodus contra eorum criminum reos,

quæ pœnæ in Concilio Auscensi anni 1279. renovatæ sunt *col.* 602. *tom.* 14. *collect. Labbæi.*

§. X. Neque vero Summi Pontifices aliquid de alieno jure usurparunt, uti jactant homines in Sedem Apostolicam male animati, sed potius repetere jus suum, quod Ecclesiæ solicitudo, ac ratio tempòrum repetere cogebat. Nam initio jus constituendi Episcopos, uti demonstratum supra est, proprium erat Pontificum Romanorum, qui deinceps eligendi potestatem concesserunt Synodis Provincialibus, Clero, Metropolitis, Capitulis Canonicorum. Cum hi omnes concessa sibi potestate abuterentur, cum leges in electionibus observandas despicerent, cum in iis ambitio, simonia, studia partium, cætera hujuscemodi dominarentur, consequens erat, ut creatio Episcoporum ad eum rediret, in quo jus hoc semper hæserat, & à quo potestas omnis in inferiores derivata fuerat (1). Ita *jure devolutionis* (2), justissimisque de causis integrata est vetus disciplina, per quam Summus Pontifex suo jure Episcopos constituebat.

(1) Consule Benedictum XIV. *Const. In postremo* 64. §. 15. *ejus Bullar. tom.* 4. *pag.* 305. *ed. Venet.* 1758.

(2) Jus devolutionis secundum receptam ubique doctrinam egregie declarat Thomassinus *Respons. ad not. Script. anonymi præmis. tom.* 1. *oper. de Veter. & nov. Eccles. disciplin.* "Ubi jus, *inquit*, ab inferiori ad Superiorem devolvitur, verbi gratia à Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Primatem, non accipit ab inferiori, non usurpat in inferiorem Superior, non facit injuriam inferiori Superior, non repetere potest à Superiori inferior.... Ratio porro ista potiundæ potestatis alicujus oppido magnificentissima est. Solemne est enim, jura omnia ad Superiores ab inferioribus devolvi, & omnium prorsus spiritualium Potestatum jura ad Summum Pontificem devolvi posse, quia summus omnium vertex est. Nec flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest. Si autem hæc jura à Conciliis provincialibus ad Romanum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam inde infertur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere." Scripserat autem paulo supra: "non ergo eam potestatem à Conciliis provincialibus vel accepit, vel extorsit Romanus Pontifex; sed quam semper habuerat, semper alicubi exercuerat, eam

»supersedentibus Conciliis provincialibus cœpit ubique terrarum so-
»lus exercere.»

§. XI. Initio Clemens V. Sedi Apostolicæ reservavit Ecclesias, quarum Episcopi in Romana Curia decedunt (1). Benedictus XII., præter Episcopatus in Curia vacantes, alias etiam fecit reservationes (2). Denique post editas Regulas Cancellariæ generatim Summo Pontifici servata est electio, & collatio omnium Cathedralium Ecclesiarum.

(1) *Extrav. Etsi in temporalium de Præben. int. communes.*
(2) *Extrav. Ad regimen eod. tit.*

§. XII. Ob hanc rem turbæ in Ecclesia factæ sunt, quas sustulerunt *concordata*, hoc est pacta conventa inter Sedem Apostolicam, & potentissimos Europæ Principes. Nicolaus V. ita cum natione Germanica rem composuit, ut in Germania Episcopi à Canonicis eligantur servata Summo Pontifici eorum confirmatione (1). Leo X., abrogata pragmatica sanctione, quam ediderat pseudoconcilium Basileense adversus Pontificias reservationes, Galliarum Regi permisit nominationem idonei viri, qui tamen à Summo Pontifice in Consistorio creandus esset Episcopus Ecclesiæ, ad quam fuerat nominatus (2). Denique alia etiam inita sunt pacta, sive concessa indulta, & privilegia Regibus Hispaniarum, Lusitaniæ, Pannoniæ, aliisque Principibus, qui nunc ad cathedrales Ecclesias ditionum suarum vel nominationem habent, vel præsentationem, vel supplicationem, ut Pragmatici loquuntur, pro viris idoneis, & Episcopatu dignis (3).

(1) Concordata Germaniæ à Nicolao V. probata fuerunt in Bulla *Ad Sacram.* 1. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 61. *Bullar.*

(2) Vide Leonis X. Bullam *Pastor æternus* 21. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 430. *et seq. Bullarii ed. cit.*, qua abrogatur Pragmatica sanctio, & Bullam *Primitiva pag.* 433., qua comprehenduntur pacta conventa inter Leonem X., & Franciscum I. Galliarum Regem.

(3) Consule Rigant. *Ad Regul.* 2. *Cancellar.* §. 1. *per tot.*, ubi omnia inter Sedem Apostolicam, atque Europæ Principes pacta conventa, eisque concessa indulta, & privilegia accurate recensentur.

§. XIII. Pertinent hæc ad Episcoporum electiones. Prælati autem cæteri vel sæculares, vel regulares, aut nominantur à Principibus, ut eos Pontifex confirmet, vel eliguntur à collegio illorum, quibus præficiuntur.

§. XIV. Electio canonica esse debet, ut vim habeat; atque ut canonica sit, duo præsertim spectare decet, primum, qui eligere, alterum, qui eligi possint. Omnibus, qui sunt è gremio capituli, jus est eligendi, & cunctos, qui eo jure frui possunt, vocare decet (1), ne si aliquis prætermissus est, quærelam proponat suam, ut electio irrita declaretur (2). Absentes vocantur per litteras, nisi in remotis locis commorentur (3); nemo invitus interesse cogitur electioni (4), & qui interesse nequit propter justum impedimentum, recte suffragium suum committit uni ex canonicis, vel etiam extraneo, si capitulum consenserit (5).

(1) *Cap.* 18. 35. *de Elect.*

(2) Quod si absens ratam habeat electionem vel expressis verbis, vel silentio suo, ea minime vitiatur *cap.* 28. *de Elect.*

(3) *Cap.* 18. *et* 28. *de Elect.*

(4) Argum. *cap.* 6. *de Privil.* Verum si intersit Ecclesiæ, vel consuetudine, aut statuto inductum sit, quod omnes non impediti ad faciendam electionem venire debeant, eos omnes venire oportet. Schmalzgrueb. *Jus. eccles. lib.* 1. *par.* 2. *tit.* 6. §. 3. *n.* 22.

(5) *Cap.* 42. §. *Illud autem de Elect.* Qui etiam plures constitui possunt procuratores, ut tamen unus eorum tantum suffragium ferat *cap.* 46. *de Elect. in* 6. Verum eligens nomine alterius, & suo, non debet ancipiti conscientia dividere suffragia in diversos, sed utrumque debet in unum conferre, nisi ad certam personam eligendam fuerit constitutus *cap.* 46. §. *Porro de Elect. in* 6.

§. XV. Carent eligendi jure furiosi, & amentes, in sacris non constituti (1), suspensi (2), qui personali interdicto (3), aut majori excommunicatione tenentur (4), canonici supra numerum (5), carentes ætate, quam statuta postulant (6); denique prohibetur quis semetipsum eligere (7). Quidam etiam ad tempus amittunt eligendi potestatem, & hi sunt, qui inter eligentes laicorum suffragia admiserunt, quæ electio nullius momenti est (8), præterea negligentes eligere intra tempus à jure defini-

tum, & canonicam in eligendo formam contemnentes (9), & indignum scienter eligentes. Quæ potestas, pro ea vice, qua ii deliquerunt, devolvitur ad reliquos canonicos non delinquentes, & si omnes deliquerint, statim delabitur ad Summum Pontificem, si tantum neglexerint ad proximum superiorem (10).

(1) *Clemen.* 2. *de Ætat. et qualit. et ordin. præfic.*
(2) Confer Schmalzgrueb. *loc. cit.* §. 1. *n.* 9. & Pirhing *Jus Can. lib.* 1. *tit.* 6. *sect.* 1. *n.* 30. ubi explicatur genus suspensionis, quæ canonicos à jure eligendi repellit.
(3) Vide Schmalzgrueb. *loc. cit.*
(4) *Cap. Postulatis*, *et cap. ult. de Cler. excom. ministr.* Sed qui tenentur minori excommunicatione licet eligi nequeant, possunt tamen eligere, uti constat ex *cap.* 39. *de Elect.*
(5) *Argum. cap.* 54. *de Elect.*
(6) *Cap.* 32. *eod. tit. in* 6.
(7) *Cap.* 26. *de Jurepatr.*, *et cap.* 7. *de Instit.*
(8) *Cap.* 43. *de Elect.*
(9) *Cap. Quia propter eod. tit.*
(10) *Cap.* 41. *de Elect.*, *et cap.* 18. *eod. tit. in* 6.

§. XVI. Ut vero quis creetur Episcopus, exiguntur justi, ac legitimi natales (1), & sana religio, & morum virtus, & idonea scientia (2), & Laurea Sacræ Theologiæ, Jurisve Canonici, aut publicum alicujus Academiæ testimonium, quo ad alios docendos idoneus ostendatur (3). Excluduntur ab Episcopatu minores annis triginta (4), irregulares omnes (5), criminosi (6), excommunicati, suspensi, interdicti (7), qui contra canonum decreta pluribus fruitur beneficiis, quæ incompatibilia dicuntur (8), qui alium habet Episcopatum, nisi eo se abdicare paratus sit (9), qui saltem sex ante menses, quam eligatur, sacros ordines non susceperit (10), denique qui scienter elegit indignum, eligi per triennium nequit (11).

(1) *Cap.* 7. *de Elect.*
(2) *Cap.* 19. *eod. tit.*
(3) Conc. Trident. *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reform.*
(4) *Cap.* 7. *de Elect.* Conc. Trident. *Sess.* 7. *cap.* 1. *de Reform.* Quæ ætas annorum 30. absoluta esse debet, uti sancitum est à Gre-

gorio XIV. in Constit. *Onus Apostolicæ* 16. §. 9. tom. 5. par. 1. pag. 296. *Bullar. ed. cit.* In Galliis tamen secundum pacta conventa à Rege nominantur ad Episcopatus, qui vigessimum septimum agunt ætatis annum.

(5) *Cap. ult. de cleric. excom.*
(6) *Cit. Constit. Onus Apostolicæ* Gregorii XIV. §. 9.
(7) *Cap. 8. de consuet., cap. 8. de Ætat. & qualit. et ordin præfic.*
(8) *Cap. 54. de Elect.*
(9) Conc. Trident. *Sess. 7. cap. 2. de Reform.*
(10) Conc. Trident. *Sess. 22. cap. 2. de Reform.*
(11) *Cap. 25., et 26. de Elect.*

§. XVII. Episcopi electio facienda est intra tres menses (1), ut plurimum in templo cathedrali, & cum vacua est Ecclesia, adeout irritum sit quidquid vivo Episcopo, gestum fuerit (2). Lapso hoc tempore jus eligendi devolvitur ad proximum superiorem (3).

(1) *Cap. 41. de Elect.*
(2) *Cap. 36. eod. tit.*
(3) *Cap. 3. de Supplen. neglig. Prælat.*

§. XVIII. Tribus autem modis, alio præterea nullo, electio perficitur, *per scrutinium*, *compromissum*, & *quasi inspirationem* (1). Fit *scrutinium* electis tribus scrutatoribus, quorum est colligere suffragia singulorum, quæ certa, & vacua conditione, atque ambiguitate esse debent (2), eaque colligenda sunt *secreto*, ut plurimum in scripsis, *singulatim*, non à pluribus conjunctim, *jusso ordine*, ut scrutatores invicem á se ipsis suffragia excipiant, deinde à cæteris secundum ordinem, & prærogativam gradus, quem unusquisque obtinet, *diligenter*, ut vel ipsi, vel iis præsentibus tabellio in scriptum redigat suffragia singulorum, eaque mox publicent; hoc est patefaciant, ut electus censeatur, in quem major, & sanior pars capituli consensit (3).

(1) *Cap. Quia propter* 42. *de Elect.*
(2) *Cap. 2. eod. tit. in 6.*
(3) Ex quo conficiunt Canonistæ, non tantum suffragiorum numerum esse æstimandum, sed etiam zeli ad zelum, ut ajunt, & meriti

ad meritum collationem esse faciendam monent. Verum nunc ea zeli ad zelum, & meriti ad meritum collatio obsolevit, ac tantum suffragiorum, quæ quidem justa, ac legitima sint, numerus inspicitur, uti observat Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. Par. 1. lib. 1. sect. 46. pagin. 29. tom. 1.*

§. XIX. Major pars æstimatur, respectu habito ad omnes illos, qui electioni intersunt; & ideo si eorum collegium constet ex gr. canonicis quindecim, nemo rite electus habetur, nisi octo suffragia obtinuerit (1). Si desit justus hic numerus suffragiorum nihil agitur, sed electio consequenti die iteranda est, ac tamdiu repetenda, donec quis à majori parte eligatur. Absoluta, & patefacta electione, conficitur decretum; quod subscribunt eligentes (2), quibus tunc omnis variandi potestas adimitur (3).

(1) *Cap.* 48. *de Elect.*
(2) *Cap.* 20. *eod.*, *Can.* 9. *cap.* 2. *q.* 1.
(3) *Cap.* 21. *&* 58. *de Elect.*

§. XX. Alter modus eligendi est *per compromissum*, quando à capitulo nemine dissentiente, uni, vel pluribus etiam extra gremium capituli existentibus clericis (1), electio committitur (2). Potestas compromissariis data, re non integra, revocari nequit, & cum ii, servatis compromissi legibus, idoneum elegerunt, in eum consentire omnes debent, eumque habere Episcopi loco (3).

(1) *Cap.* 42. *de Elect.*
(2) *Cap.* 30. *&* 33. *de Elect.*
(3) *Cap.* 8. 30. *&* 32. *eod.*

§. XXI. Denique *per quasi inspirationem* electio absolvitur, cum electores omnes quasi divino spiritu afflati in eum repente feruntur, de quo antea vix cogitaverant.

§. XXII. Electio rite absoluta electo mox offerenda est, ejusque consensus petendus, quem intra mensem, ne cadat jure suo, debet emittere (1), & præterea intra

menses tres à Superiore petenda est confirmatio (2). Sed Episcopi, & cæteri, qui à Summo Pontifice confirmandi sunt, intra mensem iter arripere debent ad Sedem Apostolicam, & ab ea petere confirmationem vel per se ipsos, vel per idoneum procuratorem; sumpto tempore ad itineris longinquitatem necessario (3).

(1) *Cap. 6. de Elect. in 6*
(2) *Cit. cap. 6. de Elect. in 6.*
(3) *Cap. 16. de Elect. in 6. Clem. 2. §. ult. eod.*

§. XXIII. Ideo vero desideratur confirmatio, ut in electionis rationem, in mores, atque in merita electi sedulo inquiratur (1). Nam per eam Episcopus consequitur jurisdictionis potestatem (2), quam si exerceat ante confirmationem, jus amittet ex electione quæsitum (3).

(1) *Cap. 19. 22. 44. de Elect.*
(2) *Cap. 15. eod. tit.*
(3) *Cap. 17. eod. Cap. 5. eod. in 6.* Vide etiam *Constit. Romani Pontificis 6.* Julii II. *tom. 3. part. 3. pag. 265. Bullarii ult. ed. Roman.*, qua, confirmatis superioribus ea de re Pontificum constitutionibus, cautum est, ut qui Episcopatum adempti sunt in Curia Romana litteras Apostolicas intra annum impetrare debeant, atque ut antea eas impetratas Ecclesiæ administrationem suscipere nequeant.

§. XXIV. Olim confirmatio à Metropolita fiebat, & cum eam, ut plurimum, statim exciperet consecratio, vix una ab altera distinguebatur, adeout Episcopus utramque simul potestatem & jurisdictionis, & ordinis acquirere videretur. Verum confirmatio, & consecratio duo semper distincta fuerunt, ac semper firmum, immotumque fuit, per illam jurisdictionis, per hanc vero ordinis conferri potestatem. Nunc primum Episcopi ab aliis electi, aut nominati à Summo Pontifice confirmantur, postea eorum consecratio perficitur, uti demonstratum supra est. Cum extra Curiam Romanam electi mores, & cætera scitu necessaria expenduntur, *processus* conficitur, vel à Nuntio Apostolico, vel ab Ordinario, vel si hic desit, à vicinioribus Ordinariis (1), &

inde ad urbem transmittitur, ubi, cunctis diligentissime perpensis, in Consistorio refertur ad Summum Pontificem, quæ *præconizatio* dicitur, deinde in altero Consistorio judicium fertur, quæ dicitur *propositio*, quam statim sequitur decretum, quod, consultis Cardinalibus, à Summo Pontifice emittitur (2). Episcopi Italiæ, atque Insularum adjacentium coram Summo Pontifice Cardinalibus, Prælatis, atque aliis Sacræ Theologiæ, & Juris Canonici peritis viris diligenti, atque improviso examine probantur, eorumque processus in Urbe conficitur, antequam Episcopatum obtineant (3).

(1) Conc. Trident. *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reform.*, et *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reform.*, ubi accuratius rei totius conficiendæ methodus, & ratio declaratur.

(2) Vid. *cit. Constit. Onus Apostolicæ* Gregorii XIV., in instructionem editam an. 1627. ab Urbano VIII., quæ est & *Bullario tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 73. *Const.* 234., ubi etiam traditur ratio, quam servare oportet, cum Regulares Episcopatum consequuntur, & ostenditur, quæ tenenda sit methodus cum extra urbem, quæ item, cum in urbe processus conficitur.

(3) Vide Fagnanum *in cap. Nisi cum pridem num.* 63. *de Renunciat.*

SECTIO II.

De Postulatione.

XXV. Quid postulatio sit?
XXVI. In quo differat ab electione?
XXVII. In quo cum ea conveniat?

§. XXV.

Cum aliquis eligendus est, qui canonico impedimento laborat, ita ut ejus electio rata firma haberi non possit, rogare oportet eum, cui ejus est dandæ veniæ, ut vitium illud, & impedimentum removeat. Quod fit per postulationem, quæ est petitio à collegio Electorum apud majorem potestatem facta ejus, qui ob aliquod canonicum impedimentum eligi non potest; ea vero respicere debet dumtaxat illos, quorum tolli impedimentum

solet, & potest, cæteri inutiliter postulantur (1).

(1) *Cap.* 1. *de Postulat.*

§. XXVI. Differt ab electione postulatio, quod hæc gratiæ innititur, illa juri; hac Superiori offertur, qui idoneus non est, ut ab eo vitium, & impedimentum avertat, illa qui est idoneus, ut electus confirmetur; in electione, quæ rite facta est, electores consilium mutare non possunt, possunt (1) in postulatione, antequam ea Superiori offeratur (2); electus consentire in suam electionem potest, postulatus non potest, nisi conditione, si eadem rata habeatur; denique electio à majori suffragiorum parte perficitur, postulatio, ut probetur, duas saltem eorum partes desiderat (3).

(1) *Cap.* 58. *de Elect.*
(2) *Cap.* 4. *de Postulat.*
(3) *Cap.* 3. *de Postulat.*

§. XXVII. In cæteris eadem est electionis, & postulationis ratio, & qui eligendi, ii etiam postulandi jus habent. Præstat tamen electio postulationi, & ideo si pars capituli aliquem elegerit, pars vero postulaverit, tum postulatio electioni præfertur, cum postulantium numerus duplo major est numero eligentium (1). Postulatio autem, ut electio examinanda est, & postulantes adire debent Superiorem, qui jus habet confirmandæ electionis. Sed hodie generatim omnes, quibus vel ætas, vel alius Episcopatus, vel quidvis aliud impedimento est, quominus eligi possint, à Sede Apostolica veniam, sive ut pragmatici vocant, *indultum eligibilitatis* impetrare solent.

(1) *Cap.* 40. *de Elect.*

SECTIO III.

De Collatione.

§. XXVII.

Collatio est modus alius, quo Ecclesiasticos Magistratus, & beneficia adipiscimur. Definitur beneficii vacantis ab habente potestatem libere facta concessio. Summo jure collatio dupliciter differt ab electione. Primum, quod electio locum habet in beneficiis, quæ vacua viduam faciunt Ecclesiam, uti Episcopatus, Abbatiæ, collatio in cæteris; deinde quod electio fit à pluribus; uti sunt collegia Canonicorum, collatio ab uno solum rectissime absolvitur. Sed moribus hominum, & consuetudine factum est, ut quibusdam in locis Dignitates etiam capitulorum electione tribuantur, atque interdum electio dicatur ea beneficii concessio, quæ ab uno conficitur.

§. XXIX. Collator est omnium beneficiorum suæ diœcesis Episcopus; sed lex aliqua, sæpe impedimento est, quominus ipsa certa beneficia conferre possit. Atque huc spectant Apostolicæ reservationes per quas certorum beneficiorum collatio pertinet ad Summum Pontificem, huc leges, consuetudines, fundationes, per quas certa beneficia vel ab Episcopo cum Capituli consensu, vel conjunctim cum eo, vel alternatim, vel à solo Capitulo conferuntur. Quas fundationes, consuetudines, leges, quæ

in unaquaque Ecclesia vigent, tenere, ac servare diligenter decet.

§. XXX. Sed Summus etiam Pontifex, cujus potestas fertur in omnes diœceses, omnium beneficia conferre potest; & ideo sibi merito quorumdam collationes reservavit (1). Eo jure certe usus est S. Gregorius M. (2), quem suspicari non licet jus alienum invadere, & rem non suam arripere voluisse. Sæculo præsertim XII. jus hoc explicatur per triplex genus litterarum (3), quæ conferendi ratio cum minus commoda videretur, satius visum ex litteris consignare certas beneficiorum reservationes, ut omnes intelligerent, quorum collatio ad Summum Pontificem, quorum ad Episcopos, atque ad cæteros pertineret.

(1) "Papa jure potuit, inquit Petrus Alliacensis *de Eccles. Concil. gen. Rom. Pontif. auctor par.* 2. *cap.* 1. §. *unde ulterius tom.* 2. *opp. Gersonii pag.* 945. *ed. Antuerpiæ* 1706. ordinationes majorum, & electivarum dignitatum, ac collationes aliorum beneficiorum sibi, & Apostolicæ Sedi reservare, quia hæc antiquissimo jure sibi competebant. Hæc etiam non solum jure universali administrationis Papalis potuerunt competere, sed etiam ex speciali causa ratione materiæ subjectæ: utpote quia inferiores in suis electionibus, & ordinarii collatores in beneficiorum collationibus abutebantur, & per potentiam laicalem sæpe jure suo non libere, uti permittebantur, seu alia aliqua speciali ratione. . . . . Ex quo subinfertur, quod cum Sedes Apostolica in præmissis præscripserit, supposito quod Summi Pontifices in hoc abusi fuerint, vel excesserint; non propter hoc est ab eis hujusmodi jus tollendum, sed abusus pellendus, & excessus restringendi sunt." Confer Paulutium *Jurispr. sacr. tom.* 2. *lib.* 6. *trat.* 10. *cap.* 4., & Thomassinum *Vet. et nov. Eccles, disciplin. par* 2. *lib.* 1. *cap.* 43. *& seq.*

(2) Vide S. Gregorium M. *Ep.* 8. 79. 80. *lib.* 1. *col.* 495. 563., *Ep.* 13. 24. & 37. *lib.* 2. *col.* 577. 587. & 599. *seqq.*, & *Ep.* 14. *l.* 4. *col.* 694. *opp. tom.* 2., *ed. Paris* 1705., ubi multa hujus rei exempla sunt. Nullum vero indicium, & nulla conjectura est, unde colligi possit, S. Gregorium primum fuisse, qui eo jure uti cœperit. Quinimo cum ipse antiquarum regularum studiosissimus esset, certe dicendum merito est, eum nihil novi induxisse, sed illud tantum egisse, quod ab aliis Pontificibus superiori ætate actum fuerat. Revera ante Gregorium M. Innocentius I. anno circiter 413. ab Episcopo Naissitano restitui jussit Presbyteros à Bonoso, antequam damnarentur, ordinatos, qui Naissitanæ diœceseos Ecclesias administrabant *Ep.* 16. apud Coustantium *col.* 821. *seq.* Cælestinus an. 430. *aperte Sedis Apostolicæ*

auctoritatem sanxisse scribit, ut clerici de dignitate dejecti locum suum recuperare deberent *Ep.* 14. *ad Cleric. & Popul. Constantinopol. n.* 7. *col.* 1146. *ibid.* Leo M. an. 454. Anatolio Constantinopolitano Antistiti jussit, ut Aetium de Archidiaconatu ejus Ecclesiæ dejectum restitueret, ejiceretque Andream, qui ejus locum injuria, occupabat *Epist.* 113. *cap.* 2. *col.* 1190., *Ep.* 132. *cap.* 2. *col.* 1262., & *Epist.* 135. *cap.* 2. *col.* 1278. *opp. tom.* 1. *ed. Ballerin. Venet.* 1753. Simplicius anno circiter 475. Gaudentium Aufiniensem Episcopum ob illicitas ordinationes, munere sacerdotali, & magna ecclesiasticorum redituum parte mulctavit *Ep.* 3. *ad Flor.* apud Labbæum *tom.* 5. *Concil. col.* 96. *ed. Ven.* Neque multo post Gelasius I. de reditibus Ecclesiarum universe constituit, pœnamque induxit in Episcopos, qui secus facerent *Ep.* 9. *ad Epis. Luc. cap.* 27. & 28. *Ep.* 10. *ad Epis. Sicil. eod. loc. col.* 321. Confer etiam eumdem Gelasium *in Fragm. ep. loc. cit. col.* 349. *seq.*, & Symmachum *Ep.* 5. *ad Cæsar. Arelaten. cap.* 1. *ibid. col.* 425. Mitto cætera generis ejusdem, ex quibus manifestum est, semper Romanos Pontifices ecclesiasticorum bonorum arbitrium, & potestatem habuisse.

(3) Dabantur primum litteræ *monitoriæ*, quibus nisi pareret Episcopus, adhibebantur *præceptoriæ*, & si neque iis mos gereretur, mittebantur *executoriæ*, & simul cum iis Executor, cujus erat curare, ut pontificia mandata exitum consequerentur. Earum mentio est in decretalibus præsertim Innocentii III., & Honorii III. *cap.* 30. 37. 38. *et* 40. *de Rescript.* Non inde tamen confici potest, *præceptorias*, atque *executorias* litteras primum ab his Pontificibus datas fuisse, quasi superiores Pontifices rem omnem egerint hortatu solum, ac precibus, quæ deinceps in mandata conversæ fuerint. Nam ante hos Pontifices non preces, sed *mandatum*, hoc est *præceptorias* litteras adhibuerant Hadrianus IV. *Ep.* 11. *ad Theobal. Epis. Paris.*, *Ep.* 14. *ad Can. S. Crucis Aurelian. Epist.* 16. *ad Godefrid. Episc. Atreb. col.* 23. *et seq. tom.* 13. *conc. collect.* Labbæi *ed. Venet.*, & Alexander III. *in cap. Si quando de Rescript.*; atque ejus quidem ea in re potestatem non solum nemo in discrimen revocavit, sed etiam Rex ipse, atque Episcopi agnoverunt. Nam *Ep.* 167. *ad Decanum & Capitul. Paris. col.* 224. *cit. tom.* 13. *Concil.* Nepoti Meldensis Episcopi Beneficium, aut dignitatem contulit *precibus*, ut ipse loquitur: " Carissimi in Christo filii illustris Francorum Regis Reginæ quoque, & aliarum magnarum personarum precibus inductus:" Quid opus verbis est? Quanta, & quam late patens antiquissimis temporibus potestas fuerit Summorum Pontificum in administratione cura, & distributione redituum Ecclesiarum; ostendit S. Gregorius M. non solum litteris, quarum supra facta mentio est, sed etiam *Ep.* 12. *lib.* 5. *col.* 737. *ibid.*, qua jussit, ut Visitatori, quem ipse miserat ad Ecclesiam Agrigentinam, quarta pars redituum ejusdem Ecclesiæ unoquoque anno tribueretur, itemque Cæsarius Arelatensis *Ep. ad Symmachum P. tom.* 2. *concil. col.* 956. *collect. Harduini ed. Paris.*, S. Leo M. *Ep.* 17. *pag.* 85. *par.* 2. *ed. Romæ* 1755. aliique complures. Non in omnibus quidem Pontificis litteris eadem

est verborum formula, sed omnes tamen eodem redeunt, ut quidquid iis litteris comprehensum est, exitum habere debeat. Orto schismate inter Urbanum VI., & Pseudo-Papam Clementem VII. jus reservationum in discrimen revocari cœpit; verum ipse Ludovicus Bavarus in suo, cui favebat, Pseudo-Papa potestatem agnovit reservandi sibi collationem beneficiorum; "ubicumque Ludovicus dominium habebat temporalium, aut prævalebat armis, Antipapa in spiritualibus præsidebat, dignitates, ac beneficia conferebat;" uti narrat Cornelius Zantfliet *in Chronic.* apud Marteniun *Veter. Script. tom.* 5. *pag.* 187. Ex quo facile intelligitur, quomodo catholici reservationes, quæ à vero Pontifice fiebant, accipere debuerint. Revera eas *utiles*, *et salubres* appellant antiqui Scriptores, qui ea ætate floruerunt, quoniam per eas effectum est, ut averterentur mala, & vitia, quæ in collationes beneficiorum, atque in Episcoporum electiones irrepserant. Confer Bernardum. Guidonis *in Vit. Joan. XXII.* apud Baluzium *Vit. Papar. Avenion. tom.* 1. *col.* 157. Petrum de Herentals *ibid. col.* 182., Auctorem Anonymum, qui suppar fuit Joanni XXII., *in Cod. Vaticano n.* 4869. *pag.* 9., & confer etiam acta Cleri Gallicani *tom.* 12. *pag.* 15. *ed. Paris.* 1740. ubi, inter cæteras, hanc etiam rationem proposuit Henricus III. Galliarum Rex, cum quidam essent, qui antiquam electionum rationem redintegrari cupiebant. Sed & aliæ, eæque justissimæ fuerunt reservationum inducendarum causæ, ut scilicet Romani Pontifices clericos bene de Ecclesia meritos remunerandi, tum Principibus pro aliquo rogantibus gratificandi, eosque in Ecclesiam propensiores reddendi copiam haberent, atque etiam ut beneficiorum collatione firmior esset Romanæ Ecclesiæ communio cum cæteris Ecclesiis, atque ita unitas Religionis, & mutua conspiratio, atque concordia ecclesiasticæ disciplinæ conservaretur. Consule Thomassinum *Vet. & nov. eccles. discipl. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 43. *& seq.* & Cl. Zaccariam *in Anti-Febronio par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 8. *& seq. tom.* 4., ubi de his reservationibus diligenter, atque erudite disputatur. Actum est de Pontificis reservationibus in Concilio Constantinensi, atque hoc alterum erat caput, quod à futuro Pontifice emendari debebat, uti patet *ex ses.* 40. *col.* 706. *tom.* 16. *concil. collect.* Labbæi *ed. Venet.* Sed electo Martino V., nihil à Concilio contra illas actum est, imo à Summo Pontifice in ipso Concilio probatæ, confirmatæque sunt tum antiquæ reservationes, tum Regulæ Cancellariæ, ac præterea nova est inducta reservatio mensium, quæ regula IX Cancellariæ continetur, uti constat ex *Sess.* 43. *col.* 722. 731. & 1275.

§. XXXI. Tunc igitur stabilitæ sunt reservationes, quæ sane sunt dissimiles ab affectionibus, & hinc alia sunt beneficia, quæ reservata, alia, quæ affecta dicuntur. Affecta sunt ea, quibus conferendis se miscuit, seu ma-

nus apposuit Summus Pontifex; reservata autem sunt, quorum collatio Pontifici expresse servata est. Reverentia Pontifici debita facit, ut nemo conferre possit beneficium affectum, aut reservatum; sed affecta beneficia pro ea tantum vice, reservata perpetuo à Pontifice conferuntur (1).

(1) Præter jus reservationis, confert etiam Summus Pontifex alienarum diœceseon beneficia *jure devolutionis*, cum scilicet ad eum collatio devolvitur, & *jure præventionis*, cum primus collationem occupat.

§. XXXII. Reservationes aliæ *juris corpore clausæ*, & aliæ *extra corpus juris* esse dicuntur. *Juris corpore* continetur reservatio, quam sancivit Clemens IV. (1), beneficiorum, quæ per obitum in Curia vacua fiunt. Quæ reservatio à Bonifacio VIII. traducta deinceps est etiam ad beneficia, quæ obtinent Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicæ, ac cæteri omnes ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes, si in locis Curiæ finitimis, hoc est duorum dierum in itinere distantibus ex hac vita migraverint; itemque ad beneficia Curialium, qui se in locum contulerint Curiæ finitimum, ibique decesserint, aut Curiam comitantes, dum ea transfertur, in itinere mortui sunt (2).

(1) *Cap. 2. de Præben. in 6.*
(2) *Cap. 34. eod. tit. in 6.*

§. XXXIII. *Extra corpus* juris sunt reservationes, quæ Extravagantibus, quæ item Bullis Summorum Pontificum, quæ denique Cancellariæ Regulis comprehenduntur. Principio Joannes XXII. (1) confirmavit, latiusque explicavit reservationem, quam fecerat Clemens V.; tum Sedi Apostolicæ reservavit collationem beneficiorum vacantium per prohibitam eorum multitudinem, sive pluralitatem (2). Postea Benedictus XII. superiora confirmans, reservata esse voluit beneficia, quæ vacua fiunt, ubi quis Episcopatum est assequutus, ubi alio translatus, ubi motus dignitate, ubi addictus Curiæ de-

cessit, postremo beneficia, quæ coram Pontifice resignantur (3). Atque hæ reservationes sunt, quæ Extravagantibus continentur (4).

(1) *Extravag. Ex debito* 5. *de Elect. int. communes.*
(2) *Extrav. Execrabilis* 4. *de Præben. inter commun.*
(3) *Extrav. Ad Regimen.* 13. *eod. tit. int. commun.* Vide Rigant. *ad Regul.* 1. *Cancellar.* §. 1. *n.* 38. *et seq.*
(4) Extravagantes tum communes, tum Joannis XXII. nunc corporis Juris Canonici partem conficiunt; sed quoniam Extravagantium nomine huic corpori insertæ sunt, pristinam adhuc naturam suam retinere videntur, ideoque iis comprehensæ reservationes Juris corpore clausæ non dicuntur. Confer Rigantium *loc. cit. n.* 45. *et seq.*

§. XXXIV. Bullæ Pontificum Romanorum multas habent reservationes. Nam ad eas spectant beneficia vacantia propter crimen hæreseos (1); beneficia recepta contracta fiducia, sive, ut vulgo ajunt, *in confidentiam* (2); beneficia vacantia vacua Sede Episcopali (3); Ecclesiæ parochiales, quæ concursu delatæ non fuerint (4); beneficia eorum, qui offendunt litigantes, judices, causidicos Curiæ Romanæ (5); itemque beneficia eorum, qui simulato nomine subeunt examen, ut pro aliis beneficium obtineant, aut pensiones offerunt beneficii obtinendi causa (6); denique beneficia vacantia ex resignatione, in qua observatum non fuit præceptum, quod de ea publicanda à Gregorio XIII. dictum est (7).

(1) S. Pius V. *Bulla Cum ex Apostolatus* 44. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 348. *Bullar. ind. edit. ult.*
(2) S. Pius V. *Bulla Intolerabilis* 117. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 67.
(3) S. Pius V. *Bulla Sanctissimus in Christo* 77. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 362.
(4) S. Pius V. *Bulla In conferendis* 51. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 362.
(5) Alexander VI. *Bulla In eminenti sedis* 15. *tom.* 3. *p.* 3. *pag.* 255.
(6) Paulus IV. *Bulla Inter cæteras* 17. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 340.
(7) Gregorius XIII. *Bulla Humano vix judicio* 155. *tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 41.

§. XXXV. Magnus quoque est reservationum numerus in Regulis Cancellariæ. In I. renovantur reserva-

tiones duarum, quas memoravimus, Extravagantium *ad regimen*, & *execrabilis*; præterea reservantur beneficia, in quibus conferendis non ea servata est ratio, quam Synodus Tridentina constituit. In II. reservantur omnes Ecclesiæ Cathedrales, & Monasteria consistorialia majoris reditu, quam 200. florenorum auri, & omnia beneficia, quæ vacua fiunt Sede Episcopali vacante. In III. ampliantur reservationes *Extravagantis ad regimen*, & reservantur beneficia, quæ aliquis resignavit, aut dimisit intra tempus vacationis, & concessionis aliorum incompatibilium beneficiorum. In IV. reservantur majores Dignitates post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus, & principes Dignitates in Ecclesiis Collegiatis excedentes reditus decem florenorum auri, non quidem omnes, sed quæ prima sit, sive Decanatus, sive Præpositura, sive alio quovis nomine appelletur; præterea Dignitates conventuales Regulares, quæ in commendam dantur, & perpetuæ sunt; præceptoriæ quorumvis Ordinum non militarium; denique beneficia Cardinalium (1), & eorum qui vel Summo Pontifici, vel ipsis Cardinalibus familiares famuli fuerint.

(1) Vide Constitutionem Julii III. editam *die* 12 *Decem. an.* 1553. impressam post ejus Regulas Cancellariæ, qua declaratum est, etiam Cardinales tamquam Pontificis familiares habendos esse.

§. XXXVI. In V. omnia beneficia collectorum, & subcollectorum fructuum Cameræ Apostolicæ. In VI. omnia beneficia Curialium in itinere decedentium, dum Curia transfertur. In VII. beneficia omnia cubiculariorum, atque cursorum Summi Pontificis. In VIII. Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, Personatus, Officia, quæ sunt in tribus Urbis Ecclesiis S. Joannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano, & S. Mariæ Majoris (1), itemque beneficia, quæ, absentibus Cardinalibus in eorum titulis vacaverint.

(1) Verum Regula hæc non comprehendit minora beneficia, quorum collatio privilegiis Summorum Pontificium ad Cardinales Archi-

presbyteros, atque ad Capitula pertinet, uti observat Rigantius *ad eamd. Regulam §. 1. n. 13. & seq.*

§. XXXVII. Denique in IX. regula reservantur cuncta beneficia, quæ vacaverint in octo mensibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Julii, Augusti, Octobris, Novembris. Hodie iis Episcopis, qui in suis Ecclesiis commorantur, beneficii, & remunerationis loco libera (quam tamen postulare debent) sex mensium collatio permittitur, eo quidem tempore, quo resident, ita ut alternis mensibus cum Pontifice dividant collationem, nisi ea beneficia vacent, quæ ex aliis capitibus ad Pontificem pertineant. Relinquuntur autem his Episcopis Februarius, Aprilis, Junius, Augustus, October, & December; menses reliqui Summo Pontifici reservantur.

§. XXXVIII. Inter reservationes harum Regularum, cæterasque reservationes, quæ aut juris corpore, aut Extravagantibus, aut Bullis continentur magnum discrimen est. Nam hæ perpetuam vim habent, illæ autem vim omnem amittunt, decedente Pontifice, sed paulo post creationem ab unoquoque suscitantur. Quod non ita intelligendum est, ut vacua Sede Apostolica liceat Episcopo conferre beneficia omnia, quæ in Regulis Cancellariæ reservantur.

§. XXXIX. Nam videndum est, cujus generis sit reservatio. Cum adhæret rei, hoc est beneficio, cujus generis sunt Regulæ I. II. III. IV. & VIII., cum item pertinet ad certam personam, cujus officium reservationem inducit, quo spectant Regulæ V. VI. VII., etiam mortuo Pontifice manet reservatio. Itaque nullum ex his beneficiis conferre potest Episcopus, exceptis illis, quæ curam habent animarum, quæque vacua Sede Apostolica ab Episcopo recte conferuntur, ne quid interim, dilata collatione, populus accipiat detrimenti (1).

(1) *Cap. 35. de Præbend. in 6.*

§. XXXX. Quare propter obitum Pontificis tantum reservata esse desinunt beneficia, quæ ad tempus con-

ferendi pertinent, quæque Regula IX. continentur. Verum hæc etiam beneficia ut recte ab Episcopo conferantur, expedienda est collatio, cum vacua est Sedes Apostolica; nam electo Pontifice, confirmatisque Regulis amittit Episcopus conferendi facultatem, eaque redit ad Summum Pontificem (1).

(1) Regula LXVIII. Cancellariæ.

§. XXXXI. In conferendis beneficiis exigit Sedes Apostolica unius anni reditus, si beneficia sint majora, sive consistorialia, ut Archiepiscopatus, Episcopatus, & similia; dimidium autem fructuum unius anni, si beneficia minora sint, & ejus reditus singulis anni summam superent 24 ducatorum aureorum, quos, vocant *de Camera*; quæ annatæ, & mediæ annatæ nuncupatur (1). Earum usus in Ecclesiis quibusdam antiquissimus est (2); sed quo primum tempore iisdem Romana Ecclesia uti cœperit, non satis exploratum est (3).

(1) De annatis agitur *in Bulla Decet Romanum* 7. Pauli II. *tom.* 3. *part.* 3. *Bullar. pag.* 126., *in Bulla Apostolicæ* 4. Innocentii VIII. *t.* 3. *pag.* 200., *in Bulla Imcumbentia* 16. Pauli IV. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 339., *in Bulla Apostolicæ* 56. S. Pii V. *tom.* 4. *part.* 2 *pag.* 369., *in Bulla Cameræ nostræ* 46. Sixti V. *tom.* 4. *part.* 4. *pag.* 213., *in Bulla Alias* 56. Urbani VIII. *tom.* 5. *part.* 5. *pag.* 222.: *in Bulla Postquam* 82. Clementis V. *tom.* 7. *pag.* 146.

(2) Consule Thomassinum *Vet.* &c. *nov. Eccles. Discipl. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. *n.* 1. & *seq.*, & Natalem Alexandrum *Hist. eccles. dissert.* 9. *de Annatis art.* 1. *pag.* 487. *tom.* 9. *ed. Venet. an.* 1776, à quibus multa ea de re exempla afferuntur.

(3) Multi sunt viri docti, & graves, qui annatas inductas putant exemplo Legis veteris, qua Levitæ Summo Sacerdoti decimas decimarum solvere jubebantur *Num. XVIII.* Nam quemadmodum lege nova Romanus Pontifex Summus Sacerdos est, ac totius Ecclesiæ caput, ita æquum est, quod ei ab Episcopis, & Sacerdotibus aliquid persolvatur; quo ipse consulat decenti tuitioni sui, atque omnes agnoscant primatum, quem habet in Ecclesia universa. Ita sane Legatis Principum Germaniæ, qui de annatis conquerebantur, responsum scribit Pallavicinus *Hist. Conc. Trident. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 4. Confer D. Thomam 2. 2. *q.* 87. *art.* 4., Petrum Alliacensem *in tract. de Auctor. Eccles.* &c. *par.* 2. *tom.* 2. *opp.* Gersonii *pag.* 945.

ed. Antuerp. 1706., Baronium *ad an.* 1156. *n.* 19. *pag.* 105. *tom.* 19. *ed. Lucæ*, Raynaldum *ad an.* 1399. *n.* 12. *pag.* 50. *tom.* 8. *ed. Lucæ* Annatarum usum in Ecclesia Romana antiquissimum esse constat. sed quo primum tempore induci cœperit, certo definiri non potest. De Clemente V. narrant Matthæus Westmonasteriensis *Flor. Hist. ad an.* 1366. *pag.* 454. *ed. Francofurti* 1601., & Thomas Walsinghamus *Ipadigm. Neustriæ in Anglic. Hibernic. &c. pag.* 497. & 498. *ed. Francofurti* 1602. eum ad duos tresve annos beneficiorum, quæ in Anglia vacarent, annatas reservasse. Similiter Joannes XXII. legem edidit de annatis ad certum tempus solvendis ex omnibus beneficiis *Extrav.* 10. & 11. *de Præben. & dignit. int. communes*, & post obitum Gregorii XI. Cameræ Apostolicæ magna vis pecuniæ ob non solutas annatas debebatur, uti tradit Thomassinus *part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 59. *n.* 3. Denique Bonifacius IX. perpetuam ea de re legem edidit, modumque constituit, qui nunc pro solvendis annatis obtinet; atque hinc ipse Pontifex annatarum auctor à quibusdam habetur, licet eæ revera multo antiquiores sint, uti ostendunt Spondanus *ad an.* 1399. *n.* 1., & Raynaldus *ad eumdem annum n.* 12. *pag.* 50. *tom.* 8. *ed. Lucæ.*

§. XXXXII. Hoc unum constat, pervertustum esse annatarum usum in Ecclesia Romana, atque earum exigendarum causas esse justissimas, ac prope necessarias. Nam à Romanis Pontificibus multa, & gravia ferenda sunt onera, ut opem ferant Principibus adversus hæreticos, atque infideles, cujus rei monumenta certa in historiis extant, ut in longinquas regiones mittant viros ecclesiasticos amplificandæ causa religionis, ut pauperibus, atque ad Christi fidem venientibus opitulentur, ut denique rebus consulant Ecclesiæ universæ (1). Hinc cum sæpe de annatis actum, quæsitumque fuisset, nihil adversus eas constitutum est, sed firmæ, immotæque sunt relictæ, omniaque explosa, & rejecta, quæ contra ipsas proponebantur (2).

(1) His de causis, quas nemo non intelligit esse justissimas, exiguntur annatæ; ex quo patet, quam gravis sit error illorum, qui aliquod simoniæ vitium in iis latere existimant, quasi propter electionum confirmationem aut beneficiorum collationem exigantur. In hoc errore refutando frustra à nobis opera tereretur, cum id multi præstiterint graves, & intelligentes viri, quos ne singulos recenseamus, indicabimus Thomassinum *Vet. & nov. eccles. disciplin. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. *n.* 5., & Natalem Alexandrum *Hist. eccles.*

sæc. XV. & XVI. dissert. 19. de annatis art. 3. *pag.* 496. *tom.* 9. *ed. Venet.* 1776. Confer etiam Fagnanum *in Cap. Præterea* 1. *Ne Prælati vices suas &c.* & Zacariam *in Anti-Febronio par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 1. *& seq. tom.* 4., qui de annatis agunt copiose, & diligenter.

(2) Actum de annatis fuit in Concilio Constantiensi, cum quidam essent, quibus eæ minime probarentur. "Nationis Gallicanæ Deputati, *ut inquit Natalis Alexander* loco mox indicato, simoniæ notam annatis affinxerant errore facti, quia propter confirmationem electionum, & promotionum ad ecclesiasticas dignitates sacrum illud tributum exigi sunt arbitrati. Sed nemo Gallicanæ Ecclesiæ tribuat, quod nationis Gallicanæ Deputati contra annatas apud Constantiense Concilium scripserunt, cum florentissimam illam Ecclesiam sufficienter non repræsentarent, nec Petrus de Alliaco, & Joannes Gersonius, præclara ejusdem Ecclesiæ, & Academiæ lumina, aliique Præsules, & Doctores annatas simoniæ damnarent." Ille de annatis querelæ ad Concilium delatæ fecerunt, ut *Sess.* 40. etiam annatæ describerentur inter cætera, quæ futuro Pontifici emendanda proponebantur. Martinus V., qui *Sess.* 41. Pontifex creatus est, multa emendavit *Sess.* 43., sed nihil contra annatas constituit, imo vero declaratum est, quod cæteris fuerat satisfactum, uti patet ex ipsa *Sess.* 43. *col.* 721. *tom* 16. *collect.* Labbæi *ed Venet.* Quin in Ms. codicibus Cardinalis Capranica, & Vindobonensis, qui appendicis loco Constantiensis Concilii actis adjuncti sunt *ib. col.* 723. *decr.* 4., *& col.* 728. *decr.* 13. habentur hæc: "Romano Pontifici, & S. R. E. Cardinalibus pro illorum substentatione, rebus Romanæ Ecclesiæ stantibus, ut sunt, non videtur aliter posse provideri, quam huc usque factum est, scilicet per beneficia, & communia servitia, quæ vacantiæ nuncupantur." In Concilio Basileensi *Sess.* 12. *t.* 17. *concil. collect.* Labbæi *col.* 277. rogatus est Summus Pontifex; ut annatas tolleret, cum polliciti fuisset concilii Patres, sese daturos operam, ut aliud annatarum loco obtineret. Sed cum deinceps nihil ea de re præstitissent concilii Patres, Summus Pontifex annatas retinuit, quas antea percipiebat. Ejusdem concilii Patres cum male animati essent in verum Pontificem Eugenium IV., à quo Synodus revocata fuerat, annatas sustulerunt *Sess.* 21. *ibid. col.* 317., sed postea *Sess.* 42. *ib. c.* 418. annatas, quas in legitimo Pontifice condemnaverant, dederunt Pseudo-Papæ Felici V., cujus partes tuebantur. Aliæ adversus annatas editæ sunt leges in Sanctione Pragmatica; sed ea sublata pactis conventis inter Leonem X., & Franciscum I. Galliarum Regem, cautum est, ut irritæ essent collationes beneficiorum, quorum veri reditus designati, ac patefacti non fuissent. Etiam ad Concilium Tridentinum querelæ contra annatas delatæ sunt; sed Concilii Patres omnibus satisfecerunt, atque annatarum æquitatem clarissime demonstrarunt, uti narrat Cardinalis Pallavicinius *in Histor. Concil. Trident. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. *& seq.* Confer etiam Pii IV. responsa ad Germanorum de annatis querelas apud Raynaldum *ad an.* 1563. *n.* 44. *tom.* 15. *p.* 370. *ed. Luc.* 1756.

§. XXXXIII. Etiam Cardinales, & Legati *à latere* fruuntur jure conferendi beneficia, quæ vacaverint in eorum titulis, atque Episcopatibus suburvicariis, aut in provincia, in qua legationis munus exercent. Atque hi beneficia conferunt quovis mense, cum non obstringantur alterna illa mensium divisione, quæ profluit ex regula IX. Cancellariæ; & Legatus quidem *à latere* in provincia sua primus occupare potest collationem beneficiorum, quæ ad Episcopum pertinent, ita ut si ab utroque idem beneficiorum collatum sit, potior habeatur collatio, quæ antiquior est (1).

(1) *Cap. 6. de Offic. Legat.*, *Cap. 31. de Præben. in 6.*

§. XXXXIV. Omnes Cardinales habent à Summo Pontifice facultatem, sive uti vocant, indultum (1) conferendi beneficia, quibusdam exceptis (2), quæ vacua fiunt in suis Titulis, Ecclesiis, Cathedralibus, Diœcesibus, Abbatiis, & Monasteriis sibi commendatis, laxato vinculo regularum Cancellariæ. Verum ut in suis Titulis, atque Episcopatibus suburvicariis conferre ipsa beneficia possint, in Curia Romana commorari debent (3), quoniam absentes eo jure carent, nisi illud peculiari beneficio Summi Pontificis impetraverint (4). In tribus autem Basilicis S. Joannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano, & S. Mariæ Majoris, quæ inter Cardinalium titulos minime recensentur, Cardinales Archipresbyteri minora conferunt beneficia, etiamsi absentes à Curia reperiantur (5).

(1) Indultum, quod singulis Cardinalibus à Summo Pontifice dari solet, late explicat Rigantius *ad Regul. 8. Cancell. §. 1. fere per tot.*

(2) Excipiuntur majores dignitates in cathedralibus, & principes Dignitates in Collegiatis Ecclesiis, aliaque beneficia, quorum collatio ad unum Pontificem pertinet, & de quibus late agit Rigant. *ad Regul. 1. Cancell. §. 4. num. 13. & seq. ad Regul. 4. §. 1. num. 38. & §. 3. num. 24. & seq.*

(3) Vid. Rigant. *ad Regul. 8. Cancell. §. 1. num. 44. & seq.*, & *num. 144. & seq.* ubi ostenditur, quæ proprie Curia Romana sit, in qua Cardinalis commorari debet, ut beneficia conferat, quæ in suo titulo, aut Episcopatu suburvicario vacua fiunt.

(4) Quædam hujus generis exempla numerat Rigantius *loco citato num.* 142.

(5) Vid. Rigant. *loc. cit. n.* 37. *& seq.* Verum collatio minorum beneficiorum in tribus Urbis Basilicis pertinet etiam, uti diximus, ad capitula, qua de re videndus ipse Rigantius *loc. cit. num.* 13. *seq.*.

§. XXXXV. Collatio, sive ab Episcopo fiat; sive à Summo Pontifice, sive ab ejus Legato, aut Cardinali; non viva voce, sed scripto fieri debet. Pontifex dat diplomata, quæ Bullæ dicuntur, quæque à pluribus Datariæ & Cancellariæ ministris obsignantur. Earum aliæ dicuntur *in forma gratiosa* aliæ *in forma dignum*, aliæ demum *in forma Commissaria*. Littere *in forma gratiosæ* dantur ad clericum, qui sui Episcopi exhibito testimonio beneficium obtinuit, eæque veram secum ferunt beneficii collationem. Litteræ *in forma dignum*, quæ ita appellantur, quod ab eo verbo exordiuntur, locum habent; cum illud Episcopi testimonium, ex quo pateat idoneum esse clericum, in medium allatum non fuit; propterea mittuntur ad Episcopum, cujus esse debet certo clerico beneficium attribuere, postquam ipse, facto periculo, dignus, & idoneus repertus est. Denique *in forma Commissaria* conceduntur litteræ, cum clericus illud quidem dedit Episcopi testimonium, sed multa adhuc ab se narrata Summo Pontifici, ut beneficium consequatur, demonstrare debet coram designatis *Exequutoribus*, vocatis omnibus, quorum interest. Atque hæ litteræ non veram collationem continent, sed tantum *mandatum*, ut ajunt, *de conferendo.*

§. XXXXVI. Episcopus etiam publico instrumento, eoque ab ejus Cancellario obsignato complectitur beneficii collationem. Ubique mentio fit de natura, atque reditibus beneficii, de tempore, ac modo, quo illud vacaverit, de meritis ejus, qui idem postulat.

SECTIO IV.

De Institutione, & Jurepatronato.

§. XXXXVII.

Postremus modus, quo Ecclesiasticos Magistratus, & beneficia consequimur, est institutio, quæ definitur beneficii concessio facta ad presentationem ejus, qui habet juspatronatus (1). Quare duo hic necessaria sunt, ut quis beneficium obtineat, Institutio, & Præsentatio. Hæc ad Patronum pertinet, cujus est designare, & offerre clericum; illa ad Episcopum, cujus est designato clerico beneficium tribuere, modo nihil obstet, cujus causa repellendus videatur (2).

(1) Institutionis vocabulum latius interdum accipitur, adeout etiam collationem comprehendat, eaque est institutio, quæ libera appellatur. Proprie tamen, ac stricte institutio pertinet ad beneficia jurispatronatus, ac de ea nos hoc loco disserimus.

(2) *Cap. ult. de Instit. in 6.*, Concil. Trident. *Sess.* 7. *cap.* 13. *et sess.* 25. *cap.* 9. *de Reform.*

§. XXXXVIII. Est autem juspatronatus jus præsentandi clericum instituendum ad ecclesiam, vel beneficium vacans. Quæ præsentatio nobilissimam facit, ac præcipuam jurispatronatus partem, quamquam ipsum, & minora quædam jura comprehendat, uti sunt jura alimentorum, sepulturæ, sedis, processiones, thuris, & cæte-

ra, quæ honorifica appellantur (1). Qui his juribus fruitur Patronus dicitur, sive quod patrocinium Ecclesiæ præstare debet, sive quod olim dominus fuerit earum rerum, ex quibus Ecclesia ædificata est (2).

(1) Cuncta hæc jura ut una definitione comprehendat Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de jurepatron. cap.* 1., juspatronatus definit jus, quod fundatori alicujus ecclesiæ in ea competit. Verum & in Jure Civili juspatronatus, quod manumissor in libertum habet, multis constat, puta successione, operis, obsequiis, atque officiis; & tamen jus successionis, quod præcipuum est, per eminentiam juspatronatus appellatur. Ipse Franciscus de Roye peculiari libello *de juribus honorificis* Patronorum diligenter disputat.

(2) Originem hujus nominis quidam referunt ad ætatem S. Gregorii VII., quidam etiam ad ea tempora, quibus Gregoriana collectio edita est. Sed eam antiquiorem esse demonstrat Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de Jurepatr. cap.* 1.

§. XXXXIX. Propterea Sacri Canones templorum, altarium, beneficiorum fundatores, eorumque liberos, & heredes precipuis quibusdam juribus, honoribus, & privilegiis donarunt, ut erga illos se gratos præberent; cæteri autem pari ad bene de Ecclesia merendum voluntate excitarentur (1). Hinc nomina, & elogia Fundatorum in Ecclesiis recitata, sacrisque dyptychis inscripta fuisse constat (2); hinc eorum nomina Ecclesiis imposita (3); hinc datum jus designandi, & offerendi clericum, qui beneficium adipiscatur; hinc reliqua concessa jura, quæ honorifica appellari diximus (4). Omnium tamen maximum, ac præcipuum est jus offerendi, seu præsentandi Episcopo clericum, qui institui, & creari debeat Rector templi, seu beneficii, ad quod præsentatus fuit; de quo quidem jure agendum nobis hoc loco est.

(1) Integer Canon 38. Concilii Toletani IV. apud Labbæum *tom. 6. col.* 1462. *ed. Venet.* quem mancum, & mutilum Gratianus habet *in can.* 30. *caus.* 16. *qu.* 7., satis aperte significat, Ecclesiam jura illa Patronis concessisse, ut se erga ipsos gratam præberet. Nam de patronis ad inopiam redactis inquit: " præbendum est à Sacerdotibus vitæ solatium "indigentibus, & maxime his, quibus restituenda vicissitudo est." Et in fine *quanto magis his consulendum est, quibus retributione justa de-*

betur. Justa hæc *retributio*, & *vicissitudo* præcipua fuit jurispatronatus inducendi ratio.

(2) Concilium Emeritense *can.* 19. *col.* 522. *apud cit.* Labbæum *tom.* 7., S. Paulinus *Ep.* 32. *col.* 194. *ed. Veron.* 1736., Sidonius Apollin. *lib.* 2. *Ep.* 10. *et lib.* 4. *Ep.* 18. *pag.* 1086. *et* 1097. *tom.* 6. *Biblioth. PP. Lugdum.* 1677.

(3) Ita Titulus Equitii, Titulus Damasi, Titulus Lucinæ, aliæque complures Ecclesiæ à suis Fundatoribus nomen acceperunt. Viden. F. Florens *tract. de Jurepatr. in Præfat. pag.* 324. *tom.* 2. *opp. ed. Norimbergæ* 1756.

(4) Jus præsentandi concessum est Fundatoribus à Conc. Arausicano I. *c.* 10. *col.* 1785. *t.* 1. *coll. Harduini*, quem canonem non multo post confirmarunt II. Arelatensis Concilii Patres *can.* 36. *tom.* 2. *colum.* 776. *ibid.*, postea Nicolaus II. utrumque renovavit apud Gratianum *can.* 1. *caus.* 16. *qu.* 3. Ipsius quoque juris meminit Zeno Imperator *in L.* 15. *c. de Sacros. Eccles.*, atque etiam Justinianus. Nam *Novella* 57. probat Zenonis constitutionem, & *Novella* 127. *cap.* 18. confirmat idonei clerici præsentationem, ac nominationem, sicut & Pelagius Pontifex *in can.* 31. *c.* 16. *q.* 1. & *in can.* 4. *c.* 18. *q.* 2. Hæc etiam confirmata sunt à Concilio Toletano IV. & IX. *in can.* 30. & 32. *c.* 16. *q.* 7., ac Patrono ad inopiam radacto ex Ecclesiæ bonis alimenta tributa sunt. Postremo honorem quoque precessionis addidit Clemens III. *in cap.* 25. *de Jurepatr.* Neque enim audiendi sunt, qui jus hoc Patronis multo ante tributum putant à Gelasio Pontifice in *can. Frigentius* & *can. Piæ mentis c.* 16. *q.* 7., quoniam hi canones longe aliud significant, uti ostendunt Fr. Florens *tract. de Jurepatr. in præfat.*, & Fr. de Roye *de Jurib. honorif. lib.* 1. *c.* 7. Baronius *ad annum* 455. *n.* 23. *t.* 8. *pag.* 180. *edit. Lucæ* memorat piam mulierem Bassam, quæ Andream accersivit, ac *pastorem effecit*, & *præfectum monasterii*, *quod ab ea fuerat ædificatum.*

§. L. Juspatronatus vel est ecclesiasticum, vel laicale, vel mixtum. Ecclesiasticum est, quod Ecclesia, vel clericus habet titulo ecclesiastico; laicale, quod ex bonis laicorum constitutum est, quodque ad aliquem pertinet laicali titulo; ex gr. agnationis, hereditatis; mixtum, quod ex ecclesiasticis, & laicalibus bonis conflatum est, atque ita ad laicos, & Ecclesiam pertinet, ut non alternatim, sed simul ub utrisque fiat presentatio. Laicus ad præsentandum habet quatuor menses, ecclesiasticus menses sex, uterque à die cognitæ vocationis (1). Laicus, cui brevius conceditur temporis intervallum, quo præsentationem expediat, potestatem habet variandi;

offerendique alium; Ecclesiasticus ea facultate caret, quoniam in eligendo clerico, quem offerat, & laico peritior esse censetur, & longiori deliberatione accuratius ferre judicium debet (2).

(1) *Cap. 22. & 67. de Jurepatr.*, *cap. un.* §. *ult. eod. in 6.*

(2) Quæ variandi potestas, quam laicus habet, in eo est posita, ut ipse facta præsentatione alium similiter idoneum clericum nominare possit *cumulative*, ut ajunt, non *privative*, hoc est alium adjungere illi, quem pridem nominaverat, non eum rejiciat *cap.* 5. *et.* 24. *de Jurepatr.* Tunc autem cum æque idonei sunt clerici, *quis eorum alteri præferatur*, *judicio Episcopi* relinquitur, ut inquit Lucius III. *cin it. cap.* 24. Verum cum ecclesiasticum est juspatronatus, in quo patronus variandi facultatem non habet, qui primo presentatus est, modo sit idoneus, institui debet. Similiter si laicus Patronus clericum obtulit non idoneum, propter suam, quam habet, variandi facultatem, alium offerre potest; sed ecclesiasticus, qui sciens prudens id fecit, pro ea vice ammitit jus præsentandi. Confer Benedictum XIV. *de Synod. Diœces. lib.* 12. *c.* 7. *n.* 6., & Giraldum *Exposit. jur. Pontific. par.* 1. *l.* 3. *tit.* 38. *sect.* 579. *tom.* 1. *pag.* 393.

§. LI. Lapso tempore, quod ecclesiastico, aut laico Patrono concessum est, neque exacta præsentatione, transit ad Episcopum potestas conferendi beneficium suo arbitratu (1). Mixtum autem juspatronatus naturam utriusque sequitur, ac semper illud sibi vindicat, quod in altero fuerit optimum. Itaque est in eo tum variandi potestas, tum spatium sex mensium ad faciendam præsentationem, quorum alterum laicalis, alterum jurispatronatus ecclesiastici proprium est.

(1) *Cap.* 3. *de Jurepatr.*

§. LII. Est item juspatronatus reale, quod inhæret rei, prædio scilicet, aut castro, & cum re defertur ad ejus possessorem; & personale, quod non rei est adjunctum, sed certis adscriptum personis, hoc est patrono, ejusque heredibus, aut descendentibus. Denique juspatronatus est hereditarium, quod simul cum hereditate, sive testamentaria ad heredes defertur, & aggatitium sive legitimum, sive familiare, quod transit ad eos, qui sunt

ex familia, sive agnatione; præterea mixtum ex utroque, quod etiam vocatur *ex pacto, & providentia*, quodque ad eos defertur, qui sunt heredes simul, & succesores legitimi, adeout nemo illud sibi asserere possit, nisi ostendat esse se heredem, atque à testatore descendentem.

§. LIII. Acquiritur juspatronatus per construtionem, si quis videlicet ære suo Ecclesiam ædificavit (1); per fundationem, si quis fundum ad Ecclesiam construendam præbuit; per dotationem, si quis dotem dedit aptam, & idoneam, per quam consultum sit sumptibus, quos Ecclesiæ conservatio, & Ministri postulant (2). Qui hæc tria unus præstitit is unus quoque patronus efficitur; at cum alter Ecclesiam excitavit, alter fundum, & alter dotem dedit, omnes juspatronatus consequuntur (3) modo cum Episcopi consensu ædificata Ecclesia fuerit (4).

(1) *Can.* 26. 31. 32. 33. *c.* 16. *q.* 7., *cap.* 25. *de Jure patr.*, Conc. Tridentinum *Sess.* 14. *cap.* 12., *et Sess.* 25 *c.* 9. *de Reform.* Atque hæc quidem, quàm sequimur, communis opinio est, quod tribus hisce modis, constructione scilicet, fundatione, dotatione acquiratur juspatronatus, adeout si tres fuerint, quorum alter ecclesiam ære suo ædificaverit, alter fundum, alter dotem dederit, omnes juspatronatus consequantur. Quidam tamen sunt, qui fundi donatione illud adquiri negant, ajentes, fundationem, quam canones memorant, esse constructionem, non fundi donationem, & aliquem esse vix posse, qui in alieno fundo ecclesiam ædificet. Quæ sententia est Francisci de Roye *ad tit. de Jurepatr. cap.* 13., Van-Espenii *Jus Eccles. univers. par.* 2. *tit.* 25. *cap.* 3. *num.* 6. *et seq.*, & aliorum quorumdam. Ego facile do, & concedo, interdum constructionem cum fundatione confundi, atque omnes, ut plurimum, in suo, non in alieno fundo ecclesiam ædificare. Sed si quis in alieno ædificet, cur non acquirere debet juspatronatus, qui fundum dedit, sine quo ecclesia ædificari non potest? Neque certum est, quod canones, qui de fundatione loquuntur, omnes ad constructionem referendi sint; imo vero *in Can.* 4. *causa.* 18. *quæst.* 2. satis perspicue jus præsentandi *possessionis* domino adscribitur.

(2) Non omnem tamen dotationem, aut constructionem satis esse ad acquirendum juspatronatus, perspicue docet Synodus Tridentina *cit. Sess.* 25. *cap.* 9. cum statuit, ut " Patronatus quicumque . . . . ac-
„quisitis à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi seu ex
„augmento dotis, seu nova constructione, vel alia simili causa, etiam
„auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis,

"ut supra, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impedian-"tur, diligenter cognoscantur; & quos non reperirent ob maxime "evidentem ecclesiæ, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legiti-"me constitutos esse, in totum revocent." Ita si qui Ecclesiæ non satis dotatæ incrementum dotis attribuit, bene is quidem de Ecclesia meritus habetur, sed patronus non efficitur.

(3) Ita illud Glossæ *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*, intelligendum esse ostendit Fagnatus *in cap. Quoniam de Jurepat. n.* 49. Cæterum illud est animadvertendum, quod qui tantum Ecclesiam ædificat non acquirit juspatronatus, nisi ea suam quoque dotem habeat. Neque enim sine dote Ecclesia ædificanda est; quinimo constituendam esse dotem, antequam illa ædificetur, tradit Fagnanus *loc. cit. n.* 34. Quare cum Sacri Canones fundatores juspatronatus habere statuunt, eos intelligunt fundatores, qui necessaria quæque dederunt, si plures hi sint, omnes *in solidum* juspatronatus obtinebunt, si unus cuncta præstitit, is unus patronus habebitur. Et quamquam conjunctim ædificanda & dotanda sit Ecclesia tamen dotatio, quæ deinceps fiat cum Episcopi consensu, valet etiam ad acquirendum juspatronatus Fagnanus. *loc. cit. n.* 48.

(4) Sola fundatione, quæ secundum ecclesiasticas regulas facta sit, acquiri juspatronatus quamquam illud expresse reservatum non fuerit, docet Glossa *in can. 6. de Consecrat. dist.* 1.; idque late demonstrat Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de Jurepatr. c.* 15. Quod non obscure videtur significare Clemens III. *in cap.* 25. *de Jurepatr.* cum rogatus num "aliquis efficiatur sola ecclesiæ construc-"tione patronus *respondit*: quod si aliquis ecclesiam cum assensu Diœ-"cesani construxit, ex eo juspatronatus acquirit."

§. LIV. Acquiritur etiam juspatronatus privilegio Summi Pontificis (1), & præscriptione. Quæ præscriptio si contra Ecclesiam liberam sit, debet esse temporis, quod hominum memoriam excedat, & cum pluribus sociata præsentationibus, quæ exitum habuerint (2), potissimum si qua sit suspicio, illud à viro potente usurpari potuisse. Tunc enim, præter quasi possessionem temporis antiquissimi, cujus initium in tenebris lateat antiquitatis, necesse est etiam probare titulum, & evincere præsentationes perpetuas saltem per annos quinquaginta, quæ omnes ad exitum perductæ fuerint (3).

(1) Privilegium hoc tantum à Summo Pontifice concedi potest, ab Episcopo vero non potest *cap. 2. de Reb. Eccles. non alien. in 6.*

(2) Conc. Trident. *Sess.* 25. *cap.* 9. *de Reform.*

(3) Conc. Trident. *loc. cit.* ibique Barbosa *n.* 32. Atque hoc quidem de probando jurepatronatus Concilii Tridentini decretum non solum ad petitorium, sed etiam ad possessorium judicium pertinere docet Fagnanus *in cap. consultationibus de Jurepatr. n.* 9. Id vero obtinet, cum adversus Ecclesiam probandum est juspatronatus; nam si inter duos quæratur, quis habere debeat juspatronatus, hoc contra verum patronum præscribi, cum, præter tempus ad præscribendum necessarium, tres adsunt præsentationes, ostendit Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de Jurepatr. cap.* 16.

§. LV. Transfertur juspatronatus cum re, cui inhæret, si reale sit (1), & transfertur etiam contractu, aut succesione. Contractus donationem respicit, ac permutationem; quoniam juspatronatus, nisi qua lex impedimento sit (2), donari; permutarique potest. Donatio in privatum hominem collata indiget Episcopi auctoritate, collata in Ecclesiam aut Monasterium, non indiget (3). Quod etiam dictum volo de permutatione, quæ similiter cum privato homine absoluta opus habet Episcopi auctoritate (4); atque hæc præterea rem aliam spiritualem, aut spirituali annexam desiderat, ut recte perficiatur (5). Vendi tamen juspatronatus nequit (6), nisi forte vendatur fundus, aut castrum, cui adhæret, quia tunc etiam juspatronatus in emptorem transfertur (7). Verum ex jurepatronatus, quod fundo adhæret, nulla pretii fieri debet accessio, quia tunc res spiritualis, vel spirituali annexa, quod fieri nequit, tacite venderetur (8).

(1) Ita Juspatronatus beneficio, aut dignitati conjunctum cum beneficio ipso, & dignitate, adjunctum castro, aut prædio cum prædio, & castro transfertur.

(2) Sic distrahi gentilitium juspatronatus vetat lex fundationis, quæ ad illud vocat certæ familiæ agnatos, aut cognatos, prout agnatitium, vel cognatitium juspatronatus est.

(3) *Cap.* 8. *de Jurepatr., cap. un. eod. in* 6.

(4) *Cap.* 5. *eod.*

(5) *Cap.* 6. *et ult. de Rer. permut.*

(6) *Cap.* 6. *et* 16. *de Jurepatr.*

(7) *Cap.* 7. *eod.*

(8) Consule Schmalzgrueber *Jus eccles. lib.* 3. *tit.* 28. §. 5. *n.* 159.

§. LVI. Successione transfertur juspatronatus ad hæredes sive legitimos, sive testamentarios (1), & vero transfertur in solidum, quamquam hereditas inæqualiter dividatur, quoniam juspatronatus dividi non potest (2). Quæ successio defertur in stirpes, hoc est jure repræsentationis; & ideo pluribus patronis decedentibus, quorum alter duos heredes reliquerit, alter unum, duo illi heredes unum habebunt suffragium ad faciendam præsentationem, quoniam ambo unicum tantum patronum repræsentant (3).

(1) Quod de jurepatronatus hereditario intelligendum est; nam gentilitium defertur ad successores cum iis legibus; quæ in fundatione sunt constitutæ.
(2) *Cap. 1. de Jurepat.*
(3) *Clem. 2. eod. tit.*

§. LVII. Cum autem inter plures patronos, aut unius patroni heredes facile dissida, litesque exoriantur, merito, ut hæc removeantur, constitutum est, eos recte posse inter se alternis vicibus dividere jus præsentandi (1). Quæ alterna divisio nisi facta fuerit, quoties facienda erit præsentatio, omnes patroni suum habebunt suffragium, sive vocem ad eam expediendam (2), & cum omnium voluntas consentiens non fuerit, ille erit anteferendus, cui plura numero suffragia præsto sunt, nisi quid forte obstet, propter quod repulsam ferre debeat; cum autem paria erunt omnia, itemque cum orta inter patronos dissidia intra menses quatuor composita non fuerint, Episcopus beneficium conferet suo arbitratu (3).

(1) *Cit. clem. 2. de Jurepatr.*
(2) Presentatio interdum spectat ad collegium, & tunc omnes, qui collegium conficiunt, vocandi sunt ad ferendum suffragium, & presentatio *collegialiter*, ut inquiunt, fieri debet, adeout extra collegium facta non valeat. Interdum vero pertinet al plures divisim, sive *uti singulos*, & tunc separatim presentatio fieri potest, neque necesse est, quod omnes eodem tempore consensum prebeant.
(3) *Ep. 3. et 27. de Jurepatr., cit. clem. 2. eod.*

§. LVIII. Amittitur juspatronatus, si Patronus Ecclesiam reparare, & conservare recuset (1), si eadem incendio consumpta fuerit, vel motu terræ, vel vetustate, aut vitio suo corruerit; si patronus suo se jure abdicet, aut alteri concedat (2), vel Ecclesiam, nulla sui juris facta reservatione, collegiatam fieri patiatur (3), vel prædium vendat, cui juspatronatus adhæret; si in hæresim inciderit (4), si ecclesiæ Rectorem, aut clericum vel per se, vel per alios occidere, seu mutilare ausus fuerit (5), vel jura ecclesiæ usurpaverit (6), vel separatim juspatronatus vendiderit (7); denique si præscribi permiserit.

(1) Benedictus XIII. *const. Pius et misericors* 59. §. 7. *pag.* 398. *tom.* 11. *Bullar. Rom. ed. Mainardi.*

(2) *Cap. un. de Jurepat. in 6.*

(3) *Cap.* 25. *de Jurepat.*

(4) *Cap.* 10. *de Hæret.*

(5) *Cap.* 12. §. *Sacri de Pœnis.* Atque hæc quidem pœna non ipsum modo patronum comprehendit, sed ejus etiam descendentes usque ad quartum gradum, modo post homicidium nati sint. Nam qui nati sunt, antequam Ecclesiæ Rector interficeretur, nullam dependunt pœnam, sicuti ostendit Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 13. *cap.* 24. *n.* 21.

(6) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 9. *de Reform.*

(7) *Cap. 6. de Jurepat.*, *Conc. Trid. loc. indic.*

TITULUS VI.

QUIBUS ECCLESIASTICI MAGISTRATUS, ET BENEFICIA RECTE TRIBUANTUR.

I. Quid in beneficiorum concessionibus observandum?

II. Beneficia dignioribus sunt conferenda.

III. & IV. Parœchiæ per concursum conferuntur.

V. A beneficiis repelluntur, qui canonico impedimento laborant.

VI. Qui non habent ætatem.

VII. Aut ordinem.

VIII. Aut Doctoris gradum, quem beneficium postulat.

IX. Leges Fundatorum in conferendis beneficiis.

X. Statuta, & consuetudines Ecclesiarum.

XI. Quod jus obtineat in Delegatis?

§. I.

Nunc videamus, quibus Ecclesiastici Magistratus, &. Beneficia recte tribuantur; deinceps ostendemus, quæ impedimento sint, quominus rite, & recte ordines suscipiantur. Illud initio tenendum est, vacua esse oportere ecclesiastica beneficia, ut ea recte concedantur. Nam collatio, quin etiam promissio beneficii non vacantis, nisi fiat à Summo Pontifice, nulla est (1), & qui sciens prudens ad beneficium non vacuum institui se passus fuit, is ab ecclesiastica communione pellendus est (2). Deinde collatio idoneo tempore, hoc est intra sex menses est expedienda (3), ne hoc elapso tempore jus conferendi devolvatur ad proximum superiorem (4); eaque non pretio fieri debet, non sub conditione, non alternatim, non impetrari per vim, & metum, non per obreptionem, & subreptionem.

(1) *Cap.* 2. & 7. *de Conces. præb.* Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 19. *de Reform.*, ubi sublatæ sunt *gratiæ*, quæ dicuntur, *expectativæ*, & *reservationes mentales*, & *alia quæcumque gratiæ ad vacatura.*

(2) *Cap.* 1. *de Conces præb.* Vide etiam *Reg. XXI. Cancellar.*

(3) *Cap.* 5. *eod.*, atque hoc tempus numeratur à die cognitæ vacationis.

(4) *Cap.* 2. *eod.*

§. II. Post hæc singulorum merita scrutanda sunt, & qui cæteris præstat, beneficium obtinere debet. Parœchiæ conferendæ sunt per concursum, qui expeditur à tribus saltem Examinatoribus Synodalibus, & coram Episcopo, vel ejus Vicario generali (1), ac beneficium ab Episcopo deferendum est ad eum, qui moribus, ætate, prudentia, doctrina cunctis antecellit, adeout irrita habeatur collatio, si minus dignus cæteris sit antelatus (2). Reliqua beneficia, quæ adjunctam non habent curam animarum, tribuenda sunt etiam magis aptis, & magis idoneis clericis; sed jura humana firmas habent hujusmodi collationes, quas minus idonei clerici impetrarunt.

(1) In hoc Examinatorum judicio nullæ sunt partes Episcopi, aut Vicarii generalis, qui ejus loco præsens est; nisi forte paria, aut singularia sint Examinatorum suffragia, quia tunc integrum erit Episcopo, aut Vicario, cui voluerit, accedere, uti perspicue statuit Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 18. *de Reform.* atque ita respondit Sac. Congregatio Concilii *lib.* 1. *Decret. pag.* 158.

(2) Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 18. *de Reform.* Debent Examinatores renuntiare quotquot idoneos judicant "ætate, moribus, doctri-»na, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis" Episcopus vero debet ex his, qui renuntiati fuerint, magis idoneum eligere, atque ita à Sac. Congregatione Concilii definitum fuisse testatur Gracias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *n.* 11. Suo autem deessent muneri Examinatores Synodales, ut recte monet Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 4. *cap.* 8. *d.* 3., si tantum de alicujus doctrina, litterarumque peritia judicium ferrent, non item de morum probitate, cæterisque dotibus quæ sunt ad recte obeundum Parochi officium necessariæ. Confer eumdem Benedictum *cit. Const. Cum illud* §. 10.

§. III. Legem concursus editam à Synodo Tridentina, ut ejus cursum, atque exitum facerent expeditiorem, declarare, & ampliare censuerunt Summi Pontifices, præsertim S. Pius V. (1), Clemens XI (2), & Benedictus XIV. (3). Quamobrem qui à minus æquo judicio Episcopi, & Examinatorum provocat ad Metropolitam, aut ad Summum Pontificem, is impedimentum inferre non potest, quominus alter parochiæ possessionem obtineat; quamquam appellationis beneficio delere possit repulsæ notam, & suam novo experimento virtutem ostendere (4).

(1) S. Pius V. *in Bulla In conferendis* 51. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 362., & *Bulla Apostolatus* 62. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 31. *Bullarii ed. cit.*

(2) Clemens XI. *per litteras Sac. Congregationis Conc. data die* 10. *Januar.* 1721., quæ referuntur à Benedicto XIV. *in Const. Cum illud* 68. *Bullar. sui pag.* 133. *tom.* 1. *ed. Rom.* 1754.

(3) Benedictus XIV. *in cit. Const. Cum illud.*

(4) S. Pius *in cit. Const. In conferendis*, ubi appellatio tantum *in devolutivo*, ut ajunt, non item *in suspensivo* conceditur.

§. IV. Solutæ sunt hac lege concursus Ecclesiæ jurispatronatus laicorum. Nam oblatum à Patrono instituere debet Episcopus, si eum, facto experimento sine

concursu cum examinatoribus in synodo designatis, idoneum inveniat (1). At patroni ecclesiastici inter approbatos ab iisdem examinatoribus, qui in concursu periclitati fuerunt ingenium, & virtutem suam, debent digniorem eligere, atque eum Episcopo offerre, ut ab ipso deinceps instituatur (2). Episcopus autem judicium patroni ecclesiastici in delectu, & præsentatione dignioris omnino sequi debet, cum nullæ sunt aliorum querelæ, at vero inquirit in judicium patroni, si quis de eo conqueratur (3).

(1) Conc. Trid. *cit. Sess.* 24. *cap.* 18.
(2) Quod obtinet, cum institutio ad Episcopum pertinet. Verum "cum institutio, *inquit Synodus Tridentina loc. cit.* ab alio, quam "ab Episcopo, erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat "digniorem, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat."
(3) Benedictus XIV. *in Const. Redditæ nobis* 4. *tom.* 2. *pag.* 15. *Bullarii sui.* Quod si aliquis sit, qui de patroni judicio conqueratur, in illud Episcopus inquirere debet; illique etiam appellationis beneficium conceditur. Quæ appellatio datur *in suspensivo*, si Episcopi judicium à Patrono dissentiat, si cum eo consentiat, datur tantum *in devolutivo*, uti sancitum est *in cit. Const.* 4. Benedicti XIV.

§. V. His accedunt ea, quæ à jure, & quæ ab hominibus constituta observari necessario debent, ut ecclesiastica beneficia recte tribuantur. Jure cautum est, ut qui beneficium consequuntur. I. nullo canonico impedimento teneantur. Hinc à beneficiis repelluntur baptismo, aut tonsura carentes; illegitimi, quibus tamen potest Episcopus veniam dare minorum obtinendorum ordinum, & simplicium beneficiorum (1); hæretici, eisque faventes, & illorum filii ad secundum in linea paterna gradum, in maternam tantum ad primum, si parentes in hæresi decesserint (2); conjugati, bigami, excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares.

(1) *Cap.* 1. *de Fil. presbyter. in* 6.
(2) *Cap.* 2. *&* 15. *de Hæret. in* 6.

§. VI. II. Ut habeant ætatem necessariam, quæ pro simplicibus beneficiis est annorum 14., pro dignitatibus,

& beneficiis, cum quibus conjuncta est cura animarum, annorum 25., pro reliquis digniditabus, quæ nullam habent animarum curam, annorum 22., pro Episcopatu annorum 30 (1).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 23. *cap.* 6., & *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.*

§. VII. III. Ut initiati sint ordine, quem dignitas, aut beneficium postulat. Ita Sacerdotium adjunctum habent Episcopatus, Abbatia, Præpositura, Parochia, & dignitates, quæ secum ferunt curam animarum, & quæ Canonicorum collegio præficiuntur (1). Generatim tamen, nisi secus cautum sit vel statuto, vel lege fundationis, sancitum est, ut quilibet intra annum suscipiat ordinem, quem cum beneficio conjunctum esset oportet (2).

(1) *Cap.* 1. *de Ætat. et qualit. et ordin. præfic.*
(2) *Clem.* 2. *eod.*

§. VIII. IV. Denique ut ea sint præditi doctrina, qua est opus, ut recte obeant munus, quod in beneficio inest (1), utque insigniti sint laurea Sac. Theologiæ, Jurisve Canonici, si eam postulat beneficium, quod consequuntur. Nam ea decoratos esse oportet Vicarium generalem, & capitularem, Archiaconum, & cæteros, qui primas habent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitates (2).

(1) *Cap.* 7. *de Elect.*
(2) Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* Sed Archidiaconos, & cæteros, qui primas obtinent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitates, quique non curam animarum, neque aliquam jurisdictionem habent, ea lege minime teneri, atque id plus semel à Sac. Congregatione Concilii definitum ostendunt Gracias *De benefic. par.* 7. *cap.* 7. *n.* 33. Pignatellus *Consult. can. n.* 4., Monacellus *Formular. eccles. tom.* 1. *in append. pag.* 281. *n.* 15. & 16.

§. IX. Sunt hæc jure traditæ, quibus parere, & quæ sequi debent, qui beneficia conferunt. Sed & observandæ, retinendæque sunt leges á Fundatoribus constitutæ

de ætate, meritis, & qualitatibus beneficiatorum, quamquam inde regula canonum, non quidem tollatur omnino, sed vel paulo lenior, vel etiam severior evadat. Quare etiamsi vana sit lex, quæ ecclesiastica beneficia laicis adscribit, ea tamen retinenda est lex, per quam simplices etiam Capellaniæ, & Canonicatus beneficia fiunt sacerdotalia, aut per quam beneficia quædam, quæ jure essent sacerdotalia, vel diaconalia, minoribus clericis conceduntur.

§. X. Atque hæc, quæ de Fundatorum lege dicimus, dicta etiam volumus de constitutionibus singularum ecclesiarum. Nam eas pari modo spectare, & servare decet in iis, quæ præcipiunt de canonicorum, & cæterorum beneficiatorum qualitatibus.

§. XI. Illud postremo decet animadvertere, quod non tantum in conferendis beneficiis, sacrisque magistratibus inspicere oportet gradum, ætatem, mores, doctrinam singulorum, sed etiam in ecclesiasticis officiis, quæ jure delegato mandantur. In quo tamen multum valet mandantis voluntas, atque potestas; præterea necesse est indolem, atque naturam jurisdictionis, quæ commissa fuit, diligenter expendere.

TITULUS VII.

QUI PROMOVERI NON POSSINT.

I. Quid irregularitas sit, & unde procedat?

II. & III. Irregularitates ex crimine procedentes.

IV. ad VI. Irregularitates ex defectu, aut vitio corporis.

VII. & VIII. Irregularitates ex defectu animi.

IX. Irregulares servi, & indocti.

X. & XI. Et qui alienum habent à lenitate animum.

XII. Et qui sana mente non sunt, atque infames.

XIII. & XIV. Item nati extra nuptias.

XV. & XVI. Et bigami.

XVII. Irregularitates quomodo, & cujus auctoritate tollantur?

§. I.

Non aditus datur omnibus ad ordines suscipiendos, sed iis intercluditur, qui canonico impedimento laborant, & quos irregulares vocamus. Quem recentior ætas Ecclesiæ novo vocabulo irregularem dixit, eum Nicæni Patres (1) *alienum à regula* appellarunt. Est autem alienus à regula, cui ecclesiastica regula impedimento est, quominus, aut clero adscribatur, aut evehatur ad ordinem superiorem, aut in suscepto ordine ministret. Ex quibus facile educitur irregularitatis definitio. Non unum semper pro varia Ecclesiæ disciplina fuit irregularitatis genus (2); sed hodie irregularitates omnes vel ex crimine, vel ex vitio aliquo, aut defectu procedunt.

(1) *Can.* 17. *c.* 331. *tom.* 1. *collect. Harduini.*
(2) Vid. Thomas. *Vet. et nov. eccles. discipl. par.* 2. *lib.* 2. *à c.* 57. *ad* 91.

§. II. Criminis puros Ecclesiæ ministros Apostolus, omnesque Græci ac Latini Patres esse voluerunt (1). Quare olim quisquis pro crimine publicam egerat pœnitentiam, cum non careret justa reprehensione, quæ dedecet sacrum ministerium, quo clericos fungi oportet, ab ordinibus repellebatur. Nunc laxata severitate antiquæ disciplinæ, ea dumtaxat crimina irregularitatem inducunt, quæ infamiam afferunt, ob maculam, qua inde criminosus adspergitur, vel quæ nominatim expressa sunt. Hujusmodi criminosi, qui nominatim à Jure designantur, sunt serio, ac scienter baptismum iterantes, & qui palam baptismi iterationi ministerium impenderunt (2); simoniaci (3); ordinati per saltum (4); qui in ordine non suscepto ministrarunt (5); qui ad suscipiendos ordines non approbati, nec vocati obrepserunt (6); qui ordines susceperunt, aut eorum jam susceptorum exercuerunt munera, cum majori excommunicatione, aliave censura tenerentur (7); qui voluntarium, atque injustum homicidium patrarunt (8).

(1) Apostolus *ad Titum I. 6. & 7., I. ad Timoth. III. 2. et 10.* Conc. Nicæn *Can. 2. et 9. col 323. et 327. t. 1. collect. Harduini, Can. 55. 56. 58. 59. 60. dist. 50.* S. Gregorius M. *lib. 3. Ep. 49. col. 660., et lib. 4. Ep. 10. opp. tom. 2. col. 690. ed. Paris.* 1705., S. Petrus Damian. *in Gomorrhian. cap. 3. et seq. pagina 64. opp. tom. 3. ed. Paris.* 1663. Atque olim quodlibet grave crimen, etiam illud, quod eluerat pœnitentia, irregularitatem inducebat. Origenes *contra Celsum lib. 3. cap. 51. opp. tom. 1. pag. 481. ed. Paris.* 1733. tradit, lapsos qui resipuissent, in communionem per pœnitentiam recipi consuevisse, *sed quia lapsi sunt, ab omni posthac dignitate, & præfectura in Ecclesia Dei arceantur.* Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can. 68.* apud Labbæum *tom. 2. col. 1442. ed. Venet., ex pœnitentibus quamvis sit bonus. Clericus non ordinetur.* Consentiunt S. Siricius *Ep. ad Himerium Tarraconen. num.* 18. apud Coustantium *col. 636.,* Zosimus *Decret. cap. 3.* apud Pithœum *Cod. can. vet. Eccles. Roman. pag. 215. ed. Paris. an.* 1687., S. Augustinus *Ep. 185. num. 45. opp. tom. 2. colum. 660. ed. Maurin. Venet.* 1729., S. Isidorus Hispalen. *de Eccles. Offic. lib. 2. cap. 5. pag. 597. opp. ed. Paris.* 1601. Et vero gravia crimina non tantum publica, & manifesta, sed etiam occulta, irregularitatem inducebant. Sed orta deinceps inter publica, & occulta crimina distinctione, quam probavit Gratianus post *Can. 32. dist. 50.,* omnibus firmum ratum esse cœpit, quod ex publicis, non autem ex occultis criminibus irregularitas exoriatur. Hodie nonnisi crimina occulta, quæ in jure expressa sunt, & reliqua crimina publica, quæ infamiam afferunt, irregularitatem secum ferunt. Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 6. de Reform.* ortas ex occultis criminibus irregularitates agnovit, cum Episcopo facultatem dedit relaxandi irregularitates, & suspensiones *ex occulto crimine provenientes*, excepto homicidio voluntario.

(2) *Can. 65. dist. 50., cap. ult. de Baptism., cap. 2. de Apostat.*

(3) *Can. 2. dist. 33.* Sixtus V. *Constit. Sanctorum 140. t. 5. par. 1. pag. 40. Bullar. ult. ed.*

(4) *Cap. un. de Cleric. per salt. promot.*

(5) *Cap. 1. de Cler. non ordinat. ministr.*

(6) *Cap. 1. 2. 3. de Eo qui furtiv. ordin. suscep.*

(7) *Cap. 32. de Sent. excom.* Minoris tamen excomunicationis violatorem irregularem non fieri, decrevit Gregorius IX. *in cap. ult. de Cleric. excom. depos. interd. ministr.*

(8) *Cap. 1. & 10. de Homicid. volunt. vel casual.*

§. III. Quod pertinet etiam ad eos, qui animatum mulieri partum abegerunt, sive id medicamentis, sive alio quovis modo effecerint (1); itemque ad eos, qui consilium, mandatum, opem alicui dederunt, ut hominem interficeret (2). Fortuitum vero homicidium, quod admis-

sum est ab eo, qui rei licitæ operam dabat (3); quemadmodum & homicidium, quod servato, ut inquiunt, *moderamine inculpatæ tutelæ* aliquis patrare coactus est, sui ipsius defendendi causa (4), aut quod commissum est ab amente, furioso, infante, irregularem facit neminem (5).

(1) *Cap.* 20. *de Homicid.* Sixtus V. *in Const. Effrenatam* 134. *par.* 5. *tom.* 1. *pag.* 25. *Bullarii ed. cit.* eadem pœna plecti voluit illos, qui mulieri partum adhuc anima carentem abegissent; verum hac in re, Sixti constitutione abrogata, jus antiquum servari jussit Gregorius XIV. *Const. Sedes Apostolica* 10. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 275. *Bullar. de ed.*

(2) *Cap.* 6. *eod.*, *Cap.* 2. *de Cler. pugn.*, *can.* 23. *dist.* 1. *de Pœnit.*, *can.* 8. *dist.* 50.

(3) *Cap.* 13. 14. 15. 23. *de Homicid.* At vero irregularis est, qui præter voluntatem hominem interfecit, non adhibita diligentia, quam adhibere oportebat *Cap.* 7. 8. 12. *de Homicid.* quique fortuitum homicidium admissit, cum rem vetitam, sive illicitam gereret *cap.* 19. *eod.* Qui autem rem medicam, aut chirurgicam exercuerunt, cum recte periti artis essent, omnemque in curandis ægrotis curam, ac diligentiam adhibuerunt, si paulo accuratius expendimus canonicam jurisprudentiam, irregulares non sunt, licet ægrotus aliquis decesserit: "Pysici, vel Chirurgi, si periti sint in arte, & nihil omisserunt de „contingentibus, & habuerint super hoc sanam conscientiam, pote„runt promoveri, si casu eorum aliquid in homine contigerit," inquit S. Petrus Cœlestini *in Opus par.* 4. *sect.* 1. *c.* 3. *t.* 25. *Biblioth. PP. ed. Lugdun. p.* 822. Nihilotamen minus cum hi ordinibus initiantur, quoniam "certo non sciunt, *ut ait Benedictus XIV.* de Synod. „diœces. lib. 13. cap. 10. n. 4, semper usos fuisse omnibus ab arte „præscriptis regulis ad expellendum morbum, qui ægrotum interemit, „sibi tutius consulere cupientes, rescriptum, vel Breve dispensatio„nis ab irregularitate ad cautelam satagunt obtinere." Et licet olim clerici non prohiberentur medicam artem exercere, nunc tamen id ipsis vetitum est. Concilium Rhemense *Can* 6., & Lateranense *Can.* 9. *col* 984. & 1004. *tom.* 10. *Conc. collect.* Labbæi, *c.* 3. *et* 10. *Ne Cler. vel monach.*; ideoque Apostolica venia, sive indulto opus habent, ut artem illam exercere possint. Quæ venia conceditur certis adjectis legibus, quas numerat Benedictus XIV. *de Synod. Diœces. lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 8.

(4) Olim nihil intererat, num quis dolo malo, an ob sui tutelam hominem interfecisset *Can.* 8. *dist.* 50.; quæ vetus disciplina viguisse videtur usque ad tempora decretalium, ut colligi potest ex *cap.* 24. *de homicid.* Sed Clemens V. *in Clem. unic. eod. tit.* irregularem non esse

respondit eum, *qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilavit invasorem.*

(5) *Clem. unic. de Homicid. voluntar. vel casual.*

§. IV. Defectus sive vitium, vel est corporis, vel animi. Vitio corporis irregulares sunt, qui non habent ætatem, quam pro singulis ordinibus Sacri Canones constituunt, & quam superiori loco descripsimus (1).

(1) Vid. *Tit.* 4. *sect.* 2. §. *XV.*

§. V. Sed potissimum ad hunc locum pertinent irregularitatis eorum, qui insigni aliqua deformitate notantur; & qui propter corporis impedimentum ordinis ministerium exercere non possunt. Ob deformitatem ordinibus prohibentur, qui ita deformes sunt, ut risum, aut stomachum moveant, uti sunt illi, quibus abscissæ sunt nares, aut oculus erutus (1), qui lepra laborant (2), qui ridicule pusilli, atque ita claudi sunt, ut sine fulcro incedere nequeant (3); non tamen illi, quorum leve vitium est, uti si quis maculam habeat in oculo, aut ungulam digiti amisserit (4).

(1) *Can. ult. dist.* 55.
(2) *Cap.* 4. *de cler. ægrot.*
(3) *Can.* 1. *dist.* 49.
(4) *Cap.* 2. & 7. *de corpor. vitiat.* Irregularitatis, quæ ex corporis deformitate procedit, vestigia sunt in veteri testamento *Levit. XXI.* 18. *ad* 29., ubi excluditur ab altaris ministerio, si quis "cæcus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiens, si impetiginem in corpore, vel herniosus." Verum cæremonialia hæc veteris legis præcepta desierunt. Antiqui Ecclesiæ canones potius vitia mentis, atque animi, quam corporis notari voluerunt, & huc spectat Canon 77. & 78. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostolic. tom.* 1 *pag:* 451. & 452. *ed. Amstelædami* 1724., & facit etiam idem quod Sozomenus *lib.* 6. *Histor. cap.* 30. *pag.* 263. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720. narrat de Anachoreta Ammonio, qui licet abscissa esset auricula, tamen Episcopatu dignus est habitus, & Palladius *in Histor. Lausiac. cap.* 4. apud Ros-vveydum *Vit. PP. pagina* 981. *Antuerpiæ* 1615. Episcopum memorat, qui profitebatur, *separatum ordinare virum bonæ vitæ, etiam naso amputato.* Vitio corporis

ab ordinibus excludebantur, qui eorum munera obire non poterant, vel qui sibi sponte; ac sine causa partem aliquam corporis absciderant. Sed sæculo V. jam disciplina vigebat, per quam corpore vitiati ab ordinibus appellabantur, uti patet ex *can.* 3. *dist.* 55.

§. VI. Ob impedimentum corporis irregulares habentur surdi, muti, cœci ŭtroque oculo, vel sinistro solum, quem oculum *canonis* appellamus, vel qui eumdem ita læsum habent, ut nonnisi indecore conversa facie, missæ canonem legere possint, paralitici, comitiali morbo laborantes, carentes aliquo membro, puta manu, aut pede (1), quin etiam digito ad frangendam Hostiam necessario, police nimirum, atque indice (2), qui pedibus stare, & consistere non possunt (3), quibus volentibus virilia sunt secta (4), nisi id suasu medicorum, aut in cunabulis factum sit (5).

(1) *Cap.* 6. *de Corpor. vitiat. at ordinan.*
(2) *Cap.* 1. *eod.*
(3) *Can.* 57. *dist.* 1. *de consecr.*, *ibique Glossa verb. cum baculo.*
(4) *Can.* 4. & 5. *dist.* 55., *cap.* 3. & 4. *de Corpor vitiat. ordin.* Conc. Nicænum *can.* 1. *tom.* 2. *Conc. collect.* Labbæi *col.* 33. *ed. Venet.*
(5) *Cap.* 3. & 5. *eod.* Sunt etiam irregularitatis expertes qui vel à natura, ut Dorothæus apud Eusebium *Eccles. Histor. lib.* 7. *cap.* 32. *pag.* 366. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720., Melitho, & alii, vel à violentia, quales olim fuerunt Germanus, & Ignatius, eunuchi facti sunt. Ivo Carnotensis *Ep.* 231. *opp. par.* 2. *pag.* 98. *ed. Paris.* 1647. loquitur de Monacho Cluniacensi, qui propter languorem eunuchus factus fuit, neque irregularis evasit, multa hujusmodi exempla refert Theophilus Raynaud *opp. de Eunuchismo.* Quare Nicænus Canon I. æd. eos pertinet, qui se ipsos absciderunt, ut Origenes, & Leontius, quos imitati sunt Valesii, sui Valesiani hæretici apud Epiphanium *Advers. hæres. lib.* 2. *hæres.* 38. *tom.* 1. *opp. pag.* 499. *ed. Patavii Paris.* 1622.

§. VII. Vitium, aut defectus animi irregulares efficit illos, qui baptismum non acceperunt; & horum quidem ordinatio irrita est, quia cum Ecclesiæ januam ingressi non fuerint, apti non sunt ad suscipiendos ordines, & capessenda officia, quæ sunt Ecclesiæ filiorum propria (1). Qui carent sacramento confirmationis ordinibus initiari non debent (2); verum si initiati fuerint, ordinatio rata firma est. Huc quoque referuntur neophiti, hoc est

nuper baptizati, qui à majoribus ordinibus repelluntur, quoniam eos citata ordinatio in superbiam raperet (3); item in ægritudine baptizati, nisi postquam convaluerint, suis operibus ostendant, se non metu mortis, sed studio pietatis, & religionis baptismum suscepisse (4).

(1) *Cap.* 1. *et* 3. *de Præsbyt. non baptiz.*

(2) Conc. Trid. *Sess.* 23. *cap.* 4. *de Reform.*

(3) *Can.* 1. *dist.* 48., & Concilium Nicænum *Can.* 2. *col.* 33. *tom.* 2. *collect.* Labbæi. Quantum vero temporis sit necessarium, ut neophitus pro suscipiendis ordinibus satis probatus habeatur, inter Juris canonici interpretes non bene exploratum est. Alii annùm unum satis esse arbitrantur, quia miles in Jure Civili, exacto militiæ anno, veteranus dicitur; alii biennium postulat quoniam Gregorius M. *lib.* 10. *Ep.* 24. *opp. tom* 2. *col.* 1056. *ed. Paris.* 1705. eos, qui Christi fidem amplexi fuerant, ordinari vetuit, *priusquam biennium in conversione compleant*; alii decennium requirunt, quod hoc in Jure longum tempus est; alii demum, cum nullum ea de re certum tempus à Jure definitum sit, rem totam reliquunt arbitrio Episcopi, cujus est videre, num recens baptizati tantæ sint virtutis, atque in fide constantiæ, ut iis ecclesiastica ministeria tuto committi possint.

(4) *Can.* 1. *dist.* 57. Idcirco Cornelius P. *Ep.* 9. *ad Fabium Antiochen. num.* 4. apud Coustantium *col.* 151. irregularem habuit Novatianum, quod in lecto decumbens baptismum accepisset. Hi vero homines *clinici* dicebantur à græco verbo *κλίνη*, quod *lectum* significat.

§. VIII. Pertinet etiam ad animum libertas, doctrina, lenitas, sana mens, fama integra, vacuitas ab omni sorde, atque ab omni incontinentiæ nota. Sunt hæc bona animi, quæque his adversantur, faciunt aliquem irregularem.

§. IX. Itaque irregulares habentur servi (1), nisi à domino libertatem fuerint consequuti, ordinati autem sciente domino ingenui efficiuntur (2); præterea qui ad servos videntur accedere, tutores, curatores, & cæteri, qui tenentur opere rationum reddendarum, nisi eas antea reddiderint, atque ita omnem fraudis suspicionem excusserint (3); item illitterati, & indocti (4); denique qui alienum ab ecclesiastica lenitate animum declaraverint.

(1) *Cap. 1. 2. de Serv. non ordin.*
(2) *Can. 20. dist. 54.*
(3) *Cap. unic. de Obligat. ad ratiocin.*
(4) Illiteratos eodem jure ac corpore vitiatos censet Gelasius Pontifex *in can. 1. dist. 36.*, & *inscios litterarum* Synodus Toletana IV. *Canon. 5. dist. 51.* Ex quibus evidens est, eos ab ordinibus excludi, qui prorsus ignari sunt litterarum, non item eos, qui mediocri scientia sunt præditi, uti respondit Innocentius III. *in cap. 19. de Elect.* Quantum autem in singulis ordinibus debeant Episcopi scientiam exquirere, tradit Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 2.* & *Sess. 23. cap. 4. 11. 13. de Ref.*

§. X. Nam ministros suos, exemplo Christi, lenes esse voluit Ecclesia; atque hinc inter Episcoporum munera non illud postremum fuit, ut pro reis crimine damnatis intercederent apud Magistratus (1). Itaque irregulares sunt, qui aliquid conferunt ad necandum, aut mutilandum hominem, quamquam is alterutra pœna merito plectatur, veluti judices, qui sententiam proferunt mortis, aut mutilationis, modo eadem sententia ad exitum perducatur (2), item accusator, fisci patronus, testes in causa sanguinis, & ministri omnes, qui sententiam exequuntur (3), cunctique demum, qui alienæ mortis, aut mutilationis participes fuerint (4).

(1) S. Augustinus *Ep. 153. ad Macedon. opp. tom 2. col. 524. ed. Maurin. Venet. 1729.*, S. Ivo Carnotensis *Ep. 246. opp. par. 2. pagina 106. ed. Paris. 1647.* Conc. Sardicense *can. 7. et 8. tom. 2. col. 662. et 663. collect.* Labbæi Conc. Toletanum IV. apud Gratianum *Cap. 29. caus. 23. q. 8.*
(2) *Cap. 5. et 9. Ne Cleric. vel. Monach.*
(3) *Can. 30. cap. 23. quæst. 8.*, *cit. cap. 5. et 9. Ne Cleric. vel Monach.*
(4) *Cap. 24. de Homicid. volunt. vel casual.*

§. XI. Quod si clericus, qui civile habet imperium in suos, criminales causas alteri committat, eumque *justitiæ debitum exequi* jubeat, irregularis non est, quamquam à judice mortis sententia proferatur (1). Ne quis autem ansam habeat ad vexandos impune clericos, statuit Bonifacius VIII. (2), eos irregulares non esse, cum

illatas sibi à laicis injurias persequuntur, modo vere, atque ex animo declarent, se non ultores injuriarum agere, ut sanguis effundatur.

(1) *Cap. ult. Ne Cleric. vel Monach. in 6.*
(2) *Cap. 2. de Homicid. in 6.*

§. XII. Sunt etiam, uti dicebamus, irregulares ii, quorum mens sana non est, & huc vocantur amentes, furiosi, energumeni, & quotquot vel natura, vel morbò mente sunt imbeciliores (1); præterea qui bona fama non sunt, & huc referendi hæretici, schismatici, apostatæ, atque ii, quorum pater, avusque hæretici sunt, vel hæretici decesserunt (2), itemque adulteri, perjuri, falsi testes, lenones, & rei cæterorum criminum, quæ alicui infamiam inferunt (3). Crimina hæc aut nota omnibus, aut judicio probata eorum reos ab ordinibus, repellunt (4).

(1) *Can. 3. 4. 5. dist. 33.* Vide Conc. Aurelianense III. *Can. 6. col. 1275. tom. 5.*, & Toletanum II. *Can. 1. & 3.* apud Labbæum *tom. 5. col. 879. ed. Venet.* S. Gregor. M. *Dial. lib. 2. cap. 19. opp. tom. 2. col. 240. ed. Paris. 1705.*
(2) *Cap. 15. de Hæret. in 6.*
(3) *Can. 17. cap. 6. q. 1.*
(4) *Cap. 4. & ult. de Tempor. ordin.* ubi statuitur: "si proposita "crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, "non debent hi (præter reos homicidii) post pœnitentiam in jam "susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri.

§. XIII. Vacuitas ab omni sorde eo spectat, ut ordines suscepturi nullum dedecus, nullasque sordes ex nativitate contraxerint. Ea de causa ab ordinibus arceantur illegitimi (1); nisi postea nuptiæ inter eorum parentes rite concilientur (2), aut nisi religionem professi monumento hoc pietatis natalium sordes eluerint, quia tunc recte ordinibus initiantur, licet à sui Ordinis præfecturis, nisi primum ea lege soluti fuerint, abstinere se debeant (3). Sed & bona cum venia Episcopi, aut Summi Pontificis ordines suscipere potest illegitimus, at-

que etiam consequi ecclesiasticos Magistratus. In minoribus ordinibus, & beneficiis simplicibus satis est venia Episcopi (4); in ordinibus sacris, parochiis, dignitatibus Summi Pontificis venia desideratur (5).

(1) Hujus irregularitatis nullam antiqui canones rationem habuisse videntur. Nam *can.* 8. Nicephori Confessoris apud Cotelerium *Eccles. Græc. monum. t. 3. p.* 146. *Paris.* 1686. habentur hæc: *Qui ex concubina, aut bigamis, vel trigamis nati sunt, modo vitam exhibuerint sacerdotio dignam ordinantur.* Consentiunt antiqui Patres, quorum testimonia Gratianus describit *dist.* 56.; idque late demonstrat Christianus Lupus *in Synod. General. & Provinc. t.* 4. *c.* 12. *dissert.* 1. *proœm. p.* 36. *ed. Venet.* 1755. Irregularitatem hanc, quæ ex natalium vitio procedit; memorat Innocentius III. *lib.* 1. *Ep.* 444. *t.* 1. *p.* 460. *ed. Paris.* 1682.; & ejus etiam antea meminerat decretum Urbani II. *c.* 1. *dist.* 57., & canon Synodi Pictaviensis *in cap.* 1. *de Fil. Presbyt.* Tam canon hic, quam illud decretum pertinent ad exitum fere sæculi XI.

(2) *Cap.* 1. *&* 7. *Qui fil. sint legit.* Necesse tamen est, quod inter parentes consistere potuerit matrimonium, cum filii concepti sunt, ut postea per illud legitimi efficiantur. Vide litteras Benedicti XIV. datas ad Archiepiscopum S. Dominici, quæ extant in ejus *Bullario tom.* 1. *pag.* 276. *const.* 113. ubi ea de re solide, copioseque disputatur.

(3) *Cap.* 1. *de Fil. Presb.* Quæ autem servare oporteat, ut illegitimi regulare institutum recte suscipiant, explicant Gregorius XIV. *const. circumspect.* 5. *pag.* 252. *tom.* 5. *par.* 1., & Clemens VIII. *const. In suprema* 268. *pag.* 409. *tom.* 5. *par.* 2. *Bullarii*, quæ constitutiones mitigant, & relaxant severitatem constitutionum ea de re à Sixto V. editarum.

(4) *Cap.* 1. *eod. in* 6.

(5) *Cap. ult. eod.*; *cap.* 1. *eod. in* 6.

§. XIV. Atque hæc quidem venia non latius explicanda, sed certos intra fines cohiberi debet, & ideo cui data copia est suscipiendorum ordinum, non ei data etiam videtur copia obtinendi beneficii, nec frui permissum est unum beneficium licet plura obtineret (1). Decet autem hujus veniæ cupidum cuncta narrare; ac patefacere Summo Pontifici, & potissimum significare oportet, num beneficium, quod illegitimus petit, situm sit in eadem ecclesia, in qua pater ejus ministrat, vel ministravit. Difficilius enim in hac ecclesia illegitimo

beneficium permittitur; cum sacri canones, ut omnis à beneficiis imago hereditariæ successionis arceatur, & nulla sit reliqua memoria conjugii, beneficio potiri illegitimos vetent, aut aliquod obire munus in ecclesia, in qua eorum pater dignitatem, aut beneficium obtinuit (2). Imo nec filius Presbyteri legitimus, scilicet ex justo conjugio susceptus ante ordinationem, sine venia Sedis Apostolicæ proxime succedere potest in beneficio patris, nisi media persona intercesserit, in quam illud post patrem collatum fuerit (3).

(1) *Cit. cap.* 1. *& cap.* 2. *de Fil. Presbyt.* Vide *Rebuf. in Prax. benefic. par.* 1. *tit. de Dispens. super defect. natal. n.* 47. *& seq.*

(2) *Cap.* 15. *&* 16. *de Fil. Presb.* Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 15. *de Reform.* Clemens VII. *const. Ad can.* 37. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 92. *Bullar. ed. ind.*

(3) *Cap.* 7. 11. *&* 17. *de Fil. Presb.* At filius Presbyteri illegitimus, ne media quidem intercedente persona, ac numquam omnino consequi potest beneficium, quod ejus pater obtinuit, ut declaravit Clemens VII. *in cit. const. Ad canonem.*

§. XV. Ob notam, & suspicionem, quam præbuerunt, incontinentiæ (1), ab ordinibus arceantur bigami, qui scilicet plures nuptias contraxerunt. Triplex autem est bigamia, vera, interpretativa, & similitudinaria. Vera bigamia est, quam modo descripsimus, nempe duplex conjugium; interpretativa, in qua non re, sed interpretatione quadam duplex matrimonium consideratur, veluti si quis ducat uxorem alio marito viduatam (2), aut ab alio corruptam, antequam suo se immisceret conjugi (3); similitudinaria est, cum quis solemni castitatis voto devinctus uxorem accipit, cumque ea liberis dat operam (4).

(1) Caput hoc irregularitatis, ex nota incontinentiæ repetunt Græci Patres, quibus & Latinorum quidam assentiuntur. S. Joan. Chrysostomus *Hom.* 2. *in epist. ad Titum opp. tom.* 11. *pag.* 738. *ed. Paris.* 1734. explicans illa Apostoli verba, "oportere Episcopum esse "unius uxoris virum, *habet hæc*: eademque opera impudicos castigat, "non sinens eos post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen assumi." Eadem dicit S. Hieronimus *in eamdem epist. ad Titum cap.* 1. *col.* 696.

opp. *tom.* 7. *ed. Veronæ* 1737. Confer etiam Tertullianum *Ad uxor. lib.* 1. *c.* 7. *p.* 165. *ed. Venet. an.* 1744. Esse autem ab ordinibus, tamquam bigamum, repellendum eum etiam, qui ante baptismum uxorem unam accepit, alteram post baptismum, docent Innocentius I. *Ep.* 17. *ad Macedon. Episc. cap.* 2. apud Coustantium *col.* 381., Leo M. *Ep* 6. *ad Anastas. Thessalon. cap.* 3. *opp. tom.* 1. *col.* 621. *ed. Venet. Ballerin.*, Ambrosius *de Offic. ministr. lib.* 1. *cap.* 50. *opp. tom.* 4. *pag.* 415. *ed. Venet.* 1781., licet alia Hieronimi fuerit, aliorumque sententia.

(2) *Can.* 59. *dist.* 50.

(3) *Can.* 2. *dist.* 33., *can.* 11. & 12. *dist.* 34., *cap.* 1. *de Bigam. non ordin.*

(4) *Cap. ult. eod.*

§. XVI. Verum hoc irregularitatis genus vulgo repetimus à conjunctione Christi cum Ecclesia, quam significare non potest bigami matrimonium (1). Propterea bigamus non habetur, qui alienam viduam, sed non compressam à viro accepit uxorem (2), nec qui plures fœminas in incestum, aut stuprum illexit (3).

(1) Primus hanc irregularitatem ad defectum significationis sacramenti retulisse videtur S. Augustinus *de Bon. conjug. cap.* 18. *opp. tom.* 6. *col.* 331. *ed. Maurin. Venet.* 1731., ac S. Leo M. *Ep.* 12. *c.* 3. *opp. tom.* 1. *col.* 660. *ed. Venet. Ballerin.* Eadem sententia est Cœlestini III. *in cap.* 5. *de Bigam. non ordin.*, & cæterorum Pontificum in decretalibus, & ideo nunc hujusmodi irregularitas ex hac ratione repetitur.

(2) *Cap.* 5. *de Bigam. non. ordin.*

(3) *Cap.* 6. *eod.*, *can.* 7. *dist.* 34.

§. XVII. Irregularitates quædam perpetuæ sunt, quædam temporariæ, & hæ quidem statim desinunt, sublata causa, unde procedunt. Ita qui caret idonea scientia, ætate, libertate, cum liber est factus, cum ætatem, & scientiam adeptus est, recte ordinibus initiatur. Perpetuæ irregularitates, quas induxit Jus Ecclesiasticum, tolluntur venia Sedis Apostolicæ. Verum in homicidio voluntario venia dari non solet, neque ei locus est, cum quis animi, aut corporis vitio non est aptus omnino ad suscipiendos ordines, atque ad obeunda munera, quæ eorum propria sunt. In occultis criminibus

solvit lege etiam Episcopus, excepto homicidio voluntario (1).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 6. *de Reform.*

TITULUS VIII.

QUIBUS MODIS POTESTAS JURISDICTIONIS, ET ECCLESIASTICA BENEFICIA AMITTANTUR.

I. & II. Potestas jurisdictionis, & ecclesiastica beneficia vel pœnæ causa, vel voluntate nostra amittuntur.

§. I.

Amittunt sæpe clerici ecclesiastica beneficia, & amittunt jurisdictionem, quam acceperunt. Ordinis potestas semper in iis fixa hæret, uti hæret in animo character, qui semel impressus deleri non potest, licet interdum aliquis hujus potestatis usu prohibeatur. Verum potestas jurisdictionis, quæ tota pendet ex imperio in subditos, plane tollitur & extinguitur, cum quis non amplius habet subditos, in quos illam exerceat.

§. II. Simili modo etiam ecclesiastica beneficia amittuntur. Cum enim ea consistant in jure percipiendi fructus bonorum ecclesiasticorum, in officio, in honoris gradu, in jurisdictione, facile intelligitur, hæc omnia tolli posse; iis vero sublatis beneficia amittantur necesse est. Duobus autem modis beneficia, & potestatem jurisdictionis amittimus, voluntate nostra, hoc est per renunciationem, translationem, permutationem, atque extra voluntatem nostram, ac pœnæ causa, scilicet per depositionem, aut degradationem.

SECTIO I.

De Renunciatione.

§. III.

Renunciatio, quæ & resignatio dicitur, definiri potest ecclesiastici magistratus, & beneficii ex auctoritate superioris sponte, ac legitime facta abdicatio. Ea vel tacita, vel expressa est. Tacita oritur ex facto ipso, atque à jure inducitur, cum beneficiatus uxorem ducit (1), cum Regularis Instituti professionem emittit (2), cum beneficium consequitur, quod priori repugnat, sive, ut inquiunt, *incompatibile* est (3). Tunc enim vacant beneficia, quæ simul cum nuptiis, cum Regulari instituto, cum altero incompatibili beneficio stare non possunt.

(1) *Cap.* 1. & 3. *de Cleric. conjug.*
(2) *Cap.* 4. *de Regular.* in 6.
(3) *Cap.* 28. *de Præben.*

§. IV. Expressa est, quæ fit verbis dimittendi animum declarantibus, sive ea ore sint prolata, sive comprehensa litteris conceptis forma, quæ à jure præscribitur. De his expressis renunciationibus agendum nobis est, quæ olim non probatæ sacris canonibus in more esse cœperunt, potissimum Alexandro III. Pontifice, justis allatis causis (1).

(1) *Cap.* 40. *de Renunc.*

§. V. Magistratibus, & beneficiis se abdicare cuivis licet, etiam Pontificatu Maximo, uti Cœlestinus declaravit suo exemplo, & constitutione, quam probavit Bonifacius VIII. (1). Sed tamen vires non habet renunciatio, neque quis abdicatione sua beneficium amittit, nisi se abdicet auctore eo, à quo illud obtinuit, excepto Summo Pontifice, qui supra se ex hominibus habet neminem. Hinc Episcopi recte haud renunciant, nisi renunciatio Sedi Apostolicæ probata fuerit (2), ac nisi justas habeant renunciandi causas.

(1) *Cap. 1. de Renunc. in 6.*
(2) *Cap. 2. §. sicut de Translat., cap. 1. & tot. tit. de Renunc.*

§. VI. Causæ sunt imbecillitas corporis, ob quam Episcopus munera episcopalia exercere non potest; imperitia, ut regere nequeat Ecclesiam; conscientia criminis, propter quod etiam post actam pœnitentiam munere carere debet; personæ irregularitas; pervicacia plebis, quæ cogi ad parendum nequeat; gravis offensio, sive scandalum, quod nonnisi dimissa Ecclesia removeri potest (1).

(1) Omnes has causas enumerat, atque explicat diligenter Innocentius III. *in cap.* 10. *de Renunc.*, unde illa tractata sunt carmina.

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

§. VII. Episcopus interdum loco tantum renunciat, interdum loco, & dignitati. Qui loco tantum renunciavit, honorem retinet, & dignitatem episcopalem, licet jurisdictionem exercere non possit, quoniam nullos amplius habet subditos; sed rogatus ab alio Episcopo recte exequitur in ejus diœcesi, quæ sunt ordinis episcopalis. Qui loco simul, & dignitate se abdicavit, quamquam retineat ordinis characterem, qui deleri non po-

test, nihil tamen agere potest eorum, quæ ejus ordinis propria sunt (1).

(1) *Cap* 1. *de Ordin. ab Episc. qui renunc.*

§. VIII. Prælati Episcopo inferiores, qui sacrum habent imperium, & Sedi Apostolicæ inmediate subjiciuntur, opus habent venia Summi Pontificis, qui eis copiam renunciandi faciat (1). Dignitates, Canonicatus, Parochiæ, & cætera beneficia, quorum collatio ad Episcopum pertinet, coram eo dimittuntur. Curandum tamen est, ut intra unum mensem renunciatio rata habeatur, & simul ab Episcopo beneficii collatio fiat; nam nisi eo temporis spatio totum illud negotium expediatur, ad Summum Pontificem jus conferendi transfertur (2).

(1) *Cap. ult. de Renunc.*
(2) Gregorius XIII. *Const. Humano vix judicio* 155. §. 4. & 8. *pag.* 41. *tom.* 4. *par.* 4. *Bullarii.*

§. IX. Beneficio renunciamus aut pure, ac sine ulla reservatione, aut sub conditione, hoc est cum nobis, aut aliis certam ex beneficio pensionem quovis anno servamus. Hujusmodi renunciationes his obstrictæ legibus, & conditionibus fieri nequeunt coram Episcopo, sed Pontificiam auctoritatem postulant (1).

(1) S. Pius V. *Const. Quanta* 80. *tom.* 4. *par.* 3. *p.* 10. *Bullar.* ubi late statuitur, quæ ab Episcopis resignationes admitti debeant, & Episcopi ipsi resignata beneficia aut suis, aut resignantium consanguineis, vel affinibus conferre prohibentur. De his resignationibus, quæ reservata pensione fiunt, est etiam in primis observatu digna Constitutio *In sublimi* 30. Benedicti XIV. *pag.* 43. *tom.* 1. *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754. edita adversus resignationes, quæ fiunt reservata pensione, & arcano pacto eam extinguendi per certam vim pecuniæ, quæ resignanti persolvitur. Hæ autem reservationes, extinctionesque pensionum irritæ declarantur; præterea statuitur, ne intra sex menses à capta beneficii possessione pensiones deleri possint.

§. X. Multa vero in his renunciationibus, quæ alterius commodo emittuntur, observanda sunt, ut eæ vim, at-

que exitum obtineant. Præcipua sunt, qui beneficium resignavit, non decedat infra viginti dies post actam renunciationem (1); ut si beneficium sit jurispatronatus, patronus assentiatur, ut beneficium non sit litigiosum, quia tunc tantum in alterum litigantem conferri potest, neque item sit conjunctum, vel unitum, etiam antequam unio exitum consequatur (2); denique ut beneficiorum Episcopatu inferiorum resignatio publicetur intra certum tempus, certisque in Ecclesiis, cum populus magno numero ad eas confluit, secundum formam, quæ à Gregorio XIII. constituta est (3).

(1) Regula XIX. Cancellariæ, quæ *de viginti* inscribitur.
(2) Conc. Trid. *Sess.* 21. *cap.* 5., *et Sess.* 23. *cap.* 18. *de Reform.*
(3) Gregorius XIII. Const. *Humano vix judicio* 155. *t.* 4. *par.* 4. *pag.* 41. *Bullar.* Quam constitutionem confirmavit, atque ad omnes avertendas fraudes explicavit Benedictus XIV. *in Const. Ecclesiastica* 10. *pag.* 37. *tom.* 2. *ejus Bullarii.*

§. XI. Renunciamus tam per nosmetipsos, quam per procuratorem, sive clericum, sive laicum, sive unum, sive plures; modo litteris consignetur peculiare mandatum, quo facultas resignandi, & beneficii demonstratio contineatur (1). Facta, & probata renunciatione, frustra renunciantem pœnitet eorum, quæ gessit (2); cum omne amiserit jus in beneficio, quo se abdicavit, & quod non nisi nova electione, aut collatione recuperare potest (3).

(1) *Clem. unic. de Renunc.*
(2) *Cap.* 3. *de Renunc.*
(3) *Cap.* 2. *eod.*

SECTIO II.

De Translatione.

XII. Translationis definitio.
XIII. Translationes sine justa causa vetitæ.
XIV. Episcoporum translationes sine auctoritate Summi Pontificis fieri nequeunt.
XV. Justæ Translationis causæ.

§. XII.

Translatio est modus alter, quo voluntate nostra beneficium amittimus. Definitur ecclesiastici Magistratus de una in aliam Ecclesiam facta mutatio.

§. XIII. Episcoporum translationes, quasi spirituale adulterium, improbant antiqui canones (1); sed hoc ita intelligendum est, nisi justa adsit causa (2); & ita statutum fuit in Synodo Romana habita ab Joanne IX., in qua vindicata est memoria Formosi Pontificis, qui relicto Episcopatu Portuensi Romanum acceperat. Neque enim desunt exempla Episcoporum pietate, & doctrina præstantium, qui ob utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ Episcopatum mutarunt, & in ipsa Nicæna Synodo Eustachius Berææ Episcopus ad Sedem Antiochenam translatus est (3).

(1) Conc. Nicænum *can.* 15. *col.* 39. *tom.* 2., Antiochenum *can.* 21. *col.* 594. *citat. tom.* 2., Sardicense *can.* 1. & 2. *col.* 658., & *sequen.* apud Labbæum *tom.* 2. *mox relato ad Venet.*: & alia permulta concilia, quorum canones ex parte refert Gratianus *in caus.* 7. *quæst.* 1. Apposite S. Hieronymus *Ep.* 69. *ad Oceanum num.* 5. *col.* 415. *tom.* 1. *opp. ed. Veronæ* 1734.: "Et hoc, *inquit*, in Nicæna Synodo à Patribus de»cretum, ne de alia in aliam Ecclesiam Episcopus transferatur, ne »virginis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærat am»plexus."

(2) Conc. Carthag. 4. *can.* 27. *t.* 1. *col.* 980. *col. Harduini.*

(3) Vide Pagium *crit. in Saronium ad an.* 324. *n.* 26. *t.* 4. *pag.* 78. *ed. Lucæ* 1729. Similiter S. Gregorius Nazianzenus, relicto Episcopatu, quem pridem habebat, Theodosio M. Imperatore, ad Constantinopolitanum, & alii etiam Episcopi ad alias Ecclesias translati sunt. Ex quibus intelligitur, Episcoporum translationes, quæ justam habebant causam, permissas fuisse.

§. XIV. Episcopi nonnisi Summi Pontificis auctoritatem ad aliam Sedem transferuntur (1). Et adeo quidem pendet à Pontificis potestate translatio, ut si quis eo ignaro, mutet Ecclesiam, non novam modo, sed etiam veterem, quam regebat, amittat (2); & si Pontifex Episcopum ad majorem Ecclesiam transferri permisserit, ad parem, aut ad minorem transire non possit (3).

(1) *Cap. 2. de Translat. Episc.*
(2) *Cap. 3. de Translat. Episc.*
(3) *Cap. 4. eod.*

§. XV. Transfertur Episcopus vel utilitatis causa, si alterius Ecclesiæ regimini utilior habeatur (1); vel necessitatis, si ipse populo in odium acerbissimum venerit, si infestum ejus loci aerem ferre non possit, si præsens Ecclesia ab hostibus eversa sit (2). Minorum beneficiorum Rectores transfert Episcopus, cujus in loco ea sita sunt, factaque translatione vacat beneficium, cum Sacri Canones aliquem pluribus Ecclesiis adscribi vetent, qua de re alius erit agendi locus.

(1) *Can. 34. c. 7. q. 1.*
(2) *Can. 42. & 44. c. 7. q. 1.*

SECTIO III.

De Permutatione.

XVI. Permutationis definitio.
XVII. Quid in permutatione observandum?
XVIII. Quæ beneficia recte permutentur?

§. XVI.

Renunciationi, & translationi affinis est permutatio, quæ definitur, mutua beneficiorum dimissio, seu resignatio, ut alter alterius dimittentis beneficium consequatur. Episcopatus sine auctoritate Summi Pontificis, cætera beneficia sine venia Episcopi, cujus in diœcesi sunt, permutari non possunt (1). Qui secus fecit, sententia Judicis beneficium amittit (2).

(1) *Cap. 5. de Rer. permut., & cap. unic. eod.*
(2) *Cap. 7. de Rer. permut.*

§. XVII. Episcopi esse debet, antequam permutationem fieri sinat, cognoscere causas, propter quas petitur,

videre, ne qua fraus lateat (1), exigere consensum eorum qui jus habent conferendi, eligendi, præsentandi, curare, ut permutatio publicetur, eaque serventur, quæ Gregoriana constitutione præscribuntur (2).

(1) Confer Benedictum XIV. *de Sinod. Diœces. lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 8., *&* *seq.*, qui plura habet, quæ ad permutationes beneficiorum pertinent. Quærit autem, num etiam permutationes comprehendantur *cit. constit. Quanta* 80. *S. Pii V.*, per quam Episcopi resignata beneficia suis, aut resignantium consanguineis, & affinibus conferre prohibentur, & eas comprehendi negat, modo fraus omnis ab iis permutationibus procul absit.

(2) *Cit. constit. Humano vix judicio* Gregorii XIII.

§. XVIII. Dum spirituale cum temporali non permutetur, omnia beneficia permutari possunt (1), etiam curata cum simplicibus; exceptis beneficiis unitis, quæ scilicet cedere debent in incrementum alterius Ecclesiæ, reservatis Summo Pontifici, cujus consensu opus est, ut eorum permutatio recte expediatur, denique litigiosis (2).

(1) *Cap.* 9. *de Rer. permut.*

(2) Vide Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 19. §. 4. *per tot.*

SECTIO IV.

De Depositione, *&* *Degradatione.*

XIX. Quid degradatio sit?
XX. Simplex depositio differt à degradatione.
XXI. Degradatio verbalis, & realis.
XXII. Quibus præsentibus degradatio fiat?
XXIII. Quæ sint crimina, quæ locum degradationi faciunt?

§. XIX.

Pœnæ causa ecclesiastica beneficia, & potestatem jurisdictionis amittimus per depositionem, & degradationem. Exemplo militaris exauctorationis, quæ, detracto cingulo, quod erat insigne militiæ, absolvebatur, etiam Ecclesia suorum militum, hoc est clericorum exaucto-

rationem induxit, quam degradationem vocamus, & in qua clerico à summo ad infimum singulorum ordinum insignia detrahuntur (1). Nullum olim inter depositionem, atque degradationem discrimen fuisse videtur (2); sed hodie magnum inter utramque discrimen est (3).

(1) Vetus est mos detrahendi insignia, quæ ordinis propria sunt, cum quis deponitur. Adversus Iræneum Episcopum Nestorio addictum constitutum est, ut "ornatuque & nomine sacerdotii penitus exutus, privatus in patrio tantum solo vivere permitteretur," uti scribit Baronius *ad an.* 448. *num.* 6. *tom.* 7. *pag.* 616. *ed. Lucæ.* Paulum Alexandriæ Episcopum per oblationem palii depositum, narrat Liberatus *in Breviar. cap.* 23. *pag.* 161. *ed. Paris.* 1675. Similia de depositione Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani ex Nicetæ testimonio describit Baronius *ad an.* 861. *num.* 7. *pag.* 535. *tom.* 14. Qui in conciliis deponebantur Episcopi, ut impii, ut scelerati, per clamores probris afficiebantur. Socrates *Hist. eccles. lib.* 1. *cap.* 24. *pag.* 58. *edit. Cantabrig.* 1720. Confer Du-Cangium *Glossar. med. & infim. latinit.*

(2) Hinc Theologi, & Canonistæ complures degradationem cum depositione confundunt; quod quidem secundum veterem Ecclesiæ disciplinam dici vere, recteque potest, secundum disciplinam recentiorem non potest, uti observat Du-Cangius *Glossar. med. & infim. latinit. verb. degradatio.* Nunc enim depositio à degradatione distinguitur. Jam vero non una, atque eadem erat degradationis ratio. Nam interdum clerici omnino degradabantur, hoc est omnibus privabantur juribus, & privilegiis clericorum, & prorsus laici habebantur. Interdum ex parte tantum degradabantur, quod pluribus modis fieri solebat. Quidam enim sui ordinis honorem, & dignitatem retinebant, sed hujus munera exercere prohibebantur. Quæ pœna à Concilio Ancyrano *Can.* 1. & 2. *col.* 271. *tom.* 1. *collect. Harduini ed. Paris.* constituta est adversus Presbyteros, & Diaconos, qui in idolatriam lapsi novo certamine confessores evaserant, & Concilio Nicæno *Can.* 8. *col.* 326. *tom.* 1. *ejusd. collection.* adversus Episcopos Novatianos, qui ad catholicam communionem redierant, quibus permissus est honor Episcopi, sed ipsi tamen ad ordinem Presbyterorum redacti sunt; denique à Concilio Agathensi *c.* 1. *t.* 2. *col.* 998. Eamdemque pœnam memorat Socrates *lib.* 1. *cap.* 9. *p.* 27., Sozomenus *lib.* 1. *c.* 24. *p.* 42. *ed. Canthabrig.* 1720. Basilius *Ep.* 199. *ad Amphiloch. c.* 27. *p.* 294. *opp. tom.* 3. *ed. Paris.* 1730., Quidam ex gradu, quem habebant, ad inferiorem dejiciebantur. Concilium Neocæsareense *Can.* 10. *tom.* 1. *col.* 283. Diaconum impudicum ad ordinem Subdiaconorum detrudi jussit, & Concilium Toletanum I. *Can.* 4. *tom.* 1. *col.* 990. *collect. indic.* Subdiaconum, qui defuncta uxore aliam acceperat, ostiarii, vel lectoris gradum obtinere voluit. Interdum clericis quædam tantum sui ordinis munera adimebantur, cætera autem relinquebantur, uti patet ex Concilio Neo-

cæsareensi *Can. 9. col.* 283., & Carthaginensi IV. *can. 68. col.* 983. *d. tom.* 1., & interdum etiam ultimi inter clericos sui ordinis sedere cogebantur, quæ pœna erat eorum, quos ambitio, atque arrogantia rapiebat. Conc. Trullianum *can.* 7. *tom.* 3. *col.* 1663. Conc. Nicænum II. *can.* 5. *tom.* 4. *col.* 490.; atque hanc pœnam, etiam inter monachos in regulis SS. Pachomii, & Benedicti obtinuisse constat *ex regula Pachomii art.* 161. apud Holstenium *cod. Reg. tom.* 1. *pag.* 34., *et Benedicti t.* 43. *pag.* 128. *ed. August.* 1759. Clerici ex parte degradati proprie *regradati* dicebantur, & eorum mentio est in Concilio Toletano I. *can.* 4. *loc. cit.*, Aurelianensi III. *can.* 27. *tom.* 2. *col.* 1428., Matisconensi I. *can.* 10. *et* 19. *tom.* 3. *col.* 454. *collect. cit.* Degradationis vocabulum sumptum est ex re militari *L.* 2. *eod. Theodos. de curs. publ.*, atque erat rejectio militis in inferiorem militiam. Qui omnino degradabantur, ii proprie "degradari, & omnino deponi, & omnino de proprio gradu dejici, & deordinari, & ab ordine cleri amoveri, & à clero cessare, & ad laicam communionem redigi" dicebantur Concilium Carthaginense IV. *Can.* 48. 49. 50. *tom.* 1. *col.* 982., Antiochenum *Can.* 5. *col.* 595., Ephesinum *Can.* 6. *col.* 1623., Arelatense I. *Can.* 13. *col.* 265.. Nicænum *Can.* 2. *col.* 323., Tarraconense *can.* 10. *col.* 1042. *tom.* 2. *collect. Harduini.* De clerico, qui ad laicam communionem redigebatur, Synodus Agathensis *can.* 50. *tom.* 2. *col.* 1004. *laudatæ collect.* habet hæc: "ab officii honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat." Erat autem laica communio genus pœnæ, qua plectebantur clerici degradati, & qua ipsi in conditionem laicorum redigebantur, quod patet ex Concilio Aurelianensi III. *can.* 7. & 8. *t.* 2. *col.* 1425. *collect. Harduini* ex Martino Bracarensi *collect. can.* 26. apud Justellum *Biblioth. Jur. can. t.* 1. *in append. p.* 20. *ed. Paris.*, ex Gratiano *can.* 52. *dist.* 60., *et can.* 13. *dist.* 55. Ita sentiunt Petrus de Marca *in Dissert. select. Interpr. cap. clericus q.* 4. *num.* 16. apud Baluzium *ad Dialog. Anton. Augustin. de Emend. Gratian.*, Du-Cangius in Glossar. *verb. communio laica*, Rigaltius *in Cyprian. Ep.* 52. *p.* 69. *ed. Paris.* 1666., Albaspineus *Observ. l.* 1. *t.* 4. *per tot.* Card. Bona *Rer. liturg. l.* 2. *t.* 19. §. 3. *t.* 3. *pag.* 416. *ed. August. Taurin.* 1753., Graveson *Hist. Eccles. IV. sæcul. colloq.* 6., Bellot. *Observ. ad rit. Eccles. Laudun. pag.* 639., Franc. de Berlendis *de oblation. comm.* §. 3. *noviss. edit. pag.* 77. *et seq.* Neque vera esse potest opinio Bellarmini *de Euchar. lib.* 4. *cap.* 24. *opp. tom.* 3. *pag.* 357. *ed. Venet.* 1721. putantis, laicam communionem fuisse communionem sub una panis specie, cum certum sit, olim laicos sub utraque specie Eucharistiam accepisse. Similiter Lindanus *Panopl. lib.* 4. *cap.* 58. Durant. *de Rit. Eccles. lib.* 2. *cap.* 55. *num.* 6., Vossius *Thes. Theolog. disp.* 23. *ch.* 5. Pithœus *Glossar. ad lib. capitul. verb. communio peregrina* apud Baluzium *Capitular. Reg. Franc. tom.* 2. *pag.* 494. *edit. Venet.* 1773. qui laicam communionem, explicant communionem quam laici extra sanctuarium accipiebant, non satis clare ejus vim, naturamque declarant. Erat & id proprium laicæ

communionis, ut clerici ad eam redacti extra sanctuarium una cum laicis Eucharistiam acciperent; verum in isto solum nequaquam posita erant omnia. Nam si laicæ communionis vocabulum tantum æstimemus ex loco, quo Eucharistia dabatur, etiam Presbyteri ægrotantes, cum ad eos in lecto decumbentes Eucharistia deferebatur, laicam communionem accepisse viderentur. Eamdem hanc pœnam memorant Canon. 15. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 444., ubi Presbyter, atque Diaconus, qui ab Episcopo vocatus ad suam Ecclesiam redire noluerit, *tamquam laicus communicare* jubetur; & S. Gregorius apud Gratianum *Can.* 10. *dist.* 50., ubi agitur de clerico criminoso damnato *ad recipiendam inter laicos communionem.* Hinc aliquem laica etiam communionem privare idem erat ac excommunicare, sacrisque interdicere, & degradare. Quare S. Athanasius *Histor. Arianor. ad Monach. t.* 28. *pag.* 284. *opp. tom.* 1. *par.* 1. *Patavii* 1777. de Leontio primum Presbytero, mox & Episcopo Antiocheno, homine Ariano inquit: "Leontius ille castratus, qui ne laici quidem nomine ad communionem admittendus erat, quod se ipse castrasset, ut libere cum quadam Eustolia dormiret, revera quidem ejus muliere, virgine autem dicta." Quemadmodum vero clerici per laicam communionem redigebantur ad conditionem laicorum, ita *per communionem peregrinam* censebantur jure clericorum peregrinorum, qui sine litteris formatis vagabantur, & qui suorum ordinum muneribus fungi non poterant. Alebantur hi quidem Ecclesiæ sumptibus, uti scriptum est *Canone 26. Apostolorum* apud Cotelerium *PP. Appos. tom.* 1. *pag.* 446. *laudatæ edic.*, sed neque ad communionem admittebantur, neque ordinum munera exercere poterant, eo fere modo, quo nunc extraneis, & ignotis sacerdotibus non permittitur rem divinam conficere, nisi litteras suæ ordinationis ostendant. Quare ut *laicæ communionis* pœna omnis in eo erat posita, ut clerici non amplius clerici, sed laici haberentur, ita pœna *communionis peregrinæ* in eo consistebat, ut clerici non peregrini eodem, quo clerici peregrini, jure censerentur. Uno verbo *peregrina communio* non plena erat, & perfecta dejectio, qualis erat *communio laica*, sed temporaria segregatio Clericorum, qui post actam pœnitentiam, quæ privata esse debuit, quia publica pœnitentia spem nullam restitutionis dabat, gradum suum repetebant. Ita Albaspinæus *Observ. l.* 2. *c.* 3., Sirmondus *in Hist. public. pœnit. c. ult.*, quorum sententiam refert, laudatque Card. Bona *Rer. liturg. lib.* 2. *cap.* 19., §. 6. *pag.* 421. *edit. Taurin.*, Petavius *Not. in Synesii epis.* 67. *cap.* 3. *pag.* 78. *ed. Paris.* 1633., de Marca *Dissert. in cap. clericus ad calcem Baluzii de emend. Gratian. pag.* 369. *ed. Paris.* 1681., Schelestrat. *Not. in Conc. Antioch. pag.* 397. *Can.* 7. *cap.* 12. *art.* 3. Bencinus *in Dissert.* 1. *de Litter. enciclic.* §. 20. *n.* 11 *& seq. pag.* 301. 304. 308., quibus etiam assentitur Josephus Binghamus *Origin. Ecclesiast. lib.* 7. *cap.* 3. §. 7. *tom.* 8. *pag.* 17, *ed. Halæ Magdeb.* 1760., ita, inquam, explicant communionem peregrinam, licet alii minus probabiliter eam alio modo explicandam putent. Nam Binius *Not. in Conc. Ilerdense c.* 757. *tom.* 5. *conc.*

Labbæi *ed. Venet.*, Bellarminus *loc. cit.*, Gratiani Glossator *in Can.* 11. *c.* 13. *q.* 2. inter laicam, & peregrinam communionem nullum discrimen fuisse arbitratur, quod revera maximum erat, cum clerici ad peregrinam communionem redacti post actam pœnitentiam gradum suum, & munera recuperarent, sed clericis in laicam communionem conjectis nulla ordinaria spes esset restitutionis. Idem Gratiani Glossator *loc. cit.* peregrinam communionem intelligi posse existimat communionem, quam homo in exitu vitæ suscipit, *cum recedit*, *vel peregrinatur de hoc mundo.* Verum vita, non mors peregrinatio est, & Concilium Agathense *Can.* 2. *t.* 2. *col.* 998. *col. Harduini* diserte statuit, quod hi clerici post actam pœnitentiam *gradum suum*, *dignitatemque suscipiant*; ex quo intelligitur, pœnam hanc fuisse clericorum, quos Synodus bene sanos habebat, adeout suum gradum, & dignitatem recuperare possent. Nullo demum antiquitatis monumento nituntur opiniones Gabrielis Henao *de Sacrific. missæ par.* 3. *disp.* 28. §. 49., qui peregrinam communionem fuisse putat peregrinationes, sive perpetuas, sive temporarias, quas clerici criminosi pœnæ causa suscipere cogebantur; & Gregorii Cassandri *de commun. sub utraque specie pag.* 1029. atque aliorum, qui communionem peregrinam interpretantur oblationem Eucharistiæ, quæ extra statos dies peregrinorum causa fiebat. Memorat hanc pœnam Concilium Regense *can.* 3. *tom.* 1. *col.* 1749., Agathense *can.* 2. *&* 5. *col.* 998. *tom.* 2. *collect. Harduini ed. Paris.*; & Canon 34. Apostolorum *apud* Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 446., ac Conc. Carthaginense *l. can.* 7. *t.* 1. *col.* 686. *collect. Harduini* præsertim explicant, quo jure peregrini vagantes sine Episcopi litteris censerentur.

(3) Discrimen hoc agnovit Cœlestinus III. *in cap.* 10. *de Judic.*

§. XX. Simplex depositio clericum perpetuo quidem arcet, aut ab exercitio ordinum susceptorum, aut ab officio, usuque ecclesiasticæ jurisdictionis, aut à beneficio; aut denique ab ordinis exercitio simul, & officio, & beneficio, sed non ei fori, & canonis privilegium adimit, ideoque ipse, ut antea, subest ecclesiastico imperio, non laico subjicitur. At vero degradatio non tantum clericum perpetuo privat ecclesiastico ministerio, officio, beneficio, sed eum etiam obnoxium facit laicæ potestati, à qua post degradationem judicatur, atque in carceres detruditur, ut laicorum more sustineat pœnas, quæ sunt ejus sceleri à jure constitutæ.

§. XXI. Duplicem degradationem distinguit Bonifacius VIII (1), *verbalem*, quæ etiam *depositio* dicitur, & *realem*, sive *actualem*, quæ proprie *degradatio* appellatur. *Verbalis* est ipsa sententia, per quam Judex Ecclesiasti-

cus clericum de gradu dimovet, & laico foro addicit; *realis* autem est tristis ipse actus, seu funesta cæremonia, qua Episcopus clerico, contra quem est lata degradationis sententia; detrahit insignia ordinum singulorum, eumque sæculari curiæ puniendum tradit (2); adjunctis tamen precibus, ut quam mitissime tractetur. Tum vero clericus omnia amittit ordinis privilegia, & quamquam ejus retineat potestatem, quæ tolli non potest, eam tamen exercere nequit, amittit item omnia ecclesiastica oficia, beneficia, jurisdictionem, & pœna plectitur, quam criminis sociam laïcus Judex putat.

(1) *Cap. 2. de Pœnis in 6.*

(2) De clerico, qui Curiæ traditur, mentio fit in *L. 39. Cod. Theod. de Epist. & Cleric.*, *in L.* 53. §. 1. *eod. tit. Cod. Justinia.*, *et in Novell.* 123. *cap.* 14. Ex his locis evidens est, clericum tradi consuevisse, ut ei adscriberetur, atque ut *in posterum Curiæ ministraret*, ut loquitur Justinianus *in cit. Leg.* 53. §. 1., non autem ut puniretur. Eodem modo rem explicat falsa decretalis, quam Fabiano Isidorus adscribit, quæque extat *in Can.* 31. c. 11. *q.* 1. Verum antiquitatis ignorantio fecit, ut hæc formula longe aliter intelligeretur, atque apud Canonistas aliquem tradere Curiæ sæculari idem esset ac puniendum dare. Serius tamen inducta est solemnis illa clerici degradati traditio judici sæculari, quæ nunc adhibetur, quæque in eo est posita, ut gravioris criminis reus pœna coerceatur; ac mihi quidem persuasum est, eam antiquiorem non esse Innocentio III., qui eamdem disserte constituit *in cap.* 8. *de Crimin. falsi.* Regula erat Ecclesiæ, quod clericus, qui ab ecclesiastico judice propter crimen gradu motus fuerat, non aliam deinceps à sæculari Magistratu pœnam toleraret, ne duplex irrogaretur pœna, secundum Canonem Apostolicum apud Gratianum *Can.* 12. *dist.* 81. Quæ regula proposita est in controversiis de ecclesiastica immunitate, quæ ortæ sunt Alexandro III. Pontifice, quasque sustinuit S. Thomas Cantuarensis, uti narrat vetus scriptor apud Baronium *ad an.* 1164. *n.* 36. *pag.* 232. & Pagium *in not. n.* 2. *pag.* 218. *tom.* 19. *ed. Luc.* Eamdemque ipse Alexander III. *cap.* 4. *de Judic.* Salernitano Episcopo proposuit "sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus "(cum suo sit functus officio), nec duplici debeat ipsum contritione conterere judici tradere sæculari. Nihilotamen minus Alexandri "successor Lucius III., ut graviori pœna persequeretur hæreses; quæ "tunc late grassabantur, longe aliud constituit in clericos, qui in "hæresim lapsi fuerint *cap.* 9. §. *Præsenti de Hæret*, "si clericus, *inquit*, est, vel cujuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius "ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur: & sic omni officio, &

»beneficio spoliatus ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio po»testatis animadversione debita puniendus." Atque hæc prima, meo quidem judicio, ecclesiastica lex est, qua clericus degradatus arbitrio relinquitur sæcularis Magistratus; ut pœna afficiatur; & in hac ipsa Lucii constitutione animadvertendum est, quod clericus *non traditur Curiæ*, sed tantum *relinquitur sæcularis arbitrio potestatis*. Qua in re nihil ipsa agit Ecclesia, tantum impedimento non est, quominus sæcularis Magistratus in hunc clericum animadvertere possit. Urbanus III., qui post Lucium Pontificatu maximo functus est, in *cap.* 3. *de Crimin. falsi* clericos, qui *falsaverant sigillum Regis Francorum*, ab Episcopo plecti voluit pœna, modo per eam neque mors inferretur, neque membrum aliquod amputaretur, jussitque præterea, ut iisdem *degradatis in signum maleficii characterem aliquem imprimi faceret*; verum eos sæculari Curiæ puniendos tradi noluit. Clemens III., sive, ut alii putant, Cœlestinus III. *in cap.* 10. *de Judit.* clericum in furto, homicidio, perjurio, aliove crimine deprehensum deponi voluit, tum excommunicari, "si incorregibilis fue»rit, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, *pos»tremo*, si in profundum, *inquit*, malorum veniens comtempserit, cum »Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perdi»tio plurimorum, per sæcularem comprimendus est potestatem." Ex quibus manifestum est, laicos in clericos criminosos nullam exercere jurisdictionem potuisse, etiam posteaquam hi depositi ab Episcopo fuerant; nam si post depositionem adhuc in criminibus versari pergant; primum "excommunicantur, *deinceps* anathematis ma»crone feriuntur; *tantum cum* in profundum malorum venerint, & »Ecclesia non habeat ultra quid faciat, *cum demum* per sæcularem »potestatem comprimuntur." Itaque usque ad exitum sæculi XII., qua quidem ætate Pontificatum tenuerunt Alexander, Lucius, Urbanus, Clemens, Cœlestinus, nullum exemplum est Clerici degradati, qui sæculari Magistratui puniendus tradatur. Tantum Lucius clericum in hæresim lapsum *sæcularis potestatis arbitrio relinquit*, sed non eum Ecclesia *tradit*, ut pœna afficiatur. Similiter Clemens, seu Cœlestinus clericum criminosum deponi jubet deinceps excomunicari, & *anathematis mucrone feriri*, postremo cum *comprimi* vult à Magistratu sæculari, sed non eam præscribit solemnem traditionem, quæ nunc degradationem sequitur. Primum, ut dixi, monumentum clerici degradati, qui sæculari judici traditur, est in *cap.* 8. *de Crimin. fals.* Nam Innocentius III., ut severius animadverteret in clericos, qui falsi crimen commiserant, sancivit, ut ii "omnibus of»ficiis, & beneficiis perpetuo sint privati, ita quod qui per se fal»sitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum judicem fue»rint degradati, sæculari potestati tradantur, secundum constitutio»nes legitimas puniendi." Constitutionem hanc ipse Innocentius clarius explicavit in *cap.* 27. *de Verb. significat.*, ut dirimeret controversias, quæ de recta ejus interpretatione ortæ fuerant. Atque ita

factum est, ut deinceps clerici propter graviora crimina degradati sæculari Curiæ traderentur, & clericum Curiæ tradere idem haberetur, ac dare puniendum sæculari potestati. Quæ nunc nobis eorum vocabulorum significatio est, quamquam olim, uti supra demonstravimus, longe aliud iis verbis intelligeretur. Formam autem, quæ adhibetur in reali degradatione Clerici, describit Bonifacius VIII. *in cit. cap.* 2. *de Pœnis in* 6., & Pontificale Romanum *par.* 3. *tit.* 7. *& seq. pag.* 138. *& seq. ed. Rom.* 1740.

§. XXII. Olim Episcopi degradatio postulabat duodecim Episcopos, qui præsentes essent, Presbyteri sex, Diaconi tres (1); sed hodie criminales causæ Episcoporum, quæ depositione, sunt, aut privatione dignæ, ab uno Romano Pontifice noscendæ, finiendæque sunt (2). Reliqui autem clerici de gradu dejiciuntur ab Episcopo, ad consilium accitis, Episcoporum loco, totidem Abbatibus usum mitræ, atque baculi habentibus, sive aliis in Ecclesiastica Dignitate constitutis; qui & sint ætate graves, & Juris scientia commendentur (3). Minores autem clerici sola Episcopi sententia degradantur.

(1) *Can.* 4. 5. 6. 7. c. 15. *q.* 7.
(2) Conc. Trid. *Sess.* 24. *cap.* 5. *de Reform.*
(3) Conc. Trid. *Sess.* 13. *cap.* 4. *de Reform.*

§. XXIII. Degradatio gravissimum pœnæ genus est, & ideo non infligitur ex omnibus criminibus, sed tantum ex gravioribus, quorum causa reus sæculari curiæ puniendus traditur. Hujusmodi sunt crimen hæresis, & apostasiæ cum pertinacia (1); falsationis litterarum Apostolicarum (2); assassinii, ut vocant (3); aversæ veneris plus semel exercitæ (4); solicitationis ad turpia in sacramentali confessione (5); celebratæ missæ, auditæque confessionis sine ordine sacerdotali (6); patrati abortus (7); falsæ, aut vitiatæ monetæ aureæ, vel argenteæ (8); furti sacrilegi Sanctissimæ Eucharistiæ, sive cum sacra pyxide, sive sine illa quis sacram Hostiam surripiat, & apud se retineat, aut alio transferat (9).

(1) *Cap. 9. & 15. de Hæret.*, *cap. 1. & 4. eod. in 6.* Paulus IV. *const. Cum quorumdam 5. tom. 4. par. 1. p. 322.* & Clemens VIII. *Const. Dominici gregis 298. tom. 5. par. 3. pag. 1. Bullarii ed. cit.* quibus duabus Constitutionibus speciatim degradationis pœna plectuntur negantes misterium Sanctissimæ Trinitatis, vel Christum Dominum sola Spiritus Sancti opera conceptum, vel ejus mortem, vel semper integram Deiparæ virginitatem.

(2) *Cap. 7. de Crimin. falsi*, *cap. 27. de Verb. signific.*

(3) *Cap. 1. de Homicid. in 6.*

(4) S. Pius V. *const. Horrendum 95. tom. 4. par. 3. pag. 33. Bullarii d. ed.*

(5) Pius IV. *const. Cum sicut 37. tom. 4. par. 2. pag. 77.* Gregorius XV. *const. Universi 73. tom. 5. par. 5. pag. 54. Bullar. ed. Mainar. cit.*, Benedictus XIV. *const. Sacram. 20. tom. 1. pag. 30. ejus Bullar. ed. Romæ.* 1754.

(6) Clemens VIII. *const. Etsi alias 260. tom. 5. par. 2. pag. 395.*, Urbanus VIII. *const. Apostolatus 259. tom. 6. par. 1. pag. 113. ed. cit.*, Benedictus XIV. *const. Sacerdos in æternum 97. pag. 208. t. 1. ejus Bullarii.* Cum autem usu fori vigeret opinio damnandi ad triremes, aut ad carcerem perpetuum illos, qui in carceres conjecti statim crimen suum confitebantur, Benedictus XIV. hoc beneficio frui vetuit illos, qui crimen aperiunt carceribus detenti, & coram Judice constituti, ne Curiæ sæculari tradantur, uti patet *ex const. Divinarum. 71. pag. 332. tom. 4.*

(7) Sixtus V. *const. Effrenatam 134. tom. 5. part. 1. pag. 25.* Sed cum Sixtus sua hac constitutione animati, & non animati partus abortum eodem jure censeret, Gregorius XIV. *const. Sedes Apostolica 20. tom. 5. par. 1. pag. 275.* Sixtinam illam legem tantum ad abortum partus animati pertinere voluit.

(8) Urbanus VIII. *const. In suprema 249. tom. 6. par. 1. pag. 95.*, qua constitutione comprehenduntur omnes, qui in Italiæ dumtaxat provinciis " aureas vel argenteas monetas tondere, fabricare, colo- "rare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas "scienter erogare, aut exponere præsumpserint." Atque hanc degradationis pœnam ab Urbano indictam Benedictus XIV. *const. ad curam 65. pag. 310. tom. 4. ejus Bullar.* ampliavit ad eos, qui idem falsi crimen admittunt in singraphis, vulgo *cedole*, Sac. Montis Pietatis Urbis, aut mensæ nummariæ S. Spiritus, quique eo in crimine suam dolose operam præstant.

(9) Alexander VIII. *const. Cum alias 37. tom. 9. p. 97.*, qua confirmata est vetustior constitutio Innocentii XI., & utramque postea confirmavit Benedictus XIV. *const. Ab augustissimo 93. pag. 190. t. 1. ejus Bullar.* Inter graviora crimina, propter quæ clericus degradationis pœnam pendere debet, quidam recensent etiam contumeliam gravem, vel calumniam adversus Episcopum, vel conspirationem in ejus necem. Scriptum id quidem est *in can. 18. c. 11. q. 1.* ex senten-

tia S. Pii Pontificis; sed hic canon eductus est ex falsis Decretalibus Isidori Mercatoris. Eo vero excepto canone, cujus nulla certa fides, & auctoritas est, alius non extat Juris Pontificii locus, quo adversus reum hujus criminis degradationis pœna constituatur. Quidam etiam maleficium, seu sortilegium, cujus causa mors hominum evenerit, degradationem secum ferre arbitrantur, idque se colligere posse censent *ex Constitutione Omnipotentis Dei* 101. Gregorii XV. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 97.; verum hæc constitutio nullum de clericorum degradatione verbum habet, uti observat Cardinalis Albitius *de Inconstan. in fid. par.* 1. *cap.* 32. *n.* 150. Quidam denique etiam polygamiam degradationis pœna puniendam existimant, cum quis videlicet simulato nomine, viva uxore sua, aliam ducit: quoniam hujus criminis reos sæculari Curiæ tradi jussit Urbanus VIII. *in const. Magnum* 537. *tom.* 6. *par.* 2. *pag.* 107. Sed hæc Constitutio non pertinent ad clericos, neque ulla degradationis mentio in ea est. Sola igitur crimina speciatim expressa degradationis pœna plectuntur; cætera graviora crimina eidem pœnæ subjici possunt, cum eorum rei plane emendari nequeunt, & postquam alias gradatim sustinuerunt pœnas, per quas moniti resipiscere, & aliud sequi vitæ institutum possent; quæ communis est sententia omnium, qui hanc materiam scriptis illustrarunt.

TITULUS IX.

DE MONACHIS, ET REGULARIBUS.

I. Ascetæ à Monachis diversi.
II. & III. Monachorum origo.
IV. Monachi Orientales, & Occidentales.
V. & VI. Quæ initio, quæ tractu temporis fuerit Monachorum regula?
VII. Canonici Regulares, Dominicani, Franciscani.
VIII. Reliqui ordines Regulares deinceps instituti.
IX. Monachi initio laici erat.
X. Privilegia, & jura Regularium.
XI. & XII. Eorum regula.
XIII. Professio regulæ tacita, vel expressa.
XIV. Vis professionis.
XV. Quemadmodum adversus irritam professionem reclamare liceat.
XVI. Renunciationes ante professionem faciendæ.
XVII. & XVIII. Moniales, & earum clausura.
XIX. & XX. Monialium regimen Episcopo commissum.
XXI. Virgines sacræ Monialibus antiquiores.
XXII. & XXIII. Viduæ ecclesiasticæ, & Diaconissæ.

§. I.

Hactenus de clericis, quos *sæculares* dicimus, nunc agemus de Regularibus, qui nimirum, solemnibus emissis votis, Regulare institutum amplexi sunt. Fuere semper inter Christianos, qui durius quoddam, & asperius vitæ genus sequerentur vacantes jejunio, precibus, & meditationi rerum divinarum. Hi ab hac exercitatione dicti sunt *Ascetæ*, quos semper habuit Ecclesia (1), & qui cum Monachis confundi non debent.

(1) Ascetæ nomen tractum est à græco verbo *ασκητὴν* quod *exercitationem* significat. Quisquis durioribus abstinentiæ, ac virtutis regulis sese exercebat, Asceta dicebatur. Quare Asceta erat, qui se à carnibus, & vino abstinebat, ut corpus vexaret. Origenes *Contr. Cels. lib.* 5. *n.* 49. *opp. tom.* 1. *p.* 615. *ed. Paris.* 1733., Canon Apostol. 43. apud Coteleriam *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 449. *ed. Amstelædami* 1724.; qui in Divino cultu, atque in assiduis precibus tempus impendebat, & hinc Cirillus Hierosolymitanus *Catec.* 10. *n.* 19. *pag.* 146. *ed. Paris.* 1720. Annam Prophetissam *ασκήτριαν ascetriam* vocat, quia duriorem agebat vitam voluntariam amplexa paupertatem, & caduca despiciens, & hinc Hieronymus *de Vir. illustr. c.* 77. *opp. tom.* 2. *col.* 902. *ed. Veronæ* 1734., Pierium *ascetam, & appetitorem paupertatis* dicit; & Athanasius, si vere est auctor *Synopseos Scripturæ n.* 77. *tom.* 2. *opp. p.* 159. *ed. Patavii* 1777.; Lucianum martyrem *μεγάλον ἀσκητὴν magnum ascetam* appellat propter duritiem, cui sese in carcere adsuefecerat. Quidam ex his ascetis duos, tresve dies jejunii agebant nihil prorsus cibi sumentes, & horum exempla sunt præsertim in Irenæo apud Eusebium *lib.* 6. *cap.* 24. *pag.* 236. *ed. Cantabrig.* 1720., Dionysio Alexandrino *Ep. ad Basilidem Episc.* apud Bevereg. *Pand. can. tom.* 2. *pag.* 3. *Oxonii* 1672., & Epiphanio *Advers. hæres. in exposit. fid. n.* 22. *tom.* 1. *opp. p.* 1104. *ed. Paris.* 1622. Memorant etiam, Ascetas Apostolicæ Constitutiones *lib.* 8. *cap.* 13. *pag.* 409. apud Coteleriam *PP. Apost. tom.* 1. *ed. indic.*, atque iis ad sacram mensam accedentibus locum tribuunt statim post Lectores, & Cantores; " Post hæc, *inquit*, sumat, & „communicet Episcopus; deinde Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, „Lectores, Cantores, & Ascetæ." Erat autem hoc vitæ institutum proprium & marium, & fœminarum, illi *Ascetæ*, hæ vero *Ascetriæ* dicebantur, illudque omnium ordinum hominibus libere permittebatur. Non igitur cum Scriptores, qui tribus prioribus Ecclesiæ sæculis floruerunt, Ascetas memorant, intelligendi sunt Monachi, qui serius institui cœperunt, sed intelligendi sunt omnium ordinum homines, qui in ipsis civitatibus, atque in media hominum socie-

tate austeram illam vitæ rationem iniverant, quod recte observarunt, Valesius *Not. in Euseb. de Martyr. Palæstin. cap.* 11., *pag.* 432. *ed. Cantabrig.* 1720., Cotelerius *Not. in Const. Apost. loc. cit. p.* 408., Pagius *Critic. in Baron. an.* 318. *n.* 24. & *seq. tom.* 5. *pag.* 645. *ed. Lucæ* 1738., Holstenius *Præfat. ad Regul. veter. monach. cap.* 1., Papebrochius *Com. in acta Pachomii Maii* 14. *tom.* 3. *act. Sanctor. pag.* 295.

§. II. Serius instituti sunt Monachi, & prima eorum initia referenda ad ætatem Decii Imperatoris (1). Nam ea tempestate multi hominum, ut declinarent impetus eorum, quos ethnica superstitio in rem Christianam agebat, receperunt se in montes, atque in vicinas solitudines, ut ibi tutum haberent perfugium à vexationibus, & liberius pietati, considerationique, & contemplationi rerum Divinarum dare operam possent. Genus hoc vitæ quibusdam eorum adeo jucundum fuit, ut, etiam pace Ecclesiæ reddità, mallent in disertis vivere, quam redire ad civitates, unde discesserant.

(1) Vide Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 12., ac vide etiam Baronium *ad an.* 328. *tom.* 4. *pag.* 209. *ed. Lucæ*, Pagium, Papebrochium, Holstenium *loc. cit.*

§. III. Primi & notissimi horum fuere Paulus, & Antonius (1). Nullæ tamen coaluerant societates hominum, qui suam ad certas regulas vitam conformarent, & nullum conditum erat Cœnobium (2), sed pauci tantum, & singulares homines huc illuc in desertis Ægypti dispersi vitam traducebant, donec, pacata, & tranquilla Ecclesia, Pachomius quædam in Ægypti Thebaide Monasteria ædificanda curavit (3). Ita Monachi (4) eo sunt adducti, ut communem, certisque obstrictam regulis vitam agerent, quod antea non fecerant.

(1) Hieronymus *Ep.* 22. *ad Eustoch. cap.* 36. *tom.* 1. *col.* 119. *ed. Vallarsii Veronæ* 1734. eorum alterum vitæ Anachoretarum *auctorem*, alterum *illustratorem* appellat.

(2) *Cœnobium* à *Laura* differt. Nam *Cœnobium* est unum domicilium, quod plures comprehendit in societate viventes, & omnia ha-

bentes communia; ac vero *Lauræ* nomine intelligimus solitudinem, in qua plures sunt divisæ omnes, ac discretæ cellæ, in quibus singuli separatim vivunt. Lauram memorant Evagrius *lib.* 1. *cap.* 21. *pag.* 276. *ed. Valesii Cantabrig.*, & Epiphanius *Hæres.* 69. *lib.* 2. *n.* 1. *pag.* 727. *tom.* 1. *opp. ed. Paris* 1622.

(3) Illustre est testimonium auctoris vitæ S. Pachomii apud Henschenium & Papebrochium *die* 14 *Maii tom.* 3., nam ita S. Antonius Sacchæum S. Pachomii discipulum alloquitur "Quo ego tempore monachum coepi agere, nullum uspiam extabat coenobium... postea pater vester (*Pachomius*) tantum bonum, Deo adjuvante, effecit."

(4) Monachi ita sunt appellati, quia solitariam vitam agebant; nam vocabulum tractum est ex græco verbo μόνος., quod latine *solum* significat. Hinc illud Hieronymi *Ep.* 58. *ad Paulin. cap.* 5. *t.* 1. *col.* 320. *ed. Veronæ* 1734. "Sin autem cupis esse, quod diceris Monachus, idest solus; quid facis in urbibus & castellis, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum?" Qui societatem hominum fugientes privatis in cellulis vitam traducebant, *Anachoretæ*, qui in coenobio, *Cœnobitæ* dicti sunt. Alia multa sunt Monachorum nomina, de quibus omnibus sigillatim dicere longum est, ac non necessarium.

§. IV. Pachomii exemplum aliæ in Oriente regiones imitatæ sunt (1); ac denique S. Basilius monasticum institutum perfecit, deditque regulas, quibus deinceps omnes fere Orientales Monachi paruerunt (2). In Occidentem instituta detulit Monachorum S. Athanasius, qui cum Romam venisset, Romanis proposuit S. Antonii vitam, ut eam sequerentur (3). Multa deinceps in Occidente condita sunt monasteria (4), sed denique sexto sæculo S. Benedictus primum Sublaci, quod est Æquorum oppidum in Latio, deinde in Monte Casino monasteria possuit, & certam constituit regulam, quam postea cuncti fere Occidentales Monachi sequuti sunt (5).

(1) Hilarion Antonii discipulus primus fuit Monachus, qui in Syria vixerit, nec ante eum ullum in Palæstina monasterium fuit, ut scribit Hieronymus *in Vit. Hilar. cap.* 14. *col.* 19. *opp. tom.* 2. *ed. Veronæ* 1735. "Apud Armenios, & Paphlagonas, & accolas Ponti Eustachius Sebastiæ in Armenia Episcopus monasticæ conversationis auctor fuisse dicitur," inquit Sozomenus *lib.* 3. *cap.* 14. *pag.* 115. *ed. Cantabrig.* 1720.

(2) Basilius non novum aliquem ordinem instituisse videtur, sed

potius suis legibus perfecisse, atquè ordinasse, quos jam institutos invenit. Sed cum ipse præcipuus monastici instituti propagator fuerit, ejusque regulæ fere ubique probatæ in Oriente fuerint, vulgo habetur Orientalium Monachorum pater, uti Occidentalium S. Benedictus. Non desunt tamen, qui *asceticos* libros *de Virginitate*, & *monastica vita* non Basilio, sed Eustachio Sebastiæ in Armenia Episcopo tribuendos putant.

(3) Marcellam nobilem mulierem primam Romæ monasticam vitam amplexam fuisse, atque institutam ab Athanasio, qui Romam venerat, ut Arianorum insidias declinaret, ex viris autem primum Romæ Monachum fuisse Pammachium Senatorem, narrat Hieronymus *Ep. 66. col.* 393., & *Ep.* 117. *col.* 947. *tom.* 1. *ed. Vallarsii Veronæ*. Vide Baron. *ad an.* 340. *n.* 7. *t.* 4. *p.* 342. *ed. Lucæ* 1739. quem perperam reprehendit Muratorius *Antichità Italianæ dissert.* 65., qui primum Mediolani monasterium à S. Martino Turonensi institutum putat, antequam nullum Romæ conderetur. Verum quidem est, quod de monasterio à Martino Mediolani condito dicitur, idque diserte testatur Severus Sulpicius *de. Vit B. Martini num. 6. pag.* 113. *tom.* 1. *opp. edit. Veronæ* 1741., & Augustinus etiam *Confess. lib.* 8. *cap.* 6. *opp. tom.* 1. *col.* 150. *edit. Venet.* 1729. Memorat *monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore*. Verum Martinus suum illud monasterium constituit, posteaquam deseruerat militiam, qua functus fuerat sub Juliano Apostata, qui Imperator creatus est anno 361. Verum ante hoc tempus monasteria Romæ instituti cœperunt, scilicet posteaquam ad eam urbem accessit Athanasius, quod evenit an. 340. Si verum esset, quod affirmat Ferdinandus Ughellius *Ital. sacr. tom.* 4. *col.* 40. *edit. Venet.* 1719. ante annum 313. à Mirocle Mediolanensium Antistite monasterium conditum fuisse, nullum forte in tota Italia antiquius esset monasterium Ambrosius *Ep.* 63. *ad Vercellen. Eccles. num. 66. opp. tom. 6. pag.* 213. *edit. Maurin. Venet.* 1781. Eusebio Vercellensi Episcopo eam laudem attribuit, quod "primus in „Occidentis partibus diversa inter se conjunxit, ut & in civitate posi„tus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regeret jejunii sobrie„tate." Verum Ambrosius nullum ab Eusebio monasterium institutum memorat, tantum dicit, eum fretum exemplis Eliæ, Elisæi, ac Baptistæ in suis clericis monasticam vitam cum clericali conjunctam voluisse. Martinus, qui illud Mediolani monasterium instituerat, posteaquam Turonensis Episcopus creatus est, non procul à Civitate sibi monasterium constituit, uti narrat Severus Sulpicius *in ejus vit. pag.* 17. *tom.* 1. *edit. indic.* ejusque opera ita brevi propagatum est Monachorum institutum, ut ad ejus funus fere duo millia illorum convenisse scribat ipse Sulpicius *Ep. ad Bassulam cit. tom.* 1. *pag.* 56.

(4) Multa hæc monasteria in Galliis, in insula Capraria, Mediolani, atque alibi memorant S. Augustinus *Confess. lib.* 8. *cap.* 6. *col.* 150. & *de Morib. Eccles. cap.* 31. *et seq. col.* 710. *tom.* 1. *opp. ed. Venet.* 1729., S. Ambrosius *Ep.* 5. *num.* 19. *col.* 800. *opp. tom.* 3. *ed. Mau-*

rin. *Venet.* 1751., Cassianus *de Instit. cœnob. lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 13. *ed. Francofurti* 1722., Orosius *Histor. lib.* 7. *cap.* 36. *pag.* 564. *ed. Lugduni Batavor.* 1738., Sev. Sulpicius *in Vit. S. Martini. loc. cit.* In Africa nullum ante Augustini Episcopatum monasterium fuisse ostendit Christianus Lupus *in Not. ad Tertulian. de Præscript. cap.* 2. *pag.* 39. *tom.* 9. *ed. Venet.* 1728. De Monasteriis, quæ ante S. Benedictum in Occidente erant, late disputat Mabillonius *Amal. Benedictin. lib.* 1. *tom.* 1. *n.* 9. *pag.* 5. *&* 6. *edit. Lucæ* 1739.

(5) Vide *Annales Benedictinos* à Joanne Mabillonio conscriptos. Quatuor autem S. Benedictus *Regul. Monach. c.* 1. apud Holstenium *Cod. Regul. tom.* 1. *pag.* 115. *edit. Augustæ Vindelic. an.* 1759. distinguit Monachorum genera, *Cœnobitas*, *Anachoretas*, *Sarabaitas*, *&* *Gyrovagos*. Duo hæc posteriora genera, tamquam Ecclesiæ dedecus, & opprobrium vehementer improbat, ac de *Sarabaitis* eadem prorsus dicit, quæ S. Hieronymus *Ep.* 22. *ad Eustochiam cap.* 34. *tom.* 1. *opp. col.* 116. *edit. Veronæ* 1734., & Cassianus *Collat. PP. collat.* 18. *cap.* 7. *pag.* 521. *ed. Francofurti* 1722.; his vero omissis sese *ad cœnobitarum fortsisimum genus* accedere declarat.

§. V. Præcipua monastici instituti ratio erat, ut Monachi rerum omnium tractatione, & cogitatione relicta, animum ad divina intenderent, atque ut procul à populi tumultu viventes (1) Præpositis obedirent (2), sibique manuum labore victum quærerent (3), & corpus castigarent (3). Habebant tamen singula monasteria propriam, ac peculiarem regulam; quædam scriptis legibus utebantur; quibusdam regulæ loco erat vivendi ratio probata majorum consuetudine, ac traditione, quibusdam autem Abbatis voluntas, quæ explicabatur, uti sese dabat occasio (5). Sed quoniam omnium regularum unum erat propositum, ut scilicet Monachi procul à cura, & solicitudine rerum humanarum divinis vacarent, idcirco Rectorum arbitrio nova etiam in uno monasterio regula interdum recipiebatur, & interdum plures in uno eodemque cœnobio obtinebant regulæ, aut additis, aut demptis, quæ temporum, ac locorum ratio postulare videbatur (6).

(1) S. Hieronymus *Ep.* 125. *ad Rustic. cap.* 8. *tom.* 1. *opp. col.* 931. *ed. Veronæ* 1734. reprehendit monachos, qui in civitate vivere cupiebant. "Quid desideramus, *inquit*, urbium frequentiam, qui de singularitate censemur?" Antonium dicere solitum tradit Sozomenus *lib.* 1.

cap. 13. *pag.* 28. *ed. Valesii cantabrigiæ* 1720., "pisces quidem aqua nu-
"triri, monachis vero ornamento esse solitudinem; & quemadmodum "illi, simulatque terram attigerint, vitam amittunt, sic istos, cum ad "urbem accedunt, monasticam gravitatem perdere." Agitur etiam ea de re *in Leg.* 1. *codi. Theod. de Monachis, in L.* 29. *cod. Justin. de Episc. & cleric., & in Novell.* 113. *cap.* 42.

(2) *Prima apud eos*, inquit Hieronymus *Ep.* 22. *ad Eustoch. cap.* 35. *tom.* 1. *opp. col.* 117. *ed. Veronæ* 1734., *confederatio erat, obedire majoribus, & quidquid jussissent, facere.* Quare Monachi, qui hæc præfectorum jussa despexissent, Eucharistia, sacrisque omnibus interdicebantur ac censuris, aliisque ecclesiasticis pœnis plectebantur. Cassianus *de Instit. cœnob. lib.* 2. *cap.* 16. *pag.* 27., *lib.* 4. *c.* 16. *&* 20. *pag.* 58. *&* 62., *& collat.* 2. *cap.* 5. *pag.* 240. *edit. Francofurti* 1722., Socrates *lib.* 4. *cap.* 23. *p.* 238. *cit. edit. Valesii.*

(3) Laborem hunc manuum, in quo sese Monachi exercebant, tum ut sibi victum compararent, tum ut aliis opem ferrent, tum denique ut omne otium procul haberent, memorant Cassianus *Instit. lib.* 10. *cap.* 23. *pag.* 169. *edit. indicatæ*, Hieronymus *Ep.* 125. *ad Rustic. cap.* 11. *tom.* 1. *opp. col.* 933. *ed. Veronæ* 1734., *& Ep.* 22. *ad Eusthach. loc. cit.*, Epiphanius *Hæres.* 80. *num.* 6. *pag.* 1072. *opp. tom.* 1. *ed. Paris.* 1622., Sozomenus *lib.* 6. *cap.* 28. *pag.* 257. *laud. edit.*, Augustinus *de Morib. Eccles. cap.* 31. *col.* 710. *opp. tom.* 1. *ed. Maurin. Venet.* 1729.

(4) Hinc Hieronymus *advers. Vigilantium cap.* 16. *col.* 401. *opp. tom.* 2. *ed. Vallarsii Veron.* 1735. Monachi institutum *vitam plangentis* appellat, *& Præfac. in Regul. Pachomii, col.* 53. *cit. tom.* 2. insulam Canopum, ubi Tabenenses Monachi vitam agebant, vocat insulam *metanoeæ*, hoc est insulam pœnitentiæ.

(5) Testatur Cassianus *de Instit. cœnob. lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 13. *ed. Francofurti* 1722., quod *tot propemodum typi, ac regulæ* erant, *quot cellæ, ac monasteria.*

(6) Vide Mabillonium *in Præfat. ad Annales Benedictin. num.* 18. *tom.* 1. *pag. XXXIV. ed. Lucæ.*

§. VI. In tanto hoc regularum discrimine magna tamen erat inter omnes monachos consensio animorum, una societas, unumque corpus, nulla prorsus vestium diversitate discretum (1). Quare facilis, ac promiscuus erat ex uno in aliud monasterium transitus, non modo Latinorum inter se, sed etiam Latinos inter, & Græcos, quibus satis erat in novo monasterio stabilem, firmamque moram constituere. Verum S. Benedictus Monachos suos obstrictos perpetuo voluit regula, quam semel essent amplexi, atque ita sublatum est Rectorum arbi-

trium, & Monachis adempta libertas, quam pridem habebant mutandi regulam, & monasterium (2).

(1) "Verum illo ævo, *inquit Mabillonius* loc. cit. n. 19., cum unus "esset monasticus ordo, needum in varias clases divisus, illa regularum diversitas, qua uniformes censebantur, nullam inducebat ordinum diversitatem; uti nec modo diversæ in eamdem regulam constitutiones, quas variæ unius ejusdemque Ordinis Congregationes sibi præscribunt, unitati Ordinis haud officiunt."

(2) S. Benedictus *Regul. c.* 58. *tom.* 1. *pag.* 131. *edit. cit.* Vide Joannem Mabillonium *cit. num.* 19. & *num.* 28. *pag.* *XXXVIII.*, ubi adversus Lucam Holstenium demonstrat S. Benedictum non tantum dedisse regulam Casinensi Cœnobio, sed etiam Ordini universo; & vide etiam eumdem Mabillonium *Acta Sanctor. Ord. S. Benedict. præfat. ad sæc.* 4. *par.* 1. *tom.* 5. *num.* 52. & *seq. pag. XVII.* & *seq. edit. Venet. an.* 1735.

§. VII. Sæculo XI. instituti fuerunt Canonici Regulares; quorum multa sunt nomina, sed celeberrimi sunt, qui in Lateranensi Basilica ab Alexandro II. recepti Lateranensium, nomen acceperunt. Ex Canonicis Regularibus processit S. Dominicus, qui ordinem instituit Prædicatorum ad eliminandas hæreses Albigensium, publicisque concionibus pravos hominum mores corripiendos, quem Ordinem probavit Innocentius III., & Honorius item III. confirmavit. Eadem tempestate suum etiam creavit Ordinem cum lege summæ paupertatis, exemplo Christi, atque Apostolorum, S. Franciscus Assisiensis, & eum etiam idem Honorius approbavit.

§. VIII. Annis autem consequentibus alii instituti sunt Ordinis Regulares, ut certa charitatis officia præstarent, atque ut clericis opem ferrent in iis, quæ clericalis muneris propria sunt. Nec prætereundi Ordines equestres, & militares; qui præsertim à cruciatis, atque expeditionibus in Saracenos ortum habuerunt, & quos inter celeberrimi sunt Equites Hierosolymitani, qui Rhodo pulsi nunc habent Melitam acceptam à Carolo V., & in quos potissimum Anastasius IV. multa contulit privilegia.

§. IX. Monachi olim ordinibus initiati non erant (1), & ideo si quis eorum gravioris criminis reus esset, plectebatur pœna excommunicationis, non suspensionis, aut

degradationis, quæ ad Clericos pertinebant (2). Sed interdum eorum aliquis Episcopi beneficio inter clericos referebatur, præsertim ut in sacello monasterii rem divinam conficeret (3). Denique propter utilitatem Ecclesiæ receptum est, ut Monachi sacris initientur ordinibus (4); & ideo nunc passim monachi clerici sunt, exceptis illis, qui famulatui, ac vilibus ministeriis reservantur, quos vulgo *laicos* appellamus.

(1) *Alia*, inquit S. Hieronymus *Ep.* 14. *cap.* 8. *tom.* 1. *opp. col.* 33. *ed.* 1734., *monachorum est causa, alia clericorum.* Idem habent S. Leo M. *Ep.* 94. *c.* 6. *par.* 2. *opp. p.* 361. *ed. Romæ* 1755. Conc. Chalcedonense *Can.* 2. & 4. apud Labbæum *tom.* 4. *col.* 1682., *et seq. ed. Venet.*, & Trullanum *can.* 24. *col.* 1358. *tom.* 7. *ejusdem collect.* ubi Monachi à Clericis distinguuntur. Verum eos non meros laicos fuisse, constat ex *c.* 3. *Chalcedon.*, ubi Monachi, æque ac clerici, secularia negotia exercere prohibentur.

(2) Conc. Chalcedonense *loc. cit. can.* 2. "Si quis, *inquit*, sequester, & intercessor adeo turpibus, & nefariis lucris apparuit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excidat, si sit autem laicus, vel monachus anathematizetur."

(3) Monachos Clericos memorant Cassianus *Collat.* 3. *c.* 1. *pag.* 254. *collat.* 4. *cap.* 1. *pag.* 267. *cit. edit. Francofurti*, Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 23. *p.* 74. *cit. ed. Cantabr.*, Liberatus *Brev. c.* 11. *p.* 61. *ed. Garnerii Paris.* 1675. S. Athanasius *Ep. ad Dracont. c.* 7. *et* 8. *opp. tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 210. *ed. Patavii* 1777. S. Augustinus *Ep.* 60. *col.* 148. *opp. tom.* 2. *ed. Maurin. Venet.* 1729., S. Epiphanius *Expos. fid. num.* 21. *tom.* 1. *opp. pag.* 1104. *ed. Patavii Paris.* 1622., Zosimus *in Decret. cap.* 1. apud Pithœum *Cod. canon. Eccles. Roman. pag.* 214. *Paris.* 1687., Concilium Agathense *Can.* 27. *col.* 526. *tom.* 5., *et Ilerdense Can.* 3. *col.* 751. *tom.* 5. apud eumd. Labbæum. Præsertim cum monasterium ita aberat ab Episcopali, aut Parochiali Ecclesia, ut Monachi ad illam commode accedere non possent, unus aut alter eorum ordinabatur Presbyter, qui divina perageret in sacello monasterii; & sæpe Episcopi vocatos ex eo monachos in Ecclesiæ ministerium ordinabant, & huc spectat *L.* 32. *Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*; quam in legem consule notas Jacobi Gothofredi *cod. Theod. lib.* 13. *tit.* 2. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 76. *ed. Lipsiæ* 1743. Quin etiam exempla Monachorum, qui ad Episcopatum delati sunt, habet Athanasius *loc. cit.*, Severus Sulpicius *in Vit. S. Martini num.* 10. *opp. tom.* 1. *pag.* 17. *ed. Veron.* 1741., & Jo. Moschus *c.* 124. *p.* 893. apud Ros-vveydum *Vit. Antuerp.* 1615. Ita Basilius *Ep.* 218. *ad Amphilochium p.* 331. *opp.* 3. *ed. Paris.* 1730. meminit Alexandri Corydalis in Lycia, qui ex Monacho Episcopus factus est; uti etiam Severus ex Monacho Episcopus evasit, sicuti nar-

rat Marcellinus *in Chron. ind. VI. Clement. et Prob. coss. p. 529. t. 9. Biblioth. PP. ed. Lugdun.*

(4) Quod *ad ampliationem divini cultus*, perpetua lege constituit Clemens V. *in Clem. 1. de Stat. Monach.*

§. X. Regulares omnes, quatenus clerici sunt, habent ea, quæ sunt clericis communia, propterea fruuntur clericalibus privilegiis, iis præsertim quæ *fori*, *&* *canonis* nuncupantur. Quatenus vero sunt Regulares, habent ea, quæ sunt Regularium propria. Eorum quædam peculiaria sunt, & propria cujusvis Ordinis, quædam communia universis.

§. XI. Propria sunt ordinum singulorum privilegia, quæ in illos præsertim Romani Pontifices contulerunt. Est etiam cujusvis Ordinis proprium institutum, & regula, quam semel rite suceptam quilibet servare, ac retinere debet (1). Communia autem non pauca sunt.

(1) Primus S. Benedictus mutandæ regulæ licentiam coercuit, adempta Monachis libertate deserendi institutum, quod semel susceperant; atque eum vel primum, vel inter primos fuisse, qui professionis formam, modumque præscripsit, inquit Mabillonius *cit. Præf. in 1. par. sæc. 4. Bened. n. 53. pag. XVIII.*

§. XII. Primum est, ut præter peculiarem Regulam, quam profitentur, castitatem (1) etiam, obedientiam (2), & paupertatem servare debeant omnes Regulares (3), iisque sese voto obstringere (4); alterum ut quisquis profiteatur Ordinem ab Apostolica Sede approbatum (5), tertium ut domus quæque Regularium suos ministros habeat, & præfectos; omnesque uni capiti, tamquam summo moderatori, subjiciantur; quartum, ut quælibet Regularium familia propriam habeat Ecclesiam, seu sacellum, ubi non solum illi preces Deo fundant, sed etiam privilegio Sedis Apostolicæ liturgiam celebrare, & plura sacra facere possint, quæ propria sunt Ecclesiarum Cathedralium, & Parochialium; quintum, ut Regulares omnes sint exempti ad Episcopi potestate, & Sedi Apostolicæ subjecti (6) quod intelligendum secundum mentem Concilii Tridentini, & recentiores constitutiones Pon-

tificum Romanorum (7). Ac præsertim Episcopi jurisdictio sese exserit in Regulares animarum curam exercentes, qui in iis, quæ ad hanc curam, & sacramentorum administrationem pertinent, illius jurisdictioni, visitationi, & correctioni inmediate subsunt (8).

(1) Castitatis votum non tantum in eo positum est, ut Regulares domitas habeant libidines, quod Christianis omnibus commune est, verum etiam ut se à nuptiis abstineant. Porro Regularium matrimonia, quæ initio tantum illicita fuisse videntur, deinceps etiam irrita facta sunt, quod primum in Synodo Romana, cujus decretum habet Gratianus *Can.* 40. *c.* 27. *q.* 1., constitutum fuisse putat Van-Espenius *Jur. eccles. univers. par.* *. *tit* 13. *c.* 4. *n.* 7.

(2) Tria potissimum in Monachorum obedientia desiderat S. Benedictus *Regul. cap.* 5. apud Holstenium *Cod. Regul. t.* 1. *pag.* 118. *ed. Augustæ Vindel. an.* 1759. scilicet ut Monachi pareant suis Præpositis *sine mora*, *non tepide*, & *cum bono animo.*

(3) Paupertatis, quam profitentur, causa, nihil proprium habere possunt Regulares, & si quid tale aliquis habuerit, invito, vel inscio Præposito, fracti voti reus utriusque suffragii jure biennio privabitur, & aliis etiam pro criminis gravitate pœnis mulctabitur, moriens autem, nisi res omnes numerato dimisserit, sepelietur extra commune cœmeterium *Cap.* 4. *de Stat. monach.*, *Conc. Tridentinum Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regul.* Atque huc spectat regula, quod quidquid acquirit Monachus ad monasterium pertinet.

(4) *Cap.* 16. *de Regular.*

(5) *Cap. un. de Vot. in* 6., & *c. ult. de Relig. domib.*

(6) Exemptionis ab Episcopi jurisdictione, quam Regularibus Summi Pontifices concesserunt, exempla sunt apud S. Gregorium. M. aliosque antiquissimos Summos Pontifices illaque sæpe, ipsis rogantibus Principibus, attributa fuit, quæ omnia accurate describunt Thomassinus *Vet.* & *nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 30., & *seq.* & Bianchius *dell' Esterior polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 2. §. 5. *tom.* 4. *pag.* 360. & *seq.* Multa etiam habes hujusmodi exemptionum monumenta apud Du-Cangium *Histor. Franc. tom.* 1. *pag.* 662. Ughelium *Ital. Sac. tom.* 4. *col.* 955. *ed. Venet. an.* 1719. Mabillonium *Annal. Benedict. tom.* 1. *lib.* 13. *n.* 3. *pag.* 345., & *in Append.* 2. *ejusd. tom. n.* 17. & 18. *pag.* 633. & 634. *ed. Lucæ* 1739., & *Acta SS. Bened. in Vit. S. Bertulfi. n.* 7. *tom.* 2. *pag.* 151. *ed. Venet.* 1753., & *de Re diplom. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 12. Præcipuas vero, easque justissimas exemptionum concedendarum causas enumerat Petrus Blesensis *Ep.* 68. *ad Alexandrum III. pag.* 103. *ed. Paris* 1676. *Scimus*, inquit, *quod ob quietem monasteriorum*, & *Episcoporum tyranidem has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt.* Earumdem querelarum contra Episcopos, qui Regulares vexabant, unde harum exemptionum origi-

nes repetit ipse Van-Espenius *par.* 3. *tit.* 12. *cap.* 2. mentio est in Concil. Toletano IV. *Can.* 51. *tom.* 6. *Concil. collect.* Labbæi *col.* 1463., & in Concilio Toletano IX. *c.* 2. *t.* 7. *col.* 460. *ed. Venet.* Sed ea de re sermo redibit II. Libro, cum de Monasteriis agemus. Graviter autem, & copiose, præter eos, quos supra descripsi; de Regularium exemptionum disputant VV. CCL. Mamachius *Contr. Auctor. opus. Quid est Papa? Ep.* 3. §. 14. *tom.* 1. *pag.* 272. *& seq.* & Zacharia *in Anti-Febron. par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 1. §. 6., *et in Anti-Febron. vind. Dissert. cap.* 4.

(7) Vide *Tit.* 2. *Sect.* I. §. *XIII. et seq.* ubi omnem explicavimus delegatam jurisdictionem, quam Episcopus in Regulares habet.

(8) Conc. Trident. *Sess.* 25. *cap.* 11. *de Regul.*, Gregorius XV. *Const. Inscrutabili* 50. §. 4. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 1. *Bullar.* Qua Tridentina lege Capellanos etiam Religionis Hierosolymitanæ curam animarum exercentes obstrictos declaravit S. Pius V. *Const.* 104. *&* 187. *pag.* 49. *&* 180. *par.* 3. *tom.* 4. *Bullarii ed. cit.* & Gregorius XIII. *Const.* 125. *eodem loco pag.* 456.; Itemque Parochos Regulares Indiarum, Orientalium, & Occidentalium Benedictus XIV. *Const. Quamvis* 1. *tom.* 2. *ejus Bullarii pag.* 1. Vide etiam Constitutionem *Firmandis* ejusdem Benedicti XIV. *in ejus Bullar. tom.* 1. *pag.* 263., in qua describitur quidquid præstari potest ab Episcopo visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium, quibus animarum cura conjuncta est.

§. XIII. Professio regulæ facit aliquem Regularem (1). Ea vel tacita, vel expressa est; tacita, quæ ex perspicuis, certisque actibus educitur (2), expressa, quæ fit palam, ac publice coram Regularis familiæ Moderatore; recitata formula professionis, adhibitis etiam aliis solemnitatibus, secundum receptos ordinis cujusque ritus. Ut professio vim habeat, fieri debet post sextum decimum (3), & post exactum probationis annum (4), eumque integrum, atque perpetuum, gestato habitu, actaque vita toto illo temporis cursu intra claustra designati monasterii, in quo tyrones instituendi sunt (5); debet esse libera, non extorta vi, metuque gravi (6), facta ab homine, qui suæ voluntatis habeat arbitrium, non à servo, invito domino (7), non ab Episcopo, ignaro Summo Pontifice (8), non à viro, qui sospitem habet uxorem, ea dissentiente (9); denique Regularis instituti nomine accipienda est ab eo, cui jus est accipere, ratamque habere professionem (10).

(1) Diu viguit disciplina, quàm memorant Hieronymus *Ep.* 107. *ad Lætam num.* 3. *&* 6. *col.* 674. *&* 678. *opp. tom.* 1. *edit. Vallarsii Veronæ*, & Salvianus *Advers. avarit. lib.* 1. §. 4. *pag.* 231. *ed. Pedeponti* 1743., ut parentes infantes filios non modo clericatui offerrent, uti demonstratum supra est, sed etiam monasterio, pro qua disciplina acerrime propugnarunt Petrus Damiani *Opusc.* 16., & Rabanus Maurus singulari libello, quem composuit adversus quosdam, qui eidem disciplinæ resistebant; idque argumentum late persequitur Gratianus *caus.* 20. *q.* 1. Atque hi quidem pueri à parentibus monasterio oblati, cum puberes evaserant, discedere non poterant ab eo vitæ instituto, cui semel addicti fuerant. Hinc illud Toletani Concilii, quod etiam memorat Clemens III. *in cap.* 12. *de Regul.*, *monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit*; & Concilium Wormatiense anni 868. *can.* 22. apud Labbæum *tom.* 10. *col.* 459. *ed. Venet.*, "si pater, *inquit*, vel mater filium, filiamque »intra septa monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint »disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Et can. 23. Monachum ergo, ait, aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad Mundum »reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus »regressus." Solemnis formula ejus oblationis ex S. Benedicti regula *cap.* 59. apud Holstenium *Cod. Regul. tom.* 1. *pag.* 132. *ed. August. Vindelic.* 1759. erat, ut manus pueri oblati in altaris palla involveretur, quæ erat mappa altari superimposita, idque testimonium erat oblationis, qua sic involutus puer Dei obsequio addicebatur. Gratianus *can.* 4. *caus.* 20. *q.* 2. Lambertum quemdam oblatum memorat, qui tum propter non servatam solemnem hanc formulam oblationis, tum propter alias causas votis solutus declaratus fuit. Rothardus *in Reg. S. Bened. Delect. actor. c.* 318. *tom.* 2. *ed. Lugdun.* 1706. describit formulam, in qua Pater dicebat: "volo tradere filium meum Deo omnipotenti ad serviendum sibi in hoc monasterio; *tum Abbas præsentibus testibus ajebat*: auditis fratres, & videtis, quid iste dicat; *hi respondebant*: audimus, & videmus." Abbas benedictionem dabat oblato, qui ita cooptatus censebatur in ordinem monachorum, in quo deinceps vitam omnem traducere debebat. At non solum filios jam natos vovebant parentes, sed eos etiam, qui nondum nati in matris utero latebant, cujus rei multa collegit exempla Baluzius *in Not. ad Salvian. advers. avarit. lib.* 2. *pag.* 428. *ed. Pedeponti* 1743. Confer Mabilonium *in Præfat. ad sæcul. VI. Benedictin. n.* 36. *pag.* 14. *tom.* 8. *ed. Venet.*, *&* *tom.* 2. *Anaclet. pag.* 530., Muratorium *Antiquit. Italic. medii ævi Dissert.* 65. *col.* 380. *& seq. tom.* 5. Calmetum *in Regul. S. Benedicti cap.* 59., Haeftenum *Disquisit monastic. par.* 2. *lib.* 4. *tract.* 2. *disquit.* 5. Hæc de filiis monasterio offerendis disciplina viguit usque ad ætatem Cœlestini III. Pontificis, qui eam moderatius temperavit, dicta lege,

ut puer monasterio oblatus, cum "ad annos discretionis pervenerit, »& habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequi»verit, non est ullatenus compellendus," uti sancitum est *cap.* 14. *de Regular.*, & consentit Innocentius III. *lib.* 15. *Ep.* 116. *ad Episcop. Lugdunen. pag.* 644. *tom.* 2. *ed. Baluzii Paris.* 1682. Licet autem Cœlestinus huic disciplinæ modum imposuerit, non eam tamen sustulit, aut abrogavit; quinimo nunc etiam, nisi obstent, & impediant peculiares leges quibus Regularia Instituta reguntur, aut recentiores Pontificiæ constitutiones, quæ iis tantum, qui certam ætatem nati sunt, in monasterio pernoctare sinunt, secundum jus Decretalium vetitum non est offerre filios impuberes monasticæ vitæ instituto, integro semper jure, quod de ætate, ac tempore Tyrocinii, & Professionis à Synodo Tridentina constitutum est. Quæ oblatio efficit primum, ut filius impubes à Religione recipi possit; deinde ut pater in ipsum patria potestate amplius uti nequeat, ut eum ad sæcularem vitam revocet; denique ut etiamsi filio impuberi ante annos pubertatis monasterii claustra deserere non liceat, quod tamen ipse facere potest, cum ad eam pervenit ætatem, in qua plenum habet suæ voluntatis arbitrium, potest tamen Religio proprio jure uti, ut eum dimittat etiam ante annos pubertatis, nisi forte se onere obstrinxerit eum retinendi, donec pubes evadat. Confer Benedict. XIV. in litteris datis ad Petrus Hieronymum Guglielmum, quæ extant in ejus Bullar. *Const.* 54. *t.* 3. *p.* 239.

(2) *Cap.* 23. *de Regul. cap.* 1. *eod. in* 6. Tacitæ professionis exemplum est in eo, qui per quinquenium tacuit, cum irritam emisisset expressam professionem, vel qua vi, metuque coatus, vel quia nondum justam ætatem attigerat. In cæteris tacita professio tantum obtinet in iis ordinibus, in quibus in habitu professorum, & non professorum nullum discrimen est.

(3) S. Basilius *Regul. fus. tract. c.* 15. *pag.* 337. *opp. tom.* 2. *Paris.* 1722., S. Ambrosius *de Virgin. c.* 7. *n.* 39. *col.* 275. *opp. tom.* 3. *ed. Venet.* 1751., & Alexander III. *in cap.* 8. *de Regul.* ætatem postulant perfectæ, & absolutæ rationis. Capitula Theodori Cantuariensis apud Harduinum *t.* 3. *Conc. c.* 1778. *c.* 118. in maribus annos 15., in fœminis 16., aut 17. constituunt; Ipse Basilius *Ep. ad Amphiloc. can.* 18. *pag.* 292. *opp. t.* 3. *ed. indic.* annum memorat. 16. aut 17., denique Conc. Trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de Regul.* annum 16. exactum definit. Vide Pallavicin. *Hist Conc. Trid. lib.* 24. *cap.* 6. Verum Tridentini Patres cum ætatem constituerunt annorum sexdecim, minime improbarunt peculiares quorumdam Ordinum constitutiones, quibus major ætas requiritur, quod & Sac. Congregationem, Concilii declarasse, testatur Fagnanus *in cap. Nullus de Regul. n.* 15.

(4) Monasterium ingressi apud Orientales in eo per triennium manere debebant, antequam professionem emitterent, quod testatur Justinianus *Novel.* 5. *c.* 2., idque à S. Pachomio institutum fuisse

scribit Palladius *in Lausiac. c.* 38. *p.* 736. *cit. ed. Antuerp.* Idem jus in Occidente interdum obtinuisse constat ex *can. un. dist.* 53. & *can.* 3. *c.* 17. *q.* 2., puta si non satis explorati essent mores ejus, qui professionem emittere debebat. Interdum vero requirebatur biennium, uti patet ex *can.* 6. *c.* 19. *q.* 3. At S. Benedicti regula annum præfinivit, quod probavit Synodus Tridentina *loc. cit.*

(5) Clemens VIII. *const. Nullus omnino* 242. *tom.* 5. *par.* 2. *p.* 340, Urbanus VIII. *const. Sac. Congregatio* 77. *tom.* 5. *part.* 5. *pag.* 271., & *const. Religiosis* 363. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 271. Confer Pirhing. *Jus can. lib.* 3. *tit.* 31. *sect.* 2. §. 3.

(6) *Cap.* 1. *de his quæ vi metusv.* Et Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 18. *de Regul.* anathemati subjicit omnes, qui invitam mulierem cogunt, " præterquam in casibus in jure expressis, ad ingre-»diendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque »religionis, vel ad emittendam professionem " quique in eo facinore opem, consilium, auctoritatem, consensum præbent.

(7) Conc. Chalcedonen. *can.* 4. *col.* 1683. *tom.* 4. *conc. collect.* Labbæi *ed. Venet.*, *can. Si quis c.* 17. *q.* 2.

(8) *Cap.* 18. *de Regul.*, *cap.* 10. *de Renunc.*

(9) *Cap.* 12. *de Controvers. conjugat.* Confer S. Basilium *Regul. fus. tract. c.* 12. *opp. t.* 2. *p.* 354. *ed. Paris.* 1722., S. Hieronymum *Ep.* 122. *ad Rusticum cap.* 4. *opp. t.* 1. *indic. ed.* S. Augustinum *Ep.* 127. *ad Armentar.* & *Paulin. col.* 373. & *Ep.* 262. *ad Ecdiciam c.* 1. & 2. *col.* 889. *opp. tom.* 2. *ed. cit. Venet.* Hinc S. Paulinus *Ep. ad Celantiam c.* 28. *in appendic. opp. c.* 741. *ed. Veronæ* 1736. vehementer improbat mulieres, quæ viros sine ipsorum consensu deseruerant. Conjugum vero, qui mutuo consensu voverunt castitatem, exempla sunt apud Socratem *Hist. lib.* 4. *c.* 23. *p.* 236. *ed. Valesii Cantabrig.* 1720., Heribertum Ros-weydum *Vit. PP. lib.* 1. *c.* 9. *pag.* 158., *lib.* 6. *n.* 3. *pag.* 652., & *lib.* 10. *c.* 108. *p.* 888. *Antuerpiæ* 1615. Victorem Uticen. *de Persec. Afric. lib.* 1. *p.* 678. *t.* 8. *Biblioth. PP.* & *Lugd.*

(10) *Cap.* 16. *de Regul.*

§. XIV. Cum hæc omnia servata sunt, prohibetur quis in posterum deserere institutum, quod semel amplexus est, nisi aut arctius amplectatur (1), aut à Summo Pontifice veniam obtineat (2). Præterea nihil amplius acquirere sibi potest, & amittit beneficia, si quæ habet; dirimitur matrimonium ratum, non consumatum; tollitur patria potestas (3), & vis extinguitur simplicium votorum, quæ ante professionem emissa sunt (4).

(1) *Cap.* 18. *de Regul.*, *Extrav.* 1. *eod. tit. inter communes.* Quid autem servari debeat, ut quis arctiorem regulam rite, ac recte

suspiciat, explicat Schmalzgrueb. *Jus eccles. univers. lib.* 3. *part.* 4. *tit.* 31. §. 8. *n.* 225. *&* 226. Nunc ut ea res exitum habeat celeriorem, Regularibus, qui in arctiorem Religionem conferre se cupiunt, *postquam voluntatis suæ causas*, ut inquit Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. part.* 2. *sect.* 50. *pag.* 865. *tom.* 3. "coram competentibus Apostolicæ Sedis tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud ægre à Romano Pontifice indulgentur oportunæ facultates, in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur."

(2) Summum Pontificem Regularibus tribuere posse facultatem deserendi institutum suum, ac redeundi ad hominum communem vitam, sive, ut inquiunt, *ad sæculum*, inter omnes cõnstat. Sunt tamen è Theologorum familia, qui, auctore præsertim S. Thoma 2. 2. *q.* 88. *art.* 11., negant, eum solvere Regularem posse solemnibus votis, quæ emisit; sed contra hos disputant Schmalzgrueb., *loc. cit.* §. 7. *n.* 211., & Pirhing. *Jus can. lib.* 3. *tit.* 31. *sect.* 3. §. 8. *num.* 144.

(3) *Auth. Ingressi c. de Sacros. Eccles.*, *Auth. Presbyteros C. de Episc. & Cleric.*

(4) *Cap.* 4. *de Vot. & vot. redempt.*

§. XV. Quod si aliquid prætermissum est eorum, quæ servare oportebat, irrita est professio, & qui eam emisit, reclamare intra quinquenium potest (1), elapso quinquennio non potest, nisi ex justa causa fuerit à Pontifice restitutus (2). Nemo autem audietur, qui Regularem habitum dimisit, nisi primum eum denuo susceperit, ac redierit ad monasterium, unde discesserat (3). Nam qui habitum, & monasterium sua sponte deseruerit, tamquam Apostata habebatur, & punitur pœnis, quibus puniuntur Apostatæ (4), quales sunt illi, qui prorsus retinendæ Religionis animum abjecerunt.

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 19. *de Regul.*

(2) Vide *Const. Si datam* 47. Benedicti XIV. *pag.* 236. *tom.* 2. *ejus Bullarii*, ubi etiam accurate præscribitur judicii ratio, quam servare oportet, cum quæritur de nullitate professionis.

(3) Conc. Trid. *loc. cit.*, *& cit. const.* 47. Benedicti XIV.

(4) Apostatarum pœnas diligenter enumerat Lucius Ferraris, *Biblioth. verb. Apostata n.* 50. *& seq.*

§. XVI. Et quoniam Regulares, antequam vota suscipiant, suis sese bonis abdicare solent, eaque in alios

conferre, idcirco constitutæ sunt certæ leges, ut eorum renunciationes recte expediantur. Nimirum eorum obligationes, ac renunciationes non valent, nisi emittantur cum venia Episcopi, aut ejus Vicarii generalis intra duos menses proximos ante professionem, & tantum post eamdem editam vim, atque exitum habent, ita ut nullius momenti sint, nisi professio absolvatur (1).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regul.*

§. XVII. Monachorum instar sunt Moniales, fœminæ scilicet, quæ se Deo consecrarunt; & quæ certa obstrictæ regula vitam ducunt in Monasterio sub regimine Episcopi, & interdum etiam Regularium. Eadem tempestate, qua Monachorum, etiam Monialium cœnobia instituta sunt (1). Præcipua earum est clausuræ lex, qua Moniales egredi prohibentur è septis monasterii, nisi cogat exire vis major, quæ superat legum potestatem, ut magnum incendium, vel morbus lepræ, aut epidemiæ, qui morbus, præter Superiorem, cui Monialis subest, etiam Episcopo cognitus, scriptoque probatus esse debet (2).

(1) Vide Thomassinum *p.* 1. *l.* 3. *c.* 44. & *seq.* Mutatorium *Diss.* 66. *p.* 106. *t.* 3. *par.* 2. *ed. Romæ*, Ballerinios *in Zenon. dissert.* 3. *c.* 1. *p.* 127. *t.* 1. *ed. Aug.* 1758.

(2) *Cap.* 1. *de Stat. Regul. in* 6. S. Pius V. *Const. Circa pastoralis* 13. *pag.* 292. *tom.* 4. *pag.* 2., & *Const. Decori* 139. *pag.* 96. *tom.* 4. *par.* 3. *Bullarii*, Cum autem S. Pius V. tres hasce causas expresserit *magnum incendium*, *lepram*, *epidemiam*, hoc est morbum contagiosum, quo cæteræ Moniales infici possunt, quæsitum est ab interpretibus Juris Canonici, num alia etiam possit esse causa, propter quam Monialibus exeundi è monasterio facultas concedatur. Late ea de re disputat Benedictus XIV. *De Synod. Diœces. lib.* 13. *cap.* 12. *n* 26., & *seq.*, ubi ostendit, alias etiam ob causas cum venia Sedis Apostolicæ Moniales exire posse è septis monasterii, puta si qua earum gravi correpta morbo suasu medicorum locum mutare debeat, ut convalescat. Quod autem de incendio dicitur, id etiam pertinet ad aquarum inundationem, hostium impetum, monasterii ruinam, & similia, quæ subitam fugam postulant, *cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta*, ut inquit Pontifex *in cap.* 3. §. *profecto de verb. signific. in* 6.

§. XVIII. Cæteris vero eadem ingredi claustra vetitum est, sine venia Episcopi, & regularis Superioris, si cui subest monasterium (1); atque hæc venia concedenda est ex justis, & necessariis causis, puta propter commune servitium, aut valetudinem, aut salutem animarum (2). Quæ salus ut bene considerata, atque provisa sit, præter communem, & ordinarium Confessarium, debent Moniales bis, aut ter in anno extraordinarium obtinere, cui liberius intimos animi sensus patefaciant (3).

(1) Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 5. *de Regul.* licentiam postulat Episcopi, vel Superioris, & ideo quæsitum est, num ingressuro monasterium Regularibus subjectum, satis sit venia Regularis Superioris. Sed tum ejus, tum Episcopi veniam desiderari, ut quis hujusmodi monasteria ingrediatur, nisi diuturna consuetudo unius Episcopi veniam postulet, plus semel responsum est à Sac. Congregationem Concilii, uti patet ex *lib.* 14. *Decret. pag.* 300., *lib.* 15. *pag.* 14. & 465., *lib.* 16. *pag.* 86. & *seq.*, & *lib.* 17. *pag.* 520. & *seq.*

(2) Ad hanc clausuræ legem diligenter custodiendam pertinent *const. Ubi gratiæ* 44. Gregorii XIII. *Bullar. t.* 4. *par.* 3. *pag.* 398., *const. Facultatem* 117. Pauli V. *pag.* 246. *tom.* 5. *par.* 3., ejusdemque *const. Monialium* 203. *pag.* 102. *tom.* 5. *par.* 4., *const. Apostolatus* 198. Clementis X. *pag.* 330. *tom.* 7., & *const. Salutare* 40. Benedicti XIV. *pag.* 64. *tom.* 1. *ejus Bullarii ed. Romæ* 1754.

(3) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 10. *de Regul.* Vide Const. *Pastoralis* 56. Benedicti XIV. *pag.* 281. *tom.* 2., ubi multa habentur de extraordinario Confessario, qui non solum universis Monialibus, sive toti monasterio dandus est, sed etiam singulis, quæ illum ex justa causa petunt; præterea Superiores Regulares jubentur saltem semel quotannis Monialibus sibi subjectis concedere extraordinarium è sæculari Clero Confessarium, vel ex altero Regulari Instituto Sacerdotem; iisque id negligentibus, Episcopus efficere debet, quod Regularis Superior præstare debuisset.

§. XIX. Monialium regimen, quod præsentem custodiam postulat, totum est permissum Episcopis, vel ut Ordinariis, vel ut Sedis Apostolicæ Delegatis, si monasteria exempta sunt, & Sedi Apostolicæ immediate subjecta, nisi vel à certis Capitulis, vel ab aliis Regularibus gubernentur (1). Verum in his quoque monaste-

riis, quæ Regularibus subsunt, Episcopo una cum Regulari Superiore quovis anno reddenda est gestæ administrationis ratio, & Episcopus ipse malum administratorem ab officio dimovet, nisi ab eo monitus Superior id pridem fecerit, atque etiam animadvertit in Regulares, qui in bonorum monasterii administratione deliquerunt (2).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 9. *de Regul.*
(2) Gregorius XV. *Const. Inscrutabili* 50. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 1. *Bullarii ed. cit.*

§. XX. Atque hæc Episcopi cura, & solicitudo in Moniales non tantum sese explicat in illa, quam diximus, bonorum administratione, atque in clausura diligenter custodienda, quæ tota est ejus juri commissa, ordinario in monasteriis sibi subjectis, delegato in exemptis (1), adeout recte puniat ipsos quoque Regulares, qui peccant in clausuram Monialium sibi subjectarum (2); sed etiam in electione Abbatissarum, quæ monasterio præficiuntur. Nam Episcopo nunciandus est futuræ electionis dies, etiam cum monasteria subsunt Regularibus, & ipse una cum Regulari Superiore interesse, ac præesse electioni potest (3).

(1) Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 5. *de Regul.* Vide *Const. Gravissimo* 12. Benedicti XIV. *tom.* 3. *pag.* 57. *ejus Bullarii*, ubi multa habentur de iis, qui ad monasteria accedunt, ut cum Monialibus colloquantur.

(2) Gregorius XV. *cit. Const. Inscrutabili* §. 4. Atque huc etiam spectat *Const. Felici* 492. Alexandri VII. *tom.* 6. *par.* 6. *pag.* 34. *Bullar.*, qua sancitum est, ut Superior Regularis semel tantum in anno visitationis causa monasterii septa ingrediatur; quod si necessitas eum pluries ingredi cogat, id ei tantum licet, præsente Episcopo, aut aliquo Ecclesiastico viro, quem Episcopus speciatim constituit.

(3) *Cit. const. Inscrutabili* Gregorii XV. §. 5. Monet tamen Benedictus XIV. *de Synod. diœces. lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 4., satius esse Episcopo semel in synodo declarare animum suum, quod ipse scilicet semper velit Abbatissarum etiam exemptarum electionibus interesse, quam id præstare singulis vicibus, quibus electio facienda est.

§. XXI. Monialibus tempore præeunt virgines sacræ, quarum origo vel ab ipsis Ecclesiæ primordiis est repetanda (1). Eadem pene intra domesticos parietes illarum vivendi ratio, quæ postea Monialium fuit. Eas Episcopus, aut aliquis ejus mandato Sacerdos (2) præcipuo aliquo festo die (3) solemniter in Ecclesia consecrabat, eisque imponebat vestem, quæ sacrarum virginum propria erat (4).

(1) Quemadmodum fuerunt in Ecclesia Ascetæ, antequam esset Monachi, ita fuerunt mulieres, quæ palam, ac manifesto virginitatem vovebant, antequam Moniales instituerentur. Atque hæ sunt virgines sacræ, quas sæpe memorant Ciprianus, ac Tertullianus, & quas Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 23. *pag.* 355. *ed. Cantabrig.* 1720. appellat *virgines ecclesiasticas*, Socrates autem *lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 47. *ejusd. ed. Cantabrig. virgenes in matricula Ecclesiæ adscriptas*, quoniam descriptæ erant in Ecclesiæ libris, seu canone, atque hinc interdum *Canonicæ* dicebantur. Vide Valesium *Not. in Sozomen. l.* 8. etiam *c.* 23. *pag.* 355. *ed. Cantabrig.* 1720. Albaspinæum *Not. in conc. Iliberit. can.* 13. *pag.* 165. *ed. Neap.* 1770., Cotelerium *Not. in const. Apost. lib.* 8. *cap.* 13. *pag.* 408. *ed. Amstelædami* 1724.

(2) Etiam Presbyterum mandato Episcopi virgines consecrasse, ostendit Conc. Carthaginense III. *an.* 36. *tom.* 2. *col.* 1404. *collet.* Labbæi, cum inquit, *Presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret*, quod idem habet Fulgentius Ferrandus *Breviar. can.* 91. apud Pithœum *codex can. vet. Eccl. Rom. pag.* 308. *Paris* 1687.

(3) *Devotis quoque virginibus*, inquit Gelasius P. *in Decret. c.* 12. apud Pithœum *loc. cit. p.* 267., " nisi aut in Epiphanorum die, aut „in albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus, sacrum minime „velamen imponant, nisi forsitam sicut de baptismate dictum est, „gravi langore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, „implorantibus non negetur." Vide S. Ambrosium *de Virgin. lib.* 3. *c.* 1. *col.* 208., & *de Laps. virgin. cap.* 5. *col.* 386. *opp. tom.* 3. *ed. Venet.* 1751.

(4) Concilium Carthaginense IV. *can.* 11. *col.* 1498. *tom.* 2. *collect.* Labbæi. Atque hunc sacrarum virginum habitum memorat etiam Arcadius *L.* 4. *C. de Episc. audien.*, ubi *mimæ*, & *quæ ludibrio corporis quæstum faciunt*, prohibentur uti *publice habitu earum virginum*, *quæ Deo dicatæ sunt.* Erat hujus habitus pars una *sacrum velamen*; unde *velatæ virgines* apud Innocentium *Ep.* 2. *ad Victric. cap.* 13. apud Coustantium *Ep. Rom. Pontific. col.* 756. sunt virgines Deo consecratæ.

§. XXII. Ut virgines, ita etiam ecclesiasticas vi-

duas (1) habuit Ecclesia, antequam Monachorum, & Monialium institutum agnosceret. Ex his autem viduis, ut plurimum, eligebantur Diaconissæ (2); quamquam sæpe etiam perpetuas virgines eo munere functas fuisse constat (3). Earum origo ab ipsa Apostolorum ætate repetenda est (4).

(1) Hieronymus *Ep.* 38. *cap.* 4. *col.* 173., & *Ep.* 69. *cap.* 7. *col.* 499. *opp. tom.* 1. *ed. Veronæ* 1734., Conc. Arausicanum *can.* 27. *tom.* 4. *col.* 705. *collect.* Labbæi, Auctor *Constit. Apostol. lib.* 8. *cap.* 25. apud Cotelerium *PP. Apostolic. pag.* 414. *tom.* 1. *ed. Amstelædami* 1724., ubi tantum *cooptari in gradum vidualem* jubetur, quæ *jamdiu virum amissit, & caste, & laudate vixit, & domesticorum diligenter curam habuit.*

(2) Quare interdum Diaconissæ *viduæ* dicuntur, & earum officium *viduarum* appellant Tertullianus *lib.* 1. *ad uxor. cap.* 7. *pagina* 186, & *de Veland. virgin. cap.* 9. *pagina* 199. *ed. Rigaltii Paris.* 1634., S. Epiphanius *Hæres.* 79. *num.* 4. *pag.* 1060. *tom.* 1. *opp. Paris.* 1622. S. Ignatius *Ep. ad Smyr. num.* 13. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 2. *pag.* 38. *ed. Amstelædami* 1724. S. Hieronymus *Ep.* 123. *ad Ageruchiam de monogam. cap.* 6. *col.* 898. *tom.* 1. *opp. ed. Veronæ* 1734., eamdemque ob causam eas Epiphanius *loc. cit.* Conc. Laodicenum *can.* 11. *tom.* 1. *col.* 1534. & 1551. *collect.* Labbæi πρεσβύτιδας *viduas seniores* vocat. Sunt tamen distinguendæ Diaconissæ à viduis ecclesiasticis, quarum paulo ante facta mentio est. Non enim omnes hæ viduæ erant Diaconissæ, quamquam plerumque ex illarum corpore eligerentur, quæ Diaconissarum munus exercerent.

(3) Virgines, quæ Diaconissæ factæ sunt, memorant S. Ignatius *loc. cit.*, ibique Cotelerius, S Epiphanius *Exposit. fid. num.* 21. *pagina* 1104. *ed. Paris.* 1722., Auctor *Const. Apostol. lib.* 6. apud Cotelerium *tom.* 1. *p.* 350. *ed. cit.*; Justinianus *Novell.* 6. *cap.* 6., Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 23. *p.* 355. *indic. edit. Cantabrig.*, Zonaras, & Balsamon *ad can.* 19. *Nicæn.* apud Beveregium *Pandect. canon. tom.* 1. *pagina* 82. & 83. *Oxonii* 1672., ac Torrigius *de Sac. Crypt. Vatican. par.* 2. *p.* 557. *ed. Romæ* 1639. memorat S. Martinam virginem, & martyrem, quæ Diaconissa fuit.

(4) S. Paulus *ad Romam XVI.* 1. memorat Phæben, quam διάκονον *ministram* Ecclesiæ Cenchreensis appellat. Etiam Plinius Junior *lib.* 10. *Ep.* 97. *ad Trajanum pag.* 287. *ed. Oxonii* 1703. loquitur de duabus Christianis fœminis, quas ministras vocat "qui magis, *inquit*, necessarium credidi ex duabus ancillis, quæ ministræ dicebantur, quid esset veri, & per tormenta quærere."

§. XXIII. Nonnisi viduis unius viri, quæ jam erant

ætate provectæ (1), inter Diaconissas dabatur locus. Munera earum erant Sacerdoti fœminas baptizanti præstare operam, ut sexus pudori consuleretur ea ætate, qua baptismus per immersionem conferebatur (2), cathecumenas ad rem christianam domi instituere (3), fœminas ægrotas invisere (4), opem ferre martyribus, & confessoribus carcere detentis, cum ad eum Diaconis aditus non patebat (5), stare ad junuas, per quas mulieres Ecclesiæ navem ingrediebantur (6), & suum in ea locum cuique tribuere (7). His numeribus addicebantur Diaconissæ per manuum impositionem (8), quæ tamen non sacramentum erat, sed Ecclesiæ ceremonia, ad instar benedictionis, quam mulieres illæ accipiebant (9).

(1) De ætate Diaconissarum Apostolus I. *ad Thimot. V. 9.* habet hæc: "Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit »unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens.... si om- "ne opus bonum subsecuta est." Ad hunc Pauli locum respexit Theodosius imperator in *L. 27. Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*, cum scripsit: "Nulla, nisi emensis sexaginta annis; cui votiva domi proles »sit secundum præceptum Apostoli, ad Diaconissarum consortium »transferatur." Ipsam hanc ætatem annorum 60. memorant Tertullianus *de Virg. velan. cap. 9. pag. 199. ed. Rigaltii Paris.* 1634. & S. Basilius *Ep. 1199. canon. 2. ad Amphiloch. can. 24. tom. 3. opp. pag. 293. ed. Paris.* 1730., & S. Hieronymus *comm. in Isaiam lib. 2. cap. 3. tom. 4. col. 53.*, *et Ep. 69. ad Salvinam cap. 2. et 7. col. 495. et 500. tit. 1. ed. Veronæ* 1734. Sed labentibus annis Chalcedonensi Concilio *can. 15. col 1707. et 1726. t. 4. collect.* Labbæi sancitum est, ut Diaconissæ quadraginta annorum eligi possent, quam ætatem probavit etiam Concilium Trullanum *can. 14. tom. 7. col.* 1354. *collect.* Labbæi *ed. Venet.* & Justinianus *Novell.* 123. *cap.* 13. *ipse Justinian. Novell. 6. cap. 6. in Novell.* Diaconissis ætatem requirit annorum 50. quam eamdem ætatem definit in *L. 9. Cod. de Episc. et Cleric.*, si vera est lectio, quæ vulgo traditur. Nam Contius legendum esse putat non 50., sed 60., atque ita ab erroris, & negligentiæ nota liberat Tribonianum qui certe liberari non potest, si retineatur vulgata lectio: quæ his est concepta verbis: "Nulla, nisi emensis 50. »annis, secundum præceptum Apostoli, ad Diaconissarum consortium »transferatur. Non enim præceptum Apostoli annos quinquaginta, »sed sexaginta constituit. Contra sub Nectario Patriarcha Constantinopolitano fuisse Olympiadem Diaconissam quadraginta annis minorem scribit Sozomenus *lib. 8. cap. 9. pag. 337. edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Ex quibus intelligitur, non unam semper, eamdem-

que regulam fuisse, & multum ea in re Episcopi arbitrio datum. Quæ olim in Diaconissis requirebantur, explicat Jacobus Gothofredus in *Comment. ad cit. L.* 27. *Cap. Theod. de Episc. et Cler. tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 68. *ed. Lipsiæ* 1743.

(2) Justinianus *Novell.* 6. *cap.* 6., & Auctor. *constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 16., ibique Cotelerius *PP. Apostol. tom.* 1. *pagina* 291.

(3) Auctor Commentariorum in Epistolas sub nomine Hieronymi *com. in ep. ad Rom. XVI.* 1. *col.* 898. *opp. Hieroynim. tom.* 11. *ed. Veron.* 2742., Conc. Carthag. IV. *can.* 12. *col.* 1498. *tom.* 2. *collect.* Labbæi *ed. Venet.*

(4) S. Epiphanius *Hæres.* 79. *num.* 3. *pagina* 1060. *tom.* 1. *opp. edit. Paris.* 1622., S. Hieronymus *Ep.* 52. *ad Nepotian. cap.* 5. *col.* 258. *tom.* 1. *opp. ed. Vallarsii Veronæ* 1734. Auctor *Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 15. *pag.* 290. *loc. cit.*

(5) Vide Cotelerium *not. in constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 15. *pagina* 290. *loc. cit.*, & Jacobum Gothofredum *loc. cit.*

(6) Auctor Epistolæ ad Antiochenos, quæ Ignatii nomine circumfertur, *num.* 12. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 2. *pagina* 152., *Auctor constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 57. *pagina* 266., *et lib.* 8. *cap.* 28. *pagina* 416. *loco citato.* Per januas autem intelligendæ sunt portæ interiores, per quas aditus patebat ad ligneos parietes, quibus mulieres à viris in Ecclesia dividebantur. Dicam ea de re late Libro II.

(7) Auctor *constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 58. *pagina* 270. *loco citato.*

(8) Diaconissas nullam manuum impositionem, accepisse quidam putant, atque ex eorum numero sunt Baronius *ad an.* 34. *numer.* 283. *pagina* 213. *tom.* 1. *edit. Lucæ*, & Valessius *Not. in Sozomen. lib.* 8. *cap.* 9. *pagina* 337. *edit. Cantabrig.* Moventur *canone* 19. Concilii Nicæni *col.* 42. *tom.* 2. *collect.* Labbæi, cujus hæc verba sunt: " Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem censentur, quoniam nec ullam habent manuum impositionem, ut omnino inter laicos ipsæ connumerentur. " Quisquis tamen hunc canonem paulo diligentius expendat, facile deprehendet, eum non ad omnes generatim Diaconissas pertinere, sed ad eas tantum, quæ habitum sine ulla manuum impositione inter Paulanistas acceperant. Cæterum ipse Canon non obscure declarat, reliquas Diaconissas manuum impositionem habuisse, quod recte observarunt viri eruditi præsertim Jo. Gaspar Svicerus *Thesaur. tom.* 2. verb. *διακόνισσα numer.* 5. *pagina* 867. *Amstelædami* 1682., Arcudius *Concord. Eccles. occiden. & orient. lib.* 6. *cap.* 10. Christianus lupus *Schol. in eumdem can. Nicæn. opp. tom.* 1. *pagina.* 265. *ed Venet.* Gabriel Albaspinæus *Not. in eumdem canonem pagina* 199. *edit. Neap.*, Carolus Fabrotus *Not. ad Balsam. collect. constit. lib.* 3 *tit.* 1. apud Iustellum *Biblioth. Jur. canon. tom.* 2. *pagina* 1417. *Paris.* 1661. Gaspar Juenin. *de Sacram. dis-*

sert. 8. de Sacram. ordin. in commun. quæst. 5. cap. 1. pag. 532. Natalis Alexander *Histor. Eccles. sæc. cap.* 5. *ar.* 6. *num.* 21. *pagina* 145. *tit.* 5. *edit. Venet.* 1776. Revera Concilia, & Scriptores, qui de Diaconissarum ordinatione loquuntur, manuum impositionem diserte memorant. Earum ordinatio *canone* 15. Concilii Chalcedonensis *col.* 608. *tom.* 2. *collect.* Harduini vocatur χειροθεσία & χειροτέλει *manuum impositio*; quo eodem vocabulo utitur Concilium Trullanum *Can.* 14. *col.* 1665. *tom.* 3. *ejusdem collect.*, & Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 9. *pagina* 337. *edit. Cantabrig.*, cum de Olympiæ ordinatione disputat. Auctor *Constitutionum Apostolic. lib.* 8. *cap.* 19. *pagina* 412. *loco citato* Diaconissas ab Episcopo ordinari jubet cum manuum impositione, certaque oratione, quæ ibi describitur. Apud Latinos etiam hujus manuum impositionis meminit Concilium Wormatiense *Canon.* 76. *col.* 747. *tom.* 5. *collect.* Harduini; & Fortunatus *in Vit. Radegund.* apud Surium 13. *August. lib.* 1. *cap.* 6. *tom.* 4. *pagina* 655. *edit. Colon.* 1579. de Medardo Episcopo dicit hæc: *manu superposita consecravit Diaconam.* Confer Coteleriurn *in Constit. Apostolic. loco indicato.* Erat tamen hæc manuum impositio non sacramentum, sed Ecclesiæ cæremonia, quæ nullum imprimebat ordinis characterem, ad quem suscipiendum mulieres aptæ, & idoneæ non sunt. Apposite S. Epiphanius *Hæres* 79. *Collyrid. numer.* 3. *pagina* 1060. *tom. opp. edit. cit.* "Quamquam vero, *inquit*, Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam hujusmodi administrationem institutus; sed ut muliebris sexus honestati consulatur, sive ut baptismi tempore adsit; sive ut inspiciat, si quid passa sit; aut molestiæ pertulerit; sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat; ne virorum, qui sacris operantur, auspectui sit exposita, sed à sola Diaconista videatur." Consule Justellum *Biblioth. Jur. Canonic. t.* 1. *not. in Concil. Nicæn. canon.* 19. *pagina* 75. *Paris.* 1661., Natalem Alexandrum *loco citato* Jejunium *de Sacramen. dissert.* 8. *de Sacrament. ordin. in commun. quæst.* 5. *cap.* 1., Salam *in Not. ad* Bonam *lib.* 1. *cap.* 25. §. 15. *pagina* 358. *tom.* 2. *opp. ed. Taurin.* 1749. Ritum à Græcis observatum in Diaconissarum ordinationibus describit Jacobus Goarius *in Euchalog. Græc. de Diaconissis pagina* 262. *Paris.* 1647. De ordinandis autem tum Latinorum, tum Græcorum Diaconissis agit Morinus *de Sac. Ordinat. par.* 3. *exerc.* 10. *cap.* 1. *et seq.* Diaconissarum *consecrationes* sæculo XI. memorat Joannes XIX. litteris datis ad Episcopum Silvæ Candidæ apud Mabillonium *Museum Ital. Ord. Rom. XI. pagina* 156. *tom.* 2. *Paris.* 1689. Extat etiam apud Syros Diaconissarum ordinatio, quam una cum earumdem officio, & potestate accurate describit Assemanus *in Dissert. de Monophysitis num.* 10. *tom.* 2. *Biblioth. Orient.*

(9) Duo postremo sunt observanda, antequam hanc de Diaconissis tractationem absolvamus. Primum, quod non uno, & eo-

dem tempore earum usus ubique sublatus fuit, qua de re videndi sunt Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. §. 15. *tom.* 2. *pagina* 353., ibique Robertus Sala *in Not. pagina* 359. Morinus *de Sacram. ordinat. pag.* 3. *exerc.* 10. *cap.* 3. Thomassinus *Vet. et nov. Ecclès. disciplin. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 51. *numer.* 1. *tom.* 1. Juenin. *de Sacramen. de ordin. in spet. dissert.* 9. *quæst.* 5. *cap.* 2. Alterum est, quod interdum Diaconissæ etiam dicebantur Diaconorum uxores ante Diaconatum ductæ, eodem modo, quo illæ quæ uxores Presbyterorum fuerant, Presbyteræ, quæ Episcoporum, Episcopæ vocabantur, atque huc spectat Concilium Turonense II, *Canon.* 13. *et* 19. *col.* 537. *et* 539. *t.* 6. *collect.* Labbæi, & Antisiodorense *Canon.* 21. *cap.* 644. *eodem loco.* Vide Robertum Salam *in Not. ad Card. Bonam loco citato.*

RECENSIO

CAPITUM, TITULORUM, SECTIONUM

TOMI PRIMI.

PROLOGOMENA.

LIBER I.

TITULUS I.

TITULUS II.

TITULUS III.

TITULUS IV.

TITULUS V.

TITULUS VI.

TITULUS VII.

TITULUS VIII.

TITULUS IX.

FINIS LIBRI PRIMI.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm